

PROVINCIE FLEVOLAND

Programmabegroting 2025

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Dit is de Programmabegroting 2025, het tweede document waarin we de ambities uit ons Coalitieakkoord 2023 - 2027 'Toekomst voor het nieuwe land: Van, voor en door Flevoland' hebben uitgewerkt in resultaten en budgetten.

We staan als samenleving voor grote uitdagingen. Hoe richten we het Flevoland van de toekomst in? De keuzes die we nu maken voor bijvoorbeeld de woningbouwopgave, de regionale economie, voorzieningen, onderwijs, de toekomst van het landelijk gebied en de energietransitie bepalen hoe Flevoland er straks uitziet. In dit proces speelt de ontwikkeling van de digitale economie een centrale rol. Digitalisering is essentieel voor het versterken van onze regionale economie, het creëren van nieuwe banen en het stimuleren van innovatie. Door te investeren in digitale infrastructuur en vaardigheden, kunnen we Flevoland positioneren als een aantrekkelijke regio voor bedrijven in de technologie- en informatiesector. Wij gaan met die vraagstukken aan de slag. Maar dat doen we niet alleen. Dat doen we samen met onze inwoners en ondernemers, het Rijk, onze zes gemeenten en het waterschap, maatschappelijke organisaties en instellingen. Maar zeker ook samen met u, onze volksvertegenwoordigers. We gaan graag met u een open en constructief gesprek aan over de voorstellen die we hebben uitgewerkt in de Programmabegroting voor 2025 die nu voor u ligt. Maar ook over de plannen die in het komende jaar nog verder worden uitgewerkt. Dat doen we vanuit ons gezamenlijk belang: het belang van Flevoland. Samen maken we Flevoland houdt voor ons in dat we het ook echt samen doen. Van, voor en met Flevoland. Van, voor en met alle Flevoland'ers.

Dit doen we in de wetenschap dat ons meerjarenbeeld niet rooskleurig is en de effecten van de herverdeling provinciefonds nog niet bekend zijn. Van belang is dat een nieuw verdeelsysteem navolgbaar en uitlegbaar is, maar bovenal een correcte verdeling middelen tot gevolg heeft. Daar blijven we ons ten volle voor inzetten.

De Programmabegroting 2025 vindt u in zijn geheel terug op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale webversie kunt u raadplegen via <https://flevoland.begroting-2025.nl>.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Inhoudsopgave

I Hoofdpijnen	6
I. Financiën	8
II. Weerstandsvermogen	10
III. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	11
IV. Leeswijzer	13
V. Transitieopgaven	17
Wonen	19
Landelijk gebied	20
Energie	21
Digitalisering	22
II Programmaplan	23
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	24
Inleiding	25
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	29
1.2 Totale lasten en baten	34
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	35
Inleiding	36
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	43
2.2 Natuur	45
2.3 Water	50
2.4 Totale lasten en baten	53
3 Bloeiende economie	54
Inleiding	55
3.1 Economische ontwikkeling	59
3.2 Gebiedsopgaven	64
3.3 Totale lasten en baten	67
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	68
Inleiding	69
4.1 Recreatie, toerisme en sport	73
4.2 Cultuur en erfgoed	75
4.3 Vitale samenleving	77
4.4 Totale lasten en baten	79
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	80
Inleiding	81
5.1 Energie	84
5.2 Milieu	87
5.3 Klimaatakkoord	89
5.4 Totale lasten en baten	90
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	91
Inleiding	92

6.1 Openbaar vervoer	97
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	100
6.3 Infrastructuur.....	103
6.4 Totale lasten en baten.....	105
7 Eigentijds bestuur	106
Inleiding.....	107
7.1 Bestuur	111
7.2 Provinciale Staten	114
7.3 Totale lasten en baten	116
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	117
Inleiding.....	118
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	120
8.2 Bedrijfsvoering	123
8.3 Overhead.....	125
8.4 Totale lasten en baten	126
9 Reserves	127
Inleiding.....	128
9.1 Reserves.....	129
9.2 Totale lasten en baten.....	132
III Paragrafen	133
1 Lokale heffingen	134
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	134
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	135
1.3 Overzicht tarieven	135
1.4 Lokale lastendruk.....	135
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	137
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	138
2.1 Algemeen.....	138
2.2 Risicobeleid en risicomanagement	138
2.3 Risicoprofiel	139
2.4 Weerstandsvermogen	141
2.5 Toelichting op de risico's	143
2.6 Niet financiële risico's	153
2.7 Financiële kengetallen BBV	154
3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	156
3.1 Algemeen.....	156
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	157
3.3 Middelen.....	160
4 Financiering.....	162
4.1 Algemeen.....	162
4.2 Ontwikkelingen.....	162

4.3 Treasurybeleid	162
4.4 Uitvoering treasurybeleid	164
4.5 Renteschema	165
5 Bedrijfsvoering	166
5.1 Algemeen	166
5.2 Onderdelen bedrijfsvoering	167
6 Verbonden partijen	171
6.1 Algemeen	171
6.2 Overzicht verbonden partijen	172
7 Grondbeleid	184
8 Openbaarheidsparaagraaf Woo	186
IV Financiële begroting	187
1 Overzicht baten en lasten	188
1.1 Financieel overzicht	188
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd	195
1.3 Incidentele baten en lasten	196
2 Uiteenzetting financiële positie	197
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2025	197
2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans	198
2.3 Bijdrage EMU-saldo	199
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen	199
2.5 Investerings in vaste activa	199
2.6 Financiering	201
2.7 Reserves en voorzieningen	201
Bijlagen	204
A. Aanvaarde moties en amendementen	205
B. Overzicht reserves en voorzieningen	209
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden	226
D. Specificatie van incidentele baten en lasten	229
E. Afkortingenlijst	234

I Hoofdlijnen

„We hebben geen tijd te verliezen. (...) De uitdagingen en de maatschappelijke impact zijn te groot om te wachten tot er in Den Haag een nieuwe kabinet is aangetreden.” Dit schreven we in de vorige programmabegroting. Wat we op dat moment niet wisten was dat pas vlak voor het zomerreces van 2024 het nieuwe kabinet op het bordes zou staan. In de tussenliggende maanden was het veelal afwachten met welke plannen de nieuwe coalitie zou komen.

En nog steeds wachten we het bij het schrijven van deze Programmabegroting 2025 op de uitwerking van het Hoofdlijnenakkoord van de coalitiepartijen PVV, VVD, NSC en BBB en wat dit voor de provincies in het algemeen of Flevoland in het bijzonder betekent. Daar komt – hopelijk – rond Prinsjesdag meer duidelijkheid over.

Natuurlijk hebben wij ondertussen niet stil gezeten. We werken voortvarend aan een nieuwe Omgevingsvisie: 'Flevoland, blik op de toekomst'. Hoe zorgen we ervoor dat we in 2050 voldoende woningen hebben en dat er genoeg elektriciteitsaansluitingen zijn? Waar werken we straks? En hoe zorgen we ervoor dat het goed gaat met alle Flevolandse? Deze en andere vragen nemen we in de nieuwe Omgevingsvisie mee. De planning is dat de nieuwe visie in 2025 klaar is.

In het Hoofdlijnenakkoord is de aanpak van de wooncrisis een belangrijk thema. Bestaande afspraken over woningbouw, waaronder de Woondeals blijven staan. Het streven is om landelijk minimaal 100.000 woningen per jaar te bouwen. Provincie Flevoland is nog steeds bereid haar verantwoordelijkheid in deze opgave te nemen en handhaaft het streven om tot 2050 de bestaande woningvoorraad uit te breiden met minimaal 100.000 huizen. Tegelijkertijd blijven wij benadrukken dat alleen het stapelen van stenen niet voldoende is. Wij bouwen aan vitale samenlevingen. Daar horen voorzieningen in de brede zin van het woord, infrastructuur en werkgelegenheid bij. Zowel in kwantitatieve en kwalitatieve zin.

Blijvend onderwerp van aandacht in Flevoland is het energiedossier. Meest urgent is en blijft het tegengaan van netcongestie. Het energienet in (onder meer) Flevoland is dusdanig overbelast, dat niet alleen grootverbruikers, maar ook de aansluiting van woningen in het geding komt. Deze zomer hebben we daarom samen met netbeheerders Liander en Tennet het Actieplan Netcongestie Flevoland gepresenteerd. De maatregelen leiden er niet toe dat van de een op de andere dag het Flevolandse energienet capaciteit over heeft, dus waakzaamheid blijft geboden.

Zeker als we bedenken voor welke uitdagingen we als provincie staan. Denk aan de woningbouwopgave, de energietransitie of de ontwikkeling van het landelijke gebied; allemaal vragen ze iets van het stroomnet. We blijven daarom, zoals in 2023 afgesproken in het coalitieakkoord, streven naar een afgewogen, toekomstbestendige mix van duurzame energiebronnen en zoeken daarbij naar alternatieven naast zon en wind. We stimuleren onderzoek naar bronnen als geothermie, aquathermie en thorium. In de nieuwe Omgevingsvisie brengen we de keuzes over wat voor provincie we willen zijn als het gaat om economische ontwikkeling en leefomgeving in verband met een passend energiesysteem voor de toekomst.

Een van de andere onderdelen van de nieuwe Omgevingsvisie is de Visie op landbouw. Samen met onze landbouwsectoren werken we sinds dit jaar aan deze visie, die een doorkijk moet bieden naar 2044. Hoe ziet landbouw er dan uit en hoe zijn landbouw en haar omgeving met elkaar verweven. De visie, die we in de eerste helft van 2025 naar Provinciale Staten willen brengen, moet inspireren en tevens een stevige basis vormen voor toekomstige landbouw. We willen de stip op de agrarische horizon bieden, waar zowel het veld als ook de regionale politiek al zo lang om vraagt.

Tegelijkertijd is met het aantreden van het nieuwe kabinet juist voor en in het landelijk gebied nieuwe onzekerheid ontstaan. Waar in de vorige kabinetsperiode een slordige 20 miljard euro beschikbaar was voor de transitie van het landelijk gebied, is dit Transitiefonds in het Hoofdlijnenakkoord geschrapt. Deze zomer heeft het ministerie ook de deadline voor de vervolgversies van de provinciale programma's landelijk gebied (bij ons het 'Flevolands Programma Landelijk Gebied') laten vervallen. Daarmee zijn echter niet de opgaven en uitdagingen in ons landelijk gebied verdwenen. We hopen dan ook het Rijk vasthoudt aan zijn

verantwoordelijkheid voor een toekomstbestendig landelijk gebied in Nederland en Flevoland en blijven daar het Rijk op aanspreken.

Komend jaar hopen we ook op meer duidelijkheid over de komst van de Lelylijn (tunnel onder het Ketelmeer ter vervanging van de Ketelbrug), blijven we ons inzetten voor een IJmeerverbinding en verbreding van de N50. Ook het traject van de herverdeling van het Provinciefonds is nog actueel, we verwachten het advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur over het model. Het is van belang dat een nieuw verdeelsysteem navolgbaar en uitlegbaar is, maar bovenal een correcte verdeling van de middelen tot gevolg heeft. Daar blijven we ons ten volle voor inzetten.

Komend jaar betrekken we onze inwoners, ondernemers en partners bij wat we doen. Nog meer dan we in 2024 de samenleving al hebben opgezocht, bijvoorbeeld rond de Visie op landbouw en de enquête over verkeersveilig Flevoland. Dat past bij de wijze van besturen waar deze coalitie voor staat.

Als Flevolandse samenleving staan we voor een aantal flinke uitdagingen, maar wij zijn er van overtuigd dat we die gezamenlijk aan kunnen!

I. Financiën

De Programmabegroting 2025 is gebaseerd op het financiële kader, bestaande uit de al door Provinciale Staten (of in mandaat) tot en met 17 juli 2024 vastgestelde begrotingswijzigingen, inclusief de Zomernota 2024. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, effecten uit de Perspectiefnota 2025-2028, de Meicirculaire 2024 en nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt. Structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2023-2027 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn (zie tabel 1.11 in onderdeel 'IV Financiële begroting' van deze begroting). De overige mutaties, en ook een deel van de incidentele mutaties uit het coalitieakkoord, zijn vooralsnog geoormerkt. De wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde financiële kader zijn in de begroting van een toelichting voorzien. In deze programmabegroting wordt een sluitend (meerjaren) beeld gepresenteerd.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	8.557	11.466	10.000	9.563	9.063	9.013
2 Landbouw, visserij, water, natuur in balans	23.686	23.509	23.086	16.529	20.494	16.378
3 Bloeiende economie	5.645	15.595	11.508	9.772	9.079	7.064
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	10.518	14.388	12.500	11.526	11.126	10.923
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	10.895	11.344	10.066	8.815	8.815	8.715
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	66.249	84.295	78.032	78.358	78.580	79.440
7 Eigentijds bestuur	5.783	6.046	5.885	5.649	5.656	4.956
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-152.363	-143.785	-142.380	-137.325	-136.282	-133.440
Saldo (- = voordelig saldo)	-21.029	22.859	8.698	2.888	6.531	3.050
Stortingen in reserves	64.164	31.552	32.844	14.548	14.055	12.877
Onttrekkingen aan reserves	-56.209	-54.412	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
Saldo reservemutaties	7.954	-22.859	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050
Geraamd resultaat (- = overschot)	-13.075	0	0	0	0	0

x € 1.000

Autonome ontwikkelingen ten opzichte van het financieel kader zijn in deze begroting verwerkt, alsmede de structurele mutaties vanuit de Perspectiefnota 2025-2028 en de Zomernota 2024. Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2025 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, conform de bestendige gedragslijn, eveneens verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'. De resterende vrije ruimte in deze stelpost bedraagt € 2,9 mln. in 2025.

Onderstaand is het saldo van stelpost 'Nieuw Beleid' weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een van de stelpost 'Nieuw Beleid' wordt verwezen naar tabel 1.11a (onderdeel 'IV Financiële begroting').

		Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Eindsaldo stelpost 'Nieuw Beleid' in begroting 2025	A	5.025	3.811	3.376	4.626
Bestaande oormerken, waarvan:					
A. Oormerken Coalitieakkoord 2019-2023		0	791	1.243	1.243
B. Overig		2.132	2.132	2.132	3.382
Totaal nog geoormerkt	B	2.132	2.923	3.376	4.626
Vrije ruimte stelpost 'Nieuw Beleid' in begroting 2025	A -/- B	2.894	887	0	0

x € 1.000

In onderdeel 'IV Financiële begroting' is een toelichting op de mutaties in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen als ook een uiteenzetting van de financiële positie. Daarnaast is een toelichting gegeven op het verloop en de vrije ruimte van de 'Brede Bestemmingsreserve'.

II. Weerstandsvermogen

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel is in de Programmabegroting 2025 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van de Jaarstukken 2023 (met € 12,8 mln.). De weerstandscapaciteit is toegenomen (van € 18,8 mln. tot € 23,5 mln.). Per saldo neemt de weerstandsratio toe van 1,5 tot 1,8. Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de 'Nota Risico- en Weerstandsvermogen 2021'.

III. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. A.J. (Arjen) Gerritsen <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en het college van Gedeputeerde Staten en lid van de Kring van commissarissen van de Koning met in portefeuille: Rijkstaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predikaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondernijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Coördinatie interbestuurlijk toezicht (IBT), Archiefinspectie, Lobby & Communicatie, P&O (inclusief Bestuurlijke adviescommissie werkgeverszaken) en Bestuur MRA.
Dhr. J. (Jan) de Reus	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke Ordening (Inpassing nieuwe ontwikkelingen / coördinatie Rol in de Ruimte, Wonen, Landschap en Verhaal van Flevoland (landschapsvisie)), Omgevingsvisie (Omgevingswet, Ruimte voor initiatief en Opgavegericht werken), Mobiliteit en OV (Openbaar vervoer, inclusief spoor, Verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid, Smart mobility en Mobiliteits & Infrastructuur Test Centrum (MITC)), Infrastructuur, Fonds Verstedelijking Almere (Programmalijn 5: Vernieuwend Wonen) en IPO Bestuurlijke adviescommissies: Ruimte en Leefomgeving en Infrastructuur en Bereikbaarheid. 1e loco commissaris van de Koning.
Dhr. J. (Jan) Klopman	Gedeputeerde met in portefeuille: Landbouw (Agrofood en Landbouw meerdere smaken), Visserij, Maritieme strategie (Flevokust haven, Kornwerderzand en Conference of Peripheral Maritime Regions), Provinciaal Programma Landelijk gebied (PPLG), Coördinerend portefeuillehouder Stikstof, Vitaal Platteland (Fonds vitaal Platteland), Lelystad Airport incl. OMALA, ICT en digitale zaken (waaronder digitalisering), Europa (Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Het Flevolands Archief en IPO Bestuurlijke adviescommissie Landelijk Gebied (Hulpstructuur NPLG). 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. A.J.A. (Toon) van Dijk	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (Ruimtelijk-economisch beleid, Topsectoren en mkb, Werklocaties, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Human Capital Agenda (Hoger onderwijs), Almere 2.0 (RRAAM, Schaalsprong Almere, Handelingsperspectief Almere), Fonds Verstedelijking Almere (Coördinerend portefeuillehouder, Programmalijn 1: Hart van de Stad, Programmalijn 2: Leer- en werkomgeving, Programmalijn 3: Circulaire economie en energie), Lelystad Next level, Algemene Vergadering Metropoolregio Amsterdam, Coördinatie regio Zwolle, Coördinatie regio EHPZ, Facilitaire zaken en Inkoop en aanbesteding en IPO Bestuurlijke adviescommissie Economie & Cultuur. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (Nationaal Park Nieuw Land, Natuurbeheer (inclusief Natura 2000), Natuurontwikkeling Oostvaardersoever, Afronding Nieuwe Natuur) Gemeenschappelijk landbouwbeleid en Plattelandsontwikkeling (POP3), Milieu (Vergunningsverlening, toezicht en handhaving (inclusief regelgeving/toezicht experiment kringlooplandbouw) en Omgevingsdienst), Financiën (Financieel toezicht gemeenten, Deelnemingen en Rijksvastgoedbedrijf (RVB)), Sport, Recreatie, Toerisme & gebiedspromotie (Verhaal van Flevoland (gebiedspromotie)), Coördinatie duurzaamheid, Energietransitie (Energiebesparing, Warmtetransitie, Windenergie en Zonne-energie (inclusief op land)), Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF), Fonds Verstedelijking Almere (Programmalijn 4: Cultuur, toerisme en sport en Programmalijn 6: Groen en waterrijke identiteit), IPO bestuurlijke adviescommissies: Klimaat & Energie, Landelijk Gebied, Financiën en Openbaar Bestuur. 4e loco commissaris van de Koning.

Naam	Portefeuille
Dhr. J.N. (Sjaak) Simonse	Gedeputeerde met in portefeuille: Bodem & Water (Drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, Kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer en Bestuurlijk platform IJsselmeergebied, Actieplan bodem en water en IBT Waterschap Zuiderzeeland), Vitale samenleving (Gezondheid en zorg en Fonds Krachtige samenleving), Kwaliteit openbaar bestuur (Bestuurlijke zaken, Bestuur Interprovinciaal Overleg (IPO), Coördinatie interbestuurlijk toezicht (IBT), Participatie en Portefeuillehouder Bestuurlijke Contact Groep 'Samen maken we Flevoland'), Klimaat (Coördinatie klimaatakkoord en Klimaat adaptatie Flevoland (KAF)), Afvalzorg, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland en Cultuur en erfgoed (Musea, Landschapskunst en Verhaal van Flevoland (cultuur)) en IPO bestuurlijke adviescommissies: Ruimte en Leefomgeving, Klimaat & Energie, Financiën en Openbaar Bestuur en Regionale Economie & Cultuur. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. D.J. (Hans) Tijl	Provinciesecretaris/algemeen directeur

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl.

IV. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door PS gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en resultaten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van PS.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus

In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door PS vastgesteld. In de *productenraming*, die door GS wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota (PN)* en de *zomernota (ZN)*, maar ook incidenteel op basis van door PS en GS genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door PS worden vastgesteld (of in mandaat door GS, conform de financiële verordening). In 2024 is een perspectiefnota opgesteld. Structurele mutaties vanuit de Perspectiefnota 2024-2028 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn (zie tabel 1.11 in onderdeel IV van deze begroting). De overige mutaties, en ook de incidentele mutaties uit de perspectiefnota, zijn vooralsnog uitsluitend geoormerkt.

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- en zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde resultaten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van PS.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke voorschriften.

Wettelijke voorschriften: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voorschriften voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van resultaten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Tevens zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;
- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen Grondbeleid en Woo. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen resultaten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van PS;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van PS, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormeisen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en resultaten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2023-2027.

De volledige portefeuillevverdeling van het college is opgenomen in de leeswijzer van de begroting. Om inconsistenties met dit overzicht te voorkomen, maar ook omdat programmaonderdelen (meer dan in voorgaande bestuursperiodes) niet één-op-één aan portefeuillehouders zijn toe te wijzen, zijn de portefeuillehouders niet per programmaonderdeel opgenomen.

Uitwerking in 2025

- In de eerste helft van 2023 is het Coalitieakkoord 2023-2027 opgesteld. De structuur en inhoud (waaronder de doelen en resultaten) van deze begroting sluiten zo goed als mogelijk hierbij aan.
- De kwaliteit en relevantie van de huidige doelen en indicatoren worden regelmatig ter discussie gesteld. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2024 hebben PS in een motie GS opgedragen te werken met SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) geformuleerde doelen in de programmabegroting. Daarnaast is gevraagd om logische indicatoren te verbinden aan de SMART geformuleerde doelen. Zo kunnen PS volgen of en in welke mate de doelen zijn behaald. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2025 is een eerste invulling gegeven aan deze motie. Deze programmabegroting is concernbreed en daarmee integraler dan voorheen voorbereid. Het raamwerk van doelen (doelenboom met de doelen van de Programmabegroting 2024) is daarvoor als basis gebruikt. Deze nieuwe aanpak biedt de mogelijkheid aan te sluiten bij doelen en indicatoren van de 'Monitor Brede Welvaart' die voor Flevoland in ontwikkeling is. De indicatoren zijn raadpleegbaar op de website van 'Feitelijk Flevoland'. In de voorliggende begroting is per programma is een link naar dit dashboard toegevoegd: <https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/programmabegroting>. De 'Beleidsindicatoren BBV' zijn overigens verplicht voorgeschreven zijn daarom niet aangepast.
- Bij de indicatoren is zoveel mogelijk getracht zinvolle streefcijfers op te nemen. Op deze manier wordt inzichtelijk of de indicatoren zich in de juiste richting ontwikkelen, en of doelstellingen gehaald worden. Streefcijfers zijn echter alleen opgenomen wanneer deze redelijkerwijs onderbouwd en beredeneerd kunnen worden. Bijvoorbeeld doordat ze als doelstelling zijn opgenomen in bestaande programma's, of door bijvoorbeeld vergelijkingen met het landelijk gemiddelde.
- Ter nadere uitwerking van het coalitieakkoord is door het college een uitvoeringsprogramma opgesteld. PS is door GS in kennis gesteld van dit uitvoeringsprogramma. Bij de resultaten is een verwijzing naar de nummers van het uitvoeringsprogramma opgenomen.
- Ook de in de Perspectiefnota 2025-2028 opgenomen voorstellen die in 2025 een bijdrage leveren aan de beoogde maatschappelijke effecten, zijn verwerkt in het programmaplan.
- De stelpost 'Nieuw beleid' bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2025 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarin) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Dit overeenkomstig de Perspectiefnota 2025-2028. Daarnaast hebben een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel 'IV Financiële begroting').
- Zoals in de Perspectiefnota 2025-2028 is beschreven hebben we relevante transitieopgaven als rode draad opgenomen. Daarmee wordt inzicht geboden in de inzet die over de volle breedte op deze grote vraagstukken wordt gepleegd.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt indien besteding van deze middelen voldoende concreet is. Voor een beperkt aantal onderwerpen dient eerst nog een nadere uitwerking en/of besluitvorming plaats te vinden, deze zijn daarom vooralsnog geoormerkt binnen de stelpost 'Nieuw Beleid'. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geoormerkt binnen de desbetreffende reserves.
- De stelpost 'Nieuw beleid' bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2025 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarin) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Daarnaast heeft een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel 'IV Financiële begroting').

- De budgetten 2025 en verder zijn (waar van toepassing), overeenkomstig de Perspectiefnota 2025-2028, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen, ten laste van de daarvoor beschikbare stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling'.

Autorisatie programmabegroting

PS hebben een kaderstellende en controlerende taak. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan – meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door PS vastgestelde doelen en resultaten. In de jaarrekening verantwoorden wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egaliseringsreserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Specifieke mandaten / delegaten

Naast het algemeen mandaat, zoals hierboven beschreven is er een aantal specifieke mandaten / delegaten door PS aan het college verleend, te weten enkele oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid', die gemandateerd zijn aan het college. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 - op 8 november 2017 - hebben PS mandaat verleend aan GS om specifieke begrotingswijzigingen vast te stellen die nodig zijn om projecten in uitvoering te nemen uit de Perspectiefnota 2018-2022. Daartoe zijn in de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid' bedragen geoormerkt. Aanvullend zijn bij de Najaarsnota 2020 ook dergelijke besluiten genomen.

3. Gemandateerde begrotingswijzigingen

PS hebben – via de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2024' – het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- Doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel;
- Reeds genomen Statenbesluiten;
- Gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven);
- Begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om PS volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst). Door middel van een kwartaalrapportage (vanuit GS) heeft PS per kwartaal inzicht in deze begrotingswijzigingen.

Peildatum

De Programmabegroting 2025 kent als peildatum 17 juli 2024 (vaststelling Zomernota 2024). Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten van PS die tot

en met die datum vastgesteld zijn, inclusief de Perspectiefnota 2025-2028 en de Zomernota 2024. Tevens is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

- Effecten van de Meicirculaire 2024;
- Effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 juli 2024;
- Actualisatie van de benodigde stelpost voor loon- en prijsontwikkeling;
- Resultaatbestemming Jaarstukken 2023;
- Overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend;
- De effecten uit het Coalitieakkoord 2023-2027.

Verklaring verschillen per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij conform de vereisten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) – indien van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgen PS inzicht in de aard en achtergrond van wijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

V. Transitieopgaven

In dit hoofdstuk gaan we in op de vier grote transitie-opgaven: 'Wonen', 'Landelijk gebied', 'Energie' en 'Digitalisering'. Deze opgaven komen voort uit Europese en nationale afspraken, en vormen het langjarige kader voor onze reguliere beleidstaken. Zoals is vastgesteld in nationaal en internationaal, beleid dienen alle bestuurslagen bij te dragen aan het realiseren van de doelen die voortvloeien uit de transitieopgaven. Daarbij is ruimte voor een eigen provinciale inkleuring en verbinding van regionale belangen. Het kenmerk van de transitieopgaven is dat er geen meerjarige routekaart is, die ons bij het einddoel brengt. Want dat bepalen Provinciale Staten (PS) samen met de Flevolandse inwoners, ondernemers en overheden en is aan verandering onderhevig.

Ons vertrekpunt zijn de Flevolandse inwoners. We maken nu keuzes voor het Flevoland van de toekomst. Een Flevoland waarin de doelen zijn gerealiseerd. De vraag is dan ook: hoe ziet het Flevoland van de toekomst er uit? Vanuit dat perspectief moeten we de keuzes maken voor de instrumenten die komende jaren moeten worden ingezet.

De rol van de provincie is het bewaken en stimuleren van een evenwichtige ontwikkeling van drie pijlers van de Strategische Agenda Flevoland en de brede welvaart. Die rol geeft richting aan de regionale belangen, wat terug te zien is de opgaven.

Elke opgave heeft elementen van welzijn, welvaart en de leefomgeving. Die elementen hangen nauw met elkaar samen. Zij vormen als het ware de rode draden door alle opgaven. Je kunt de transitieopgaven niet los van elkaar zien en zult ze ook in samenhang moeten oppakken. De omstandigheden kunnen veranderen, waardoor nieuwe kansen ontstaan of juist belemmeringen optreden. In de sterk samenhangende opgaven trekken we op met andere overheden en belanghebbenden.

Figuur 1 - Transitieopgaven en SAF

De relatie van de programmaonderdelen met de transitieopgaven is te zien door het pictogram, zoals hierna per opgave is gebruikt. Voor enkele programmaonderdelen gaat het om de instandhouding van de organisatie, wat ondersteunend is aan de opgaven en niet specifiek aan één daarvan toe te rekenen.

Wonen

Landelijk gebied

Energie

Digitalisering

Instandhouding organisatie

Wonen

We bouwen niet alleen woningen. We bouwen een samenleving; een plek waar je woont, werkt, scholen en andere voorzieningen bij de hand hebt. Het liefst een mooie (natuurlijke) omgeving voor iedereen. Dit kunnen we niet alleen, daarom doen we dat samen met onze zes gemeenten.

In de integrale opgave 'Wonen' onderscheiden we drie lagen:

1. We versnellen het bouwtempo en bouwen voldoende woningen voor alle aandachtsgroepen;
2. We bouwen niet alleen woningen; we bouwen aan een vitale samenleving;
3. We moeten gaandeweg leren om anders te bouwen: circulair, biobased, toekomstbestendig en industrieel. Met een eigen Flevolandse bouwindustrie.

In maart 2024 hebben we een Plan van Aanpak vastgesteld, waarin concreet staat wat we de komende jaren (per laag) gaan doen. Twee keer per jaar zullen we daarover aan PS een voortgangsrapportage sturen.

In de eerste laag is de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting belangrijk. Die wet is inmiddels bij de Tweede Kamer ingediend. Naast de huidige 'wortel' van goede gesprekken, krijgen we straks ook 'de stok' om in te grijpen als we concluderen dat gemeenten hun taak niet goed oppakken. We moeten dit in 2025 uitwerken in een 'Volkshuisvestingsprogramma'. Samen met de Flevolandse gemeenten organiseren we versnellingstafels, om uitvoering te geven aan de twee Flevolandse woondeals. Daarmee creëren we een gezamenlijk beeld van de versnelling van het bouwtempo en de status. Een belangrijk aspect daarbij is de bereikbaarheid van Flevoland. De groei van Flevoland en de groei in provincies om ons heen, vraagt om aanvullende (onder andere infrastructurele) maatregelen om Flevoland bereikbaar te houden.

In de tweede laag is de ontwikkeling van een monitor belangrijk, omdat we daarmee zichtbaar maken hoe we er voorstaan als het gaat om het bouwen aan een vitale samenleving. Dit omvat ook onderwerpen zoals 'wonen met zorg', 'betaalbaar wonen' en 'wonen voor arbeidsmigranten'.

In de derde laag hebben we een Nationaal Kenniscentrum Biobased Bouwen opgericht, gevestigd in Almere en werken we via een Nationaal Groeifonds project en binnen de Regiodeal Nieuw Land aan een Innovatiehub bouwen. Dit gaat zowel om de ontwikkeling van nieuwe opleidingen in de gehele onderwijskolom als om via living labs al doende te leren.

Landelijk gebied

Een toekomstbestendig landelijk gebied is van belang voor ons allemaal. Als provincie staan we voor de belangen van onze inwoners die hier wonen en werken én voor de (internationale) betekenis die Flevoland heeft als landbouw- en natuurgebied van wereldklasse.

Niet alles kan meer overal en de vraag naar ruimte voor verschillende ontwikkelingen is groot. De oplossingen voor de vraagstukken in het landelijk gebied zijn complex en moeten waar mogelijk integraal worden opgepakt. we kunnen dit niet alleen. Er is intensieve samenwerking en kennisuitwisseling nodig.

Landbouw en natuur in balans

Eerder is het concept-ontwerp 'Flevolands Programma landelijk Gebied' vastgesteld. Hierin staat onze integrale ambitie voor het landelijk gebied om te komen tot een toekomstbestendig Flevolands landelijk gebied waar het goed wonen, werken, recreëren en voedsel produceren is. Vanuit die ambitie willen we invulling geven aan de opgaven en doelen op het gebied van onder meer natuur, stikstof, water, bodem en klimaat. Ook in Flevoland zien we namelijk dat het intensieve gebruik van land en water een weerslag heeft op de kwaliteit van de natuur, de bodem en het water en daarmee de toekomst van de landbouw. De verandering van het klimaat speelt daarbij ook een rol. De 'Visie op landbouw' die momenteel wordt geschreven vult de ambitie aan op het onderdeel landbouw.

Een aanpak waarin gebiedspartners zich kunnen herkennen

Samenwerking met de partijen in het veld is essentieel om tot uitvoering te kunnen komen. Hiervoor is bundeling nodig van kennis, kunde en energie (uitvoeringskracht) van agrariërs, ondernemers, organisaties, inwoners en overheden. Zowel op het gebied van land- en watergebruik, natuur en recreatie als ondernemerschap en welzijn.

Samen zoeken we naar integrale oplossingen om de ambitie voor het landelijk gebied te realiseren.

Energie

De energietransitie vraagt om ingrijpende aanpassingen aan het energiesysteem en energiegebruik. Dit stelt ons, samen met onze gebiedspartners, de komende decennia voor technische, ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken. Niet alleen om de klimaatdoelen te halen, maar ook om ervoor te zorgen dat bestaande en nieuwe woon- en werkgebieden verzekerd zijn van de benodigde energie.

Leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie voor bewoners en bedrijven zijn daarbij belangrijk. Naast knelpunten die opgelost moeten worden, zoals de huidige netcongestie, zijn er ook volop kansen voor innovatie en het versterken van een goed vestigingsklimaat in Flevoland voor bedrijven, onderwijs- en onderzoeksinstituten op het gebied van bijvoorbeeld de waterstof- en circulaire economie. Het gaat de komende jaren dus om meer dan alleen windmolens en zonnepanelen.

Flevoland staat voor een toekomstbestendig energiesysteem, waarin samenwerking centraal staat op het gebied van opwek, opslag en het energienetwerk.

Hierbij hebben we aandacht voor de economische kansen, de ruimtelijke impact van de energietransitie en de mensen die hiervoor nodig zijn. We werken mee aan een slim en robuust energienetwerk en we stimuleren de waterstofeconomie. Hiermee creëren we een veerkrachtig energiesysteem en verminderen we de druk op het elektriciteitsnet.

Deze aanpak zorgt voor nieuwe kansen en maakt dat Flevoland en haar inwoners zich kunnen blijven ontwikkelen.

De komende jaren legt netcongestie grote druk op de ontwikkelmogelijkheden van woningen, bedrijven en verduurzaming. Samen met de netbeheerders, medeoverheden en het bedrijfsleven zoeken we naar onorthodoxe (innovatieve) oplossingen om de negatieve gevolgen van netcongestie te minimaliseren. Daarnaast zetten we in op het stimuleren van de waterstofeconomie. Het verkrijgen van een aansluiting op de landelijke waterstof-backbone is een belangrijk onderdeel om mee te kunnen doen in de waterstoftransitie. Om de energietransitie vorm te kunnen geven zijn goed geschoolde mensen nodig. We zetten in op het versterken van het (hoger) technisch onderwijsaanbod, om het benodigde personeel in de regio op te kunnen leiden.

Digitalisering

Een overheid die slagvaardiger, effectiever en transparanter wil zijn, kan niet zonder digitalisering. Digitalisering is randvoorwaardelijk voor onze maatschappelijke opgaven, onze provinciale organisatie en onze wettelijke taken.

We moeten als provincie in de volle breedte de mogelijkheden en uitdagingen van digitale innovatie, bijvoorbeeld Artificial Intelligence, aanpakken om efficiënter te werken en de arbeidsmarktkrapte het hoofd te bieden. Digitalisering is essentieel voor het versterken van onze regionale economie, het creëren van nieuwe banen en het stimuleren van de gewenste innovatie. Door breed, intern en extern, te investeren in digitale infrastructuur en vaardigheden, kunnen we Flevoland positioneren als een aantrekkelijke regio voor bedrijven in de technologie- en informatiesector.

Provincies staan aan de lat om nationale uitdagingen en ambities te vertalen naar ruimtelijke voorstellen die aansluiten bij de regionale ruimtelijke en politieke context. De inzet van digitale technologie is hierbij essentieel. We kunnen geen 100.000 woningen bouwen zonder robotisering en digitalisering. Digitalisering is ook van grote invloed op onze provinciale organisatie en onze wettelijke taken. Inwoners en ondernemers verwachten van de overheid dezelfde digitale dienstverlening als van commerciële organisaties. Het aanvragen en verstrekken van vergunningen en subsidies kan sneller en makkelijker door de technologische ontwikkelingen. We zullen steeds meer een digitale organisatie worden, van documentgedreven naar datagedreven. Hierdoor kunnen afwegingen beter gemaakt worden. Ook wordt besluitvorming transparant, toegankelijk en uitlegbaar. We zullen dan wel de volledige potentie van digitale technologie moeten gaan benutten.

Het inzetten van de digitale transitie voor onze opgaven, onze digitale economie en de digitalisering van de provinciale organisatie maakt van de digitale transitie een meervoudige opgave en raakt alle opgaven, beleidsterreinen en onze wettelijke taken en hiermee de hele provinciale organisatie. Dit vraagt om een aanpak die de brug slaat naar het tastbaar en toepasbaar maken van digitalisering. Een aanpak die tegelijkertijd een fundament legt voor de digitalisering van het bedrijfsleven. Flevoland heeft vooral klein mkb en uit ervaring weten we dat veranderingen en innovatie in het kleine mkb niet vanzelf gaan. Dat geldt ook voor digitalisering van het mkb. Naast aandacht voor digitale technieken is ook het opleiden van de beroepsbevolking belangrijk voor de digitalisering en verduurzaming van de economie. Zodat de banen van de toekomst, die per definitie digitale componenten hebben, ook kunnen worden ingevuld. Dit is in lijn met de ambities van de Strategische Agenda Flevoland en het Economisch Beleid van de provincie.

II Programmaplan

1. Fijn Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling

Inleiding

Aan ruimte was in Flevoland nooit een gebrek. En op het eerste gezicht lijkt er in Flevoland nog volop ruimte te zijn. Maar juist die open structuren in ons landschap, de ruimte in het landelijk gebied en de bebouwing die zich concentreert in de kernen, zijn elementen in Flevoland die we koesteren. Die we voor toekomstige generaties willen behouden.

Wonen, werken, leren, maar ook recreatie, landbouw en natuur. We willen het allemaal, maar feit is dat niet alles overal kan. We zullen keuzes moeten maken en slim combineren.

Omgevingsvisie en Omgevingswet

In de nieuwe Omgevingsvisie leggen we in 2025 het perspectief en de kaders voor de ontwikkeling van Flevoland vast. Dat valt nog niet mee, want veel keuzes hangen met elkaar samen en elke keuze heeft ruimtelijke gevolgen. In de Omgevingsvisie komen sectorale belangen bij elkaar om tot een integraal perspectief te komen. Voor verdere uitwerking en doorwerking hiervan worden vervolgens de Omgevingsprogramma('s) en omgevingsverordening aangepast. Zo wordt de komende jaren het nieuwe beleidshuis opgebouwd.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Met de nieuwe Omgevingsvisie zullen we ook inhoud geven aan de intentie van de Omgevingswet; een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving. Het uitgangspunt hierbij is het bewaken van de balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving, met het oog op een duurzame ontwikkeling van Flevoland. Bij ruimtelijke keuzes moet goed worden gekeken naar het behoud en herstel van kwaliteiten en moeten publieke belangen worden afgewogen tegen de belangen van individuele bedrijven en inwoners. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimtevragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. Het blijft een zoektocht naar de juiste balans. De Omgevingsvisie, -programma's en verordening bieden hiervoor de kaders. Het 'Platform Omgevingswet Flevoland' helpt ons het werken als één overheid binnen Flevoland verder vorm te geven. Daarbij worden ook de geformuleerde adviezen in het regionale Rekenkameronderzoek 'Interbestuurlijke samenwerking onder de Omgevingswet' betrokken.

Samenwerking

Op dit moment lopen verschillende, met elkaar samenhangende ruimtelijke trajecten in de provincie. Dit zijn deels trajecten die vanuit de Rijksoverheid komen (Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en het bijbehorende programma 'Nationale Omgevingsvisie Extra' (NOVEX)), deels door de provincie (Provinciale Omgevingsvisie: POVI) en/of samen met de regio geïnitieerd ('Strategische Agenda Rijk-Regio').

Als provincie werken we intensief samen met onze medeoverheden binnen de provincie, maar ook daarbuiten. Binnen Flevoland is met 'Samen Maken We Flevoland' een constructieve basis ontwikkeld voor samenwerking met de Flevolandse gemeenten en het waterschap. In dit netwerk blijven we investeren. Als gezamenlijke Flevolandse overheden blijven we voortdurend in gesprek met elkaar en met het Rijk. Gezamenlijk werken we middels de Strategische Agenda Flevoland en de bijbehorende uitvoeringsagenda aan vitale steden en dorpen, goed wonen in een gezonde leefomgeving en voorzieningen voor een dynamische samenleving.

Flevoland is onderdeel van een aantal NOVEX-gebieden: Lelystad, Schiphol, Metropoolregio Amsterdam (MRA) en regio Zwolle. Centraal staat de gezamenlijke (Rijk-regio) aanpak van deze gebieden, zodat besluitvorming omtrent samenhangende ruimtelijke keuzes en de uitvoering van maatregelen versneld kan worden. Gezamenlijk werken we aan gedragen programmering in een Regionale Investeringsagenda (RIA) en bijbehorende bestuurlijke afspraken, die landen in zowel de ruimtelijke arrangementen als de nationale Omgevingsvisie (Nota Ruimte).

Fijn Wonen en Ruimtelijke ontwikkeling

Het Rijk, de decentrale overheden, corporaties en marktpartijen hebben elkaar meer dan ooit nodig om de woningbouwopgave vorm te geven en de regie op de volkshuisvesting te versterken. Door onze bijdrage aan de Nationale woningbouwopgave zal het aantal inwoners van Flevoland in nog geen dertig jaar toenemen van zo'n 450.000 nu tot pakweg 650.000. Tot en met 2030 is de bouw van circa 40.000 woningen in Flevoland vastgelegd in twee Woondeals. Van alle nieuwbouwwoningen moet 25% sociaal zijn en 2/3 betaalbaar

(< € 0,39 mln.). We voeren periodiek overleg aan versnellingstafels om de woningbouw in Flevoland te bevorderen. Het bouwtempo moet omhoog en we moeten bouwen voor alle aandachtsgroepen die een woning nodig hebben. Voor de jaren na 2030 zijn er nog geen harde afspraken, maar we gaan ervan uit dat de bouw van 40.000 woningen per decennium haalbaar is, dus 120.000 woningen tot en met 2050. Tot en met 2030 is met name beschikbaarheid van energie een kritische succesfactor voor het behalen van de woningbouwdoelstelling.

Voor ons is de groei van het aantal woningen onlosmakelijk verbonden met een minstens evenredige uitbreiding van voorzieningen en werkgelegenheid. We stapelen immers geen stenen, maar we bouwen aan een vitale samenleving, zodat het fijn wonen, werken, ondernemen en recreëren blijft in Flevoland. Dat betekent dat er meer moet gebeuren dan alleen de bouw van 100.000 of zelfs meer woningen. De monitor Brede Welzijn wordt een belangrijk hulpmiddel bij het gesprek met partners over wat Flevoland nodig heeft.

De versnelling van het bouwtempo kan niet los worden gezien van het bouwen aan vitale samenlevingen. Daarnaast kunnen we niet meer blijven bouwen zoals we al decennia gewend zijn. Nieuwe biobased en herbruikbare materialen worden gaandeweg de norm. We stimuleren pilots, maar ook de opschaling van succesvolle formules en pilots. Daarbij verkennen we in een groot consortium van partijen welke vezels in Flevoland kunnen worden geteeld en verwerkt tot bouwmaterialen. Dit vereist een ketenaanpak. Hiervoor is in 2024 het platform Van Polder tot Pand opgericht, dat ketenpartners helpt elkaar sneller en beter te vinden om samen via biobased bouwketens sneller en beter te bouwen. We willen tevens een Flevolandse bouwindustrie ontwikkelen en doorlopende leerlijnen ontwikkelen om de bouwvakkers van de toekomst (en architecten, vergunningverleners enz.) op te leiden.

De werkgelegenheid en het voorzieningenniveau moeten passen bij het inwoneraantal en moeten daarom worden getild naar een landelijk gemiddelde. Dat is nu al het geval voor de huidige inwoners, maar geldt zeker ook voor de toekomst als tot 2030 het aantal woningen met twintig procent toeneemt. De prioritaire economische clusters worden gekoppeld aan campusontwikkeling en scholing. Investeren met het Rijk in goed onderwijs, van basis tot en met universitair, zowel kwalitatief als kwantitatief, heeft hierbij prioriteit. Achterstanden in opleidingsaanbod van instellingen en achterstanden in opleidingsniveau van inwoners moeten verdwijnen. Het gaat hierbij niet alleen om hogere opleidingsniveaus, maar ook om het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten. Bij brede welvaart hoort ook een zorginfrastructuur die op orde is. We vragen hier voortdurend aandacht voor bij de verschillende overheden en andere instanties, zodat voor alle Flevolandse goede en volwaardige zorg beschikbaar is. Er vinden investeringen plaats in een groene leefomgeving zodat het nog prettiger wonen wordt in Flevoland. We hebben in 2024 een eerste monitor Brede Welvaart gepresenteerd en we bespreken met onze partners en met Provinciale Staten (PS) hoe dit een basis voor gezamenlijke activiteiten en investeringsstrategieën kan worden.

Stedelijke ontwikkeling

In het programma 'Almere 2.0' brengen de provincie, de gemeente en het Rijk de Almeerse voorzieningen en leefomgeving tot een hoogwaardig niveau. Almere is een bloeiende stad vol potentie. Vanuit het Fonds Verstedelijking Almere, gefinancierd door de gemeente, het Rijk en de provincie, worden projecten voor Almere 2.0 mogelijk gemaakt die een meerwaarde hebben voor zowel de stad als de regio. Het fonds biedt financiële middelen en expertise om projecten te realiseren op het gebied van onderwijs, arbeidsmarkt, cultuur en ecologie. Door de ontwikkeling van Almere te steunen dragen wij niet alleen bij aan de ontwikkeling van de stad Almere, maar ook aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. In 2024 hebben we een nieuw meerjarenprogramma 2025-2029 vastgesteld, dat de basis vormt voor de jaarprogramma's die we jaarlijks aan PS voorleggen.

Met 'Lelystad Next Level' (LNL) zetten het Rijk, de provincie en gemeente Lelystad zich in voor de verdere groei van Lelystad naar 120.000 inwoners. Maar wel een groei in balans, in kwaliteit en met aandacht voor de bestaande stad en haar inwoners. In april 2024 heeft de gemeenteraad van Lelystad een nieuw Uitvoeringsprogramma 2024-2027 besproken. Hierin zijn acht programmalijnen opgenomen. Op basis van dit programma gaat Lelystad in gesprek met Rijk en provincie, om in 2025 tot concrete nieuwe samenwerkingsafspraken te komen.

Volkshuisvesting - voorbereiding op de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting

Op 1 januari 2025 wordt de inwerkingtreding van de nieuwe "Wet versterking regie volkshuisvesting" (Wvrv) verwacht. Het wetsvoorstel is voor behandeling aangehouden bij de Tweede Kamer, om de nieuwe minister

ruimte te geven met wijzigingen te komen. De bedoeling van de wet is dat er meer grip en snelheid ontstaat op hoeveel, waar en voor wie er wordt gebouwd.

De inwerkingtreding van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) geeft ons als provincie de volgende nieuwe taken:

- In de Omgevingsvisie aandacht schenken aan volkshuisvesting;
- Opstellen van een volkshuisvestingsprogramma;
- De mogelijkheid om instructieregels voor gemeenten op te nemen in de omgevingsverordening;
- Woningmarktregio's indelen ten behoeve van gemeentelijke verdeling van urgent woningzoekenden.

We krijgen een coördinerende taak in het verankeren van de verplichte voorrang voor en verdeling van urgentiegroepen over de gemeenten. Het volkshuisvestingsprogramma wordt hiervoor de beleidsmatige basis. Twee jaar na inwerkingtreding van de wet moeten we invulling hebben gegeven aan onze nieuwe taken. Ook de woondeals worden hierop geactualiseerd.

Afstemming Landelijk Gebied

Ruimtelijke ontwikkeling en wonen hebben ook hun weerslag in het landelijk gebied. Ons perspectief is een toekomstbestendig leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken en voedsel produceren. Met als hoofddoelen het realiseren van een toekomstbestendige landbouw en herstel van de biodiversiteit.

Landbouw en wonen zijn de pijlers waarop Flevoland ooit is gebouwd. Het is ons als innovatieprovincie op het lijf geschreven om die fundamenteen uit het verleden verder door te ontwikkelen naar de toekomst. Waar een deel van Flevoland ooit is ontworpen voor de voedselvoorziening van Nederland, dienen zich vanuit de woningopgave nieuwe kansen en mogelijkheden aan. We denken bijvoorbeeld dat de bouwsector een belangrijke nieuwe afzetmarkt kan worden voor onze agrariërs. Als provincie willen we kijken hoe we dit zogenaamde biobased bouwen verder kunnen aanjagen.

In 2025 zetten we vanuit de opgaven 'Wonen' en 'Landelijk gebied' gezamenlijk in op het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid van het landelijk gebied. Daarbij kijken we naar ontwikkelingen als huisvesting van arbeidsmigranten en andere aandachtsgroepen en wonen op erven.

Migratie en integratie

In 2022 hebben de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), het Veiligheidsberaad, het Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk bestuurlijke afspraken gemaakt over de asielketen. Daarin is onder meer bepaald dat de Provinciale Regietafel Migratie & Integratie (PRT) een actieve regisserende rol heeft. Via de Provinciale Regietafel wordt ook regie gevoerd en gemonitord op de uitvoering van afspraken. Daarnaast is per 1 juli 2024 de Tijdelijke wet Opvang ontheemden Oekraïne in werking getreden. Met deze wet is de verantwoordelijkheid van de opvang van Oekraïners verplaatst van de burgemeester naar het college van burgemeester en wethouders. De regisserende en coördinerende rol van de veiligheidsregio is verplaatst naar de Provinciale Regietafel door middel van een bestuurlijk afsprakenkader ontheemden uit Oekraïne.

De asiel- en vluchtelingenketen in Nederland staat onder druk en de gevolgen zien we met regelmaat in het nieuws. Binnen de keten zijn diverse organisaties actief die met een eigenstandige rol, taak en bevoegdheid werken aan de opgaven die zich in deze keten voordoen. Om tot een goede invulling van de opgave voor opvang en huisvesting te komen vindt de PRT Flevoland het wenselijk om hiervoor een integrale aanpak uit te werken.

Flevoland heeft, net als elke andere provincie, een Provinciale Regietafel Migratie & Integratie die zich inzet om de grote opgaven in de asielketen in samenwerking op te pakken. Aan de PRT worden alle opgaven inzake opvang en huisvesting in samenhang besproken. Opvang, huisvesting en integratie is een blijvende opgave voor gemeenten, maar wel één die regionaal en integraal opgepakt moet worden.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied met versterking van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk-economische ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren met betrekking tot het programma 'Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling' wordt verwezen naar '[Dashboard - Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling - Flevoland \(feitelijkflevoland.nl\)](#)'

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	1.1.1 We investeren blijvend in de constructieve samenwerking met gemeenten en waterschap, en nemen vanuit onze (gezamenlijke) doelen ook actief deel aan samenwerkingsverbanden buiten de provinciegrenzen zoals MRA, Regio Zwolle en EHZ
		1.1.2 We richten ons instrumentarium en onze manier van werken in, passend bij de intentie van de Omgevingswet
		1.1.3 We leveren onze bijdrage aan de landelijke woningbouwopgaven, waarbij we niet alleen focussen op aantallen woningen, maar werken aan een evenwichtige volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland
		1.1.4 We werken met gemeenten en Rijk aan evenwichtige stedelijke ontwikkeling, die bijdraagt aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie. We verkennen de kansen die New European Bauhaus voor Flevoland biedt.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen' en 'Landelijk gebied'

Doel (2023-2027)

- 1.1.1 We investeren blijvend in de constructieve samenwerking met gemeenten en waterschap, en nemen vanuit onze (gezamenlijke) doelen ook actief deel aan samenwerkingsverbanden buiten de provinciegrenzen zoals MRA, Regio Zwolle en EHZ.

Resultaten 2025

Constructieve samenwerking

Om constructieve samenwerking te bouwen, te verstevigen en te onderhouden:

- Leggen we afspraken over de diverse samenwerkingen vast;
- Maken we afspraken over de manier waarop we uitvoering geven aan regionale afspraken en agenda's;
- Werken we gezamenlijk het Ruimtelijk arrangement uit mede op basis van de NOVEX-programmering;
- Bereiden we de herijking van de SAF voor;
- We stellen een Regionale Investeringsagenda op;
- Maken we afspraken over provinciale en regionale belangen in Rijk-Regio-overleggen zoals BOL en BO MIRT;
- Participeren we in Meerjarenagenda's MRA, Regio Zwolle, Lelylijn (inclusief NOVEX uitvoerings- en investeringsstrategieën), EHPZ, IJsselmeergebied, Markermeer-IJmeer en IPO (belangenbehartiging, kennisdeling).

Doel (2023-2027)

- 1.1.2 We richten ons instrumentarium en onze manier van werken in, passend bij de intentie van de Omgevingswet.

Resultaten 2025

Provinciale belangen in plannen geborgd (UA 2.4, UA 2.5)

Om de provinciale belangen te waarborgen in lokale omgevingsvisies, omgevingsplannen en -vergunningen (inclusief inzet omgevingstafels en verdere implementatie omgevingswet):

- Werken we integraal bij eigen provinciale plannen (denk aan Randweg Urk, MITC etc.);
- Adviseren we bij initiatieven van derden (aan de voorkant);
- Toetsen we plannen van anderen;
- Voeren we het programma 'Landschap van de Toekomst' uit.

Beleidshuis Omgevingsvisie

Op basis van Omgevingsvisie en bestaande omgevingsprogramma's:

- Richten we het beleidshuis volgens de instrumenten in de Omgevingswet in (omgevingsvisie, omgevingsprogramma's, verordening, monitoring & evaluatie);
- Organiseren we de uitvoering van de Omgevingswet zodat het systeem van beleidscyclus gaat draaien. Vanuit beleid betekent dit het opstellen van Omgevingsvisie, van omgevingsprogramma's, de uitvoering en monitoring daarvan en de bijstelling van beleid;
- Bereiden we ruimtelijk beleid (inhoudelijk) voor, zoals over hoe de provincie om wil gaan met vrijkomende ruimte in het landelijk gebied.

Omgevingsvisie vastgesteld

- We stellen de Ontwerp Omgevingsvisie vast, waarna het de formele inspraak in gaat voorafgaand aan de definitieve vaststelling.
- In het proces van totstandkoming van de Ontwerp Omgevingsvisie doorlopen we een participatieproces, inclusief de verantwoording daarover.
- Voor het Ontwerp van de Omgevingsvisie laten we een omgevingseffectrapportage (OER) opstellen.

Doel (2023-2027)

- 1.1.3 We leveren onze bijdrage aan de landelijke woningbouwopgaven, waarbij we niet alleen focussen op aantallen woningen, maar werken aan een evenwichtige volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland.

Resultaten 2025

Wonen (UA 2.8)

Als voorbereiding op nieuwe taken op het gebied van wonen leveren we na de inwerkingtreding van de Wet versterking regie Volkshuisvesting het volgende op:

- Een bijdrage aan de uitwerking van de hoofdlijnen ten aanzien van volkshuisvesting in de Omgevingsvisie;
- Periodiek overleg met gemeenten over gemeentelijk/ provinciaal volkshuisvestingsprogramma en samenwerking op dit vlak;
- Plan van aanpak voor een provinciaal volkshuisvestingsprogramma;
- Een indeling van woningmarktregio's ten behoeve van gemeentelijke verdeling van urgent woningzoekenden;
- Inzicht in de aantallen te huisvesten aandachtsgroepen.

Subsidie flexpools (UA 2.1)

Het Rijk heeft via specifieke uitkeringen drie tranches voor steeds twee jaren (2019-2020, 2021-2022, 2023-2024) geld aan de provincie beschikbaar gesteld om gemeenten te helpen extra menskracht in te huren om bouwplannen te realiseren. Deze middelen zijn via subsidiebeschikkingen volledig beschikt. Voor eind 2024 is een nieuwe tranche 2025-2026 aangekondigd. Voor de provincie is dit een sturingsmiddel om te beïnvloeden aan welke bouwprojecten gemeenten met voorrang werken. We moeten zelf de besteding in de SiSa-bijlage bij de jaarstukken verantwoorden.

Woononderzoek (UA 2.1)

We stellen periodiek woononderzoeksrapportages op. Zo zorgen we ervoor dat we steeds een actueel inzicht hebben in welk type woningen gebouwd moet worden om alle aandachtsgroepen van een passende woning te voorzien. Enerzijds vereist dit inzicht in de omvang van de diverse (het zijn er twaalf) aandachtsgroepen en anderzijds hebben we inzicht nodig in de woonbehoefte van deze aandachtsgroepen. Ook moeten we inzicht hebben in de bestaande woningvoorraad (type, kwaliteit, verduurzamingsopgave). We kijken niet alleen naar wat woningcorporaties kunnen bouwen, maar ook via CPO is er een relevante groep initiatiefnemers, waarvan we aan PS hebben beloofd te onderzoeken hoe we deze groep kunnen ondersteunen. Hiervoor doen we een beroep op de financiële regeling die het Rijk momenteel uitwerkt. We kijken ook naar bijzondere woonvormen, zoals drijvend wonen.

Volkshuisvestingsprogramma (UA 2.1)

De aankomende 'Wet versterking regie volkshuisvesting' schrijft voor dat de provincie (uiterlijk eind 2026) een volkshuisvestingsprogramma vaststelt. Ook moet de provincie bepalen hoe de woningmarktregio er uit ziet. Met dit programma geeft de provincie invulling aan de regionale regierol.

Regionale woonzorgvisie (UA 2.1)

Onder de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting moeten niet alleen de gemeenten verplicht een woonzorgvisie opstellen, maar ook de provincie. We bundelen de gemeentelijke visies, maar doen daar een regionale kwaliteitstoets op om invulling te geven aan onze regionale coördinerende rol. We kijken hierbij ook naar de samenwerking tussen alle partners op het speelveld, vanuit Brede Welvaart, want het gaat niet alleen om voldoende woningen voor de doelgroep, maar ook om het zorgaanbod en het welzijn en welbevinden.

Plannen van Aanpak Wonen & Zorg (UA 2.1)

De afgelopen tijd hebben we voor heel Flevoland en per gemeente in beeld gebracht wat de kwantitatieve opgave voor wonen & zorg is: hoeveel extra woningen? Vervolgens hebben we dat uitgewerkt voor de kwaliteit: wat voor type woning? Het komend jaar gaan we dat per gemeente uitwerken naar concrete plannen van aanpak: waar gaan we hoeveel bouwen? De provincie coördineert dit samen met het Zorgkantoor en uiteraard

in intensief overleg met gemeenten en woningcorporaties. We zullen steeds borgen dat we over actuele cijfers beschikken, maar de essentie is dat we van studeren naar uitvoeren willen komen.

Huisvestingsverordening (UA 2.1)

Op basis van de regionale woonzorgvisie overwegen we een provinciale huisvestingsverordening te maken, inclusief een urgentieregeling. Hierin kunnen we onze regionale coördinerende rol vertalen naar instructieregels voor de meest urgente aandachtsgroepen en die zijn dan bindend voor de gemeenten, die ook verplicht zijn een urgentieregeling te maken.

Bouwmonitor

Om goed grip te krijgen op het bouwtempo en 130% harde plancapaciteit, wordt de Flevolandse bouwmonitor geactualiseerd en zo veel mogelijk voor alle Flevolandse gemeenten geüniformeerd. Hiermee ontwikkelen we het informatiesysteem waarmee we niet alleen de uitvoering van de Woondeals tot en met 2030 kunnen monitoren, maar ook met gemeenten het gesprek kunnen voeren over woningbouwprojecten en woningbouwlocaties ná 2030 (100.000+ woningen tot en met 2050).

Uitwerking Innovatiehub Bouwen (UA 2.1)

Eén van de ambities in de Regiodeal Nieuw Land is om een Innovatiehub Bouwen te ontwikkelen. Dit bestaat uit een aantal onderdelen:

- In de zomer van 2024 werken we aan een groslijst van projecten die we ter uitvoering van de Regiodeal willen realiseren. De beste projecten werken we met partners (ook ondernemers en onderwijsinstellingen) uit en dienen we in 2025 voor een financiële bijdrage uit de Regiodeal in;
- We gaan een doorlopende leerlijn ontwikkelen voor 'de bouwvakker van de toekomst'. Want als we gaandeweg anders moeten leren bouwen (inclusief installatietechniek), dan moeten we ook nieuwe opleidingen ontwikkelen;
- We ontwikkelen cursorisch onderwijs om de huidige bouwvakker bij te scholen. Het Nationaal Kenniscentrum Biobased Bouwen, gevestigd in Almere, is hier al mee gestart. Maar we spreken ook met ROC Flevoland, Windesheim en Aeres;
- Naast de doorlopende leerlijn is in de Regiodeal ook de ambitie geformuleerd om Fieldlabs te realiseren. Hier is een samenhang met het Nationaal Groeifondsproject 'Toekomstbestendige Leefomgeving' (met als deelprojecten 'Van Land tot Pand' en het 'living lab Almere Pampus'). We willen die fieldlabs samen met studenten en de 'bouwvakkers van de toekomst' ontwikkelen;
- Het jaar 2025 staat de ontwikkeling en uitwerking van projectideeën centraal en vanaf 2026 staat de realisatie centraal. Ook kijken we dan naar opschaalbare innovaties.

Communicatiestrategie Samenlevingsopbouw (UA 2.1)

In 2024 hebben we voor de integrale opgave 'Bouwen & Wonen' een communicatiestrategie en vervolgens een website ontwikkeld. Maar die legt nog sterk de nadruk op het bouwtempo en het toekomstbestendig bouwen. In 2025 willen we de brede welvaart meer centraal gaan stellen. Daarvoor gaan we de communicatiestrategie actualiseren: hoe brengen wij over het voetlicht dat provincie Flevoland niet alleen hard groeit, maar dat we gelijktijdig werken aan een vitale samenleving, met aandacht voor alle aspecten van brede welvaart?

Nieuwbouwlocaties (UA 2.1)

De provincie is al jaren betrokken bij de voorbereiding van grotere nieuwbouwlocaties zoals Almere Pampus, Almere/Zeewolde Oosterwold en Lelystad ZuiderC. In toenemende mate worden we gevraagd om expertise in te brengen over locaties zoals Nagele en Dronten Zuid. We hebben aanjaagteams die deze expertise kunnen leveren. De gemeenten hebben niet alleen behoefte aan kennis over toekomstbestendig bouwen (inclusief energieneutraliteit), maar ook over de vitale samenleving. Een voorbeeld is Lelystad Next Level, waarvoor op basis van een nieuw Uitvoeringsprogramma 2024-2027 nieuwe bestuurlijke afspraken worden voorbereid die in 2025 worden vastgelegd. Ook worden we gevraagd om mee te denken over verduurzaming van de bestaande woningvoorraad, inclusief revitalisering van bestaande wijken zoals Lelystad Oost.

Doel (2023-2027)

- 1.1.4 We werken met gemeenten en Rijk aan evenwichtige stedelijke ontwikkeling, die bijdraagt aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie. We verkennen de kansen die New European Bauhaus voor Flevoland biedt.

Resultaten 2025

Bijdragen aan projecten Almere 2.0

Op basis van het 'Meerjarenprogramma Almere 2.0' leveren we:

- Het jaarprogramma 2025. Het jaar 2025 is het laatste jaar van het 'Meerjarenprogramma 2021-2025' en het eerste jaar/aanloopjaar van het 'Meerjarenprogramma 2025-2029';
- In het aankomende 'Meerjarenprogramma 2025-2029' zijn vooralsnog 19 sleutelprojecten benoemd en in de volgende derde tranche komt het thema samenleving erbij;
- Samen met Almere leveren we inzet aan een groot aantal projecten uit de zes hieronder toegelichte programmalijnen. In een aantal gevallen is de provincie trekker van projecten, zoals museale voorziening, Nationaal Park NieuwLand, Flevo Campus, ICT Tribe en Sport;
- Een uitwerking van de governance voor de 3^e tranche van het programma Almere 2.0.

In het 'Meerjarenprogramma 2021-2025' (2e tranche) worden zes programmalijnen onderscheiden: 1) 'Versterken hart van de stad'; 2) 'Versterken leer- en werkomgeving'; 3) 'De Energieneutrale en Afvalloze Stad'; 4) 'Versterken verblijfsplekken, cultuur, recreatie & toerisme'; 5) 'Vernieuwend Wonen'; 6) 'Groene en waterrijke identiteit'. In elke programmalijn worden verschillende projecten onderscheiden.

Aanjaagteam Toekomstbestendig bouwen

We richten een aanjaagteam Toekomstbestendig bouwen op. Niet alleen moeten het bouwtempo omhoog, maar we moeten toekomstbestendig leren bouwen. Onze gemeenten, woningcorporaties en CPO's hebben niet de kennis in huis om al die nieuwe ambities uit bv. het convenant Toekomstbestendig Bouwen (TB) in huis te hebben. Daar komt nog de netcongestie bij. Daarom hebben we geld gekregen van PS om aanjaagteams in te richten, waarin experts zitten die onze partners kunnen helpen. In de eerste helft van 2024 hebben we al een strippenkaart overeenkomst gesloten met C-Creators, maar dit gaan we uitbreiden met andere expertises, bv. Building Balance. Het Nationaal Kenniscentrum Biobased Bouwen in Almere is de plek waar we al deze expertises samenbrengen. Na de opstartfase in 2024 moet het aanjaagteam in 2025 volledig operationeel zijn.

Monitor Brede Welvaart (UA 2.1)

In 2024 is een eerste monitor Brede Welvaart opgesteld. In aanvulling daarop wordt een Voorzieningenmonitor opgebouwd. Hiermee is een eerste inzicht ontstaan over hoe de provincie er voor staat. Brede Welvaart gaat ook over welzijn. De monitor moet worden vertaald naar sturingsinformatie voor onze bestuurders en voor onze partners. Aan welke knoppen kunnen we draaien als we een indicator willen beïnvloeden? En welke inspanningen zijn nodig om te zorgen dat een voortgaande snelle groei van de provincie niet ten koste gaat van de Brede Welvaart? Er is geen enkele indicator die door slechts één partij kan worden beïnvloed; het zal altijd gaan om een gezamenlijke aanpak. Dit vereist een programmatische aanpak die door de provincie gecoördineerd kan worden. De formatie moet hierop nog worden toegerust (samenwerking integrale opgave en expertiseteam Samenleving).

Digital Decision Boardroom

De gedachte achter een Digital Experience Center (DEC) is initieel ontstaan vanuit de wens om een 'Digital Decision Boardroom' te creëren: een fysieke ruimte waar bestuurders en ambtenaren digitaal, met beeld en data, ondersteund kunnen worden in de besluitvorming rondom de ruimtelijke puzzel voor de grote transities in de fysieke leefomgeving. In 2025 ligt de focus voor het Digital Experience Center op de digitale economie, in 2026 wordt het concept van de Digital Decision Boardroom verder vorm gegeven.

Feitenbasis op orde

Betrouwbare en toegankelijke informatie is essentieel voor het maken van (ruimtelijke) keuzes en voor inzicht in de effecten van beleid. Daarom realiseren we een sterke feitenbasis. Dat stelt ons in staat om met regio en Rijk data te delen, (ruimtelijke) analyses te maken en toekomstscenario's uit te werken, waardoor we proactief in kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen. De feitenbasis blijft op orde door data, portalen en producten in samenhang te beheren. We zorgen dat onze registers en registraties actueel zijn en blijven. Door de data slim te ontsluiten is het mogelijk samen te werken met regionale partners. We ontwikkelen en maken gebruik van innovatieve analysetechnieken om deze informatie in te kunnen zetten voor de opgaven. Zo geeft de feitenbasis een samenhangend beeld met zicht op veranderend Flevoland.

Regionale woonzorgvisie (UA 2.1)

Onder de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting moeten niet alleen de gemeenten verplicht een woonzorgvisie opstellen, maar ook de provincie. We bundelen de gemeentelijke visies, maar doen daar een regionale kwaliteitstoets op om invulling te geven aan onze regionale coördinerende rol. We kijken hierbij ook naar de samenwerking tussen alle partners op het speelveld, vanuit Brede Welvaart, want het gaat niet alleen om voldoende woningen voor de doelgroep, maar ook om het zorgaanbod en het welzijn en welbevinden.

Beleefbaar en herkenbaar NPNL (UA 3.14)

Verbetering beleefbaarheid en herkenbaarheid Nationaal Park Nieuw Land (NPNL):

- In samenwerking met de partners van NPNL projecten realiseren die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040;
- In samenwerking met gebiedspartners is volgens de MIRT-systematiek de voorbereiding van de realisatie van Oostvaardersoevers afgerond.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	9.934	13.404	10.122	9.686	9.186	9.036
Baten	-1.377	-1.938	-122	-122	-122	-22
Saldo	8.557	11.466	10.000	9.563	9.063	9.013
Kader (saldo voor PN 25-28)		11.916	10.239	9.802	9.502	9.502
Zomernota 2024		-450	-450	-450	-450	-450
Perspectiefnota 2025-2028		0	75	75	0	0
Kader		11.466	9.864	9.427	9.052	9.052
Verschil t.o.v. kader			136	136	11	-39
1 Flevoland bouwt aan NL			129	129	4	4
Overig			7	7	7	-43

x € 1.000

Toelichting

1. Flevoland bouwt aan NL

De beschikbare gelden van € 0,25 mln. voor 'Aanjaagteams innovatieve woningbouw' uit het coalitieakkoord worden voor de jaren 2025 (€ 0,13 mln.) en 2026 (€ 0,13 mln.) geraamd en onder meer ingezet voor de uitwerking van het 'Innovatiehub Bouwen' en de inzet van het 'Aanjaagteam Toekomstbestendig bouwen'. Deze gelden worden gedekt vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve', met het oormerk 'Aanjaagteams innovatieve woningbouw'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.968	-22	1.946
1.1.2 Almere 2.0	6.995	-100	6.895
1.1.3 Lelystad Next Level	174	0	174
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	985	0	985
Totaal	10.122	-122	10.000

x € 1.000

1.2 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	9.934	13.404	10.122	9.686	9.186	9.036
	Baten	-1.377	-1.938	-122	-122	-122	-22
	Saldo	8.557	11.466	10.000	9.563	9.063	9.013
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	9.934	13.404	10.122	9.686	9.186	9.036
	Baten	-1.377	-1.938	-122	-122	-122	-22
	Saldo	8.557	11.466	10.000	9.563	9.063	9.013

x € 1.000

2. Landbouw, Visserij, Water en Natuur in balans

Inleiding

We werken in Flevoland aan een toekomstbestendig landelijk gebied waar het goed wonen, werken, recreëren en voedsel produceren is. Met als hoofddoelen toekomstbestendige landbouw en herstel van de biodiversiteit. Tegelijk staan we als provincie ook voor de belangen van de mensen die hier wonen en werken én voor de (internationale) betekenis die Flevoland heeft als landbouw- en natuurgebied.

Perspectief Landelijk Gebied

De samenleving staat voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen waaronder de toekomst van het landelijk gebied. We moeten als overheid samen met de samenleving antwoorden vinden. In 2025 werken we verder aan het realiseren van onze ambitie voor het landelijk gebied. Onze ambitie is een toekomstbestendig, leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken, recreëren en voedsel produceren. Dat doen we op gavegericht en dus integraal en zoekend naar oplossingen op basis van vrijwilligheid.

Doelen Flevolands landelijk gebied

Ook in Flevoland zien we dat intensief land- en watergebruik en de verandering van het klimaat weerslag hebben op de kwaliteit van de natuur, de bodem, ons drinkwater en de lucht die wij inademen. Voor de toekomst van ons landelijk gebied zijn de belangrijkste hoofddoelstellingen:

- Toekomstbestendige landbouw;
- Herstel van biodiversiteit.

Tegelijk staan we als provincie ook voor de belangen van de mensen die hier wonen en werken én voor de (internationale) betekenis die Flevoland heeft op het gebied van landbouw en natuur. De balans die hiervoor nodig is, vraagt om intensieve samenwerking en kennisuitwisseling tussen alle gebiedspartners, inclusief onszelf. De oplossingen voor de vraagstukken zijn complex.

Het Rijk heeft in het hoofdlijnenakkoord aangegeven dat het Transitiefonds vervalt maar heeft wel bedragen opgenomen voor het landelijk gebied. Wij hebben – bij het opstellen van deze begroting – nog geen duidelijkheid hoe het Rijk deze middelen wil gaan inzetten. De opgaven in het landelijk gebied blijven staan. Aan de hand van de informatie het Rijk hierover in de tweede helft van 2024 geeft, bekijken we wat dat voor de activiteiten in 2025 betekent. Aan de hand van de informatie het Rijk hierover in de tweede helft van 2024 geeft, bekijken we wat dat voor de activiteiten in 2025 betekent.

Opgavegericht en integraal werken

Om onze ambities te realiseren werken we aan integrale oplossingen. De transitie van de Flevolandse landbouw, de natuur- en stikstofopgave, de urgentie om anders om te gaan met ons bodem- en watersysteem en de noodzaak om de uitstoot van broeikasgassen sterk te verminderen grijpen dusdanig in elkaar in, dat we deze allemaal in samenhang moeten beschouwen. De 'Omgevingsvisie' en 'Strategische Agenda Flevoland' zijn ons vertrekpunt en tegelijkertijd voeden wij die. Dit kan leiden tot aanpassingen. Grote (externe) ruimtelijke claims in het landelijk gebied nemen wij mee in de gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied en stemmen wij af in het kader van de ruimtelijke puzzel (NOVEX).

We stemmen af met de andere grote maatschappelijke opgaven zoals 'Bouwen & Wonen', 'Energietransitie' en 'Digitalisering'. Dat geldt specifiek voor mogelijke gevolgen voor het landelijk gebied zoals wonen op erven, opslag van energie en plaatsen van kleine windmolens bij boerderijen.

Vanuit opgavegericht werken houden we coördinatie en sturing op de verschillende beleidsthema's in het landelijk gebied zoals bodem, water, natuur, biodiversiteit, stikstof, landbouw, klimaat, recreatie en het beheer van onze eigen (vaar)wegen. Deze thema's integreren we in zes onderdelen:

- Versnellen en versterken van de ontwikkeling naar toekomstbestendige en innovatieve landbouw;
- Stikstofreductie;
- Herstellen en versterken van de biodiversiteit in het landelijk gebied;
- Versterken van de biodiversiteit in bestaande natuurgebieden;
- Versterken van het bodem- en watersysteem;
- Vervlechten van de relatie tussen landelijk en stedelijk gebied.

In 2025 zetten we de middelen die we van het Rijk krijgen in voor maatregelpakketten (koploperprojecten). Daarbij zoeken we ook afstemming met middelen uit onze eigen begroting en Europese geldstromen zoals LEADER en GLB.

Gebiedsgerichte aanpak

In 2025 stimuleren en faciliteren we initiatieven in het veld via een gebiedsgerichte aanpak waarbij we ervanuit gaan dat er tenminste vier grotere ontwikkelingen zijn. Samen met agrariërs, inwoners, (maatschappelijke organisaties) en anderen gaan we aan de slag met het realiseren van integrale oplossingen die bijdragen aan onze ambitie.

Toekomstbestendige landbouw

Het belang van de landbouw voor de economie, het onderwijs, de werkgelegenheid en de leefbaarheid van onze provincie staat buiten kijf. De landbouw is beeldbepalend voor ons landschap. De provincie is ontworpen voor de voedselproductie en heeft de beste landbouwgronden ter wereld. We lopen voorop met zowel innovatieve als biologische landbouw. Onze landbouwsector is een speler van wereldformaat. Tegelijkertijd zien we dat deze sector voor grote uitdagingen staat. Begin 2025 leggen we de samen met de landbouwsector opgestelde Visie op landbouw voor ter besluitvorming.

Visserij

Net als de landbouw zit de visserij in de genen van Flevoland. Ooit was Flevoland immers zee. In de loop van die lange historie heeft de visserij de nodige veranderingen ondergaan en diverse klappen geïncasseerd. Zowel landelijk als regionaal staat de visserij onder druk. Wij willen deze bedrijfstak voor Flevoland behouden, in balans met de natuur en we willen dat de Flevolandse visserij een duurzame toekomst heeft en dat ze (inter-)nationaal leidend blijft.

In ons land is Urk een plaats waar visserij een belangrijke drager van de lokale en regionale economie vormt, met clusters van aan visserij gerelateerde bedrijvigheid die zorgen voor veel werkgelegenheid en een belangrijke bijdrage aan de economie van Flevoland. De Flevolandse gemeente heeft een vooraanstaande positie in de blauwe economie. Met een groot aandeel in de Nederlandse vissersvloot en de grootste visverwerkingsindustrie van Nederland heeft Urk zich ontwikkeld tot een belangrijk centrum voor de Noord-Europese visserij. In verband met de voedselveiligheid zijn de korte ketens op Urk erop gericht om voedsel vanaf het schip met een korte doorlooptijd te verwerken.

De visserijsector zit in een transitie naar een kleinere, duurzamere, flexibelere en meer diverse vloot. En daarbij versterking en doorontwikkeling van de visverwerkende industrie. De uitdaging is om de sector stevig te houden, zodat er een gezond toekomstperspectief is en tegelijk wordt voldaan aan de groeiende vraag naar diverse, verse vis in het Noordwest-Europa voedselsysteem.

Duurzaam en verdienstelijk werken met vis, van schip tot schap. Het gaat daarbij om het aanpassen van vismethodieken maar ook om het inspelen op nieuwe innovatieve ontwikkelingen rond werken met vis. Dit doen we samen met de partners in het gebied onder andere binnen het Visserij ontwikkelplan en het actieplan Toekomstbestendige IJsselmeervisserij. Drinkwater- & energievraagstukken worden opgepakt vanuit hoofdstuk 2.3 (water) en hoofdstuk 2.4 (energie). Daarbij zal waar mogelijk gebruik worden gemaakt van (Europese) fondsen voor een financiële bijdrage aan de beoogde resultaten.

Voedsel

Voedsel en landbouw gaan hand in hand, zeker in Flevoland. Eten wordt geproduceerd en geconsumeerd. We zijn trots op de Flevolandse landbouwproducten die wereldwijd gewaardeerd worden en streven naar een stijgende waardering van eten uit eigen regio, met duurzame en toekomstbestendige voedselketens en een goede verbinding tussen de consument en boer. Samen met partners uit de hele provincie (en daarbuiten) werken we aan een innovatief, duurzaam en gezond voedselecosysteem in Flevoland.

Vanaf 2025 geven wij uitvoering aan het Actieplan 'Naar een duurzame voedselketen' waarbij we een extra impuls geven aan voedseleducatie. Met Horizon Flevoland wordt samengewerkt om technologische- en systeeminnovaties in de agrofood keten aan te jagen, te ondersteunen en economische kansen te benutten. Gedurende 2025 zullen de uitkomsten van de 'Visie op landbouw' en het Actieplan 'Naar een duurzame voedselketen' worden geïntegreerd en zal verkend worden hoe en welke (Europese) fondsen een financiële bijdrage kunnen leveren aan de beoogde resultaten.

Natuur en herstel biodiversiteit

In onze provinciale verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke indeling van Flevoland zoeken we naar harmonie tussen wonen, werken, landbouw en natuur. Voor ons is de natuur niet het sluitstuk. Integendeel. Bij nieuwe ontwikkelingen wegen we alle belangen af inclusief die van de natuur, op zoek naar een balans tussen ecologie en economie. Onder invloed van (klimaat)veranderingen staat de natuur binnen en buiten de natuurgebieden onder druk. Perioden van extreme droogte worden afgewisseld met tijden van wateroverlast. Daarnaast staan de water- en bodemkwaliteit onder druk. Dat zijn factoren waar we in ons natuur- water- en bodembeleid rekening mee moeten en zullen houden. Versterken van de biodiversiteit is een van de doelen van ons Landelijk Gebied. We werken aan maatregelen die bijdragen aan het herstellen en versterken van de biodiversiteit. Daarbij zal waar mogelijk gebruik worden gemaakt van (Europese) fondsen voor een financiële bijdrage aan de beoogde resultaten.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder onze regie werken we samen met de partners van Nationaal Park Nieuw Land (NP Nieuw Land) - op basis van het 'Handvest NP Nieuw Land' - aan het behoud en de verdere ontwikkeling van het park, dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat ook als zodanig kan worden beleefd. Voor de ontwikkeling van NP Nieuw Land wordt de 'Ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land' (2019) als inspiratiedocument en richtinggevend perspectief gebruikt.

De acht partners werken in verschillende projecten, rollen en samenstellingen samen, waarbij in het Handvest is bepaald dat de focus ligt op de volgende drie opgaven:

- Versterken en verbinden van natuur: de natuurwaarde is de drager van het nationaal park;
- Vergroten en versterken van natuurbeleving: mensen zijn van harte welkom en voelen zich welkom op die plaatsen waar de natuur dat dragen kan;
- Verbinden van natuur en samenleving: versterken van de betrokkenheid van de samenleving bij en realiseren van draagvlak voor de natuur. Het park zit in het hart van mensen.

De inzet van de provincie is met name gericht op het beleefbaar(der) maken van natuur binnen het park waar de natuur dat kan dragen en op het versterken van de verbinding tussen natuur en samenleving. In veel projecten die bijdragen aan deze doelstellingen neemt de provincie een initiërende en/of regisserende rol in de samenwerking.

Bij het versterken en verbinden van de natuur ligt het initiatief primair bij de gebiedseigenaren en heeft de provincie (die geen gebieden binnen NP Nieuw Land bezit) veelal een faciliterende rol door inzet van capaciteit en/of middelen. Een belangrijke uitzondering hierop is het project 'Oostvaardersoevers', dat integraal deel uitmaakt van de ontwikkeling van NP Nieuw Land. Flevoland is samen met Rijkswaterstaat initiatiefnemer van Oostvaardersoevers.

Nieuwe Natuur

Het 'Programma Nieuwe Natuur' is in 2024 definitief afgerond en afgewikkeld. De (resterende) middelen zijn conform PS-besluitvorming onderdeel van het 'Programma Flevoland Natuurinclusief'. Er zijn geen acties meer voor het 'Programma Nieuwe Natuur'.

Toelichting:

- Nog niet alle projecten die zijn voortgekomen uit het programma zijn volledig gerealiseerd. De initiatiefnemers geven hier uitvoering aan conform realisatieovereenkomsten en doen hier verslag over. Voor de betreffende projecten vindt nog een juridische eindafrekening plaats, die Gedeputeerde Staten (GS) te zijner tijd kunnen bekrachtigen.
- Binnen het programma is de realisatie van 104,5 ha NNN (compensatie) juridisch verplicht. De gronden hiervoor zijn verworven en de inrichting is gestart.

Stikstof

Wat betreft het provinciale stikstofbeleid houden we vast aan de Flevolandse Aanpak Stikstof (FAS) en de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). Het hoofddoel van onze stikstofaanpak is het vinden van een nieuwe balans tussen economie en ecologie. Concreet betekent dit dat wij niet strenger dan het Rijk zullen zijn en dat we, in lijn met de Wsn, het jaar 2035 als stikstofdeadline hanteren. We geven daarbij prioriteit aan de PAS problematiek. En we gaan verder met de gebiedsgerichte aanpak Oostrand Noordoostpolder.

Water

Waar water er altijd in overvloed was, komen de grenzen van ons watersysteem in zicht. Soms is het te droog, dan weer te nat, de behoefte aan water groeit en het aanbod niet. De waterkwaliteit staat onder druk en de deadline van de Europese Kaderrichtlijn Water (2027) nadert. Onder meer door veranderingen in het klimaat en processen als bodemdaling wordt het steeds moeilijker om de hoeveelheid en kwaliteit van het water te beheersen. Hoe snel die grenzen worden bereikt, hangt ook af van de keuzes die we nu maken. Daarom willen we bij de keuzes voor de inrichting van ons gebied goed rekening houden met de effecten op de Flevolandse waterhuishouding op langere termijn. Het uitgangspunt daarbij is dat de draagkracht van ons bodem- en watersysteem medebepalend is voor de ruimtelijke ontwikkeling.

Zoetwaterbeschikbaarheid, bodemdaling, de kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening zijn de komende periode belangrijke thema's die spelen in provincie Flevoland. We gaan onder andere aan de slag met de wateroverlastproblematiek, in nauwe samenwerking met het waterschap. De provincie stelt de kaders waarbinnen Waterschap Zuiderzeeland zijn werk doet. Daarbij is het uitgangspunt dat provincie Flevoland een robuust, veilig en schoon (drink-)watersysteem behoudt. Een watersysteem dat bijdraagt aan onze ambities en de maatschappelijke opgaven op het gebied van samenlevingsopbouw, energie en landelijk gebied. Verder werken we aan de bodemdalingsproblematiek in het kader van de gebiedsgerichte aanpak.

Waterveiligheid

We dragen bij aan het in stand houden van veilige dijken, bevorderen van de waterveiligheid en meekoppelen van andere ambities bij dijkversterkingsprojecten. Daarnaast wordt invulling gegeven aan de wettelijke taak om projectbesluiten voor het aanpassen of versterken van de primaire keringen goed te keuren, daarbij wordt getoetst aan de wettelijke eisen en het algemeen belang. We geven uitvoering aan overige wet- en regelgeving, waaronder de Richtlijn Overstromingsrisico's.

Bodem en landbouw

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. Integraal werken aan bodem en water is een belangrijke basis voor de beleidsthema's water, klimaat, biodiversiteit en toekomstbestendige landbouw. Daarbij is het van belang om recht te doen aan de specifieke eigenschappen van de Flevolandse bodems.

Ook in Flevoland is sprake van bodemdaling. Dit vraagt om een aanpak voor de meest urgente gebieden en kennisontwikkeling voor de langere termijn. Conform de doelen voor het landelijk gebied werken we aan:

- Maatregelen die bijdragen aan het versterken van het bodem- en watersysteem;
- gebiedsgerichte aanpak in het kader van de bodemdalingsproblematiek
- Een oplossing voor de korte en voor de lange termijn voor de boeren in bodemdalingsgebieden, zo nodig via maatwerk;
- Gezamenlijke aanpak met het waterschap dat een verantwoordelijkheid draagt voor het beheer van het grondwaterpeil.

Maatschappelijk effect

Onze ambitie is een toekomstbestendig, leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken, recreëren en voedsel produceren.

Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

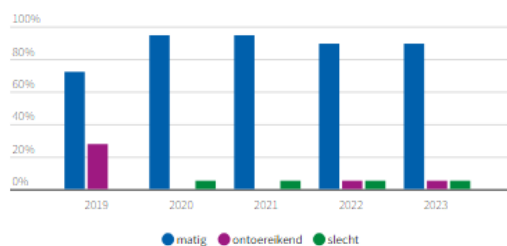
Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/landbouw--visserij--water-en-natuur-in-balans>

Beleidsindicatoren BBV

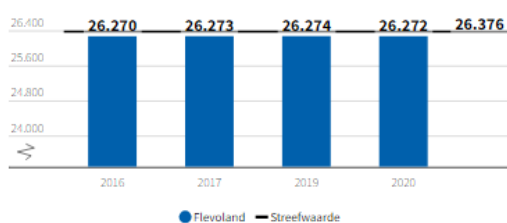
Waterkwaliteit oppervlaktewater Flevoland

Bron: Prov. FL obv Waterkwaliteitsportaal | 2019 - 2023

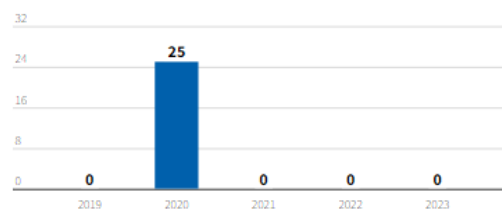
Vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) is het verplicht om in 2027 een goede toestand van de oppervlaktewateren te hebben bereikt. De waterkwaliteit wordt beoordeeld via het 'one out, all out' principe. Hierdoor voldoet momenteel 0% van de waterlichamen aan een goede kwaliteit. Vanwege de van nature aanwezige verhoogde gehalten van een aantal stoffen (bijvoorbeeld ammonium) in het grondwater is met de huidige systematiek een score van 'matig' de hoogst haalbare score voor oppervlaktewateren in Flevoland.

Oppervlakte Natuurnetwerk Nederland (NNN) Flevoland, hectare

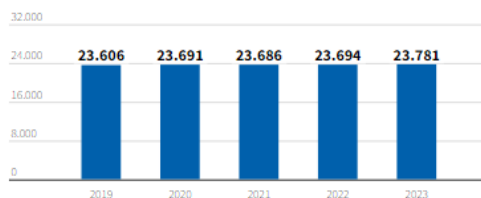
Bron: Prov. FL | 2016 - 2020

Ontwikkelde nieuwe natuur hectare

Bron: Prov. FL | 2019 - 2023

Beheerde natuur hectare

Bron: Prov. FL | 2019 - 2023

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij, water en natuur in balans	2.1 Landbouw & visserij	2.1.1 De provincie zet in op een toekomstbestendige en innovatieve landbouw
		2.1.2 Met behulp van 'Proefprojecten' en 'Kennisnetwerken innovaties' is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen
		2.1.3 De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik
		2.1.4 Voedselinnovaties op basis van Flevolandse producten zijn ongoing en bekend bij verschillende groepen en dragen bij aan een toekomstbestendige landbouw
		2.1.5 De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan
	2.2 Natuur	2.2.1 De projecten van het 'Programma Nieuwe Natuur' zijn in uitvoering en dragen bij aan het verbinden van stad en landelijk gebied, de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk en aan biodiversiteit van het landelijk gebied en daarmee aan een toekomstbestendige landbouw
		2.2.2 In samenwerking met de acht partners (Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland, Natuurmonumenten, Provincie Flevoland en Rijkswaterstaat) van Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) wordt uitvoering gegeven aan projecten die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040
		2.2.3 Positieve besluitvorming over de realisatie van Oostvaardersoever
		2.2.4 In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen
		2.2.5 De financieringsmogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) en het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) zijn optimaal benut als instrument om de agrarische sector te stimuleren, de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren en de lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland te versterken
		2.2.6
		De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. we anticiperen met ons natuurbeleid op de veranderingen in het klimaat. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de Wet Natuurbescherming

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme
	2.3 Water	2.3.1 Het watersysteem is beter toekomstbestendig en draagt bij aan de doelen van het landelijk gebied: Toekomstbestendige landbouw en het herstel van de biodiversiteit. We zetten daarbij in op het versterken van het bodem- en watersysteem

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur en water. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden en een robuust watersysteem te behouden.

De provincie is aandeelhouder van Vitens. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Landelijk gebied'

Doel (2023-2027)

2.1.1 De provincie zet in op een toekomstbestendige en innovatieve landbouw.

Resultaten 2025

Toekomstbestendige landbouw (UA 3.1, UA3.2, UA 5.3, UA 6.5)

Voor een toekomstbestendige landbouw werken we aan:

- Implementatie nieuwe landelijke wet- en regelgeving;
- Provinciale invulling 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid' (GLB) door het openstellen van vier subsidieregelingen;
- De afronding van het programma 'Landbouw Meerdere Smaken' bestaat uit de definitieve oplevering van proeftuinen en een Statenvoorstel voor het vervolgproces;
- Vastgestelde 'Visie op landbouw'.

Gebiedsgerichte aanpak opgave LG (UA2.3; UA3.1; UA3.2;UA3.3; UA3,4; UA3,5; UA3,6; UA3,10; UA3,11; UA3,13; UA6,5; UA6,6; UA6,8; UA6,15)

- In 2025 stimuleren en faciliteren we initiatieven in het veld via een gebiedsgerichte aanpak waarbij we er vanuit gaan dat er tenminste vier grotere ontwikkelingen zijn. Samen met agrariërs, inwoners, (maatschappelijke organisaties) en anderen gaan we aan de slag met het realiseren van integrale oplossingen die bijdragen aan onze ambitie toekomstbestendige landbouw en herstel van biodiversiteit.

Doel (2023-2027)

2.1.2 Met behulp van 'Proefprojecten' en 'Kennisnetwerken innovaties' is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.

Resultaten 2025

Lopende projecten van het programma 'Landbouw Meerdere Smaken' zijn afgerond en het programma is opgeleverd. De resultaten zijn betrokken bij de 'Visie op de landbouw'.

Doel (2023-2027)

2.1.3 De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.

Resultaten 2025

Vitale bodem landelijk gebied

- Kwaliteit van de bodem (ecologisch, chemisch en klimaatbestendig) wordt behouden en verbeterd ten behoeve van landbouwkundige- en natuurontwikkeling;
- Inclusief bodemsanering.

Doel (2023-2027)

2.1.4 Voedselinnovaties op basis van Flevolandse producten zijn ongoing en bekend bij verschillende groepen en dragen bij aan een toekomstbestendige landbouw.

Resultaten 2025

In het coalitieakkoord is vastgelegd om een extra impuls te geven aan voedseleducatie. Hieraan willen we met ingang van 2025 invulling geven op basis van een Actieplan die we in het vierde kwartaal van 2024 gereed hebben.

Doel (2023-2027)

2.1.5 De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Resultaten 2025

De subsidieregeling permanente reductie rechten op de inzet van staand net en zegen in het IJsselmeergebied is afgerond (uitvoering RVO in opdracht van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)). De aanvullende subsidieregeling voor flankerende maatregelen om vissers te ondersteunen bij de uitkoop van rechten en ondersteuning van werk naar werk is in 2025 afgerond.

Middelen

2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	2.060	1.157	1.381	132	154	22
Baten	-78	-122	-80	-10	-32	0
Saldo	1.982	1.035	1.301	122	122	22
Kader (saldo voor PN 25-28)		1.035	1.066	37	37	37
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		1.035	1.066	37	37	37
Verschil t.o.v. kader			235	85	85	-15
1 Voedseleducatie vanuit coalitieakkoord			200	100	100	0
Overig			35	-15	-15	-15

x € 1.000

Toelichting

1. Voedseleducatie vanuit coalitieakkoord

Vanaf 2025 geven wij uitvoering aan het actieplan 'Naar een duurzame voedselketen' waarbij we een extra impuls geven aan voedseleducatie. Voor het actieplan is voor 2025 € 0,05 mln. procesgeld gereserveerd, gedekt uit de reserve 'Procesgelden gebiedsontwikkeling'. En voor voedseleducatie specifiek is er € 0,2 mln. voor 2025 en € 0,1 mln. voor de jaren 2026 en 2027 opgenomen in de begroting. Dit wordt gedekt uit de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Voedselonderwijs'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	1.131	-80	1.051
2.1.2 Floriade	0	0	0
2.1.3 Leefbaarheid landelijk gebied	250	0	250
Totaal	1.381	-80	1.301

x € 1.000

2.2 Natuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Landelijk gebied'.

Doel (2023-2027)

2.2.1 De projecten van het 'Programma Nieuwe Natuur' zijn in uitvoering en dragen bij aan het verbinden van stad en landelijk gebied, de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk en aan biodiversiteit van het landelijk gebied en daarmee aan een toekomstbestendige landbouw.

Resultaten 2025

Goed functionerend natuurnetwerk (UA 3.15, UA 3.16, UA 3.17)

Voor een goed functionerend natuurnetwerk binnen Flevoland verwachten we het volgende te realiseren:

- Verder invulling geven aan natuurcompensatie Natuurnetwerk door advisering (intern en extern) bij natuurcompensatie vraagstukken en het afhandelen van formele aanvragen voor natuurcompensatie;
- Uitvoering geven aan de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) (continu proces);
- Invulling geven aan de verantwoordelijkheid van de Flevolandse Natura 2000 gebieden;
- Opleveren van en besluitvorming over wetenschappelijke review van het beleidskader Oostvaardersplassen en werkzaamheden beleidskader (continu proces);
- Monitoringsopgave ter ondersteuning van beleid (continu proces).

Uitvoering programma Nieuwe Natuur

Het 'Programma Nieuwe Natuur' is in uitvoering. De (resterende) middelen zijn conform PS-besluitvorming onderdeel van het 'Programma Flevoland Natuurinclusief'. In 2025 voorzien we de volgende resultaten:

- De projecten uit het programma zijn in uitvoering. Nog niet alle project zijn volledig gerealiseerd. De initiatiefnemers geven hier verder uitvoering aan conform realisatieovereenkomsten. Voor de betreffende projecten vindt nog de afgesproken juridische eindafrekening plaats, die GS te zijner tijd kunnen bekrachtigen;
- Binnen het programma wordt de resterende opgave NNN gerealiseerd: compensatie van 104,5 ha. Dit is onderdeel van de realisatieovereenkomst en daarmee juridisch verplicht. De gronden hiervoor zijn verworven en de inrichting is gestart.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De risico's voor de uitvoering van de projecten maakt onderdeel uit van de afspraken in de realisatieovereenkomsten. Er is geen sprake meer van risico's voor het programma. Derhalve is de programmasturing beëindigd en vindt de verdere uitvoering en afwikkeling plaats aan de hand van de gesloten realisatieovereenkomsten.

Doel (2023-2027)

2.2.2 In samenwerking met de acht partners (Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland, Natuurmonumenten, Provincie Flevoland en Rijkswaterstaat) van Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) wordt uitvoering gegeven aan projecten die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040.

Resultaten 2025

Beleefbaar en herkenbaar NPNL (UA 3.14)

Verbetering beleefbaarheid en herkenbaarheid Nationaal Park Nieuw Land (NPNL):

- In samenwerking met de partners van NPNL zijn projecten gerealiseerd die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040.

Doel (2023-2027)

2.2.3 Positieve besluitvorming over de realisatie van Oostvaardersoever.

Resultaten 2025

Besluitvorming Oostvaardersoever (UA 3.14)

- In samenwerking met gebiedspartners is volgens de MIRT-systematiek de voorbereiding van de realisatie van Oostvaardersoever afgerond.

Doel (2023-2027)

- 2.2.4 In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.

Resultaten 2025

We werken met verschillende overheden, regionale en maatschappelijke partijen aan een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES). Binnen deze samenwerking signaleren we problematiek en worden maatregelen en ontwikkelingen in en aan het Markermeer – IJmeer besproken en afgewogen om tot een gezamenlijk advies te komen.

De effectiviteit van maatregelen worden gemonitord. In 2025 zal er weer een ‘natuurthermometer’ worden uitgevoerd.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Doel (2023-2027)

- 2.2.5 De financieringsmogelijkheden van het 'Plattelandontwikkeling Programma' (POP) en het 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid' (GLB) zijn optimaal benut als instrument om de agrarische sector te stimuleren, de bodem en waterkwaliteit te verbeteren en de lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland te versterken.

Resultaten 2025

Toekomstbestendige landbouw (UA 3.1, UA3.2, UA 5.3, UA 6.5)

Voor een toekomstbestendige landbouw werken we aan:

- Er zijn 5 subsidieregelingen opgesteld voor het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB);
- De afronding van het programma 'Landbouw Meerdere Smaken' bestaat uit definitieve oplevering van proeftuinen en een Statenvoorstel voor het vervolgproces;
- Vastgestelde 'Visie op landbouw'.

Doel (2023-2027)

2.2.6 Dit doel bestaat uit de onderstaande subdoelen:

- De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. We anticiperen met ons natuurbeleid op de veranderingen in het klimaat. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de Wet Natuurbescherming;
- De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Resultaten 2025

Goed functionerend natuurnetwerk (UA 3.15, UA 3.16, UA 3.17)

Voor een goed functionerend natuurnetwerk binnen Flevoland wordt gewerkt aan:

- Er is advies gegeven en er zijn afspraken gemaakt over natuurcompensatie vraagstukken zowel intern als extern aan partijen die natuur moeten compenseren;
- Formele aanvragen voor natuurcompensatie zijn afgehandeld;

- Advies gegeven over en provinciale invulling van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) (continu proces) en er zijn afspraken gemaakt met de verschillende natuurbeheerorganisaties over de uitvoering;
- Beleidsmatig invulling geven aan de verantwoordelijkheid en opgaven van de Flevolandse Natura 2000 gebieden;
- Opleveren van en besluitvorming over wetenschappelijke review van het beleidskader Oostvaardersplassen en werkzaamheden beleidskader (continu proces);
- De uitvoering van het de natuurmonitoring is gestart.

Natuurinclusief versterken buiten NNN (UA 3.3, UA 3.10, UA 3.11)

Voor het versterken van de natuur buiten het natuurnetwerk wordt gewerkt aan:

- Het 'Programma Flevoland Natuurinclusief' wordt uitgevoerd. Daarvoor worden onder andere afspraken gemaakt over natuurinclusief werken, het uitvoeren van de nadere regel Vermaatschappelijking en het stimuleren van partners;
- Er is uitvoering gegeven aan de 'Bossenstrategie' (zie nadere uitwerking hieronder);
- Het 'Actieplan biodiversiteit' wordt uitgevoerd;
- Vanuit het 'Actieplan akkervogels' wordt een voorstel opgeleverd met slimme koppelkansen en verbindingen met lopende opgaven, programma's en gebiedsprocessen inclusief de restgelden 'Nieuwe Natuur';
- Uitvoeren van het 'Agrarisch natuur en landschapsbeheer' (anlb) (continu proces).

Stikstofreductie conform FAS

Stikstofreductie conform Flevolandse aanpak stikstof (FAS) en de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn).

Het Rijk heeft in het hoofdlijnenakkoord aangegeven dat het Transitiefonds vervalt maar heeft wel bedragen opgenomen voor het landelijk gebied. Wij hebben – bij het opstellen van deze begroting – nog geen duidelijkheid hoe het Rijk deze middelen wil gaan inzetten. Wij verwachten in het najaar meer duidelijkheid te krijgen en bekijken dan wat dat voor de activiteiten in 2025 betekent. We geven daarbij prioriteit aan de PAS problematiek.

Bossenstrategie gerealiseerd

Er is uitvoering gegeven aan de Bossenstrategie door concrete afspraken vast te leggen met gemeenten over hectares bos in combinatie met de woonopgave, diverse projecten gericht op kwaliteitsverbetering / vitalisering bos, aanleg bos op provinciale grond en het faciliteren van projecten op het gebied van agroforestry. Al deze resultaten dragen bij aan de groenblauwe dooradering als bijdrage aan het landschap.

Koolstofvastlegging

Koolstofvastlegging in bodem/bomen/bos/natuur, zoals door het Rijk aan ons opgedragen

Voldoen aan natuurwetgeving

- Beschikkingen op aanvragen voor vergunningen voor Natura 2000-activiteiten en flora- en fauna-activiteiten (inclusief stikstof-besluiten) zijn verleend;
- Beschikkingen voor gebiedsvergunningen voor een flora- en fauna-activiteit op basis van Soortmanagementplannen voor gebouwde bewonende soorten (onder andere bij na-isolatie) zijn verleend;
- Het uitvoeringsprogramma Invasieve exoten wordt uitgevoerd. Het huidige programma is gereed en het 'Uitvoeringsprogramma Invasieve exoten 2026-2030' wordt opgesteld;
- Onderhouden relatie met Faunabeheereenheid, subsidie voor uitvoering en goedgekeurde faunabeheerplannen door GS;
- Afhandelen PAS meldingen en werken aan nieuw provinciaal beleid (zie ook Stikstofreductie conform FAS).

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Faunaschade

In 2024 is gebleken dat de faunaschade per jaar enorm kan fluctueren. Zo bedroeg de faunaschade in 2022 € 0,22 mln. en in 2023 € 0,61 mln. Een toename van maar liefst 111%. Hetgeen veroorzaakt werd door schade op twee percelen met biologische bonen. Gelet op deze ontwikkelingen is het voorstel voor 2025 het beschikbare faunaschadebudget op € 0,4 mln. per jaar begroten.

Middelen

2.2 Natuur	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	30.947	28.120	24.578	16.343	20.258	16.941
Baten	-9.509	-7.137	-4.053	-896	-846	-846
Saldo	21.438	20.984	20.525	15.447	19.412	16.096
Kader (saldo voor PN 25-28)		20.995	22.672	13.595	13.310	12.493
Zomernota 2024		-11	-11	-11	-11	-11
Perspectiefnota 2025-2028		0	250	250	0	0
Kader		20.984	22.911	13.834	13.299	12.482
Verschil t.o.v. kader			-2.386	1.614	6.114	3.614
1 Verschuiving bijdrage Oostvaardersoever			-4.000	0	4.000	0
2 Mogelijk dekkingstekort jaarschijf 2028 ANLB			0	0	0	500
3 Hervreiding IPO vereniging			439	439	439	439
4 Verhogen Cofin POP 3/3+			500	0	0	0
5 GLB 2025-2028 cofinanciering en uitvoeringskosten			654	1.154	1.654	2.654
Overig			21	21	21	21

x € 1.000

Toelichting

1. Verschuiving bijdrage Oostvaardersoever

Voor de realisatie van Oostvaardersoever was een bijdrage begroot van € 4 mln. in 2025. De verkenning is afgesloten met een voorkeursalternatief waar nog diverse onderzoeksvragen in staan. Deze vragen moeten beantwoord worden onder andere middels aanvullend onderzoek voordat de volgende fase kan worden aanbesteed. Gevolg is dat deze bijdrage niet in 2025 maar in 2027 wordt geraamd met als dekking de 'Brede Bestemmingsreserve', oormerk 'Oostvaardersoever'.

2. Mogelijk dekkingstekort jaarschijf 2028 Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLB)

Het openstellingsbesluit voor de ANLB periode 2023-2028 is verruimd en wordt voor 65% gefinancierd vanuit de EU. In de jaarschijf 2028 is de volledig beschikbare Europese cofinanciering gebruikt, waardoor een dekkingstekort ontstaat. Het Rijk is voornemens de cofinanciering in 2028 te zullen bijdragen, maar heeft dit nog niet concreet maken. De ANLB komt in 2028 daarom vooralsnog volledig voor rekening van de provincie. De hogere kosten zijn geraamd in de jaarschijf 2028, met als dekking de reserve 'Beheer en Ontwikkeling natuur'.

3. Hervreiding IPO vereniging

Vanaf de begroting 2025 heeft het IPO in plaats van separate begrotingen voor het IPO-bureau en de uitvoeringsorganisatie BIJ12, gekozen voor een integrale begroting voor IPO-vereniging waarin de activiteiten van beiden partijen zijn gecombineerd. Dit leidt tot meer duidelijkheid en geeft beter inzicht in de totale activiteiten die IPO voor ons uitvoert. We willen in het kader van consistentie en in het hanteren van een bestendige lijn in de verdeling van de lasten over programma's bij deze nieuwe indeling aansluiten. Deze nieuwe verdeling heeft geleid tot een minimaal financieel effect op de totale bijdrage aan de IPO-vereniging, maar leidt wel tot een verschuiving tussen programma's.

4. Verhogen Cofin POP 3/3+

Het 'Plattelandontwikkeling Programma' (POP) wordt in 2025 financieel afgewikkeld. De verwachting is dat leidt tot een "eindpiek" in de afrekeningen en dat de provinciale cofinanciering in 2025 daardoor iets hoger wordt dan oorspronkelijk begroot. De uitvoeringsreserve 'POP' waar deze kosten uit gedekt worden, is hiervoor toereikend deze bijdrage te kunnen dekken.

5. GLB 2025-2028 cofinanciering en uitvoeringskosten

Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2023-2027 is in 2023 van start gegaan. Op 13 december 2023 hebben PS hiervoor de Subsidieverordening GLB Flevoland 2023-2027 vastgesteld en de ingestelde bestemmingsreserve 'GLB' gewijzigd naar een uitvoeringsreserve. In 2024 is gestart met de openstelling van interventies GLB en zijn de verwachte uitvoeringskosten en de provinciale cofinanciering daarvoor op de begroting gezet voor de jaarschijven 2024 tot en met 2028. Deze kosten worden gedekt uit deze reserve.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	18.986	-3.903	15.083
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	725	0	725
2.2.3 Nieuwe Natuur	0	0	0
2.2.4 Europese programma's: landbouw (POP)	3.247	0	3.247
2.2.5 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)	1.620	-150	1.470
Totaal	24.578	-4.053	20.525

x € 1.000

2.3 Water

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen' en 'Landelijk gebied'.

Doel (2023-2027)

2.3.1 Het watersysteem is beter toekomstbestendig en draagt bij aan de hoofddoelen van het landelijk gebied: Toekomstbestendige landbouw en het herstel van de biodiversiteit. We zetten daarbij in op het versterken van het bodem- en watersysteem.

Resultaten 2025

Grondwater

We werken aan het ontwikkelen en in stand houden van een zodanige grondwatersituatie (zowel kwalitatief als kwantitatief) dat, naast een duurzaam gebruik, ook een duurzame ontwikkeling van andere functies, zoals natuur, is gewaarborgd. We geven uitvoering aan de nationale regelgeving, de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn (GWR) en de Nitraatrichtlijn. De aandacht richt zich op de grondwaterkwaliteit en kwantiteit in het algemeen en op de bescherming van drinkwater (grondwaterbeschermingsgebieden) in het bijzonder.

De resultaten voor 2025 bestaan uit:

- We hebben het beleid voor grondwaterverontreinigingen geëvalueerd en doorontwikkeld (WP actie 2);
- Op basis van de Flevolandse aanpak schadelijke stoffen (ZZS) die in 2024 tot stand is gekomen, is verdere invulling gegeven aan de daaruit voortkomende acties en het verder ontwikkelen van handelingsperspectieven voor diffuse grondwaterverontreinigingen (WP actie 3);
- Gezamenlijk met Rijk en in interprovinciaal verband is gewerkt aan de voorbereidingen van het 8e nitraatactieprogramma dat vanaf 2026 in werking zal treden (geen WP actie, is wettelijk).

Drinkwater

Het provinciaal driesporen drinkwaterbeleid (besparing - innovaties - grondwaterbescherming) wordt verder uitgevoerd, geïmplementeerd en doorontwikkeld. De systeemtransitie (besparing en innovatie) wordt onder meer opgepakt in de woningbouwtransitie (huishoudens) en het economisch programma (bedrijven). Verder wordt in interprovinciaal verband en samen met het Rijk gewerkt aan het implementeren en uitvoeren van de nationale beleidsnota drinkwater, onder meer gericht op drinkwaterbesparing en vormgeven en implementeren van de wettelijke zorgplicht. Op landelijk niveau werken we mee aan het aanpassen van wet- en regelgeving (door het Rijk), wat nodig is om innovaties door te voeren. Daarnaast werken we interprovinciaal samen om het beschikbare grondwater als bron voor drinkwater optimaal te benutten.

De resultaten voor 2025 bestaan uit:

- Samen met het Rijk en de provincies is de nationale beleidsnota drinkwater geïmplementeerd, onder meer gericht op drinkwaterbesparing en de wettelijke zorgplicht (WP actie 4);
- Het drinkwaterbeleid is verder uitgevoerd (onder andere interprovinciale samenwerking om het beschikbare grondwater als bron voor drinkwater optimaal te benutten) (WP actie 5).

Oppervlaktewaterkwaliteit

We geven uitvoering aan de gemaakte afspraken voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), die als doel stelt om uiterlijk in 2027 de kwaliteit van alle Europese wateren in een goede toestand te brengen en te houden. We werken daarbij aan een goede ecologische en chemische KRW-toestand van het oppervlaktewater, in samenhang met goede omgevingscondities wat betreft bodemstructuur, bodemvruchtbaarheid, etc. Voor de niet KRW lichamen werken we aan een goede waterkwaliteit in het kader van Doelen Overige Wateren. Naast de provinciale werkzaamheden die vanuit de KRW voortvloeien (uitvoering geven aan provinciale waterkwaliteitsmaatregelen), werken we hier ook aan op interprovinciaal niveau, via de regionale samenwerking in Rijn-Oost en via de 7 actielijnen binnen het landelijke KRW-impulsprogramma, dat als doel heeft om voor 2027 nog alles op alles te zetten om de KRW-doelen te bereiken. Eind 2024 is de KRW-tussenevaluatie uitgevoerd wat nog kan leiden tot extra (op dit moment onvoorziene) werkzaamheden in 2025. Aan de chemische waterkwaliteitsopgave wordt samen met de omgevingsdienst gewerkt door het actualiseren van vergunningen voor indirecte lozingen, toezicht en handhaving. Ook wordt er gewerkt aan de wettelijke

taken op het gebied van goed en veilig zwemwater. Dit alles draagt bij het realiseren van een duurzaam en robuust natuursysteem.

De resultaten voor 2025 bestaan uit:

- De provinciale KRW-maatregel: visvriendelijk sluisbeheer bij de Marknessersluis in 2025 is gerealiseerd (WP actie 7);
- De studie naar de geoptimaliseerde water- en stoffenbalans voor Flevoland is afgerond. Deze studie zal de basis vormen voor eventuele herijking van de KRW-nutriëntennormen (WP actie 12);
- We dragen tot 2025 bij aan afronding de landelijke KRW-tussenevaluatie. Op basis van deze tussenevaluatie is de provinciale vervolgaanpak voor de periode tot 2027 bepaald.

Oppervlaktewaterkwantiteit

We werken aan de gevolgen van weersextremen zoals stevige buien en langere droge periodes, die stellen eisen aan ons huidig en toekomstig watersysteem. Belangrijke thema's zijn het voorkomen en beperken van wateroverlast en het voorkomen van watertekort.

De aandacht richt zich op de aanpassing van het wateroverlastbeleid voor de bodemdalingsgebieden en in verband met de ontwikkeling Oosterveld. We ondersteunen de transitie voor de bodemdalingsgebieden in het kader van het Gebiedsproces Bodemdaling en het streven naar een toekomstbestendige landbouw en herstel van biodiversiteit.

De resultaten voor 2025 bestaan uit:

- Beleidsopties voor het wateroverlastbeleid zijn geformuleerd (WP Actie 19, 20);
- Bijdrage geleverd aan het Gebiedsproces Bodemdaling en pilotprojecten zijn voorbereid (WP Actie 18).
- Een studie uit naar de waterbeschikbaarheid natuur is uitgevoerd (WP Actie 16).

Actieplan Bodem en Water

Het 'Actieplan Bodem en Water' is gericht op een duurzame landbouw in de regio waarbinnen een aantal projecten wordt uitgevoerd dat zich richt op bewust bodemgebruik, waterkwaliteit en waterconservering en netwerkontwikkeling om kennis en initiatieven te delen. Met onze partners Waterschap Zuiderzeeland en LTO Noord is afgesproken om het Actieplan de komende tijd te evalueren en indien nodig door te ontwikkelen.

De resultaten voor 2025 bestaan uit:

- Uitvoering is gegeven aan lopende projecten uit het 'Actieplan Bodem en Water';
- In 2025 is het 'Actieplan Bodem en Water' geëvalueerd en indien nodig is het actieplan doorontwikkeld.

Strategisch Waterbeleid

Het 'Waterprogramma: Watersysteem blijvend op orde!' bevat een aantal acties en maatregelen waar in 2025 verder aan gewerkt wordt. Op basis van monitoring en externe ontwikkelingen wordt een evaluatie uitgevoerd als opmaat naar een nieuw waterprogramma in 2026/2027. Ter voorbereiding op dit waterprogramma wordt er gewerkt aan een watersysteemstudie die inzicht geeft in de werking van het Flevolands' watersysteem op de lange termijn.

De resultaten voor 2025 bestaan uit:

- Het principe water en bodem medebepalend is verder uitgewerkt voor Flevoland;
- Op basis van het waterprogramma is verdere invulling gegeven aan het wateronderwerpen binnen de omgevingsvisie en ruimtelijke puzzel.

Voldoende drinkwater beschikbaar

- Verduurzamen van de drinkwaterketen;
- Waterlab Circulair 2.0;
- Innovatieve manieren om slimmer om te gaan met drinkwater;
- Samenwerking in de drinkwaterketen versterkt.

Middelen

2.3 Water	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	1.068	2.113	1.730	1.430	1.430	730
Baten	-801	-623	-470	-470	-470	-470
Saldo	267	1.491	1.261	961	961	261
Kader (saldo voor PN 25-28)		1.316	902	1.152	1.152	452
Zomernota 2024		175	-125	-125	-125	-125
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		1.491	777	1.027	1.027	327
Verschil t.o.v. kader			484	-66	-66	-66
1 Herschikking procesgelden GO			150	0	0	0
2 Bodemdaling			400	0	0	0
Overig			-66	-66	-66	-66

x € 1.000

Toelichting

1. Herschikking procesgelden GO

Voor het uitvoeren van het te ontwikkelen 'Programma gebiedsgerichte transitie Water' hebben we voor 2025 een bedrag van € 0,15 mln. begroot waarvoor dekking is binnen de bestemmingsreserve 'Procesgelden Gebiedsontwikkeling'.

2. Ontwerp Bodemdaling

Het gebiedsproces bodemdaling wordt in 2025 afgerond na een looptijd van vier jaar. Dit kennisproces dat we, samen met gebiedspartners uitvoeren, is gericht op het aandragen van oplossingen van wateroverlast in de bodemdalingsgebieden van Flevoland. Deze kennis kan vervolgens ingezet worden in bredere opgaven als de landbouwtransitie en het beleidstrajecten over wateroverlast. In 2025 ligt de nadruk op het in beeld brengen van waterhuishoudkundige maatregelen (inclusief pilots) voor de korte termijn, onderzoek naar de geschiktheid van gronden in bodemdalingsgebieden voor agrarische en andere functies (methode-ontwikkeling) en het met elkaar zoeken naar specifieke functies van (delen) van bodemdalingsgebieden. Met dit laatste zouden bepaalde delen van bodemdalingsgebieden bijvoorbeeld een waterbergende functie krijgen om elders landbouw mogelijk te maken. In 2025 hebben we voor deze onderzoeken inclusief de (lopende) opdrachtverlening aan de procesregisseur een bedrag van € 0,4 mln. nodig. De middelen zijn beschikbaar binnen de reserve 'Bodem'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.3.1 Waterbeheer en -kwaliteit	1.280	-470	811
2.3.2 Markermeer-IJmeer	50	0	50
2.3.3 Bodem	400	0	400
Totaal	1.730	-470	1.261

x € 1.000

2.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Lasten	2.060	1.157	1.381	132	154	22
	Baten	-78	-122	-80	-10	-32	0
	Saldo	1.982	1.035	1.301	122	122	22
2.2 Natuur	Lasten	30.947	28.120	24.578	16.343	20.258	16.941
	Baten	-9.509	-7.137	-4.053	-896	-846	-846
	Saldo	21.438	20.984	20.525	15.447	19.412	16.096
2.3 Water	Lasten	1.068	2.113	1.730	1.430	1.430	730
	Baten	-801	-623	-470	-470	-470	-470
	Saldo	267	1.491	1.261	961	961	261
2 Landbouw, visserij, water, natuur in balans	Lasten	34.075	31.390	27.690	17.905	21.842	17.694
	Baten	-10.389	-7.881	-4.603	-1.376	-1.348	-1.316
	Saldo	23.686	23.509	23.086	16.529	20.494	16.378

x € 1.000

3. Bloeiende Economie

Inleiding

Op economisch gebied wil provincie Flevoland bijdragen aan de brede welvaart en een vitale samenleving. Toekomstbestendigheid en waarde toevoeging aan de maatschappij zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Vanuit het 'Economisch Programma 2023 – 2028' zullen we daarom ook bijdragen aan de transitiedoelstellingen. Vanuit de woningbouwtransitie en het realiseren van een vitale samenleving is een betere woon-werk balans voor Flevolandse nu en in de toekomst cruciaal. Dat mensen in de omgeving passend werk kunnen vinden waarmee ze een stabiel inkomen kunnen verdienen is een belangrijke voorwaarde voor een goed bestaan en draagt bij aan de brede welvaart. Toegang tot duurzame opgewekte energie is belangrijk voor de groei van het Flevolandse mkb. Innovaties in de landbouw en een goede balans tussen bedrijventerreinen en het landelijk gebied past bij het Flevolandse profiel. Digitalisering van de economie is daarbij een belangrijke enabler en aanjager om een toekomstbestendige economie mogelijk te maken.

Daarom werken we aan de economische versterking van Flevoland. Onder andere door het stimuleren van de werkgelegenheid, door in te zetten op innovatie in het mkb, internationalisering en groei van het mkb, de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, het toekomstbestendig maken van het bedrijfsleven, ruimtelijk-economische ontwikkeling en economische gebiedsontwikkeling. Digitalisering en verduurzaming zijn hierin onontbeerlijk om de economie van Flevoland toekomstbestendig te maken.

Economische ontwikkeling: Investeren in de kapitalen van de Toekomst

De Economische Visie 2030, 'Investeren in de kapitalen van de toekomst', benadrukt het belang van investeren in de regionale economie. Deze investeringen zijn nodig voor een evenwichtige groei in de regio. Het doel is om meer banen te creëren, zodat de woon-werkbalans verbetert. Daarnaast moet het onderwijs beter aansluiten op de arbeidsmarkt. Bedrijven worden ondersteund om toekomstbestendig te worden. Ook is het belangrijk om de beschikbare ruimte voor economische ontwikkeling regionaal goed af te stemmen. Samen met de Flevolandse gemeenten werken we aan het versterken van het economisch profiel van Flevoland.

Vanuit het 'Economisch programma 2023-2028' wordt daarom gewerkt in vier programmalijnen. Deze worden hieronder kort toegelicht.

Verdienvermogen mkb richt zich op het versterken van het Flevolandse mkb (midden- en kleinbedrijf). Het mkb is de motor van de Flevolandse economie. Groei van bedrijven en vestiging van nieuwe bedrijven zorgen voor een toename van het aantal banen. We versterken en vergroten de toegang tot kapitaal voor het mkb en stimuleren ondernemerschap dat bijdraagt aan maatschappelijke waarde creatie. We stimuleren innovatie, cluster- en ketensamenwerking en helpen ondernemers met internationaliseringsvraagstukken. Op basis van de uitkomsten van het Kapitaalmarktonderzoek dat in 2024 is uitgevoerd wordt in 2025 de eerste aanzet gemaakt tot het herpositioneren van het fondsenlandschap. Met als doel om onze financieringsinstrumenten voor het mkb beter aan te laten sluiten bij de behoeften van de ondernemer.

Menselijk en sociaal kapitaal richt zich op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt in brede zin. Knelpunten op het gebied van human capital maken het voor bedrijven moeilijk om te innoveren en te groeien en zijn belemmerend voor de economische ontwikkeling van de regio. In de arbeidsmarktregio Flevoland werken we samen met partners aan verbeterde dienstverlening (gelijk naar het juiste loket) zodat de arbeidsmarkt versterkt wordt. We werken samen aan het terugdringen van de tekorten op de arbeidsmarkt en aan de mismatch tussen vraag en aanbod. Zo werken we samen met partners aan het Ontwikkelfonds Flevoland leert, zodat het om- en bijscholen voor inwoners en bedrijven van Flevoland gemakkelijker wordt. Met de PPS Human Capital-regeling stimuleren we dat het onderwijs specifiek aansluit op de behoeften van ondernemers en de transities, zoals digitalisering.

Toekomstbestendig bedrijfsleven richt zich op het stimuleren van een weerbaar, wendbaar en toekomstgericht bedrijfsleven dat zich kan blijven ontwikkelen en aanpassen aan veranderende omstandigheden. Samen met partners binnen en buiten de regio stimuleren en ondersteunen we bedrijven om stappen te zetten op het gebied van duurzaamheid en digitalisering om de concurrentiepositie van ons bedrijfsleven te versterken. Zo gaat in 2025 een uitvoeringsprogramma digitalisering mkb van start om ondernemers te ondersteunen bij hun digitaliseringsvraagstukken. Ook zal een verkenning plaatsvinden om een Flevolandse AI-hub voor

ondernemers op te zetten. Samen met partners werken we aan initiatieven op het gebied van circulaire agrifood, circulaire bouw en circulair water.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling richt zich op zorgvuldig en toekomstbestendig ruimtegebruik voor werklocaties. Ook de ruimte in Flevoland wordt schaars; niet alles kan overal. We werken samen met de gemeenten en omliggende regio's om keuzes te maken over welke ontwikkelingen wenselijk zijn en welke ontwikkeling waar kan. Na de afronding en vaststelling van de behoefteraming bedrijventerreinen en kantoren werken we met gemeenten aan het opstellen van Regionale Programmeringsafspraken over de ruimtelijk economische ontwikkelingen. Gezamenlijk geven we, provincie en gemeenten, concrete invulling aan het concept van regionale meerwaarde. We werken onder de Omgevingsvisie binnen de omgevingsprogramma's aan de borging van nieuw ruimtelijk economisch beleid. Daarnaast beginnen we aan de invulling van het 'Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen' en het programma 'Werklandschappen van de Toekomst'. We verwachten eind 2025 de eerste resultaten van de inzet op deze langjarige programma's over te leggen.

Economische gebiedsontwikkeling

De ontwikkeling van Lelystad Airport en haar businesspark, de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF), Flevokust Haven en het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum in Marknesse zijn economische gebiedsontwikkelingen waaraan we werken. Door deze gebiedsontwikkelingen dragen we bij aan de versterking van de economische structuur, de brede welvaart en de innovatiekracht van de provincie. We werken niet alleen aan de fysieke ontwikkeling, maar stimuleren ook in innovatie en de versterking van menselijk kapitaal (onderwijs, talentontwikkeling). De fysieke verandering is de basis voor ontwikkeling, maar innovatie en talentontwikkeling zorgen voor hoogwaardige en toekomstgerichte groei. Dit kan alleen worden gerealiseerd door nauwe samenwerking met verschillende partijen.

Logistiek knooppunt

Lelystad Airport (LA), het bedrijventerrein Lelystad Airport Businesspark eerste deel (LAB) en de overslaghaven Flevokust Haven zijn van bovenregionaal belang en versterken de economische structuur van de regio. Door deze ontwikkelingen ontvouwt zich een krachtig logistiek knooppunt in de regio. Dit is ook van belang voor de economie van Nederland en de Metropoolregio Amsterdam (MRA), omdat deze regio een belangrijke schakel vormt tussen West- en Oost-Nederland en het achterland (onder andere Duitsland). Voor de verdere ontwikkeling van Lelystad Airport Businesspark (LAB 2) wordt bekeken wat profilering en insteek kan zijn, passend bij de brede welvaart en de ontwikkeling van het gebied.

Regiodeal Noordelijk Flevoland

Met het Rijk en regiopartijen hebben we in de 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' langs de lijnen 'Fysieke ontwikkeling', 'Innovatie' en 'Talent' afspraken gemaakt over de versterking van het Maritieme Cluster op Urk en de ontwikkeling van een Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) in Marknesse. In 2025 loopt de Regiodeal formeel af. Eind 2025 zal een eindrapportage over de behaalde resultaten aan het Rijk worden aangeboden.

Om bedrijven in de maritieme sector in Noordelijk Flevoland vast te houden en uitbreidingsmogelijkheden te bieden gaan we de nieuwe MSNF realiseren. Verwacht wordt dat in 2025 de aanbestedingsprocedure afgerond kan worden. In 2025 werken we samen met gemeente Urk, ROC Fyrda en het maritieme cluster aan een voorstel voor maritieme campusontwikkeling. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden voor het verder toekomstbestendig maken van de 'blauwe economie' (maritiem, visserij, seafood) door in te zetten op clusterversterking.

In de Noordoostpolder wordt het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) ontwikkeld door aan het Koninklijk Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) toe te voegen. Ook de Politie komt naar Marknesse met een nieuw te realiseren rijvaardigheidscentrum. Er ontstaat op en rond het MITC een krachtig, breed cluster van bedrijven en kennisinstellingen die zich met innovaties op het vlak van slimme, duurzame en veilige mobiliteit bezighouden. Het MITC faciliteert de samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstellingen, als toevoeging aan bestaande automotive en smart mobility-clusters. In de zomer van 2024 is het bestemmingsplan voor het MITC-gebied definitief geworden, waarmee de realisatie van de faciliteiten voor RDW en Politie kan starten in 2025.

Maatschappelijk effect

Het economisch, menselijk, sociaal en natuurlijk kapitaal van Flevoland is versterkt; voor een brede welvaart nu en later.

Effect van ons beleid

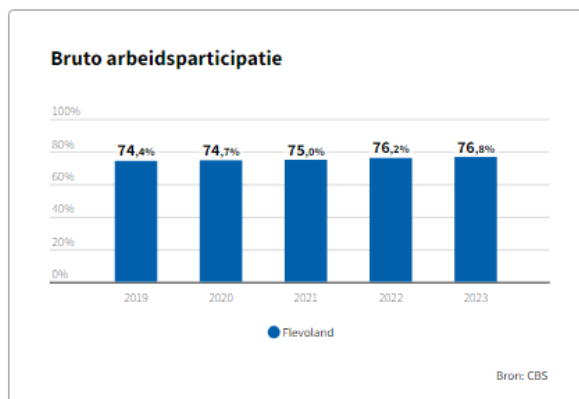
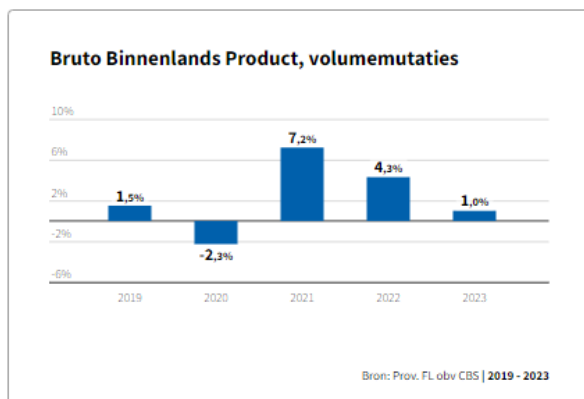
- Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit en duurzaamheid worden benut.
- Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt.
- Ondernemers hebben betere toegang tot stimuleringsregelingen voor innovatie, verduurzaming, circulariteit, digitalisering, internationaal ondernemen en tot financiering.
- Binnen de arbeidsmarktregio Flevoland werken onderwijs, arbeidsmarkt en bedrijfsleven gezamenlijk aan (grote) arbeidsmarkt vraagstukken en duurzame inzetbaarheid van (toekomstige) werknemers en werkzoekenden.
- Samen met een duurzame en toekomstbestendige ruimtelijk-economische ontwikkeling zorgt dit voor een regio met een sterke economische structuur, waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/bloeiende-economie>

Beleidsindicatoren BBV

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Bloeiende economie	3.1 Economische ontwikkeling	31.1. Het versterken van het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers
		3.1.2 De rol van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon is verbreed naar het gehele mkb met meer aandacht voor kleinere ondernemingen
		3.1.3 Versterking aansluiting onderwijs arbeidsmarkt
		3.1.4 Flevolandse bedrijven zijn geholpen om toekomstbestendig te worden door in te zetten op verduurzaming en/of digitalisering
		3.1.5 Goede regionale afstemming over beschikbare ruimte voor economische ontwikkelingen
		3.1.6 De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's zijn optimaal benut
		3.1.7 De effectiviteit van beleidsinzet van het economisch beleid en de economische gebiedsprogramma's is optimaal

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
	3.2 Gebiedsopgaven	3.2.1 Uit de gebiedsontwikkeling die samenhangt met de opening van luchthaven Lelystad Airport voor groothandelsverkeer, is maximaal rendement voor de regionale economie behaald, waarbij wij een goede inpassing in de leefomgeving bewaken 3.2.2 Het versterken van de leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming in het gebied op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB). Daardoor wordt de inpassing van Lelystad Airport in de omgeving geborgd, de overlast beperkt en kunnen kansen worden benut 3.2.3 De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haventerrein is geoptimaliseerd, zodat de sociaal-economische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Tevens heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens 3.2.4 Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft het maritieme cluster Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum 3.2.5 De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2026 gerealiseerd: Aan het Koninklijk Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) is de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) toegevoegd op de locatie in Marknesse en de testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie is gerealiseerd. De campus vormt het hart van het MITC. Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters. We zetten onze betrokkenheid voort en benutten de kansen en mogelijkheden van het MITC voor verduurzaming, innovatie en onderwijs. De bestaande convenanten met onderwijspartijen worden verder uitgebouwd

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van water. Zij draagt daarmee bij aan het doel van het behoud van een robuust watersysteem.

De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Horizon geeft, in opdracht van de provincie, uitvoering aan onderdelen van het 'Economisch Programma' waarbij de sturingsfilosofie van het programma het vertrekpunt is. De vraag van de ondernemer staat daarbij centraal.

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. (AGC) hebben wij directe invloed op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de sociaal-economische, infrastructurele, innovatie- en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

De provincie is aandeelhouder van het TMI Proof of Conceptfonds Flevoland B.V. en medeaandeelhouder van Groeifonds Flevoland B.V. Met het provinciale aandeelhouderschap in deze investeringsfondsen werkt de provincie aan het versterken van de economische structuur en het stimuleren van werkgelegenheid. Via haar aandeelhoudersrollen heeft de provincie zeggenschap over de strategische inzet van de fondsen.

3.1 Economische ontwikkeling

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen', 'Landelijk gebied' en 'Digitalisering'

Economisch Programma lijn 1 (UA 5.2): Verdienvermogen MKB

Doel (2023-2027)

3.1.1 Het versterken van het verdienenvermogen van Flevolandse ondernemers.

Resultaten 2025

- We versterken het Flevolandse mkb met behulp van financiering, advies, export, innovatie en acquisitie van nieuwe bedrijfsvestigingen naar Flevoland.

Dit doen wij onder andere door:

- het verstrekken van subsidies voor ondersteuning aan het Flevolandse mkb via de voucherregeling. In 2025 wordt deze voucherregeling verder uitgebreid met de onderwerpen digitalisering en verduurzaming van het Flevolandse mkb.
 - met de inzet van de subsidieregeling MKB innovatiestimulering Topsectoren (MIT) worden innovatieve ideeën van Flevolandse mkb-ondernemingen ondersteund.
 - vanuit de twee verbonden partijen (TMI Proof of Conceptfonds Flevoland B.V. en Groeifonds Flevoland B.V.) worden financieringen aan het innovatieve Flevolandse mkb verstrekt.
 - samen met de andere aandeelhouders van de fondsen, die Horizon in beheer heeft, te onderzoeken hoe het bestaande landschap geherstructureerd kan worden om beter aan te laten sluiten bij de behoefte van Flevolandse ondernemers en de benodigde stappen te zetten om de investeringsfondsen beter te positioneren. De uitkomsten van het kapitaalmarktonderzoek 2024 is hiervoor een basis.
 - het internationaal ondernemerschap en vestiging van dergelijke ondernemingen in Flevoland te bevorderen door middel van de Internationalisering Strategie Flevoland (acquisitie, handelsbevordering en investor relationsprogramma) en begeleiding van de grote internationale bedrijfsvestigingen. Hierbij wordt nauw met Horizon en het Rijks 'Investor Relations-programma' voor gevestigde internationale bedrijven.
 - inzet om de ondernemerscultuur binnen Flevoland te versterken. Dit doen we onder andere door het mede mogelijk te maken van het programma 'Groeibuzz' van Horizon, het Flevopenningen event en de samenwerking met het netwerk van Flevolandse zakenvrouwen.
- De uitdagingen binnen de Regionale en Digitale Economie zijn complex en samenwerking in de triple helix (overheid - onderwijs - bedrijfsleven) is nodig om de complexe opgaven rondom digivaardig personeel, digitalisering mkb en stabiele digitale infrastructuur het hoofd te bieden. De triple helix organisatie dient onder andere ter versterking van het digitaliseren van het mkb en ontwikkelen van digitale vaardigheden binnen onze onderwijsinstellingen die aansluiten bij de behoefte van de Flevolandse economie. In 2025 gaan we verkennen hoe de bestaande triple helix samenwerkingen (waaronder de Economic Board Flevoland) versterkt kunnen worden, waarbij ze beter bij kunnen dragen aan de economische doelstellingen van de provincie en regionale economische ontwikkelingen. Hiermee draagt dit resultaat ook bij aan de doelstellingen van Programmalijnen 2 (Menselijk en Sociaal Kapitaal) en 3 (Toekomstbestendig Bedrijfsleven) van het 'Economisch Programma'. (UA 5.3, UA 5.6, UA 5.7, UA 5.8)
 - Programma 'Hightech sector'. De hightech sector is een sector die een sterke ontwikkeling gaat doormaken in Flevoland, met een concrete focus rondom de ontwikkeling van een hightech brandpunt in Almere. In dit concernresultaat wordt ingezet op het ontwikkelen van een 'Strategische Agenda Hightech Flevoland, een hightech campus Almere, ontwikkeling onderwijssporen PO - VO - MBO - HBO - WO op het thema hightech' en de daarbij horende aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt. Hiermee sluit dit concernresultaat ook aan bij de concernresultaten "Visie personeel van de toekomst" en "Regionale aanpak ICT professionals" en alle programmalijnen van het 'Economisch Programma' (UA 5.3, UA 5.6, UA 5.7, UA 5.8).

We maken voor deze resultaten gebruik van Horizon, het mkb-schakelteam, Economic Board Flevoland, business development, ketensamenwerking en clustervorming. Ook werken we samen met IPO, gemeenten, Rijk, MRA, regio Zwolle en het georganiseerde bedrijfsleven.

Doel (2023-2027)

- 3.1.2 De rol van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon is verbreed naar het gehele mkb met meer aandacht voor kleinere ondernemingen.

Resultaten 2025

- In 2024 wordt Horizon geëvalueerd. De uitkomsten leiden mogelijk tot verbeteracties.
- Daarnaast is Horizon (in 2025) binnen de Nationale regionale ontwikkelingsmaatschappij opzet de enige uitzondering. Sinds de inzet op de transitie van Horizon in 2018 wordt gesproken over aandeelhouderschap van Flevolandse gemeenten & het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). In 2025 zal er vanuit de huidige aandeelhoudersrol inzet gepleegd worden om Horizon binnen de nationale strategie te borgen dan wel de governancestructuur te wijzigen zodat deze overeenkomstig andere ROM's is.
- Het MKB Schakelteam is bij Horizon ondergebracht waarmee de ROM beschikt over een instrument dat het kleinere, brede mkb bedient.

Economisch Programma lijn 2: Menselijk en sociaal kapitaal

Doel (2023-2027)

- 3.1.3 Versterking aansluiting onderwijs arbeidsmarkt.

Resultaten 2025

- Inzet gericht op het verbeteren van de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt, waarbij concreet gewerkt wordt aan het oplossen van de geconstateerde mismatch tussen vraag en aanbod.
- Samen met partners in de regio werken aan basis op orde, HR vraagstukken van ondernemers (mkb-schakelteam), oplossingen voor tekortsectoren.
- Met de PPS Human Capital-regeling stimuleren we dat het onderwijs specifiek aansluit op de behoeften van ondernemers en de transities, zoals digitalisering. De PPS Human Capital regeling wordt geëvalueerd medio 2025.
- Voor het Ontwikkelfonds Flevoland Leert streven we naar 500 scholingsadviezen per jaar, waarbij voor 250 adviezen een scholingsvoucher benodigd is. Hiermee adresseren we de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.
- Het programma 'Talent kleurt Flevoland' heeft als doel om jongeren bekend te maken met het werk van de provincie en ze te betrekken bij de oplossen van vraagstukken in de transitieopgaven. In 2025 verwachten we dat de vier MBO's, twee HBO, zes technasia hieraan meedoen.
- Samenwerking met onderwijsinstellingen, IPO, gemeenten, Rijk, MRA, regio Zwolle.
- Visie personeel van de toekomst (UA 5.1, UA 5.3, UA 5.6, UA 5.7). Vanwege de digitalisering van de economie, groeit de vraag naar digivaardig personeel exponentieel. Om te voorzien in deze toenemende vraag, dient er een actieplan opgesteld te worden voor het thema personeel van de toekomst. In 2025 zal daarom eerst een visie opgesteld worden, inclusief voorstel voor onderwijsvernieuwing, om te voldoen aan de behoefte en vraag naar digitaal vaardig personeel in Flevoland. Op basis van de visie zal later een actieplan worden ontwikkeld. Hiermee sluit dit resultaat ook aan bij de beleidsdoelstellingen van Programmalijn 3 (Toekomstbestendig Bedrijfsleven) van het 'Economisch Programma'.
- Regionale aanpak ICT professionals (UA 5.1, UA 5.3, UA 5.6, UA 5.7). Om te voorzien in deze toenemende vraag naar digivaardig personeel, hebben alle regio's in Nederland in samenwerking met het Rijk een ICT Human Capital Agenda kunnen ontwikkelen die als belangrijke doelstelling heeft om het aantal ICT geschoolde arbeidskrachten in Nederland te verhogen. Voor Flevoland is een plan van aanpak ontwikkeld dat de komende jaren tot uitvoering wordt gebracht. In 2025 wordt gestart met onder andere:
 - het ontwikkelen van een triple helix ecosysteem (overheid - onderwijs - bedrijfsleven) rondom ICT,
 - de opschaling van lopende en goed functionerende ICT-interventies,
 - omscholing van pendelaars naar ICT'ers in Flevolandse banen,
 - de ontwikkeling van actielijn ICT Talent binnen de 'Regiodeal Nieuw Land'.

Economisch Programma lijn 3: Toekomstbestendig bedrijfsleven

Doel (2023-2027)

- 3.1.4 Flevolandse bedrijven zijn geholpen om toekomstbestendig te worden door in te zetten op verduurzaming en/of digitalisering.

Resultaten 2025

- Programma 'Digitalisering MKB' (UA 5.2, UA 5.3, UA 5.6, UA 5.12). Flevoland is een echte mkb provincie, met veel klein mkb. Digitalisering is belangrijk om het mkb toekomstbestendig te maken. Dit gaat echter niet automatisch en vooral het mkb heeft hier hulp bij nodig. Daarom richten we vanuit programmaliijn 3 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' de uitvoering op het digitaliseren van het mkb. Hierbij wordt een programma ontwikkeld om digitalisering in het mkb te stimuleren. Er wordt ingezet op:
 - Digitaliseringsvouchers (zie ook programmaliijn 1),
 - het organiseren van netwerk- en kennissessies en
 - het versterken en uitbouwen van digitale hubs, waaronder de European Innovation Hub Northwest. We onderzoeken de mogelijkheden voor het oprichten van een Flevolandse AI Hub.
- Programma 'Digital Experience Center' (UA 5.3). De brede maatschappelijke digitaliseringstransitie, brengt grote uitdagingen met zich mee voor personeel en organisaties. Er is een behoefte aan trainingscentra/experimenteerruimtes waar personeel en organisaties, onder andere mkb, onderwijsinstellingen, getraind kunnen worden. In 2025 wordt de haalbaarheid onderzocht en een plan van aanpak opgesteld. In 2025 zal de focus liggen op digitale economie en de samenwerking met MBO-, HBO- en WO opleidingsinstellingen en het bedrijfsleven worden gezocht om tot keuzes te komen voor trainingsmodules. We voeren een aantal regelingen uit gericht op verduurzaming van het mkb;
- We werken samen om de verduurzaming van het mkb te bevorderen, zoals in het platform CE, het kennisnetwerk met het oog op business development, circulaire landbouw, circulair bouwen, keten en clustersamenwerking;
- We werken met andere overheden samen aan deze thema's, zoals IPO, gemeenten, Rijk, MRA, regio Zwolle.

Economisch Programma lijn 4: Ruimtelijke economische ontwikkeling

Doel (2023-2027)

- 3.1.5 Goede regionale afstemming over beschikbare ruimte voor economische ontwikkelingen.

Resultaten 2025

- *Ontwikkeling van monitoringstool toekomstbestendige bedrijventerreinen, bedrijventerreinontwikkeling en -uitgifte (UA 5.8 en UA 5.9).*
Betreft de ontwikkeling, aanschaf en inzet op monitoring en dataverzameling over kwantitatieve en kwalitatieve ruimtelijke ontwikkelingen op bedrijventerrein (uitgifte, ontwikkeling & planvorming, herstructurering, transformatie, intensivering en herstructurering). In 2025 zetten we, samen met gemeenten, de eerste stappen richting de ontwikkeling en implementatie. Doel is om in 2026 deze tools volledig geïmplementeerd te hebben.
- *Database marktdynamiek retail en kantoren (UA 5.8 en UA 5.9).*
Aanschaf en inzet op dataverzameling over kwantitatieve en kwalitatieve ruimtelijke ontwikkelingen op kantoren en winkelgebieden. De implementatie vindt plaats in 2025.
- *Participatie koopstromenonderzoek (KSO Oost en Midden Nederland) (UA 5.8).*
We verwachten in 2025 weer deel te kunnen nemen aan KSO Midden Nederland, een koopstromenonderzoek dat eens in de vier jaar uitgevoerd wordt.
- *Subsidiefonds herstructurering en efficiënt ruimtegebruik (UA 5.8 en UA 5.9).* In 2025 starten we met het opzetten van een subsidiefonds gericht om gemeenten te ondersteunen in het doen van onderzoek of het ondersteunen in proceskosten gericht op toekomstbestendigheid op bedrijventerreinen t.a.v. herstructureringsopgave, leegstand en veroudering, meervoudig en intensief ruimtegebruik, kwaliteit openbare ruimte en/of beeldkwaliteit.
- *Opstellen integraal ruimtelijk omgevingsprogramma volgend op de vaststelling van de Omgevingsvisie (UA 2.2, UA 2.4, UA 2.6, UA 2.7, UA 5.8 en UA 5.9).*
Vertaling en borging van het 'Ruimtelijk Economisch Ontwikkelingsprogramma' in (juridisch) instrumentarium (omgevingsprogramma), om te komen tot een provinciaal kader voor Regionale

Programmeringsafspraken met en tussen gemeenten, met aandacht voor het principe van Regionale Meerwaarde. In 2025 start een verkenning en inhoudelijke uitwerking.

- **Aanpak Verduurzaming Bedrijventerreinen (UA 5.8 en UA 5.9).**
De aanpak verduurzaming bedrijventerreinen, vanuit de wens te komen tot innovatieve of kansrijke projecten binnen de energietransitie, is gericht op het realiseren van structurele vormen van organisatiegraad op bedrijventerreinen. Betreft uitvoering geven aan de SpUK PVB ('Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen') van het Rijk (in 2024 toegekend).
- **Uitvoering programma 'Werklandschappen van de Toekomst' (UA 3.10, UA 3.13, UA 5.8).**
Actieve participatie en uitvoering geven aan het programma 'Werklandschappen van de Toekomst'. Het programma is gericht op het beperken van risico's van hitte- en wateroverlast, het realiseren van een aantrekkelijke werkomgeving, bijdragen aan vergroening van bedrijventerreinen en het bevorderen van de innovatie- en implementatiekracht van de groensector. Naar aanleiding van een Greendealondertekening zal uitvoering (en monitoring) plaatsvinden over in eerste instantie een periode van 3 jaar (2025 tot en met 2027) met uitzicht op een verlenging voor nogmaals 6 jaar.
- **Onderzoek Herstructureringsmaatschappij Flevoland (UA 5.8 en UA 5.9).**
In 2025 starten we met het verkennen of, en zo ja met welke opdracht een herstructureringsmaatschappij in Flevoland wenselijk en haalbaar is met als doel om zorgvuldiger, efficiënter en duurzamer om te gaan met de schaarse ruimte, en verbetering van het vestigings- en investeringsklimaat te realiseren. Daaraan gekoppeld verwachten we vanuit het Rijk een pilot Toekomstbestendige Bedrijventerreinen waarin we met co-financiering een pilot uit kunnen voeren gericht op de (fysieke en juridische) bescherming en verbetering van de ruimtelijke inrichting en kwaliteit van bedrijventerreinen om meer ruimte (intensivering) te maken voor impactvolle bedrijven (vooral HMC-bedrijvigheid en water en kadegebonden bedrijvigheid).
- **Plan van aanpak voor een weerbare en adaptieve digitale infrastructuur.**
Een goede digitale infrastructuur is noodzakelijk voor de economie van de toekomst. Dit brengt ruimtelijke economische inpassingsvraagstukken met zich mee en is tevens van belang voor de digitalisering van het mkb in Flevoland. Om hier invulling aan te geven gaan we:
 - een verkenning uitvoeren naar de staat van de Flevolandse digitale infrastructuur.
 - een plan van aanpak opstellen.
 - de mogelijkheden om met de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur samen te werken verkennen. Deze eventuele samenwerking zal bijdragen aan het versterken Cyberveiligheid van mkb Flevoland
 - Hiermee sluit dit resultaat aan bij de doelstellingen van programmalijnen 3 (Toekomstbestendig Bedrijfsleven) en 4 (Ruimtelijke Economische Ontwikkeling) van het 'Economisch Programma'.

Doel (2023-2027)

3.1.6 De (financierings)mogelijkheden van de Europese subsidieprogramma's zijn optimaal benut.

Resultaten 2025

Bij de laatste openstelling binnen Kansen voor West 3 in november 2024 zijn alle beschikbare middelen binnen Kansen voor West 3 in prioriteit 1 Innovatie en prioriteit 2 Klimaat opengesteld. Daarnaast wordt gewerkt aan de herkapitalisatie van het TMI Proof of Conceptfonds met € 4,25 mln. en is een deel van de middelen toegekend aan de voucherregeling van Boerderij van de Toekomst. Daarmee is het financieringslandschap voor het MKB in Flevoland versterkt. En zijn alle middelen in 2025 beschikbaar gesteld.

Doel (2023-2027)

3.1.7 De effectiviteit van beleidsinzet van het economisch beleid en de economische gebiedsprogramma's is optimaal.

Resultaten 2025

We hebben een monitor ontwikkelen en monitoren de uitvoering van het 'Economisch Programma' en de gebiedsprogramma's op effectiviteit van het economisch beleid (inclusief de economische gebiedsontwikkeling). We sluiten daarvoor waar mogelijk aan bij de ontwikkeling van de 'Flevoland monitor' uit het coalitieakkoord. Jaarlijks wordt hierover gerapporteerd.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	6.306	10.613	7.847	6.949	6.949	6.549
Baten	-718	-867	0	0	0	0
Saldo	5.589	9.746	7.847	6.949	6.949	6.549
Kader (saldo voor PN 25-28)		9.746	7.104	6.206	6.206	5.806
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	500	500	500	500
Kader		9.746	7.604	6.706	6.706	6.306
Verschil t.o.v. kader			243	243	243	243
1 Ontwikkelfonds Flevoland Leert			250	250	250	250
Overig			-7	-7	-7	-7

x € 1.000

Toelichting

1. Ontwikkelfonds Flevoland Leert

De provincie heeft de komende jaren grote behoefte aan goed gekwalificeerd personeel, zoals voor de grote transitieopgaven. Maar net als in andere regio's heeft Flevoland te maken met een flinke krapte op een snel veranderende arbeidsmarkt. Provincie Flevoland heeft in samenwerking met partners een verkenning laten uitvoeren naar een Ontwikkelfonds voor het om- en bijscholen van Flevolandse. Het Ontwikkelfonds Flevoland Leert, zoals aangekondigd in de Perspectiefnota 2025-2028, heeft als doel om het om- en bijscholen van de inwoners van Flevoland te stimuleren. Ook werkgevers die gevestigd zijn in provincie Flevoland kunnen een bijdrage aanvragen. Het plan is om met ingang van 2025 vouchers beschikbaar te stellen voor om- en bijscholing. Ter financiële dekking van het provinciaal aandeel (inclusief de uitvoeringskosten) in dit fonds, waarin ook verschillende partners (verenigd in de 'coalition of the willing') participeren, is gedurende de periode 2025-2028 een jaarlijks budget van € 0,25 mln. begroot ten laste van het begrotingssaldo.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	6.692	0	6.692
3.1.2 Europese programma's: economie(KvW/interreg)	1.155	0	1.155
Totaal	7.847	0	7.847

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen' en 'Landelijk gebied'

Doel (2023-2027)

- 3.2.1 Uit de gebiedsontwikkeling die samenhangt met de opening van luchthaven Lelystad Airport voor groothandelsverkeer, is maximaal rendement voor de regionale economie behaald, waarbij wij een goede inpassing in de leefomgeving bewaken.

Doel (2023-2027)

- 3.2.2 Het versterken van de leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming in het gebied op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB). Daardoor wordt de inpassing van Lelystad Airport in de omgeving geborgd, de overlast beperkt en kunnen kansen worden benut.

Resultaten 2025

Lelystad Airport en doorontwikkeling LAB (UA 5.1)

- Het Rijk besluit over openstelling van Lelystad Airport (voor groothandelsverkeer), waarvoor door het Kabinet de voorbereidingen worden getroffen. Vanuit de provincie willen we duidelijkheid van het Rijk en afspraken over openstelling van Lelystad Airport vanwege het (economische) belang voor de regio.
- Voor een goede inpassing van Lelystad Airport in de leefomgeving voeren we onderdelen van het monitoring en evaluatieprogramma uit. Verder adviseren we over de luchtvaart en geven we in het kader van de luchtruimherziening in 2025 een gebiedsadvies richting het Rijk.
- We voeren het programma 'Toekomstbestendige luchthaven' uit; concrete projecten zijn elektrificatie, de opzet van een innovatie ecosysteem en de verbinding met 'Regiodeal Nieuw Land'.
- Als aandeelhouder van Omala sturen we op de ontwikkeling van LAB eerste fase. In 2025 ronden we dit deel af en bepalen onze insteek over het ontwikkelingsbedrijf Omala.
- We nemen in 2025 een besluit over het tweede deel van het bedrijfsterrein Lelystad Airport Businesspark;
- Via het luchthavenfonds wordt de omgeving via subsidies en projecten gesteund. Er worden concrete subsidies in 2025 verstrekt voor leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Uitstel van de (besluitvorming over de) opening van de luchthaven voor groothandelsverkeer vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van leefbaarheid, economie, opleidingen en kennisontwikkeling.

Wij zetten in op zo spoedig mogelijke besluitvorming over openstelling voor groothandelsverkeer vanuit het belang van de regio.

Doel (2023-2027)

- 3.2.3 De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haventerrein is geoptimaliseerd, zodat de sociaal-economische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Tevens heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens.

Resultaten 2025

We optimaliseren de exploitatie en gebiedsontwikkeling van Flevokust Haven.

Doel (2023-2027)

- 3.2.4 Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft het maritieme cluster Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.

Resultaten 2025

Versterkt maritiem cluster (UA 5.10)

Ter versterking van het Maritieme cluster (Maritiem Cluster Urk, Flevokust Haven, Regiodeal Noordelijk Flevoland) werken we aan de volgende aspecten:

1. We stellen de verantwoording op over de Regiodeal Noordelijk Flevoland en de Zuiderzeegelden.
2. We geven invulling aan de afronding van de regiodeal Noordelijk Flevoland (onderdeel maritiem cluster Urk en IJsselmeervisserij):
 - a. we faciliteren het toekomstbestendig maken van het cluster Urk Maritime door in te zetten op professionalisering van het maritieme cluster, innovatie, verduurzaming en versterking van het maritiem onderwijs;
 - b. flankerende maatregelen voor toekomstbestendige IJsselmeervisserij worden uitgevoerd.
3. We faciliteren de versterking van de maritieme onderwijsinfrastructuur. Samen met de gemeente Urk, ROC Fyrda en het maritieme cluster stellen we een voorstel op voor de ontwikkeling van een maritieme campus.
4. We komen met een voorstel over eventuele verbreding van het maritieme programma met visserij en seafood.

Start realisatie MSNF

In 2025 wordt gestart met de realisatie van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland. In 2025 wordt de aanbesteding afgerond. Op dat moment is bekend wat de inschrijfprijs van de aannemer is en kan vreemd vermogen voor de financiering worden aangetrokken.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De economische en financiële ontwikkelingen en technologische eisen vanuit emissiebeperking leiden tot substantieel hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. Dit levert een risico op dat de aanbestedingsprocedure niet succesvol kan worden doorlopen en dat er niet gegund kan worden. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen.

Doel (2023-2027)

- 3.2.5 De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2026 gerealiseerd: Aan het Koninklijk Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) is de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) toegevoegd op de locatie in Marknesse en de testbaan met MITC-faciliteiten is operationeel. Het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie is gerealiseerd. De campus vormt het hart van het MITC. Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert crossectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotive en smart mobility-clusters. We zetten onze betrokkenheid voort en benutten de kansen en mogelijkheden van het MITC voor verduurzaming, innovatie en onderwijs. De bestaande convenanten met onderwijspartijen worden verder uitgebouwd.

Resultaten 2025

Start realisatie en ontwikkeld MITC (UA 5.3)

Voor de realisatie van het Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC) leveren we in 2025 de volgende resultaten:

1. Inmiddels zijn de procedures afgerond voor het MITC en is in 2024 het bestemmingsplan onherroepelijk geworden.
2. Nu het bestemmingsplan onherroepelijk is en er afspraken zijn over de grondverwerving starten we na de aanbesteding de realisatie van het MITC voor de testbaan van de RDW en de Politieoefenschool. Onderdeel daarvan is de ontsluiting en de aansluiting op de provinciale wegen.
3. Nu de realisatie in gang is gezet, kan worden ingezet op de doorontwikkeling van het MITC. Dit wordt in de tweede helft van 2024 uitgewerkt en op basis van de verdere uitwerking zal een voorstel worden gedaan aan PS voor (een deel van) de provinciale middelen voor de doorontwikkeling. In 2025 worden er stappen gezet:
 - a. Voor het koppelen van onderwijs en kennisontwikkeling: start doorontwikkeling naar een Campus;
 - b. Het bekijken van de mogelijkheden voor uitbreiding van de testfaciliteiten ten behoeve van het MITC;

- c. Gezamenlijke marktbenadering en communicatie.
4. Verder wordt er verantwoording afgelegd over de 'Regiodeal Noordelijk Flevoland' en de afronding van de ZZL-gelden.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	2.735	6.802	4.571	3.478	2.785	873
Baten	-2.678	-953	-910	-655	-655	-357
Saldo	56	5.849	3.661	2.824	2.130	515
Kader (saldo voor PN 25-28)		5.849	4.526	2.361	715	715
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		5.849	4.526	2.361	715	715
Verschil t.o.v. kader			-865	463	1.415	-199
1 Wijziging raming gelden uit reserve ZZL			-1.750	0	1.750	0
2 Luchthavenfonds			125	0	0	0
3 Correctie baten MSNF			298	0	-298	0
4 Programma regiodeal			500	500	0	-162
Overig			-37	-37	-37	-37

x € 1.000

Toelichting

1. Wijziging raming gelden uit reserve 'Zuiderzeelijnengelden'

In 2025 wordt gestart met de realisatie en de afronding van de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland. De bijdragen vanuit de Regiodeal voor de MSNF zit momenteel nog in de reserve 'Zuiderzeelijnen'. De inzet van de beschikbare middelen wordt aangepast met een evenredige spreiding over de jaren 2025-2027. Hierdoor vindt er een verschuiving van 2025 naar 2027 plaats van de budgetten MSNF en de dekking vanuit de reserve 'Zuiderzeelijnen'.

2. Luchthavenfonds

Via het luchthavenfonds is - samen met Lelystad Airport en gemeente Lelystad - een subsidieregeling ingesteld voor beperking van overlast van het huidige kleine vliegverkeer. Deze loopt door in 2025 waardoor € 0,13 mln. budget wordt geraamd in 2025 met dekking uit de reserve 'Zuiderzeelijnen', oormerk 'Luchthavenfonds'.

3. Correctie baten Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Deze correctie heeft betrekking op de verschuiving van de bijdrage MSNF welke is toegelicht bij punt 1. Hierdoor verschuiven ook de bijdragen van de gemeentes voor dit programma van 2025 naar 2027. Ook deze middelen worden verrekend met de reserve 'Zuiderzeelijnen'.

4. Programma regiodeal

Het budget voor programma 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' met dekking vanuit de reserve 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' was nog niet volledig op de begroting 2025 en 2026 gezet.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	510	-200	310
3.2.2 Flevokust Haven	44	-357	-313
3.2.3 Noordelijk Flevoland	3.716	-353	3.364
3.2.4 Overige gebiedsprogrammas	300	0	300
Totaal	4.571	-910	3.661

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.1 Economische ontwikkeling	Lasten	6.306	10.613	7.847	6.949	6.949	6.549
	Baten	-718	-867	0	0	0	0
	Saldo	5.589	9.746	7.847	6.949	6.949	6.549
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	2.735	6.802	4.571	3.478	2.785	873
	Baten	-2.678	-953	-910	-655	-655	-357
	Saldo	56	5.849	3.661	2.824	2.130	515
3 Bloeiende economie	Lasten	9.041	17.415	12.418	10.427	9.733	7.421
	Baten	-3.396	-1.819	-910	-655	-655	-357
	Saldo	5.645	15.595	11.508	9.772	9.079	7.064

x € 1.000

4. Vitale Samenleving en Aantrekkelijk Flevoland

Inleiding

We zetten ons in voor een vitale samenleving en een aantrekkelijk Flevoland. Flevoland is een provincie waar het prettig wonen, werken en recreëren is. De provincie heeft de ambitie om dat te blijven en waar mogelijk versterken, bijvoorbeeld door bij te dragen aan een toekomstbestendig zorglandschap en fijn kunnen wonen in een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving. En door het versterken van recreatie, sport, cultuur en erfgoed en de promotie van Flevoland als vrijetijdsbestemming.

Zorg en gezondheid

Flevolandse mensen moeten zich gezond kunnen ontwikkelen met daarbij goede en volwaardige (ziekenhuis)zorg voor iedereen. Zorgvoorzieningen moeten toegankelijk zijn voor iedereen en in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals ouderen en mensen met een beperking. De provincie kan dit niet alleen en trekt hierin samen op met een netwerk van instanties en partners die een (uitvoerende) rol hebben in het zorgstelsel. We denken mee met de verantwoordelijke overheden en organisaties en waar mogelijk leveren we een bijdrage. Om dit te bewerkstelligen is de provincie aangesloten bij de coalitie Zorgzaam Flevoland (opvolger van de Zorgtafel) en daarmee samenhangende platforms en netwerken, zoals de preventiecoalitie Flevoland Gezond & Wel en WEL in Flevoland. In samenwerking met alle partners zet de provincie in op de beweging van ziekte en zorg naar preventie en positieve gezondheid.

Komende jaren blijven we ons richten op deelname en actieve bijdrage aan de coalitie Zorgzaam Flevoland. Dit is het netwerk waarin zorgverleners, patiëntenorganisaties, brancheorganisaties, gemeenten, provincie en zorgverzekeraar samenwerken aan goede en toegankelijke zorg in Flevoland. Voor de versterking van het zorglandschap (toekomstbestendige gezondheidszorg en infrastructuur) zoeken we de verbinding met de woonopgave (Wonen, welzijn & zorg voor senioren en aandachtsgroepen) – zie programma 1. Hier ligt ook een koppeling met de Strategische Agenda Flevoland en bijbehorende Uitvoeringsagenda: gezamenlijk werken we aan de pijler Vitale steden en dorpen om zo goed wonen in een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving mogelijk te maken. Op onze beurt vragen wij het Rijk om ervoor te zorgen dat voorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg en welzijn op orde zijn of komen.

Het aantal woningen in Flevoland gaat de komende decennia fors groeien. Voor ons is de groei van het aantal woningen onlosmakelijk verbonden met een minstens evenredige uitbreiding van voorzieningen. Voor een vitale samenleving is immers meer nodig dan alleen het bouwen van huizen. Als kader hiervoor gebruiken we de Monitor Brede Welvaart. Deze monitor dient als instrument om inzicht te krijgen in de balans en samenhang tussen wonen, gezondheid, vitale samenleving, (gezonde) leefomgeving en voorzieningen. Gebaseerd op de nieuwe Omgevingsvisie gaan we bekijken welke programmatische activiteiten passend en haalbaar zijn op het thema vitale samenleving. Daarnaast vragen we het Rijk om mee te denken en bij te dragen aan een goed voorzieningenniveau en andere vraagstukken die niet alleen met de acht Flevolandse overheden kunnen worden opgelost.

Flevo is onze partner bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten ten behoeve van een vitale samenleving. In 2025 start Flevo met de uitvoering van het nieuwe meerjarenplan 2025 – 2028. Via Flevo ondersteunt de provincie participatie van inwoners (programma 'Versterken inwoners'). Dit programma is gericht op gezondheid en welzijn van inwoners, en om hen een de stem te geven bij veranderingen in het zorgstelsel. Daarnaast blijft ook het programma 'Arbeidsmarkt & Onderwijs' doorlopen komende periode. In aanvulling op de analyse en inzet vanuit het economisch programma, programmatische lijn 'Menselijk en sociaal kapitaal', zet vitale samenleving zich met de activiteiten van Flevo in voor de (tekort)sector zorg & welzijn. En monitort de ontwikkelingen als het gaat om in-, door- en uitstroom. De provincie is daarnaast in gesprek met Flevo over de invulling van nieuw programma 'Bouwen aan de samenleving'.

Tenslotte continueren we de deelname aan en stimulering van onderzoeksnetwerken die zich richten op samenlevingsvraagstukken, zoals het onderzoeksoverleg Flevoland en de regionale werkplaatsen Sociaal Domein. Naast Flevo zijn belangrijke partners hierin Windesheim, GGD en Proscop/ Elaa (regionale ondersteuningsorganisaties binnen de gezondheidszorg).

Recreatie en toerisme

Onze ambitie is recreanten en toeristen vaker naar Flevoland te laten komen, langer te laten verblijven en meer te laten besteden. Daarbij houden we rekening met de ruimtelijke kwaliteiten van Flevoland. Met het 'Beleidsplan Toerisme en Recreatie Flevoland' zetten we in op betere benutting van het unieke karakter van

Flevoland. We dragen het onderscheidende karakter van Flevoland uit, zowel in promotie als in de verdere ontwikkeling van ons vrijetijdsaanbod. Met Visit Flevoland zetten we Flevoland als vrijetijdsbestemming in binnen- en buitenland op de kaart. Via de thema's 'Watererfgoed', 'Nieuwe Natuur', 'Vernieuwend Ontwerp' en 'Agro&Food' brengen we Flevoland onder de aandacht. Daarnaast werken we in de districten IJsselmeer- en MRA-gebied nauw samen met andere regio's aan het toeristisch product. We stimuleren de sector door het verhaal van Flevoland een onderdeel te laten zijn bij het ontwikkelen van nieuwe producten, belevingen en routing.

Branding Flevoland krijgt steeds meer gestalte. Het identiteitskompas van Flevoland, met voor de regio unieke en eenduidige benoemde identiteitswaarden, wordt steeds meer ingezet bij projecten in de drie domeinen 'leef', 'groei' en 'bezoek'. Samen met onze partners verstevigen we zo de positionering van de Flevoland als aantrekkelijke regio voor (potentiële) inwoners, bedrijven en bezoekers.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed zorgen voor verbinding in de samenleving en maken onze provincie aantrekkelijker voor bedrijven, werknemers en toeristen. Wij zijn trots op het erfgoed van onze pioniers en willen dat koesteren. Flevoland verdient bijzondere aandacht als het grootste door mensenhanden gemaakte land ter wereld. Het is een unieke bron van verhalen die op vele manieren verteld kunnen worden. We starten in 2025 met de uitvoering van de 'Cultuurnota 2025-2028, Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland'. Dat doen we langs de drie routes Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren. Daarmee blijft de provincie zich in de breedte inzetten voor cultuur en dragen we bij aan de vitale samenleving. Dat doen we ook als cultuurregio Flevoland; in die hoedanigheid werken we samen met andere cultuurregio's en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aan gezamenlijke thema's zoals de maatschappelijke waarde en toegankelijkheid van cultuur.

Met het 'Erfgoedprogramma Flevoland, Erfgoed van de Toekomst' bouwen we verder aan het erfgoed van Flevoland. We zetten in op bescherming en verrijking. Op basis van het onderzoek dat in 2024 wordt uitgevoerd zetten we in op promotie van de pioniersgeschiedenis van de Noordoostpolder inclusief de geschiedenis van Urk en in relatie tot het Werelderfgoed Schokland. We zetten in op bescherming en verrijking. Bovenal willen we het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron bij nieuwe ontwikkelingen. De doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark draagt hier in belangrijke mate aan bij.

Sport

We benutten de maatschappelijke waarde en betekenis van sport en bewegen in Flevoland. Via onder andere Sportservice Flevoland en sportaanbieders geven we uitvoering aan het Flevolandse sportbeleid. We zijn daarbij in vijf speelvelden actief: talentontwikkeling, sportevenementen, aangepast sporten, sport en bewegen in openbare ruimte en een Vitale Flevolandse sport. Samen met partners dragen we bij aan voorzieningen die ondersteunend zijn aan sport, bewegen en een sportieve, gezonde leefstijl. Daarnaast lobbyen we actief om grootschalige sportevenementen naar Flevoland te halen.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een gezonde(re) leefstijl en de juiste zorg op de juiste plek zijn belangrijke uitgangspunten bij concrete vormgeving. De versterkte Flevolandse identiteit en publiekstrekkers trekken meer bezoekers naar provincie Flevoland.

Effect van ons beleid

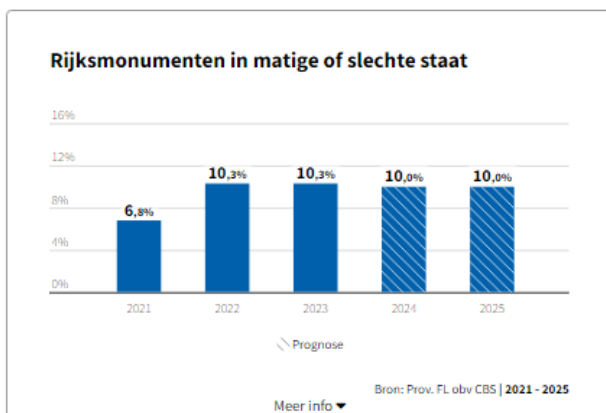
De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut en behouden voor een inspirerende, gezonde leefomgeving die inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers. We hebben preventieactiviteiten van regionale partners ondersteund zodat Flevolandse gezond(er) leven, langer fit blijven en indien nodig hoogwaardige zorg ontvangen, het liefst dichtbij huis, en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving. Bij ruimtelijke beslissingen (inrichting van woon- en leefomgeving van inwoners) zijn de thema's 'gezondheid' en 'zorg' volwaardig meegewogen, alsook culturele voorzieningen en het Verhaal van Flevoland.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/vitale-samenleving-en-aantrekkelijk-flevoland>

Beleidsindicatoren BBV

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	4.1 Recreatie, toerisme en sport	4.1.1 Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de vrijetijdsbestemming is gegroeid. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie een prettige en gezonde leefomgeving door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland. De natuurlijke en waterrijke omgeving van Flevoland is beleefbaar, toegankelijk en bereikbaar en nodigt inwoners en bezoekers uit te sporten en te recreëren
	4.2 Cultuur en erfgoed	4.2.1 Provincie Flevoland zet zich in voor cultuur in brede zin. In de Cultuurnota 2025-2028 'Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland' staat de waarde van cultuur voor de samenleving centraal en werken we aan een cultureel klimaat waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. We doen dit langs drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren
		4.2.2 De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'
		4.2.3 Een succesvolle doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark Batavialand als culturele trekpleister, dat diverse doelgroepen trekt, laagdrempelig is, culturele en ruimtelijke kwaliteit biedt in het hart van het Bataviakwartier, mede door de realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD), een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia
	4.3 Vitale samenleving	4.3.1 We bouwen niet alleen huizen, maar ook een samenleving: De Flevolandse samenleving is gezond, welvarend en betrokken, waarbij iedereen meedoet en erbij hoort

Verbonden partij(en)

Visit Flevoland BV promoot in opdracht van ons, het vrijetijdsaanbod van Flevoland. Zodanig dat de Flevolandse beelddragere (zoals Nationaal Park Nieuw Land, Batavialand, Schokland, Urk ed.) van het unieke en onderscheidende karakter middels de verhaallijnen van Nieuw Land ('watererfgoed', 'vernieuwend ontwerp', 'nieuwe natuur' en 'agro & food') van Flevoland, goed voor het voetlicht worden gebracht bij de diverse kansrijke doelgroepen. Zij draagt daarmee bij aan het doel: een versterkte profilering van de vrijetijdsbestemming en haar bekendheid.

Het Flevolands Archief behartigt de belangen van de deelnemers op grond van de Archiefwet 1995 en voert de archiefwettelijke taken uit.

Sportservice Flevoland B.V. geeft uitvoering aan de 'Nota Sportbeleid'. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers.

4.1 Recreatie, toerisme en sport

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Wonen '

Doel (2023-2027)

- 4.1.1 Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de vrijetijdsbestemming is gegroeid. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie een prettige en gezonde leefomgeving 61 door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland. De natuurlijke en waterrijke omgeving van Flevoland is beleefbaar, toegankelijk en bereikbaar en nodigt inwoners en bezoekers uit te sporten en te recreëren.

Resultaten 2025

Toerisme & recreatie (UA 6.6)

- Uitvoering programmalijnen 'Beleidsplan Recreatie & Toerisme' en 'Perspectief Bestemming Flevoland 2030'.
- Accounthouderschap Visit Flevoland.
- Inzet op recreatieve beleving natuur en water.
- Deelname samenwerkingsverbanden R&T.
- Bevaarbaar houden van het water.

Sport (UA 6.15)

- We geven uitvoering aan de sportnota. Zo ondersteunen we bijvoorbeeld in 2025 tenminste 5 gebiedsoverstijgende sportevenementen in Flevoland en maken we een koppeling met de gebiedspromotie.
- Accounthouderschap Sportservice Flevoland.

Middelen

4.1 Recreatie, toerisme en sport	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	2.159	2.678	2.663	2.663	2.663	2.663
Baten	-28	-28	-28	-28	-28	-28
Saldo	2.131	2.650	2.635	2.635	2.635	2.635
Kader (saldo voor PN 25-28)		2.650	2.669	2.669	2.669	2.669
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		2.650	2.669	2.669	2.669	2.669
Verschil t.o.v. kader			-34	-34	-34	-34
Overig			-34	-34	-34	-34

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2024 en de Perspectiefnota 2025-2028.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.613	-28	1.585
4.1.2 Sport	1.050	0	1.050
Totaal	2.663	-28	2.635

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Wonen'

Doel (2023-2027)

- 4.2.1 Provincie Flevoland zet zich in voor cultuur in brede zin. In de Cultuurnota 2025-2028 'Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland' staat de waarde van cultuur voor de samenleving centraal en werken we aan een cultureel klimaat waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. We doen dit langs drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren.

Resultaten 2025

Cultuur (UA 6.9)

- Uitwerken Cultuurnota 2025-2028 op basis van de door PS gestelde accenten en prioriteiten.
- We onderzoeken in hoeverre de doelstellingen van het fonds kunst- en cultuurbeleid zijn gehaald, en/of aanpassing behoeven.
- Subsidiëring en ondersteuning van provinciale uitvoeringsorganisaties.
- Uitvoering en toepassing en eventueel wijzigen van Nadere regels op het gebied van cultuur.
- Realisatie cultuureducatieprogramma's voor voortgezet en primair onderwijs met het in 2022 geïntroduceerde programma 'Cultuur+'.
- Uitvoering cultuurfonds.
- Uitvoering Han Lammersfonds.

Doel (2023-2027)

- 4.2.2 De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'.

Resultaten 2025

Erfgoed (UA 6.11)

- Uitvoering 'Erfgoedprogramma'.
- Adviezen (erfgoed, recreatie en toerisme, natuur) aan Werelderfgoed Schokland en deelname aan siteholdersgroep.
- Op basis van het onderzoek dat in 2024 wordt uitgevoerd zetten we in op promotie van de pioniersgeschiedenis van de Noordoostpolder inclusief de geschiedenis van Urk en in relatie tot het Werelderfgoed Schokland.
- Uitvoering gebiedsontwikkeling programma 'Erfgoedpark Batavialand'.
- Herziening van het provinciaal archeologisch beleid.

Doel (2023-2027)

- 4.2.3 Een succesvolle doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark Batavialand als culturele trekpleister, dat diverse doelgroepen trekt, laagdrempelig is, culturele en ruimtelijke kwaliteit biedt in het hart van het Bataviakwartier, mede door de realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD), een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia.

Resultaten 2025

Realisatie Erfgoedpark Batavialand (UA 6.11)

Ruimtelijk economische versterking voor Flevoland en de regio:

- De realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD);
- De realisatie van de multifunctioneel entreegebouw;
- De integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	7.251	9.701	8.510	6.944	6.944	6.944
Baten	-499	-624	-882	-40	-40	-40
Saldo	6.752	9.076	7.628	6.904	6.904	6.904
Kader (saldo voor PN 25-28)		9.270	7.600	6.876	6.876	6.876
Zomernota 2024		-194	-194	-194	-194	-194
Perspectiefnota 2025-2028		0	200	200	200	200
Kader		9.076	7.606	6.882	6.882	6.882
Verschil t.o.v. kader			22	22	22	22
Overig			22	22	22	22

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2024 en de Perspectiefnota 2025-2028.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	3.755	-30	3.725
4.2.2 Erfgoed	4.755	-852	3.903
Totaal	8.510	-882	7.628

x € 1.000

4.3 Vitale samenleving

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Wonen'

Doel (2023-2027)

We bouwen niet alleen huizen, maar ook een samenleving:

De Flevolandse samenleving is gezond, welvarend en betrokken, waarbij iedereen meedoet en erbij hoort.

Resultaten 2025

Vitale samenleving

- Goede en bereikbare zorg: We onderhouden intensief contact met Zorgzaam Flevoland (opvolger Zorgtafel) en de uitvoering van het regioplan IZA op voor de provincie relevante thema's en zijn goed geïnformeerd over de voortgang en knelpunten. Daar waar nodig dragen we bij en zetten het netwerk en expertise van de provincie in. Conform het coalitieakkoord houden we vinger aan de pols als het gaat om de bereikbaarheid van de acute zorg.
- Voor de versterking van het zorglandschap (toekomstbestendige gezondheidszorg en infrastructuur) zoeken we de verbinding met de woonopgave en het woonbeleid – zie programma 1: We ontwikkelen beleid ten aanzien van aandachtsgroepen, leggen de verbinding tussen wonen, zorg & welzijn, en coördineren de netwerksamenwerking tussen gemeenten, corporaties, zorgaanbieders en welzijnsorganisaties. Daarbij hebben we oog voor de inbreng van onze inwoners. In de verbinding met de woonopgave richten we ons op de programma's 'Wonen en zorg voor ouderen' (WOZO) en 'Een thuis voor iedereen' (Etv). We voeren analyses uit, bouwen de interne expertise op en werken aan de evenwichtige verdeling van aandachtsgroepen over gemeenten (de 'fair share' gedachte). Daarnaast faciliteren we de samenwerking binnen het regionale netwerk, kennisdeling en de coördinatierol van de provincie in het proces.
- Op het snijvlak tussen wonen, gezondheid en samenleving ligt ook de koppeling met de Strategische (uitvoerings)Agenda Flevoland: Gezamenlijk werken we aan vitale steden en dorpen, goed wonen in een gezonde en sociale leefomgeving en voorzieningen die passen bij de groei en samenstelling van de samenleving. Ondersteund door Flever en samen met gemeenten en Waterschap brengen we de samenlevingskant van de groeiopgave in kaart. Als kader gebruiken we hiervoor de brede welvaartsmonitor. Met als doel de opgaven en prioriteiten binnen de pijler Vitale steden & dorpen nader te identificeren en agenderen (rijk-regio overleg).
- Bijdrage nieuwe Omgevingsvisie: Vitale Samenleving heeft een evenwichtige plek in de nieuwe Omgevingsvisie in relatie tot ruimtelijke, fysieke en economische opgaven.
- Flever is onze partner bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten ten behoeve van een vitale samenleving. 2025 is het eerste jaar van het nieuwe Meerjarenplan 2025-2028; de provincie stuurt op de uitvoering van het Meerjarenplan en de vertaling daarvan in het jaarprogramma 2025, maar ook op de aanbevelingen uit de evaluatie (juli 2024). De programma's 'Onderwijs en Arbeidsmarkt Zorg & Welzijn' en 'Versterken Inwoners & Participatie' worden voortgezet met de opdracht meer focus aan te brengen. Positieve gezondheid wordt integraal onderdeel binnen deze twee programma's. Daarnaast wordt in opdracht van de provincie een nieuw programma 'Bouwen aan de Samenleving' ontwikkeld.
- We nemen deel aan en faciliteren onderzoeksnetwerken die zich richten op onderzoek van samenlevingsvraagstukken en monitoring, zoals bijvoorbeeld het onderzoeksoverleg Flevoland en de regionale Werkplaatsen Sociaal Domein. Belangrijke partners hierin, naast Flever, zijn Windesheim, de GGD en Proscop en Elaa (Regionale Ondersteuningsstructuur (ROS) gezondheidszorg). De provincie heeft belang bij afstemming tussen verschillende onderzoeksprogramma's en netwerken. We koppelen het onderzoek aan voor de provincie relevante thema's, zoals de Human Capital Agenda Zorg & Welzijn Flevoland. Ook zorgen we voor participatie van inwoners bij het vormgeven van veranderingen in de zorg of ouderenzorg in relatie tot wonen en samenleving. Daarnaast investeert de provincie samen met Zilveren Kruis en gemeenten in een transformatiemonitor gekoppeld aan het IZA Regioplan Zorgzaam Flevoland. Deze monitor brengt de effecten van de uitvoering van het regioplan in kaart als het gaat om zorg en gezondheid in Flevoland en biedt op dit thema een verdieping op de Brede Welvaartsmonitor.
- De huidige inzet in het kader van regenboogprovincie blijven we continueren zowel intern als extern.

- Met de vaststelling van de Zomernota 2024 (17 juli 2024) is het resterend saldo uit de bestemmingsreserve 'Fonds Vitaal Platteland' bij amendement A 'Van een Leefbaar Platteland naar een Vitale Samenleving' gestort in de 'Brede bestemmingsreserve' met oormerk 'Fonds initiatieven Vitale Samenleving'. Beschikbare middelen zijn gekoppeld aan het landelijk Integraal Zorgakkoord, het Regioplan Zorgzaam Flevoland en de inhoudelijke kaders van de landelijke programma's 'Wonen en zorg voor ouderen' en 'Een thuis voor iedereen'. Kansrijke initiatieven op het gebied van preventie, welzijn, zorg en wonen moeten de druk op zorg en wonen verlichten. We formuleren een (beoordelings)kader voor de selectie van deze initiatieven die we verder ondersteunen. Daarbij is afstemming met netwerkpartners en bestuurlijk draagvlak regionaal een belangrijk criterium. De initiatieven zijn domein overstijgend en anticiperen op de groei van Flevoland met nieuwe (digitale) zorg- en woonconcepten.

Monitor Brede Welvaart (UA 2.1)

In 2024 is een eerste monitor Brede Welvaart opgesteld. In aanvulling daarop wordt een Voorzieningenmonitor opgebouwd. Hiermee is een eerste inzicht ontstaan over hoe de provincie er voor staat. Brede Welvaart gaat ook over welzijn. De monitor moet worden vertaald naar sturingsinformatie voor onze bestuurders en voor onze partners. Aan welke knoppen kunnen we draaien als we een indicator willen beïnvloeden? En welke inspanningen zijn nodig om te zorgen dat een voortgaande snelle groei van de provincie niet ten koste gaat van de Brede Welvaart? Er is geen enkele indicator die door slechts één partij kan worden beïnvloed; het zal altijd gaan om een gezamenlijke aanpak. Dit vereist een programmatische aanpak die door de provincie gecoördineerd kan worden. De formatie moet hierop nog worden toegerust (samenwerking integrale opgave en expertiseteam Samenleving).

Middelen

4.3 Vitale samenleving	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	1.658	2.662	2.238	1.988	1.588	1.385
Baten	-24	0	0	0	0	0
Saldo	1.634	2.662	2.238	1.988	1.588	1.385
Kader (saldo voor PN 25-28)		2.662	1.488	1.488	1.488	1.385
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		2.662	1.488	1.488	1.488	1.385
Verschil t.o.v. kader			750	500	100	0
1 Versterking zorglandschap			250	250	100	0
2 Amendement Fonds Initiatieven Vitale Samenleving			500	250	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Versterking zorglandschap

Het aangebrachte oormerk in de 'Brede Bestemmingsreserve' (BBR) van € 0,6 mln. uit het coalitieakkoord wordt in de jaren 2025 tot en met 2027 ingezet voor:

- wonen welzijn en zorg. Voor de programma's 'Wonen en zorg voor ouderen' (WOZO) en 'Een thuis voor iedereen' (Etv) worden de middelen besteed aan analyses, opzetten regionaal netwerk, kennisdeling, coördinatie en cofinanciering;
- subsidieering van onderzoek, evaluatie en monitoring. De provincie investeert in afstemming tussen verschillende onderzoeksprogramma's en netwerken door deze te koppelen aan voor de provincie relevante thema's zoals de human capital agenda Zorg & Welzijn. Ook wordt geïnvesteerd in participatie van inwoners bij het vormgeven van veranderingen in de zorg. Samen met het zorgkantoor en gemeenten wordt geïnvesteerd in een transformatiemonitor.

De inzet per jaar is afhankelijk van de uitwerking van diverse trajecten, netwerkpartners en marktomstandigheden. Hierdoor kan de programmering door de jaren heen nog aangepast worden.

2. Amendement Vitale Samenleving

Vanuit het amendement A bij de Zomernota 2024 worden de middelen in 2025 en 2026 ingezet voor het formuleren van een aantal kansrijke initiatieven op het gebied van preventie, welzijn, zorg en wonen. Daarvoor wordt:

- een beoordelingskader opgesteld;
- een shortlist opgesteld, in afstemming met netwerkpartners;
- selectie van initiatieven en subsidieverstrekking;
- onderzoek naar en inzetten van cofinanciering.

De inzet per jaar is afhankelijk van de uitwerking van de trajecten, netwerkpartners en marktomstandigheden. Hierdoor kan de programmering door de jaren heen nog aangepast worden.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Vitale samenleving	2.238	0	2.238
Totaal	2.238	0	2.238

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
4.1 Recreatie, toerisme en sport	Lasten	2.159	2.678	2.663	2.663	2.663	2.663
	Baten	-28	-28	-28	-28	-28	-28
	Saldo	2.131	2.650	2.635	2.635	2.635	2.635
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	7.251	9.701	8.510	6.944	6.944	6.944
	Baten	-499	-624	-882	-40	-40	-40
	Saldo	6.752	9.076	7.628	6.904	6.904	6.904
4.3 Vitale samenleving	Lasten	1.658	2.662	2.238	1.988	1.588	1.385
	Baten	-24	0	0	0	0	0
	Saldo	1.634	2.662	2.238	1.988	1.588	1.385
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	Lasten	11.069	15.041	13.411	11.595	11.195	10.992
	Baten	-551	-652	-910	-68	-68	-68
	Saldo	10.517	14.388	12.500	11.526	11.126	10.923

x € 1.000

5. Toekomstbestendige Energie en Klimaat

Inleiding

Op het gebied van Energievraagstukken laten we zien dat we een innovatieprovincie zijn. We kijken op zowel inhoud als regelgeving naar wat kan of hoe we zaken mogelijk kunnen maken: innoveren met ruimte voor experimenteren. Een betrouwbare, betaalbare en toekomstbestendige energievoorziening brengt grote uitdagingen met zich mee. Zo is het elektriciteitsnetwerk momenteel overbelast en zijn er vraagstukken omtrent ruimtelijke en landschappelijke inpassing van energie-infrastructuur, veiligheid en de impact op de leefomgeving.

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste resultaten beschreven waarmee we in 2025 bijdragen aan een toekomstbestendig energiesysteem en het bereiken van de klimaatdoelstellingen.

Netcongestie en Energie in Balans

Het elektriciteitsnetwerk is reeds overbelast en de vraag naar elektriciteit neemt nog steeds fors toe. Dit levert de komende jaren beperkingen op voor grootverbruikers. Ook voor kleinverbruikers is de grens in zicht. Samen met netbeheerders, gemeenten, Horizon, EEF, het Rijk, ACM en het bedrijfsleven kijken we hoe we de impact van netcongestie kunnen minimaliseren. Dit betekent enerzijds het efficiënter omgaan met energie of deze op andere momenten gebruiken en anderzijds het versnellen van de realisatie van het elektriciteitsnetwerk en het werken aan innovatieve oplossingen en onorthodoxe maatregelen.

Tegelijkertijd werken we samen met netbeheerders en medeoverheden om de benodigde extra capaciteit in het elektriciteitsnetwerk geen vertraging te laten oplopen. Door de Energyboard Flevoland houden we de lijntjes kort. Gelet op het overbelaste energienetwerk is van belang om vraag en aanbod van energie beter op elkaar af te stemmen. Batterijopslag, waterstofnetwerken en energiehubs kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Deze initiatieven worden nadrukkelijk afgewogen qua ruimtelijke mogelijkheden en impact op de leefomgeving.

Binnen Flevoland zijn inmiddels meerdere grote en kleinere initiatieven op het gebied van opslag in batterijen, warmte, waterstof en hybride systemen. Zo komen we stukje bij beetje richting een energiesysteem van de toekomst.

Energiebronnen

De Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 uit 2021 is de basis voor onze inzet op gebied van hernieuwbare energie: ons aandeel in de landelijke doelstellingen. Hierbij hanteren wij het motto dat het voor inwoners en ondernemers haalbaar en betaalbaar moet zijn en dat er voldoende draagvlak voor maatregelen is. Ten aanzien van zonne-energie sluiten we kostbare landbouwgrond uit en richten we ons op het stimuleren van zonnepanelen op daken en, waar dit landschappelijk in te passen is, op dijken en langs infrastructuur. Ons streven is een afgewogen, toekomstbestendige mix van duurzame energiebronnen, daarom zoeken we naar alternatieven naast zon en wind. We stimuleren onderzoek naar bronnen als geothermie, aquathermie en thorium. In de nieuwe Omgevingsvisie brengen we de keuzes over wat voor provincie we willen zijn als het gaat om economische ontwikkeling en leefomgeving in verband met een passend energiesysteem voor de toekomst. Om invulling te geven aan onze voortrekkersrol op het gebied van energie en innovatie zoeken we de samenwerking met (technische) universiteiten en onderzoeksinstituten.

Milieu en Omgevingsdienst

Een veilige schone en gezonde leefomgeving is niet vanzelfsprekend. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) voeren voor de provincie de omgevingstaken uit op het gebied van vergunningverlening voor onder andere milieubelastende activiteiten, het toezicht en de handhaving ervan. We hebben daarbij te maken met nieuwe werkwijzen, taken en bevoegdheden als gevolg van de inwerkingtreding van de Omgevingswet: scherper vergunnen voor emissies van milieubelastende stoffen naar bodem, lucht en water en de uitdaging te adviseren over nieuwe technieken als gevolg van onder andere de energietransitie.

Een gezonde en veilige fysieke leefomgeving is nadrukkelijker (ook) een provinciale opgave geworden. De Omgevingswet definieert het geluidniveau langs provinciale wegen als een omgevingswaarde. In artikel 3.44 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) is de resultaatverplichting opgenomen om geluidsproductieplafonds vast te stellen en te beheren.

In het Flevolandse coalitieakkoord staat een heldere opdracht voor het opstellen van een provinciaal klimaatplan richting 2050, conform landelijke regelgeving. Daar onze opgaven een reflectie zijn van de

hoeveelheid verschillende uitdagingen die wij als samenleving confronteren, komen deze bijna allemaal terug in de klimaatopgave.

Klimaat

Veel Flevolandse maken zich zorgen over de gevolgen van klimaatverandering in termen van veiligheid, gezondheid en voedselproductie. Het is daarom belangrijk om goed voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatverandering door aanpassingen aan onze fysieke leefomgeving, maar ook door Flevolandse uitstoot van broeikasgassen te beperken. Hoe wij dit willen gaan doen werken wij uit in het Flevolandse Klimaatplan. Dit Klimaatplan richt zich op 2050 en formuleert tussendoelstellingen voor 2030 en 2040. Op die manier houden wij 'een vinger aan de pols' of wij voldoende voortgang boeken om de doelstellingen voor 2050 te bereiken. In 2025 willen wij onze klimaatdoelen door PS laten vaststellen en verankeren in onze Omgevingsvisie. Ook willen wij afspraken maken met onze medeoverheden hoe wij de beoogde doelstellingen in gezamenlijkheid willen bereiken.

Maatschappelijk effect

Flevoland is duurzaam voorzien van energie, de kwaliteit van de leefomgeving blijft behouden en ons gebied heeft veerkracht tegen klimaatveranderingen, milieubelasting en natuurrampen.

Effect van ons beleid

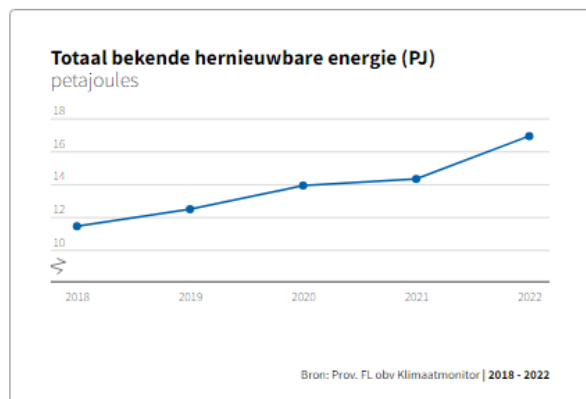
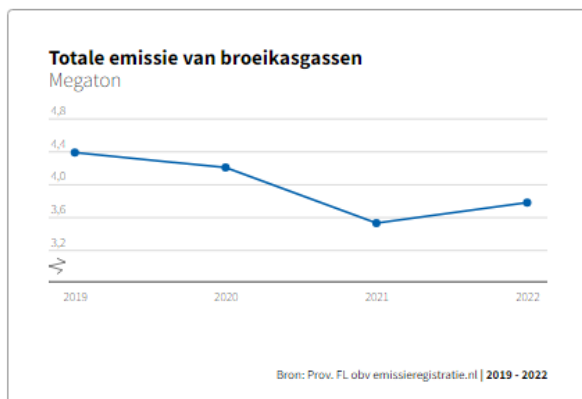
- De samenleving zo goed mogelijk van energie blijven voorzien door middel van hernieuwbare energie, onorthodoxe maatregelen, uitbereiding elektriciteitsnetwerk en opslagmogelijkheden.
- Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO₂-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energieopwekprojecten wordt gestimuleerd.
- De provincie stelt conform landelijk en Europees beleid een provinciaal klimaatplan op.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/toekomstbestendige-energie-en-klimaat>

Beleidsindicatoren BBV

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Toekomstbestendige energie en klimaat	5.1 Energie	5.1.1 <i>Plannen voor duurzame energie in Flevoland (Regionale Energie Strategie)</i> Samen met partners invulling geven aan de energietransitie in Flevoland en stimuleren onderzoek naar de energiemix
		5.1.2 <i>Elektriciteitsinfrastructuur</i> Een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Beperken gevolgen netcongestie
		5.1.3 <i>Opslag en Smart Energy Hubs</i> Een gebalanceerd regionaal energiesysteem door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, met behulp van energieopslag (onder andere batterij, waterstof en warmte) en Smart Energy Hubs
		5.1.4 <i>Energiebesparing</i> Overheden, bedrijven en bewoners helpen bij de overgang naar duurzame energie
	5.2 Milieu	5.2.1 De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid
	5.3 Klimaatakkoord	5.3.1 Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Door het vinden van een balans tussen het gebruik van de leefomgeving en beschermen daarvan draagt de omgevingsdienst bij aan de omgevingskwaliteit.

NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen in provincie Flevoland. Provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.

Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland zorgt voor voldoende financiële middelen voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Daarmee draagt zij bij aan het behoud van een goede uitgangspositie voor de omgevingskwaliteit.

Stichting DE-on/EEF richt zich met behulp van een lening van de provincie op duurzame-energieprojecten en draagt daardoor bij aan energieneutraliteit in 2030 en het duurzaam benutten van de ondergrond.

De provincie is aandeelhouder van Aliander. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie belang in deze organisatie.

5.1 Energie

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doel (2023-2027)

5.1.1 Samenwerken aan duurzame energie in Flevoland (Regionale Energie Strategie)

Samen met partners de RES 1.0 Flevoland doelstellingen realiseren op weg naar 2030.

Resultaten 2025

Energievisie in Omgevingsvisie (UA 4.4)

In 2025 stellen we een provinciale Energievisie op. In deze visie worden leidende en/of sturende principes voor het energiesysteem van de toekomst vastgelegd. Tevens worden hierin ambities of ontwikkelrichtingen van het energiesysteem - passend bij de samenleving in 2050 - geschetst.

De elementen van de Energievisie die doorwerking verdienen in provinciaal beleid of van provinciaal belang zijn, worden verwerkt in de Omgevingsvisie en omgevingsprogramma's.

Op koers realisatie RES zon en wind (UA 4.1, UA 4.2)

In 2025 wordt de tweejaarlijkse voortgangsnotitie Regionale Energie Strategie Flevoland opgesteld. Hierin wordt gezamenlijk met de samenwerkingspartners, de zes gemeenten en het waterschap, gerapporteerd over de voortgang van de regionale afspraken over opwek met zon en wind en over warmtedistributie. Ook wordt nadere invulling gegeven aan knelpunten bij zon op land, bij opschalen en saneren van windturbines in projectgebied West.

Doel (2023-2027)

5.1.2 Elektriciteitsinfrastructuur

Een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Beperken gevolgen netcongestie.

Resultaten 2025

Rapport over elementen die een rol spelen bij Thorium/SMR (UA 4.4)

In 2025 leveren we een rapportage over onderzoeksvragen voor zowel thoriumcentrales als SMR's conform de motie RND63.

Verkenning naar een regionaal warmtebedrijf

We voeren een verkenning uit naar de mogelijkheden voor een regionaal warmtebedrijf (publieke deelneming in warmtenetten). Daarnaast participeren we in onderzoeken of geothermie, groen gas en/of opslag in de ondergrond mogelijkheden kunnen bieden voor de warmtetransitie.

Beleid en kaders energieinfra (UA 4.5, UA 4.6)

- Om het energiesysteem van de toekomst de komende jaren vorm te geven werkt de provincie langs drie sporen van het p-MIEK:
 1. Versnellen realisatie van de energie-infrastructuur;
 2. Het integraal programmeren en prioriteren van energieinfra-projecten (vaststellen van p-MIEK-lijst). Onder dit werkspoor valt ook de formulering van een energievisie (zie resultaat 'Energievisie in omgevingsvisie');
 3. Aanpak netcongestie (zie resultaat 'impact netcongestie geminimaliseerd').
- Daarnaast zijn een afwegingskader voor grootschalig batterijopslag en waterstof nodig.
- Voor de tracé-keuze 380kv zorgen wij voor afstemming in samenwerking met andere overheden; het Rijk is bij tracékeuze het bevoegd gezag.

Impact netcongestie geminimaliseerd (UA 4.3)

Om het onderwerp netcongestie te agenderen en de impact ervan te verminderen heeft de provincie een regie- en aanjaagfunctie. Onze aanpak het komende jaar omvat onder andere:

- De opbouw van een Taskforce netcongestie;

- Het faciliteren van 'onorthodoxe maatregelen' met netbeheerders, gemeenten, bedrijfsleven en andere relevante stakeholders;
- Uitvoering en subsidieregeling oplossingen voor netcongestie voor bedrijven en gebouwde omgeving;
- Het faciliteren en aanjagen van smart-energie hubs (p-MIEK spoor 3).

Waterstofecosysteem verder ontwikkeld

Het komend jaar wordt gewerkt aan een waterstofecosysteem. De volgende elementen zijn daarin te onderscheiden:

- op het gebied van landbouw, mobiliteit, logistiek, opslag en woningbouw wordt een start gemaakt met waterstofketens; de provincie faciliteert deze opstart;
- er is duidelijkheid over aansluiting van de Flevolandse waterstofketen op de landelijke H2-backbone; hier wordt via lobby en beïnvloeding aan gewerkt;
- Flevoland heeft een status als EU Hydrogen Valley verkregen.

Doel (2023-2027)

5.1.3 Opslag en Smart Energy Hubs

Een gebalanceerd regionaal energiesysteem door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, met behulp van energieopslag (onder andere batterij, waterstof en warmte) en Smart Energy Hubs.

Resultaten 2025

Vanuit het actieplan netcongestie werken we samen met Tennet en Liander aan twee pilots op basis van een groepscontract met betrekking tot een gesloten distributiesysteem en smart energy hub.

Doel (2023-2027)

5.1.4 Energiebesparing

Overheden, bedrijven en bewoners helpen bij de overgang naar duurzame energie

Resultaten 2025

Inzicht in energiearmoede Flevoland

Op basis van TNO onderzoek bepalen we of en welke rol provincie Flevoland kan hebben op het thema.

Continue inzet ontzorgingsprogramma's

In 2025 geven we uitvoering aan de ontzorgingsprogramma's maatschappelijk vastgoed/klein en micro MKB/bedrijventerreinen.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	6.548	7.047	6.575	4.739	4.911	4.911
Baten	-2.117	-2.758	-3.135	-2.500	-2.672	-2.672
Saldo	4.431	4.289	3.440	2.240	2.240	2.240
Kader (saldo voor PN 25-28)		4.446	3.620	2.520	2.520	2.520
Zomernota 2024		-157	-207	-307	-307	-307
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		4.289	3.413	2.213	2.213	2.213
Verschil t.o.v. kader			27	27	27	27
Overig			27	27	27	27

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2024 en de Perspectiefnota 2025-2028.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	6.575	-3.135	3.440
Totaal	6.575	-3.135	3.440

x € 1.000

5.2 Milieu

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Doel (2023-2027)

5.2.1 De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Resultaten 2025

Behoud goede kwaliteit leefomgeving

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH):
 - Uitvoering gegeven aan het opdrachtgeverschap richting beide omgevingsdiensten (OFGV/NZKG), waaronder het tijdig vaststellen van een jaaropdracht. Daarbij hebben we nadrukkelijk(er) aandacht voor afvaldumpingen in buitengebieden en natuur;
 - Jaarlijkse toezichtronde voor IBT vergunningverlening, toezicht en handhaving Omgevingswet bij Flevolandse gemeenten en het waterschap is uitgevoerd. Daarnaast wordt in 2025 thematisch onderzoek opgezet/uitgevoerd.
- Het 'Schone Lucht Akkoord' (SLA) is verder uitgevoerd, onder andere door het inwonersparticipatie-meetproject 'Meetnet Luchtkwaliteit Flevoland';
 - Adviezen over luchtkwaliteit en omgevingsveiligheid bij ruimtelijke ontwikkelingen zijn opgesteld;
 - Vanuit de rol van initiatiefnemer en/of bevoegd gezag zijn MilieuEffectRapportage (MER) begeleid;
 - Provinciale actieplan geluid:
 - ✓ Langs de provinciale wegen 10.000 geluidnormen vaststellen die de toename van de geluidbelasting door de toename van het verkeer gaan stoppen;
 - ✓ Voor Lelystad Airport worden de geluidmeters uit gelezen en (afhankelijk van openstelling) lancering informatienetwerk;
 - ✓ Behandeling subsidieverzoeken inwoners voor verbetering geluidwering van de woning en beoordelen van koppelkansen bij niet jaarlijks onderhoud provinciale wegen.
- Nazorg stortplaatsen inclusief Provinciale nazorgfonds: nazorgplannen worden vastgesteld en heffing voor Zeeasterweg en Braambergen worden berekend. De nazorg van Friese Pad wordt uitgevoerd.

Middelen

5.2 Milieu	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	7.210	7.518	7.088	7.088	7.088	6.988
Baten	-746	-513	-513	-513	-513	-513
Saldo	6.464	7.005	6.575	6.575	6.575	6.475
Kader (saldo voor PN 25-28)		7.005	6.020	6.020	6.020	6.020
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	725	725	725	625
Kader		7.005	6.745	6.745	6.745	6.645
Verschil t.o.v. kader			-170	-170	-170	-170
1 Herverdeling IPO vereniging			-170	-170	-170	-170

x € 1.000

Toelichting

1. Herverdeling IPO vereniging

Vanaf de begroting 2025 is er in plaats van een separate begrotingen voor IPO-bureau en uitvoeringsorganisatie BIJ12, door het IPO gekozen voor een integrale begroting voor IPO-vereniging waarin de activiteiten van beiden partijen zijn gecombineerd. Dit leidt tot meer duidelijkheid en geeft beter inzicht in de totale activiteiten die IPO voor ons uitvoert. We willen in het kader van consistentie en in het hanteren van een bestendige lijn in de verdeling van de lasten over programma's bij deze nieuwe indeling aansluiten. Deze nieuwe verdeling heeft geleid tot een minimaal financieel effect op de totale bijdrage aan de IPO-vereniging, maar leidt wel tot een verschuiving tussen programma's.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Milieu en leefomgeving	1.026	-473	554
5.2.2 Omgevingsdiensten	6.062	-40	6.022
Totaal	7.088	-513	6.575

x € 1.000

5.3 Klimaatakkoord

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Doel (2023-2027)

5.3.1 Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen.

Resultaten 2025

Vastgesteld Klimaatplan (UA 4.7)

In 2025 wordt het Provinciaal Klimaatplan Flevoland (PKF) aangeboden aan PS ter besluitvorming aan. In het PKF werken we uit hoe de provincie met haar gebiedspartners wil voldoen aan het hoofddoel om in 2050 klimaatbestendig te zijn en geen broeikasgassen meer uit te stoten. In het klimaatplan zullen doelstellingen voor 2030 en 2040 worden opgenomen om richting te geven aan de Klimaatwet om in 2050 de uitstoot van broeikasgassen met tenminste 95% gereduceerd te hebben. De wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven maakt onderdeel uit van de uitvoeringsprogramma's van de provinciale opgave transitie landelijk gebied, de energietransitie en de woningbouwopgave. Deze doelen worden ingebracht in de Omgevingsvisie. Met de medeoverheden maken we afspraken hoe gezamenlijk deze doelen worden gerealiseerd.

Koolstofvastlegging

Voldoen aan koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur. Dit resultaat is ook onderdeel van het programma 'Landbouw, Visserij, Water en Natuur in Balans'.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De mate waarin wij kunnen bijdragen aan de doelen van het Klimaatakkoord is sterk afhankelijk van de beleidskaders die het Rijk ontwikkelt.

Middelen

5.3 Klimaatakkoord	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	13	50	51	0	0	0
Baten	-13	0	0	0	0	0
Saldo	0	50	51	0	0	0
Kader (saldo voor PN 25-28)		50	51	0	0	0
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		50	51	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2024 en de Perspectiefnota 2025-2028.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Klimaatakkoord	51	0	51
Totaal	51	0	51

x € 1.000

5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	6.548	7.047	6.575	4.739	4.911	4.911
	Baten	-2.117	-2.758	-3.135	-2.500	-2.672	-2.672
	Saldo	4.431	4.289	3.440	2.240	2.240	2.240
5.2 Milieu	Lasten	7.210	7.518	7.088	7.088	7.088	6.988
	Baten	-746	-513	-513	-513	-513	-513
	Saldo	6.464	7.005	6.575	6.575	6.575	6.475
5.3 Klimaatakkoord	Lasten	13	50	51	0	0	0
	Baten	-13	0	0	0	0	0
	Saldo	0	50	51	0	0	0
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	Lasten	13.771	14.615	13.714	11.827	11.999	11.899
	Baten	-2.876	-3.271	-3.648	-3.012	-3.184	-3.184
	Saldo	10.895	11.344	10.066	8.815	8.815	8.715

x € 1.000

6. Goede Bereikbaarheid en Infrastructuur

Inleiding

Infrastructuur en mobiliteit is een wettelijke taak van onze provincie en deze kerntaak bestaat uit de volgende onderdelen:

- Aanleg en onderhoud van (vaar)wegen, fietspaden en bruggen;
- Calamiteitenmanagement en gladheidsbestrijding;
- Vergunningverlening (evenementen, kabels etc.);
- Opdrachtverlening van het openbaar vervoer;
- Het opstellen van een verkeers- en vervoersplan met het Rijk, omliggende provincies, inliggende gemeenten, het waterschap, maatschappelijke partners en bewoners van Flevoland.

Een goede bereikbaarheid is een basisvoorwaarde voor de (economische) ontwikkeling van een samenleving. Voor Flevoland geldt dit in het bijzonder, gelet op de afhankelijkheid van werkgelegenheid op het vaste land. Het gaat dan met name om de schakelfunctie in de stedendriehoek Amsterdam – Almere – Utrecht, de as Alkmaar – Zwolle en de verbinding met de noordelijke regio's.

Programma Mobiliteit en Ruimte

Op 13 juli 2022 is het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' vastgesteld door PS met als beoogd effect een slim, schoon en solide mobiliteitssysteem. We richten ons op het realiseren van een duurzame mobiliteitsketen om van deur tot deur en weer terug te reizen. In de 'Mobiliteitsvisie 2030' zijn de provinciale doelen geformuleerd, die ervoor zorgen dat de provincie bereikbaar blijft. De uitwerking van deze provinciale doelen in maatschappelijke opgaven en tal van activiteiten is opgenomen in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte', met als kernboodschap: als innovatieve provincie investeren we in slim en schoon vervoer en een solide verkeersnetwerk, dat veilig en duurzaam is.

Het bijbehorende bestedingsplan geeft aan hoe voorzien wordt in de dekking van de lasten van alle benoemde activiteiten uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. Om het aangaan van meerjarige verplichtingen en proactieve sturing mogelijk te maken, is een totaalkrediet voor alle investeringen uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' beschikbaar gesteld. GS is gemandateerd om een integraal uitvoeringskrediet per investering beschikbaar te stellen. Jaarlijks wordt een kredietoverzicht over de voortgang van de investeringen uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' als bijlage bij de programmabegroting aangeboden.

Multimodale bereikbaarheid

Voor een toekomstbestendig mobiliteitssysteem zetten we in op de agendering van (rijks)infrastructuur. Daarbij willen we afspraken maken over verschillende rijksprojecten, zoals een IJmeerverbinding, een Lelylijn en verbreding van de A6, A27 en N50. We werken aan: de uitkomsten uit het onderzoek (2024) naar de multimodale bereikbaarheid bij realisatie van de woningbouwambities in het ruimtelijk arrangement, en het (vervolg)onderzoek naar de noodzakelijke mobiliteitsmaatregelen voor realisatie van Lelystad-Zuid (ZuiderC).

Mobiliteit is een cruciale bouwsteen bij het opstellen van ruimtelijke plannen. De provincie levert input voor het Rijksbeleid, zoals de Mobiliteitsvisie 2050 en de Aanpak Mobiliteitstransitie. De provincie werkt samen met gemeenten, regiopartners in de MRA en het Rijk om afspraken te maken op het gebied van mobiliteit, onder andere binnen het programma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid' (SBaB). Hiermee worden de nationale ruimtelijke opgaven ondersteund en mogelijk gemaakt.

De Lelylijn is een snelle verbinding tussen de Randstad en Noord Nederland, via Lelystad en de Noordoostpolder. Rijk en regio voeren gezamenlijk een MIRT-onderzoek uit naar de kansrijkheid van deze verbinding. Dit onderzoek wordt eind 2024 afgerond. Dan zal er een besluit worden genomen over het vervolg. Het MIRT-onderzoek Lelylijn is onderdeel van het Deltaplan noordelijk Nederland, waarin wordt gekeken op welke wijze de economische structuur, woningbouw en brede welvaart in noordelijk Nederland kan worden versterkt door betere OV-verbindingen.

In de rijksbegroting is € 3 miljard gereserveerd voor de realisatie van de Lelylijn. In het Hoofdpijnenakkoord staat dat de aanleg van de Lelylijn wordt voortgezet, te beginnen in Groningen. Met de Lelylijn wordt de Noordoostpolder aangesloten op het spoornet en ontstaan er snellere verbindingen tussen Flevoland en Noord Nederland. Ook liggen er meekoppelkansen voor een gecombineerde weg/spoortunnel onder het Ketelmeer.

Openbaar vervoer en publieke mobiliteit

Het bieden van openbaar vervoer is een wettelijke taak voor provincie Flevoland. Het samenspel van openbaar vervoer, OV-flexvervoer, hub's, reisinformatie, MaaS-platforms en deelmobiliteit noemen we vandaag de dag 'Publieke Mobiliteit'. Onder deze noemer kijken steeds meer overheden naar het door de overheid geregisseerde en (deels) gesubsidieerde mobiliteitsaanbod voor hun inwoners. Ook in Flevoland gaan we onderzoeken hoe we door meer samenwerking het mobiliteitsaanbod kunnen versterken. Het gezamenlijke contract met vier gemeenten van Flexvervoer Flevoland is hiervan al een mooi voorbeeld.

Als gezamenlijk opdrachtgever met de provincies Overijssel en Gelderland handhaaft provincie Flevoland de kwaliteit van het openbaar vervoer voor goede OV-bereikbaarheid onder de merknaam RRReis. De concessie IJssel-Vecht 2023-2035 kende een valse start in december 2023 door personeelstekorten bij EBS, wat leidde tot rituitval en vertragingen. Om een meer betrouwbare dienstregeling te kunnen rijden, werd de dienstregeling in april 2024 afgeschaald. Vanaf december 2024 zal de volledige dienstregeling weer worden hervat. We zullen erop toezien dat de uitvoering voldoet aan de concessievoorwaarden.

In Almere is de gemeente gedelegeerd opdrachtgever voor het OV, met Keolis als vervoerder onder de merken Allgo en Rnet, en ontvangt hiervoor een vergoeding van provincie Flevoland. Eind 2024 krijgt de gemeente een nieuwe delegatie om het OV te blijven organiseren, met begin 2025 de voorbereiding van de nieuwe concessie die eind 2027 van start gaat.

In 2025 willen we met het Rijk en de andere regionale partners afspraken maken over 'Programma Hoofdfrequent Spoor' (PHS) SAAL: meer treinen tussen Schiphol, Amsterdam, Almere en Lelystad (SAAL) in 2033. De plannen staan onder druk vanwege vertraging in het project ERTMS (nieuw beveiligingssysteem) en het feit dat de maakbaarheid van het dienstregelingsmodel nog niet is aangetoond.

Bereikbaarheid landelijk gebied

In het coalitieakkoord is afgesproken te investeren in de bereikbaarheid van (kleine) dorpen in het buitengebied. De provincie wil lokale plannen en initiatieven bevorderen door middel van co-financiering, zodat bewoners toch aansluiting hebben op regionaal vervoer. Zo willen we in 2025 het aanbod aan OV en andere mobiliteitsdiensten in onze provincie voor en met onze inwoners en bezoekers verder verbeteren.

Smart Mobility

Op 16 december 2020 is het 'Fundament Smart Mobility Flevoland' vastgesteld. Dit beleidskader, nu verankerd in het nieuwe 'Programma Mobiliteit en Ruimte', is leidend voor de integratie van innovatieve en traditionele mobiliteit in Flevoland. Dit draagt bij aan het doel om de CO₂-uitstoot van mobiliteit te verminderen en de luchtkwaliteit te verbeteren. Via een uitvoeringsagenda duurzame mobiliteit volgen we de voortgang van verduurzamingsmaatregelen binnen Flevoland en gaan we het gesprek aan over mogelijke aanvullende maatregelen.

Ter bevordering van de overgang naar schoner en efficiënter vervoer richten wij ons op uitbreiding van het aanbod van duurzame 'brandstoffen' en bundeling van logistieke stromen. Zo realiseren we verdere uitrol van laadinfrastructuur via MRA-Elektrisch en verkennen we mogelijke locaties voor Clean Energy Hubs en regionale hubs voor (bouw)logistiek.

We zetten in op de ontwikkeling van een MaaS-ecosysteem (Mobility as a Service), inclusief openbaar vervoer, regiotaxi (flexvervoer) en deelvervoeroplossingen. Dit bevordert een slimme, duurzame mobiliteitsketen van deur tot deur, wat de bereikbaarheid van landelijke gebieden verbetert en een alternatief biedt voor de privéauto.

Daarnaast werken we aan de doorontwikkeling van verkeersmanagement door gebruik van Smart Mobility toepassingen. Op basis van de beschikbaarheid van mobiliteitsdata, zetten we digitale, gepersonaliseerde reisinformatie in bij, onder andere, wegwerkzaamheden en evenementen om de regionale bereikbaarheid in stand te houden. Deze toepassingen helpen kennis en ervaring op te doen over hoe verkeersstromen structureel geoptimaliseerd kunnen worden voor betere doorstroming en hinderbeperking.

Samen met het Rijk, gemeenten en regionale partners in Noordwest Nederland werken we aan de landelijke en regionale mobiliteitstransitie. Denk aan de Krachtenbundeling Smart Mobility, het DMI-ecosysteem, het MRA Platform Smart Mobility, het Nationaal Dataportaal Wegverkeer, de Nationale Toegangspoort Mobiliteitsdata en het Regieteam Noord-Holland Bereikbaar.

Verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid is een belangrijk thema, want het raakt uiteindelijk iedereen. De provincie stelt zich op één overkoepelend doel: de provincie wil dat reizigers snel, betrouwbaar en veilig kunnen reizen (PMR, 2022). In het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' (PMR) is de opgave opgenomen: een verbetering van de verkeersveiligheid door het bewerkstelligen van een 'continu dalende trend in het aantal ernstige verkeersslachtoffers'. Daarnaast heeft de provincie ook de ambitie: het aantal ernstige ongevallen met 50% te verlagen in 2030, en 'nul verkeersdoden in 2050'. Dit sluit aan bij de Europese ambitie.

Fiets

De provincie Flevoland stimuleert het fietsgebruik. Dit doen we door het aanpakken van fietsknelpunten, het treffen van verkeersveiligheidsmaatregelen, fietscampagnes en het realiseren van Hoogwaardige Fietsroutes.

Realisatie grote infraprojecten

In het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' én het coalitieakkoord zijn diverse grote infrastructurele projecten opgenomen. Daarnaast voeren we dit jaar verkenningen uit naar concrete verbeteringen aan onze fietsinfrastructuur, zoals de aanleg van doorfietsroutes in Flevoland. Andere verkenningen betreffen de mogelijkheden voor een busverbinding naar Lelystad Airport, het vergroten van de verkeersveiligheid op de Markerwaarddijk en het verbeteren van de doorstroming op het kruispunt N302-N305.

Tot slot zijn enkele projecten in voorbereiding, zoals de aanleg van de Rondweg Lelystad Zuid en de Spuiweg Urk. De doorrijfietsroute Almere-Lelystad komt in de volgende fase: in 2025 starten we met de aanleg.

Beheer en onderhoud infrastructuur

Op 29 mei 2024 hebben PS het 'Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027' (SUP 3.0) vastgesteld. Het SUP 3.0 heeft als doel de uitgangspunten en kaders vast te stellen, waarbinnen GS het beheer en onderhoud van de bestaande en toekomstige provinciale infrastructuur uitvoeren, om zo invulling te geven aan haar zorgplicht. Binnen de kaders en uitgangspunten van het SUP 3.0 kan op een effectieve en efficiënte manier onderhoud uitgevoerd worden in relatie tot het vastgestelde onderhoudsniveau.

Een goed onderhouden infrastructuur is essentieel voor een goede bereikbaarheid en veilige doorstroming. Het is daarmee een belangrijke voorwaarde voor de economische ontwikkeling van Flevoland en draagt bij aan een brede welvaart waarbij het prettig wonen, werken en recreëren is in Flevoland. Daarmee draagt beheer en onderhoud uiteindelijk ook bij aan mobiliteitsdoelstellingen als ook doelstellingen op het gebied van landschap, milieu, duurzaamheid, wonen, economie en natuur. Met de uitvoering van het 'Meerjarenprogramma Beheer en onderhoud en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur' (MBVI) wordt bij onderhoudsprojecten invulling gegeven aan participatie, innovatie en resultaatgerichtheid en een integrale belangenafweging. In 2025 wordt een nieuw MBVI opgesteld voor de periode 2026-2030.

In het coalitieakkoord is afgesproken dat vanaf 2024 structureel 2 mln. euro extra beschikbaar komt voor de vervanging van kunstwerken (bruggen, sluizen, viaducten). Indien dit bedrag onvoldoende blijkt te zijn voor de benodigde investeringen, zullen we onderzoeken of de afschrijvingstermijnen in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' aangepast kunnen worden. In 2025 wordt daarom een onderzoek uitgevoerd naar de afschrijvingstermijnen, waarvan de resultaten in een onderzoeksrapportage zullen worden vastgelegd.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

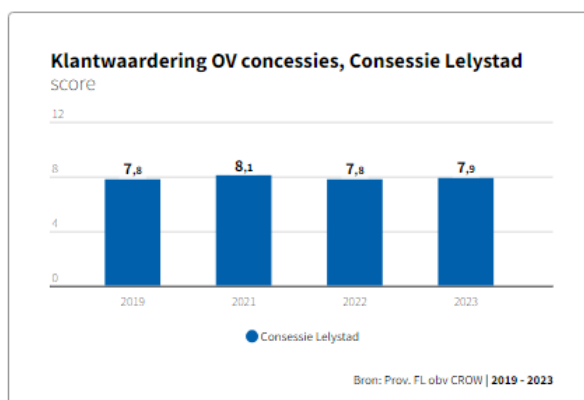
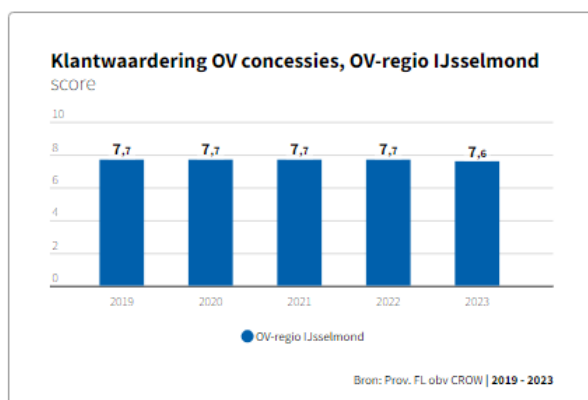
De bereikbaarheid van Flevoland (ook via het openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/goede-bereikbaarheid>

Beleidsindicatoren BBV

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	6.1 Openbaar vervoer	6.1.1 OV is een aantrekkelijk alternatief voor de auto Op een aantal verbindingen moet het gebruik van het openbaar vervoer meer groeien dan het autogebruik en de reistijdverhouding niet verslechteren
		6.1.2 Ontsluiten van (nieuwe) ruimtelijk-economische ontwikkelingen Het OV moeten meegroeien met de groei van Flevoland, waarbij we in gebieden met een lage OV-bezettingsgraad inzetten op vormen van deelvervoer, zoals 'Mobility as a Service'
		6.1.3 Vraaggericht, betaalbaar en dekkend OV-netwerk met goede uitvoeringskwaliteit Logisch OV-netwerk, met goede haltevoorzieningen en knooppunten
		6.1.4 Toegankelijk OV ook voor reizigers met een mobiliteitsbeperking 80% van de reizigers stapt op bij een halte die voldoet aan de eisen van fysieke toegankelijkheid, 50% stapt op bij een halte die tevens voldoet aan de eisen van visuele toegankelijkheid
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	6.2.1 Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen
		6.2.2 Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan
		6.2.3 Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility
		6.2.4 - De bereikbaarheid, doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid in Flevoland is verbeterd; - Stimuleren van de economische ontwikkeling: bedrijvigheid, kennisontwikkeling en werkgelegenheid; - Samenwerken in de uitvoering met lokale (markt)partijen, in een regionale en landelijke setting

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		6.2.5 De mobiliteit is verduurzaamd om de CO2-uitstoot door mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen te verminderen tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en uiterlijk in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof)
	6.3 Infrastructuur	6.3.1 De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd ten behoeve van het goed kunnen functioneren van onze samenleving
		6.3.2 De kwaliteit van onze wegen is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de verkeersveiligheid verbeteren

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger.

6.1 Openbaar vervoer

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen', Landelijk gebied en 'Energie'.

Doel (2023-2027)

6.1.1 OV is een aantrekkelijk alternatief voor de auto.

Resultaten 2025

Aanbod publieke mobiliteit (UA 1.9) en Bereikbaar landelijk gebied (UA 1.8)

Het bieden van openbaar vervoer (OV) is een wettelijke taak voor provincie Flevoland. Met de nieuwe term 'Publieke mobiliteit' wordt duidelijk dat we OV steeds meer in samenhang met andere mobiliteitsoplossingen organiseren. Bijvoorbeeld met Flexvervoer Flevoland (voorheen Regiotaxi). Het komende jaar voorzien we de volgende resultaten:

- De aansturing van de concessie IJssel-Vecht 2023-2035 is de basis. We werken met de vervoerder aan veilig, betaalbaar en betrouwbaar busvervoer onder de merknaam RRReis. In 2025 sturen we aan op een verbetering van de uitvoeringskwaliteit en het herstel van het OV-aanbod;
- De verantwoordelijkheid voor het OV in Almere is aan gemeente Almere gedelegeerd. In 2025 besluiten we over de delegatie voor de periode vanaf 2028.
- Wij houden toezicht op de uitvoering van de delegatie;
- Flexvervoer Flevoland, onder de merknaam *flexRRReis* (voorheen Regiotaxi): we bieden een mobiliteitssysteem dat de bereikbaarheid van onze inwoners borgt op tijden en plaatsen dat er geen regulier OV aanwezig is. Vooral voor de inwoners van de kleinere dorpen en het buitengebied is dit een aanvullende mobiliteitsoplossing op het reguliere openbaar vervoer.
- Wij zien, namens en samen met de gemeenten (m.u.v. Almere) toe op de uitvoering van het contract Regiotaxi en vanaf 1 juli 2025 het opvolgende contract Flexvervoer Flevoland
- In een participatietraject gaan wij met inwoners in het landelijk gebied in gesprek over hun mobiliteitsvraag en welke oplossingen er mogelijk zijn zodat de bereikbaarheid verbetert.

Doel (2023-2027)

6.1.2 Ontsluiten van (nieuwe) ruimtelijk-economische ontwikkelingen
Het OV moeten meegroeien met de groei van Flevoland, waarbij we in gebieden met een lage OVbezettingsgraad inzetten op vormen van deelvervoer, zoals 'Mobility as a Service'.

Resultaten 2025

Aanbod publieke mobiliteit (UA 1.9)

- Op het gebied van het OV per spoor werken we samen met de spoorsector en medeoverheden binnen de MRA aan de realisatie van 'Programma Hoofdfrequent Spoor SAAL' (Schiphol, Amsterdam, Almere en Lelystad) en via de 'Regionale Ontwikkelagenda Flevolijn/Hanzelijn' aan de verbetering van de dienstregeling van NS en verbetering van stations(omgevingen) zodat het treinproduct passend blijft bij de groei van het aantal inwoners van Flevoland.
- Voor de Lelylijn en andere strategische mobiliteits/OV-projecten: zie doel 6.2.1.

Doel (2023-2027)

6.1.3 Vraaggericht, betaalbaar en dekkend OV-netwerk met goede uitvoeringskwaliteit
Logisch OV-netwerk, met goede haltevoorzieningen en knooppunten.

Resultaten 2025

Aanbod publieke mobiliteit (UA 1.8 en 1.9)

- Ook hier geldt dat de aansturing van de concessie IJssel-Vecht voor het reguliere OV en het contract Regiotaxi/flexvervoer Flevoland de basis is.
- Het openbaar vervoer en andere vormen van mobiliteit als fiets en auto verbinden we met elkaar via hubs (knooppunten) die wij met andere wegbeheerders gaan realiseren. In 2025 richten we ons in

samenwerking met gemeente Noordoostpolder op planvorming voor de hub Emmeloord (busstation Emmeloord), en wordt de vergroting van de fietsenstalling bij station Dronten afgerond. Na de zomer 2025 start de uitvoering van de hub in Urk waaraan we een financiële bijdrage hebben toegezegd.

We verbeteren de kwaliteit van OV-infrastructuur zodat reizigers comfortabel kunnen reizen, er een logisch netwerk van hubs (knooppunten) ontstaat dat voldoet aan de eisen uit onze hubstrategie en de reisinformatie op de haltes actueel is. We werken onder andere aan:

- Een nieuwe gezamenlijke aanbesteding met de provincies Overijssel en Gelderland voor de DRIS-panelen en het sluiten van een contract (schermen met dynamische reisinformatie, DRIS);
- Besluitvorming over doorstromingsmaatregelen busverbinding station Lelystad Centrum naar Lelystad Airport (alternatief voor vrije busbaan).

Doel (2023-2027)

- 6.1.4 Toegankelijk OV ook voor reizigers met een mobiliteitsbeperking
80% van de reizigers stapt op bij een halte die voldoet aan de eisen van fysieke toegankelijkheid, 50% stapt op bij een halte die tevens voldoet aan de eisen van visuele toegankelijkheid.

Resultaten 2025

In juni 2024 hebben GS het 'Uitvoeringsprogramma toegankelijkheid OV 2024-2028' vastgesteld. Dit plan voorziet in het toegankelijk maken van bijna 180 haltes en OV-knooppunten voor zowel reizigers met een fysieke mobiliteitsbeperking als een visuele beperking voor 2029. De realisatie is mede-afhankelijk van de co-financiering door gemeentelijke weggebruikers. In 2025 willen we de volgende resultaten bereiken:

- Een met wegbeheerders overeengekomen uitvoeringsplanning 2025-2028 voor het toegankelijk maken van bushaltes waarbij ook afspraken zijn gemaakt over de co-financiering door de wegbeheerders en starten we waar mogelijk met de uitvoering van de werkzaamheden.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	41.106	41.731	38.348	38.348	38.348	38.348
Baten	-8.845	-2.819	-2.277	-2.277	-2.277	-2.277
Saldo	32.261	38.912	36.070	36.070	36.070	36.070
Kader (saldo voor PN 25-28)		38.951	35.957	35.957	35.957	35.957
Zomernota 2024		-39	-39	-39	-39	-39
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		38.912	35.918	35.918	35.918	35.918
Verschil t.o.v. kader			153	153	153	153
1 Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere			205	205	205	205
Overig			-52	-52	-52	-52

x € 1.000

Toelichting

1. Uitbreidingsvergoeding delegatiebesluit OV gemeente Almere

Op 5 juli 2016 hebben GS de bevoegdheden voor het busvervoer in Almere gedelegeerd aan gemeente Almere. PS hebben ingestemd met een aanvullende bekostiging voor de uitbreiding van het busvervoer, dat is de 'uitbreidingsvergoeding'. Uitbreiding was nodig vanwege de stadsuitbreiding, zoals de ontwikkeling van het inwonertal in de betreffende uitbreidingswijken. Voorgesteld wordt om het budget 'Openbaar streekvervoer' met ingang van 2025 (op basis van inwonergroei in 2023) structureel met € 0,21 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingssaldo. Dit in lijn met eerdere besluitvorming bij vaststelling van het delegatiebesluit.

Daarnaast is de begrotingspost met ingang van 2025 structureel met € 0,13 mln. verhoogd, omdat de met gemeente Almere in 2016 afgesproken berekeningssystematiek van het indexpercentage voor 2025 uitkomst op een percentage dat 0,7% hoger is dan het in deze begroting collectief toegepaste indexcijfer voor subsidies. De dekking hiervoor is gevonden binnen de stelpost 'Loon- en prijscompensatie'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	38.348	-2.277	36.070
Totaal	38.348	-2.277	36.070

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen', 'Landelijk gebied', 'Energie' en 'Digitalisering'.

Doel (2023-2027)

6.2.1 Reizigers kunnen snel, betrouwbaar en veilig reizen en kunnen kiezen tussen vervoermiddelen.

Resultaten 2025

Agendering (rijks)infrastructuur (UA1.1, UA1.2, UA1.3)

De provincie werkt met de gemeenten, met de regiopartners in de MRA en met het Rijk, onder andere via het programma 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid' (SBaB), samen om te komen tot afspraken op het gebied van mobiliteit om hiermee de nationale ruimtelijke opgaven mogelijk te maken. Het komende jaar verwachten we voortgang in een aantal relevante ontwikkelingen te bereiken:

- MIRT onderzoek Lelylijn, inclusief verkenning tunnel Ketelbrug;
- (Afspraken over) de start rijksprojectteam verbreding A6;
- MIRT-verkenning A27;
- verwerking van de uitkomsten uit het onderzoek (2024) naar de multimodale bereikbaarheid bij realisatie van de woningbouwambities in het ruimtelijk arrangement Vervolg onderzoek Multimodale bereikbaarheid Lelystad Zuid.

Verbeterde verkeersveiligheid

Het ongevallenbeeld in Flevoland op de provinciale wegen is diffuus. Om de dalende lijn van het aantal ernstig en dodelijke verkeersslachtoffers van de voorgaande jaren door te zetten, heeft Flevoland gekozen voor een risico gestuurde aanpak. Dit in aansluiting op de landelijke aanpak Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV). Deze aanpak staat voor een proactieve aanpak, waar maatregelen worden getroffen daar waar het verkeersveiligheidsrisico het grootst is. Dit doen wij door ons te richten op locaties en doelgroepen die een hoger risico op verkeersongevallen kennen. Een onderdeel van deze risico gestuurde aanpak is de categorisering van wegen, naast de verkeersveiligheidscampagnes en handhaving.

Verbeterde fietsinfrastructuur

Ter stimulering van het fietsgebruik en verbetering van de verkeersveiligheid pakken we fietsknelpunten aan, treffen we verkeersveiligheidsmaatregelen en het realiseren we hoogwaardige fietsroutes. Deze staan geprogrammeerd in het MBVI.

Verkenning in 2025:

- Fietspad nabij aansluiting Nijkerkerweg, Slingerweg;
- Fietspad, Markerwaarddijk;
- Fietspad Blocq van Kuffeler, Oostvaardersdijk;
- Hoogwaardige fietsroute Almere-Zeewolde met aansluiting Huizen/Hilversum.

Uitvoering 2025

Fietspad Vogelweg; Verbreden fietspad en ontbrekende schakel toevoegen Gooimeerdijk Oost.

Maatregelen fietsstimulering

Naast bovenstaande investeringen in de verbetering van de infrastructuur voor de fiets voeren we ter stimulering van het fietsgebruik we campagnes, onderzoeken we de fietsbeleving en realiseren we fietspauzepunten.

Strategisch mobiliteitsbeleid & advies

We ontwikkelen beleid en leveren input voor diverse provinciale, regionale en nationale beleidsprocessen, zoals het ruimtelijk arrangement, de omgevingsvisie en de Mobiliteitsvisie 2050 van het Rijk en de Landelijke Aanpak Mobiliteitstransitie. Ook verkennen we, samen met de provincies Utrecht, Overijssel, Drenthe, Groningen en Friesland, wat de potentie is van een nieuwe goederenvervoercorridor Noordoost.

Doel (2023-2027)

6.2.2 Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.

Resultaten 2025

Samen met regionale partners willen we met het Rijk komen tot afspraken over:

- Starten van de voorbereiding van de verbreding N50 (UA 1.6);
- De verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand.

Doel (2023-2027)

6.2.3 Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van smart mobility.

- De bereikbaarheid, doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid in Flevoland is verbeterd;
- Stimuleren van de economische ontwikkeling: bedrijvigheid, kennisontwikkeling en werkgelegenheid;
- Samenwerken in de uitvoering met lokale (markt)partijen, in een regionale en landelijke setting.

Resultaten 2025

MaaS-ecosysteem

We bereiden de ontwikkeling van een MaaS-ecosysteem (Mobility as a Service) voor, inclusief openbaar, regiotaaxi (flexvervoer) en deelvervoeroplossingen. Dit bevordert een slimme, duurzame mobiliteitsketen van deur tot deur, wat de bereikbaarheid van landelijke gebieden verbetert en een alternatief biedt voor de privéauto.

Samenwerking mobiliteit Rijk-Regio

Samen met het Rijk, gemeenten en regionale partners in Noordwest Nederland werken we aan de landelijke en regionale mobiliteitstransitie. Voorbeelden hiervan zijn de Krachtenbundeling Smart Mobility, het DMI-ecosysteem, het MRA Platform Smart Mobility, het Nationaal Dataportaal Wegverkeer, de Nationale Toegangspoort Mobiliteitsdata en het Regieteam Noord-Holland Bereikbaar.

Verkeersmanagement

De ontwikkeling van verkeersmanagement door gebruik van Smart Mobility -toepassingen gaat een volgende fase in. Op basis van de beschikbaarheid van mobiliteitsdata, faciliteren en leveren we data voor gepersonaliseerde reisinformatie, onder andere bij wegwerkzaamheden en evenementen om de regionale bereikbaarheid in stand te houden. Deze toepassingen helpen kennis en ervaring op te doen over hoe verkeersstromen structureel geoptimaliseerd kunnen worden voor betere doorstroming en hinderbeperking.

Digitalisering Regionale Mobiliteitsdata

We realiseren een data-gedreven mobiliteitsbeleid door het centraal beschikbaar stellen van regionale publieke mobiliteitsdata via het Digitaal Stelsel Mobiliteitsdata. Dit voldoet aan de nieuwe Europese Verordening voor Real-Time Traffic Information door een structurele registratie van wegnetwerkdta.

Doel (2023-2027)

6.2.4 De mobiliteit is verduurzaamd om de CO₂-uitstoot door mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen te verminderen tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en uiterlijk in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof).

Resultaten 2025

Duurzamere mobiliteit (UA 4.6)

Deze doelstelling vloeit voort uit deze landelijke en EU regelgeving en is ook onderdeel van het nog steeds geldende 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. In het coalitieakkoord is dit opgenomen als "1. We komen met een provinciaal klimaatplan richting 2050, conform landelijke en Europese regelgeving (Klimaatakkoord). Er worden tussendoelen opgesteld met een tussentijdse evaluatie." In het kader van deze verduurzaming verwachten we de volgende resultaten te boeken:

- We stellen een rapportage op in de vorm van een uitvoeringsagenda. Deze is toegezegd in de Programmabegroting 2024. Deze zullen we met gemeenten monitoren en actualiseren. Naast maatregelen door gemeenten en maatschappelijke partners, bevat deze uitvoeringsagenda maatregelen die we zelf

uitvoeren, zoals de uitrol van laadinfrastructuur via MRA-Elektrisch, verkenning van mogelijke locaties voor Clean Energy Hubs en regionale hubs voor bouwlogistiek, het bieden van alternatieve vervoerswijzen voor de auto en het vergroten van de aantrekkelijkheid daarvan (zie onder andere fiets en OV), het bevorderen van smart mobility toepassingen om het mobiliteitssysteem efficiënter, duurzamer en veiliger te maken.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	4.890	8.480	8.690	8.184	7.934	7.934
Baten	-1.970	-390	0	0	0	0
Saldo	2.920	8.090	8.690	8.184	7.934	7.934
Kader (saldo voor PN 25-28)		8.497	8.575	8.019	8.019	8.019
Zomernota 2024		-407	-158	-108	-108	-108
Perspectiefnota 2025-2028		0	250	250	0	0
Kader		8.090	8.667	8.161	7.911	7.911
Verschil t.o.v. kader			23	23	23	23
Overig			23	23	23	23

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2024 en de Perspectiefnota 2025-2028.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	8.690	0	8.690
Totaal	8.690	0	8.690

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Wonen' en 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)

6.3.1 De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd ten behoeve van het goed kunnen functioneren van onze samenleving.

Resultaten 2025

Projecten Infrastructuur

We geven uitvoering aan de projecten en verkenningen zoals vastgesteld in het 'MBVI' en het 'Programma Mobiliteit en Ruimte'.

Bereikbare en bevaarbare vaarwegen

We zorgen voor een goede bereikbaarheid en bevaarbaarheid van het provinciale vaarwegenet en het stimuleren van het recreatief gebruik van de vaarwegen

Bereikbare en bevaarbare vaarwegen

We zorgen voor een goede bereikbaarheid en bevaarbaarheid van het provinciale vaarwegenet en het stimuleren van het recreatief gebruik van de vaarwegen.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Doel (2023-2027)

6.3.2 De kwaliteit van onze infrastructuur is op peil en we hebben maatregelen getroffen die de verkeersveiligheid verbeteren.

Resultaten 2025

Veilige en betrouwbare infra

De provincie is eigenaar en beheerder van infrastructuur, zoals wegen, kunstwerken, vaarwegen, bomen, groen- en beheerstroken, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en andere objecten. Vanuit onze provinciale zorgplicht is in 'Strategisch Uitvoeringsprogramma' (SUP 3.0) de doelstelling opgenomen: "het veilig en beschikbaar houden van de provinciale infrastructuur, op een (kosten)efficiënte manier".

Om invulling te geven aan deze doelstelling wordt het volgende bereikt/uitgevoerd in 2025:

- 90% van het areaal wordt onderhouden op kwaliteitsniveau B;
- De wachttijd bij de bruggen en sluizen is maximaal 60 minuten, en tijdens het hoogseizoen wordt er bediend van 07:30-22:00 uur;
- 98% van de tijd zijn onze bruggen, sluizen en verkeersregelinstallaties beschikbaar;
- We voeren de gladheidsbestrijding uit, 98% van de strooiacties is op tijd;
- De wegen worden wekelijks geschoond;
- Daarnaast voeren we calamiteitenmanagement uit op de belangrijkste wegen;
- Conform het wettelijke kader voeren we de vergunningsverlening uit zoals bedoeld in de omgevingsverordening. Aanvragen zijn binnen 8 weken afgehandeld.

Deze resultaten dragen uiteindelijk ook bij aan het doel zoals beschreven in 6.3.1. De bereikbaarheid van Flevoland is verbeterd ten behoeve van het goed kunnen functioneren van onze samenleving.

Langs de provinciale wegen van provincie Flevoland liggen beheerstroken. Deze stroken zijn eigendom van de provincie en zijn bedoeld als (gras)berm maar zijn in sommige gevallen in gebruik genomen door de aangrenzende bewoners. Omdat dit oneigenlijk gebruik onwenselijk is, is de provincie in 2024 gestart met

gesprekken met de bewoners om nieuwe afspraken te maken over het gebruik dan wel het terugvorderen van deze stroken als grasberm. Gelet op het aantal dossiers (circa 90), loopt dit traject door in 2025.

Rapport afschrijvingstermijnen (UA 1.5)

We stellen een onderzoeksrapport afschrijvingstermijnen op. In het coalitieakkoord is opgenomen dat voor de benodigde vervanging van 'kunstwerken' (bruggen, sluizen, viaducten) er vanaf 2024 een structureel extra bedrag van 2 mln. euro beschikbaar komt. Wanneer dit niet toereikend is om de benodigde investeringen te dekken, onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn van het aanpassen van de afschrijvingstermijnen in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. In 2025 zal er dan ook een onderzoek worden uitgevoerd naar de afschrijvingstermijnen. Dit resulteert in een onderzoeksrapportage naar de afschrijvingstermijnen.

Uitgevoerd MBVI vanuit kader SUP

Vanuit het vastgestelde kader SUP 3.0 voeren we het MBVI uit. In het SUP 3.0 heeft PS vastgesteld binnen welke kaders en doelstelling het beheer en onderhoud aan de provinciale infrastructuur uitgevoerd dient te worden. Jaarlijks wordt op basis van het SUP 3.0 een programmering opgesteld om te zorgen voor een veilige en beschikbare infrastructuur, dit vanuit (kosten)efficiënt beheer.

Naast het jaarlijks onderhoud en de gladheidsbestrijding, wordt er niet-jaarlijks onderhoud en vervangingen uitgevoerd. Deze onderhoudsmaatregelen worden jaarlijks geprogrammeerd en door PS vastgesteld binnen het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur' (MBVI).

In 2025 voeren we het volgende uit om dit resultaat te bereiken:

- We stellen een programmering op voor de periode 2026-2030;
- De maatregelen van 2026 worden vastgesteld (MBVI);
- We geven uitvoering aan de beheerplannen;
- De geprogrammeerde onderhoudsmaatregelen voor het jaar 2025 worden uitgevoerd.
- Er wordt over de voortgang gerapporteerd op basis van voortgangsrapportages (VGR's), en afsluitend via de jaarrekening.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	32.282	37.766	33.746	34.578	35.050	35.910
Baten	-1.213	-474	-474	-474	-474	-474
Saldo	31.068	37.292	33.272	34.104	34.575	35.436
Kader (saldo voor PN 25-28)		37.495	33.378	34.337	35.579	35.579
Zomernota 2024		-203	23	23	23	23
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		37.292	33.402	34.361	35.603	35.603
Vershil t.o.v. kader			-130	-257	-1.027	-167
1 Actualisering kapitaallasten			-130	-257	-1.027	-167

x € 1.000

Toelichting

1. Actualiseren kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met de daartoe ingestelde reserve 'Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen' (VVI).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	7.174	0	7.174
6.3.2 Instandhouding realisatie prov . infr. str.	26.572	-474	26.098
Totaal	33.746	-474	33.272

x € 1.000

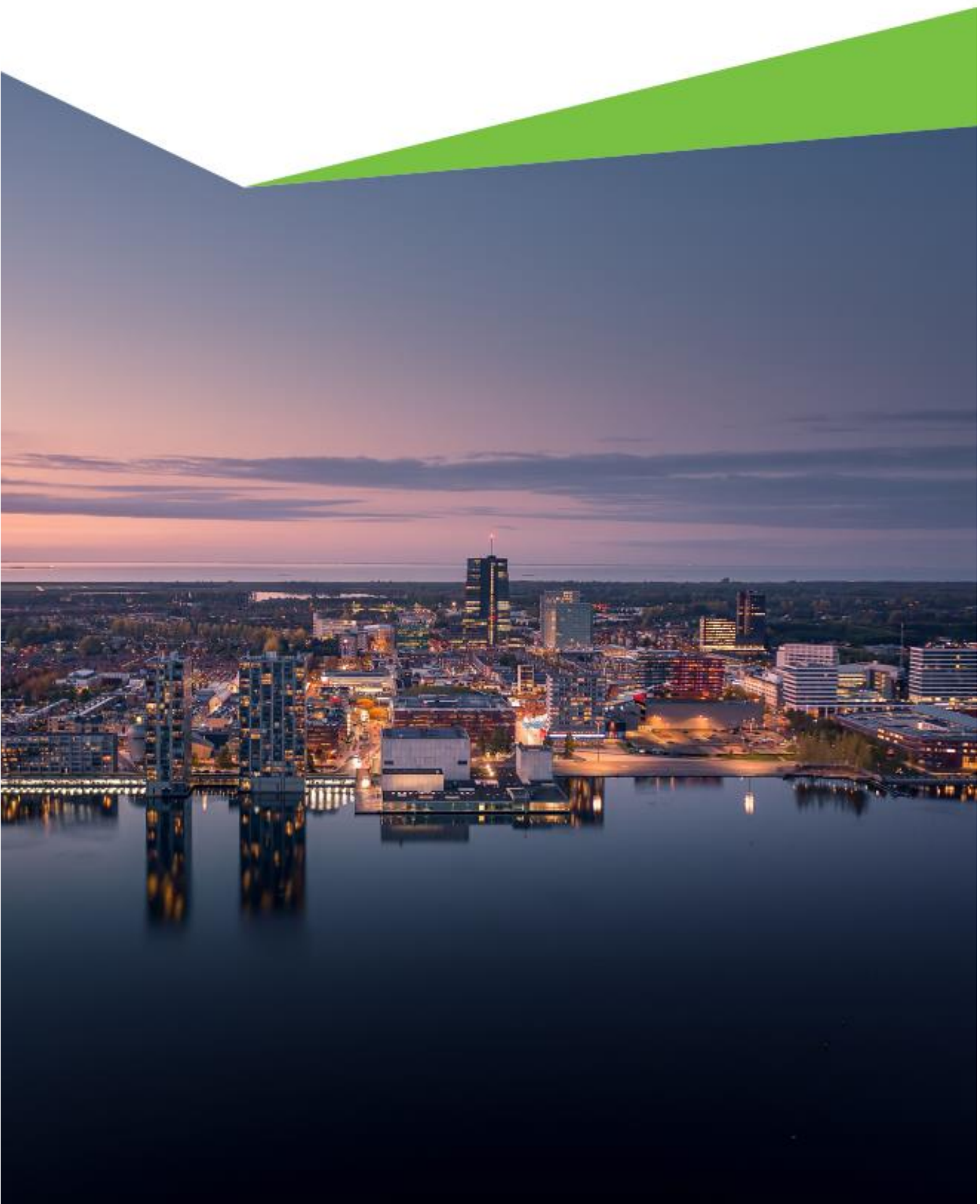
6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	41.106	41.731	38.348	38.348	38.348	38.348
	Baten	-8.845	-2.819	-2.277	-2.277	-2.277	-2.277
	Saldo	32.261	38.912	36.070	36.070	36.070	36.070
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	4.890	8.480	8.690	8.184	7.934	7.934
	Baten	-1.970	-390	0	0	0	0
	Saldo	2.920	8.090	8.690	8.184	7.934	7.934
6.3 Infrastructuur	Lasten	32.282	37.766	33.746	34.578	35.050	35.910
	Baten	-1.213	-474	-474	-474	-474	-474
	Saldo	31.068	37.292	33.272	34.104	34.575	35.436
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	Lasten	78.277	87.978	80.783	81.109	81.331	82.191
	Baten	-12.028	-3.683	-2.751	-2.751	-2.751	-2.751
	Saldo	66.249	84.295	78.032	78.358	78.580	79.440

x € 1.000

7. Eigentijds Bestuur

Inleiding

Algemeen

De politieke werkelijkheid is in 2025 anders dan de afgelopen periode. Op basis van de verkiezingen eind 2023 is voor de zomer van 2024 een nieuw kabinet aangetreden. Een Hoofdlijnenakkoord wordt uitgewerkt tot een regeerprogramma met andere accenten dan voorheen. Op veel terreinen zal er sprake zijn van continuïteit en wordt eerder beleid voortgezet. Als provincie zullen we inspelen op deze ontwikkelingen en gewijzigde perspectieven. Deze inzichten bieden ons ook nieuwe kansen. De geopolitieke veranderingen in Europa en in de wereld zijn bij het Rijk terug te vinden in termen als 'strategische autonomie'. In onze samenleving worden ontwikkelingen vanuit dat perspectief gezien.

Bestuursstijl

Onze provincie zal de komende jaren met deze veranderingen rekening moeten houden en tegelijkertijd de inwoners van Flevoland voorop blijven stellen. We willen bouwen aan een Flevolandse samenleving waar het goed leven, prettig wonen en werken is. Daarover gaat deze programmabegroting en daarvoor zijn de lijnen in de perspectiefnota geschetst en uitgewerkt.

Zoals in hoofdstuk 1 gemeld wordt het komende jaar gewerkt aan de Omgevingsvisie, waarvoor de basis de drie pijlers uit de Strategische Agenda Flevoland vormen: vitale steden en dorpen, toekomstbestendige innovatieve economie en duurzaam natuurlijk fundament. Wij willen onze inwoners en andere samenwerkingspartners vragen mee te denken. Zij zullen in de uitvoering immers te maken krijgen met de koers die PS bepalen.

De afgelopen tijd is geïnvesteerd in het bouwen van netwerken in Flevoland. Nu is het zaak te werken aan verbreding en om bredere betrokkenheid te creëren. Bovendien neemt de provinciale regierol toe. Dit betekent dat er wordt verwacht dat de provincie op tal van terreinen het voortouw neemt. Vanuit PS wordt gevraagd om breder te kijken naar maatschappelijke vraagstukken en zo aanvullend te zijn aan de andere overheden. Die regierol is er niet op gericht om als provincie geïsoleerd een besluit te nemen, maar juist om in samenspraak processen in onze provincie te doorlopen, op het niveau van regio de belangen goed af te wegen en op die wijze te bouwen aan onze samenleving. De gezamenlijke aanpak van bovenlokale en regionale vraagstukken vraagt om intense samenwerking op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Tussen de bestuurslagen, met de andere provincies, maatschappelijke partners, onze inwoners en tussen PS en GS.

De commissaris van de Koning (cdK) draagt als voorzitter van PS en GS bij aan een transparant en goed openbaar bestuur. Daarnaast is de cdK ook rijksorgaan. De cdK vertegenwoordigt de regering in de provincie Flevoland. In deze rol heeft de cdK diverse taken die zijn vastgelegd in de ambtsinstructie. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn burgemeestersprocedures en het toezicht op de kwaliteit van het openbaar bestuur in de provincie. Daarvoor brengt de cdK ook periodiek ambtsbezoeken aan de gemeenten.

De cdK is bovendien aanspreekpunt voor en bewaker van de bestuurlijke integriteit, adviseert over voorstellen voor Koninklijke onderscheidingen en predikaten en onderhoudt contacten met het Koninklijk Huis. Als boegbeeld van de provincie heeft de commissaris ook belangrijke representatieve taken. Vanuit deze rol beschermt de cdK het bestuur tegen agressie: het Provinciaal bestuur (GS en PS) moeten vrij van angst en bedreiging hun werk kunnen doen. In 2025 wordt een agressieprotocol opgesteld dat het handelingskader vormt bij eventuele negatieve, persoonlijke dreiging uit de samenleving. Het nieuwe integriteitsprotocol vormt het sluitstuk van het al in gang gezette integriteitsbeleid.

Per 1 november 2023 is de huidige commissaris van de Koning benoemd. Dat vraagt om andere en nieuwe accenten, zowel in activiteiten als in ondersteuning. Het kabinet van de cdK geeft daarbij nadere invulling aan de wensen van de Staten, zoals deze zijn geformuleerd in de profielschets. De cdK krijgt hiertoe ondersteuning van een eigen staf, het kabinet van de commissaris. Dit zorgt ervoor dat deze taken goed kunnen worden uitgevoerd.

Integrale afweging

Deze begroting is een aanzet om concrete resultaten te benoemen die het college voor ogen staan in 2025. Deze resultaten staan nooit op zichzelf maar moeten meerjarig worden gezien, als bijdrage aan de realisatie van de geformuleerde langjarige trajecten, doelen en de ambities van de provincies. Dit vraagt van GS dat zij

besluiten nemen vanuit integraliteit, niet sectoraal, vanuit dwarsverbanden en onderlinge samenhang. Zo wordt collectieve besluitvorming, sturing en verantwoording zichtbaar. Immers: het ene beleidsveld heeft onvermijdelijk gevolgen voor een ander terrein. Daarom worden de grote opgaven (energie, wonen, landelijk gebied en digitalisering) centraal gesteld. Dit betekent dat we als PS en GS samen oog hebben voor de onderlinge samenhang en dwarsverbanden van vraagstukken. Deze onderlinge afhankelijkheden bepalen mede de kwaliteit van onze besluitvorming en de effectiviteit van onze provincie.

Participatie

Wij hebben afgesproken om onze inwoners nauwer te betrekken bij de ontwikkeling van onze Flevolandse samenleving. De vraag blijft telkens hoe bestuur en overheid het vertrouwen van inwoners kunnen herwinnen en vasthouden. Betrokkenheid van inwoners en ondernemers bij hun omgeving zorgt voor het benodigde draagvlak. De afgelopen tijd heeft de provincie participatie ingevuld en er is een 'gereedschapskist' met instrumenten voor participatie ontwikkeld. In 2025 geven we aan de hand van deze instrumenten invulling aan het betrekken van onze inwoners.

Samenwerking en partnerschap

De complexe vraagstukken waar wij als provincie voor staan kunnen niet alleen door de provincie worden opgelost. Daarom werken we intensief samen in diverse samenwerkingsverbanden. Met onze verbonden partijen zullen wij starten met een herijking van onze samenwerkingsrelaties: hoe verhouden we ons tot deze samenwerkingsrelaties en hoe kunnen we deze zo mogelijk verbeteren.

Op basis van de Strategische Agenda Flevoland (SAF) komen we met private en publieke partners tot een Regionale Investeringsagenda (RIA). Vanuit die agenda participeren we in en werken we aan de ambities voor Flevoland via de Metropoolregio Amsterdam (MRA), de Regio Zwolle en de Gebiedsagenda Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde (EHPZ). Meerjarige agenda's en programma's worden uitgevoerd en sturen en monitoren op resultaten.

Samen met de andere provincies versterken we de positie van de provincies als middenbestuur. Het Interprovinciaal Overleg (IPO) heeft in het meerjarig 'IPO-Bestuursprogramma 2023-2027' de accenten aangeduid. Deze agenda zal mede worden bepaald en uitgewerkt door prioriteiten vanuit het kabinet en vanuit Europa. De ontwikkelingen in het IPO zullen onderwerp van gesprek zijn tussen het college van GS en PS. Naast de governance zal het onderwerp interbestuurlijke financiële verhoudingen nauwlettend in de gaten worden gehouden.

Europa

Op tal van opgaven die ook in Flevoland centraal staan worden nieuwe Europese voorstellen verwacht. We willen daarbij aan de voorkant, voordat het besluit definitief wordt, maatregelen van de Europese Unie kunnen beïnvloeden. We hebben het afgelopen jaar een professionaliseringsslag ingezet op public affairs. Die zetten we in 2025 voort zowel op proces als inhoud. Aangezien veel voorstellen een impact hebben op alle provincies, werken we samen in Europa met de gezamenlijke provincies en het IPO binnen het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel, waar we het meeste lobbywerk verdelen. Onze Flevolandse inzet vloeit voort uit de ambities in het coalitieakkoord en draagt bij aan het bereiken van Flevolandse transitieopgaven. Lobbydoelen verschillen per onderwerp; voor regionale economie bijvoorbeeld, waar Flevoland momenteel trekker is voor alle provincies, zetten we ons in om in de volgende EU programmaperiode (2027-2034) 1,4 miljard euro aan te trekken voor Nederlandse provincies, de administratieve lasten van fondsen terug te dringen en de nationalisatie van fondsen tegen te gaan.

Met de bijdragen uit de Europese programma's zetten we ons in voor de verdere ontwikkeling van Flevoland en het behalen van provinciale doelstellingen door het binnenhalen van financiële steun voor de provincie zelf, maar ook bijvoorbeeld voor Flevolandse gemeenten, kennis- en onderwijsinstellingen en ondernemers. Daarvoor benutten we de kansen die de Europese financieringsprogramma's bieden om, samen met het bedrijfsleven en bijvoorbeeld onderwijsinstellingen, onze provinciale doelstellingen te bereiken. We richten ons daarbij zowel op de structuurfondsen zoals het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) als op de thematische fondsen zoals het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling, het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij, Horizon Europe (voor onderzoek en innovatie), LIFE (voor milieu, energie, klimaatadaptatie en -mitigatie en circulaire economie), CEF (voor projecten op het gebied van de vervoers-, energie- en digitale infrastructuur), LEADER (stimulering samenwerking bij ontwikkeling landelijk gebied) en Digital Europe (digitalisering en AI).

Ondermijning

Voor ondermijning blijft constante aandacht bestaan. Samen met de partners in de provincie en het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) ontwikkelen we nieuwe netwerken en signaleringsinstrumenten om criminele activiteiten tegen te gaan. We actualiseren in 2025 het beleid Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Bibob).

De eigen organisatie wordt voortdurend bewust gemaakt van de risico's van ondermijnende criminaliteit en hoe te handelen bij signalering en preventief werken.

De Flevolandse Norm 2.0 is naar verwachting eind 2024 vastgesteld waarna een uitwerking van de afgesproken activiteiten in 2025 dient te verschijnen.

Provinciale Staten/Statengriffie

De Statengriffie levert strategische adviezen aan Provinciale Staten op politieke thema's, regionale ontwikkelingen, de inzet van instrumenten, de rolneming en positionering van de Staten en individuele Statenleden. Verder faciliteert de Statengriffie Provinciale Staten in al haar gremia.

"Het is wenselijk dat (de leden van) Provinciale Staten zich niet druk hoeven te maken over de kwaliteitsvraag en de procedurevraag, maar zich in de politieke arena kunnen richten op de toekomst van de provincie Flevoland." aldus het instellingsbesluit Presidium.

Om bij te dragen aan het functioneren van Provinciale Staten, is in 2024 het Presidium ingesteld. Het Presidium is het 'dagelijks bestuur' van Provinciale Staten en faciliteert dat het politieke proces goed verloopt. Dit doet het Presidium door de controle en de besluiten ten aanzien van het besluitvormingsproces en te sturen op kwaliteit van de stukken. Na de inwerkperiode maakt het Presidium een voorstel om het Reglement van Orde aan te passen zodat de taken van het Presidium goed worden vastgelegd.

Om de voorbereiding van Provinciale Staten effectiever te maken, wordt het Stateninformatiesysteem verbeterd. De vindbaarheid van informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden wordt hierdoor vergroot.

Maatschappelijk effect

Een verbeterde (inter)nationale positie van Flevoland.

Effect van ons beleid

Flevoland wordt goed bestuurd.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/bloeiende-economie>

Indicator	Omschrijving	2022	2023	2024	2025	Streef-cijfer 2026	2026 - 2028
Gemeenten onder preventief financieel toezicht	Aantallen gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0	0
Opkomst bij verkiezingen	De opkomstcijfers van verkiezingen tweede kamer/ PS / gemeenteraden weergegeven in percentage kiezers / stemgerechtigden	n.v.t.	52% (PS)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Eigentijds bestuur	7.1 Bestuur	7.1.1 De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut. De Commissaris van de Koning kan zijn ambt met daarin de rijkstaken adequaat uitvoeren
		7.1.2 Doelen van onze inspanningen zijn het beïnvloeden van aanstaande Europese maatregelen met een zo gunstig (of zo min mogelijk negatief) effect voor Flevoland en het verbinden van Flevolandse investeringsprojecten aan Europese financiering
		7.1.3 Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur en het voorkomen en tegengaan van ondermijning
	7.2 Provinciale Staten	7.2.1 Politiek aan het roer, met de Flevolandse agenda
		Sturend gedurende de opgave
		7.2.2 Door de Statengriffie uitgevoerde going concern taken conform haar kernwaarden.
		7.2.3 Toegankelijke informatie voor Provinciale Staten en ander belanghebbenden
		7.2.4 Passende orde en ondersteuning bij "politiek aan het roer"

Verbonden partij(en)

In dit bestuurlijk programma zijn enkele verbonden partijen te noemen die bijdragen aan het doel 'kwaliteit van het openbaar bestuur'. De Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) is belangenbehartiger op de kerntaken van de provincies richting het Rijk en andere koepelorganisaties. In IPO-verband werken de provincies op diverse onderdelen intensief samen en zorgen voor inbreng in wetgevingsprocessen en profilering van de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau. Daarnaast zorgt het IPO namens de provincies voor de coördinatie en uitvoering van gezamenlijke projecten en databestanden.

7.1 Bestuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doel (2023-2027)

- 7.1.1 De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van provincie Flevoland te versterken zijn benut. De Commissaris van de Koning kan zijn ambt met daarin de rijkstaken adequaat uitvoeren.

Resultaten 2025

Bestuurszaken (UA 7.1, UA 7.7, UA 7.8)

De uitvoering van bestuurszaken kent een aantal doorlopende taken en enkele bijzonderheden. Concrete resultaten voor het komend jaar zijn onder andere:

- We voeren het besluitvormingsproces uit. Om eenheid van bestuur te bevorderen werken we op basis van transparante en democratisch gelegitimeerde beleids- en besluitvorming;
- Voor het vieren en herdenken van belangrijke gebeurtenissen in de provincie wordt een beleids- en subsidiekader 'Vieren en Herdenken' opgesteld zodat een basis wordt gelegd voor het beoordelen van subsidieaanvragen uit de samenleving;
- In 2025 zal het eerste jaarverslag van de Commissaris van de Koning verschijnen. Het jaarverslag is de bestuurlijke verantwoording van de uitoefening van zijn ambt.

Kader regionale samenwerking (UA 7.9)

De provincie start met het opstellen van een vast kader waarmee we kunnen sturen in het ontwikkelen van (regionale) strategische betrekkingen. Per regionaal samenwerkingsverband wordt aan de hand van een ambitieagenda bepaald welke middelen de provincie hieraan wil verbinden.

Public affairs route (CUA 7.9)

Het is belangrijk om als provincie Flevoland een-eigen strategische agenda te voeren om Flevolandse belangen goed over het voetlicht te brengen. Dit vraagt een geregisseerde aanpak van onze public affairs strategie en werkwijze. Dit doen we door elk kwartaal scherpe keuzes te maken wat betreft onze (bestuurlijke) lobbyprioriteiten. Voor 2025 brengen we hier verdieping in aan door de lobbyonderwerpen in Nederland en Europa op elkaar af te stemmen op zo'n manier dat er een versterkend effect is. Ook ontwikkelen we in 2025 een strategisch plan wat betreft onze strategische relaties.

Doel (2023-2027)

- 7.1.2 Doelen van onze inspanningen zijn het beïnvloeden van aanstaande Europese maatregelen en wet- en regelgeving met een zo gunstig (of zo min mogelijk negatief) effect voor Flevoland en het verbinden van Flevolandse investeringsprojecten aan Europese financiering.

Resultaten 2025

Hiervoor wordt verwezen naar de opgenomen resultaten in programmaonderdeel 3.1.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Binnen public affairs wordt de lobby in Brussel en Den Haag afgestemd en middels lobbyfiches wordt het bestuur geëquipeerd om adequaat en adaptief te acteren.

Doel (2023-2027)

- 7.1.3 Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur en het voorkomen en tegengaan van ondermijning.

Resultaten 2025

Interbestuurlijk toezicht

Periodiek voert de provincie toezicht uit op terreinen waarin zij wettelijk daartoe opdracht hebben. We houden het komend jaar toezicht op de volgende aspecten:

- Toezicht wonen en migratie;
- Coördinatie huisvesting Oekraïners en asiel:
 - In 2025 worden voldoende opvangplekken gerealiseerd voor asielzoekers en Oekraïense ontheemden;
 - In 2025 worden gemeenten 2 maal per jaar beoordeeld of zij hun wettelijke taak op het gebied van huisvesting vergunninghouders naar behoren uitvoeren.
- Specifiek toezicht is het financieel toezicht op de 6 gemeenten in Flevoland en 3 verbonden partijen (IBT) FT. Het uitoefenen van licht financieel toezicht op het waterschap;
- Archeologie en monumenten;
- Archieven;
- Uitvoering Omgevingswet.

Administratief beleid en advies Nazorgfonds

Voor de financiering van nazorg voor gesloten stortplaatsen is er een provinciaal Nazorgfonds. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een zelfstandige rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur. Voor het financieel beleid, (fonds)beheer en opstellen van de begroting en jaarrekening maakt het Nazorgfonds gebruik van door provincie Flevoland gedetacheerde medewerkers.

Eigentijds Bestuur (UA 7.6, UA 7.7)

Dit resultaat houdt in dat de betrokkenheid van de samenleving bij de totstandkoming en uitvoering van provinciaal beleid wordt bevorderd. Daartoe wordt komend jaar het vastgestelde participatiebeleid uitgevoerd en daarnaast een participatieverordening opgesteld.

Bestuurlijke integriteit

- Nadat de gedragscode Bestuurlijke integriteit is vastgesteld, zal in 2025 het protocol Integriteitsschending worden opgesteld als handelingsperspectief en sluitstuk van het bevorderen van bestuurlijke integriteit.
- Om veiligheid op bestuurlijk niveau te bewaken wordt een Agressieprotocol opgesteld waarin preventief en handelend kan worden opgetreden in geval van externe dreiging en agressie jegens de persoon van de bestuurder of een bestuurlijk orgaan.
- De uitvoering van de wet Bevordering integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur wordt geactualiseerd in een provinciaal Bibob-beleid.

Belangenbehartiging en signalering in Europa (UA 3.8, UA 5.3 t/m 5.5, UA 5.7, UA 5.8, UA 5.10, UA 5.11, UA 6.5, UA 6.7, UA 7.9)

Behartigen van Flevolandse belangen, beïnvloeden van nieuwe maatregelen van de Europese Unie en koppelen van concrete projecten aan Europese financieringsprogramma's.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	3.544	3.358	3.164	2.853	2.674	2.263
Baten	-195	-27	-50	-50	-50	-50
Saldo	3.349	3.331	3.114	2.803	2.624	2.213
Kader (saldo voor PN 25-28)		3.256	3.124	2.813	2.634	2.222
Zomernota 2024		75	150	150	150	150
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		3.331	3.274	2.963	2.784	2.372
Verschil t.o.v. kader			-160	-160	-160	-160
1 Hervreiding IPO vereniging			-137	-137	-137	-137
Overig			-23	-23	-23	-23

x € 1.000

Toelichting

1. Hervreiding IPO vereniging

Vanaf de Programmabegroting 2025 is er in plaats van een separate begrotingen voor IPO-bureau en uitvoeringsorganisatie BIJ12, door het IPO gekozen voor een integrale begroting voor IPO-vereniging waarin de activiteiten van beiden partijen zijn gecombineerd. Dit leidt tot meer duidelijkheid en geeft beter inzicht in de totale activiteiten die IPO voor ons uitvoert. We willen in het kader van consistentie en in het hanteren van een bestendige lijn in de verdeling van de lasten over programma's bij deze nieuwe indeling aansluiten. Deze nieuwe verdeling heeft geleid tot een minimaal financieel effect op de totale bijdrage aan de IPO-vereniging, maar leidt wel tot een verschuiving tussen programma's.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	833	0	833
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	987	0	987
7.1.3 Gedeputeerde Staten	1.344	-50	1.294
Totaal	3.164	-50	3.114

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doel (2023-2027)

7.2.1 Politiek aan het roer, met de Flevolandse agenda.

Resultaten 2025

Presidium

Met het instellen van het Presidium in 2024, is het Presidium belast met een aantal taken die zorgdragen dat de politiek aan het roer staat met de Flevolandse agenda. De taken zijn onder andere die van dagelijks bestuur van Provinciale Staten en het beheren van de lange termijn agenda.

Het fungeren als dagelijks bestuur van Provinciale Staten heeft als doel Provinciale Staten zo goed mogelijk in positie te brengen. Het Presidium geeft uitvoering aan deze taken die door Provinciale Staten op hoofdlijnen zijn vastgelegd. In 2025 resulteert dit in een concretisering en vastlegging van de werkwijze van het Presidium zoals in 2024 is ingesteld.

Strategische advisering

De Statengriffie levert strategische adviezen op politieke thema's, regionale ontwikkelingen, de inzet van instrumenten, de rolneming en positionering van de Staten en individuele Statenleden.

Participatie

Voor het verder vormgeven van participatie volgt een plan voor inwonerbetrokkenheid en wordt een participatieagenda vormgegeven.

Doel (2023-2027)

7.2.2 Sturend gedurende de opgave.

Resultaten 2025

Stukkenstroom en agenda beheer

Het beheer van de lange termijn agenda en stukken op apolitieke en neutrale wijze toetsen op kwaliteit en proces is onderdeel van de taak van het presidium. Dit resulteert in een Provinciale Staten die zich niet druk hoeven te maken over de kwaliteitsvraag en de procedurevraag en zich in de politieke arena kunnen richten op de toekomst van Flevoland. Daarbij is Provinciale Staten in positie om tussentijds bij te sturen op de diverse opgave die voorliggen.

Commissie Planning & Control

De commissie Planning & Control adviseert Provinciale Staten aangaande de Planning & Control-cyclus en de verschillende Planning & Control-producten. Advisering ziet toe op de aandachtspunten voor de commissie, die Provinciale Staten bij het instellingsbesluit hebben meegegeven. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van indicatoren en de rapportagemomenten in de Planning & Control.

Doel (2023-2027)

7.2.3 Toegankelijke informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden.

Resultaten 2025

Stateninformatiesysteem

Het in 2024 gestarte project ter versterking van de informatiepositie van Provinciale Staten, resulteert in 2025 tot een verbetering van het Stateninformatiesysteem op de website stateninformatie.flevoland.nl en de bijbehorende app. De verbetering van het Stateninformatiesysteem bevat een nieuwe ordening van informatie en nieuwe zoekfunctionaliteiten. Dit vergroot de vindbaarheid van informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden.

Doel (2023-2027)

7.2.4 Passende orde en ondersteuning bij “politiek aan het roer”.

Resultaten 2025

Facilitering

De Statengriffie faciliteert de volgende gremia in haar rol en activiteiten:

- Provinciale Staten;
- Presidium;
- Commissie Economie Mobiliteit & Samenleving;
- Commissie Ruimte Natuur & Duurzaamheid;
- Commissie Planning & Control;
- Werkgroep routekaart Provinciale Staten;
- Werkgroep samenwerkingsafspraken GS/PS omgevingswet;
- Werkgroep vergroten politieke jongerenparticipatie;
- Klankbordgroep Commissaris van de Koning;
- Klankbordgroep Informatievoorziening;
- Programmaraad van de Randstedelijke Rekenkamer;
- Commissie Bestuur en Financiën van de Randstedelijke Rekenkamer;
- Rapporteurs van regionale samenwerking;
- Politiek (regio) overleg.

Reglement van Orde

Het Reglement van Orde wordt geactualiseerd met daarin de inbreng vanuit de afgelopen Statenconferenties en de taken van het Presidium.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	2.450	2.715	2.771	2.845	3.032	2.744
Baten	-16	0	0	0	0	0
Saldo	2.434	2.715	2.771	2.845	3.032	2.744
Kader (saldo voor PN 25-28)		2.528	2.593	2.667	2.853	2.593
Zomernota 2024		187	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	82	82	82	82
Kader		2.715	2.675	2.749	2.935	2.675
Verschil t.o.v. kader			97	97	97	69
Overig			97	97	97	69

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2024 en de Perspectiefnota 2025-2028.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	2.771	0	2.771
Totaal	2.771	0	2.771

x € 1.000

7.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
7.1 Bestuur	Lasten	3.544	3.358	3.164	2.853	2.674	2.263
	Baten	-195	-27	-50	-50	-50	-50
	Saldo	3.349	3.331	3.114	2.803	2.624	2.213
7.2 Provinciale Staten	Lasten	2.450	2.715	2.771	2.845	3.032	2.744
	Baten	-16	0	0	0	0	0
	Saldo	2.434	2.715	2.771	2.845	3.032	2.744
7 Eigentijds bestuur	Lasten	5.994	6.073	5.935	5.699	5.706	5.006
	Baten	-212	-27	-50	-50	-50	-50
	Saldo	5.783	6.046	5.885	5.649	5.656	4.956

x € 1.000

8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

Inleiding

Algemeen

In dit programma wordt ingegaan op de algemene dekkingsmiddelen (waaronder het provinciefonds en de motorrijtuigenbelasting) en de bedrijfsvoering van provincie Flevoland. Meer informatie over de bedrijfsvoering is terug te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf 'Bedrijfsvoering'.

Provinciaal Belastinggebied

Het nationale onderzoek naar alternatieven voor de provinciale motorrijtuigenbelasting en 'Betalen naar gebruik' is nog niet afgerond. Voor ons is het nu nog onduidelijk – vanwege het nieuwe kabinet – in hoeverre het onderzoek en de plannen worden doorgezet. Voor provincies is een autonoom en stabiel belastinggebied met minimaal een gelijkblijvende belastingcapaciteit als het huidige van belang. Daarnaast vinden wij het – samen met de overige provincies – van belang dat de totale lastendruk voor onze inwoners niet toeneemt.

Herijking Provinciefonds

Alle provincies ontvangen van de Rijksoverheid – bovenop de eigen belastinginkomsten – een uitkering via het Provinciefonds als financiering van hun provinciale taken. De totale omvang van dit fonds wordt door het Rijk bepaald en op basis van een verdeelmodel over de twaalf provincies verdeeld. De huidige berekeningswijze stamt uit 2017 met als belangrijkste verdeelmaatstaf het aantal inwoners. Begin 2023 heeft bureau Cebeon – in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) – ter herijking een nieuw model opgeleverd. De effecten zijn voor individuele provincies groot en voor een deel van de provincies niet te dragen. Unanieme steun voor het nieuwe model ontbreekt.

Het rapport en het model van Cebeon is door het ministerie van BZK aangeboden aan de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), met de vraag om een advies daarover uit te brengen. Dat advies zal worden gebruikt om de gesprekken over een mogelijke invoering voort te zetten.

Volgens ons is het model niet herleidbaar en niet uitlegbaar, waardoor het in onze ogen niet op deze wijze ingevoerd zou kunnen worden. We volgen actief de ontwikkelingen met betrekking tot het provinciefonds en nieuw belastinggebied en zullen daarbij de belangen van Flevoland actief behartigen voor een correcte verdeling van de middelen.

Maatschappelijk effect

We zorgen voor een gezonde positie van het provinciale huishoudboekje (exploitatie en reserves). Zo voorkomen we dat we toekomstige generaties met tekorten opzadelen, maar zorgen we er ook voor dat we onvoorspelbare ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden.

Effect van ons beleid

Een gezonde financiële positie vertaalt zich in een structureel en reëel sluitende begroting inclusief meerjarenraming, kostendekkende tarieven, een beperkte verhoging (maximaal 1%) van de provinciale opcenten op de MRB en een weerstandsratio die tussen de 1,1 en 2,0 ligt. We gaan terughoudend om met risicodragende investeringen. Per geval wegen we de risico's af tegen het strategisch belang van de provincie. We laten financiële ruimte voor initiatieven uit PS en houden een fonds aan ter bestrijding van calamiteiten.

Indicatoren

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Hierin zijn onder andere de weerstandsratio en de financiële kengetallen opgenomen.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
8 Algemene dekkingsmiddel en en bedrijfsvoering	8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	8.1.1 Wij staan voor een financieel gezonde provincie met een transparante en structureel sluitende begroting. Daarbij passen we de financiële afspraken uit het Coalitieakkoord 2023-2027 "Toekomst voor het nieuwe land" toe
	8.2 Bedrijfsvoering	8.2.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting
	8.3 Overhead	8.3.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting

Verbonden partij(en)

De provincie is aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'

Doel (2023-2027)

- 8.1.1 Wij staan voor een financieel gezonde provincie met een transparante en structureel sluitende begroting.
Daarbij passen we de financiële afspraken uit het Coalitieakkoord 2023-2027 “Toekomst voor het nieuwe land” toe.

Resultaten 2025

Het naleven van de financiële afspraken van het coalitieakkoord

- Wij nemen een voorstel in principe niet in behandeling als een financiële dekking of gedegen risicoanalyse ontbreekt.
- Structurele lasten dekken we met structurele baten en incidentele lasten met incidentele baten. Onttrekkingen uit reserves beschouwen we als incidentele baten, met uitzondering van de onttrekkingen voor kapitaallasten.
- We doen alleen een beroep op de post ‘onvoorzien’ voor uitgaven die onvoorzienbaar, onuitstelbaar of onoplosbaar zijn.
- Hoe we financiële meevallers (niet-geraamde inkomsten of het rekeningresultaat) besteden, bepalen we op gezette momenten in de reguliere planning- en controlcyclus. Op die manier kunnen we een integrale afweging tussen de voorstellen maken.
- Tegenvallers vangen we in principe op binnen het programmaonderdeel.
- PS stellen de programmabegroting vast op het niveau van de programmaonderdelen. Binnen een programmaonderdeel mogen GS producten wijzigen.
- Onze tarieven en heffingen zijn niet hoger dan nodig is om de kosten te dekken, waarbij we ongewenste maatschappelijke effecten vermijden. Dit doen we door onze kosten scherp in de gaten te houden en overbodige regels te schrappen.
- Voor nieuw beleid hanteren we de volgende prioriteitsregels:
 1. opgelegd door het Rijk of de EU;
 2. voortkomend uit het coalitieakkoord/ uitvoeringsprogramma;
 3. autonoom nieuw/wenselijk beleid.
- Als het Rijk in het kader van decentralisatie nieuwe taken bij ons neerlegt, is ons uitgangspunt dat wij ook de bijbehorende financiële middelen krijgen.
- Voor de opcenten motorrijtuigenbelasting houden we vast aan maximaal 1% indexatie.

Passende P&C-producten (UA 7.4, UA 7.5)

De coördinatie, de consolidatie, en het opstellen van de bestuurlijke P&C-producten als ook het begeleiden van het bestuurlijke traject. Dit betreffen:

- Jaarstukken
- Perspectiefnota
- Zomernota
- Begroting
- Slotwijziging

Middelen

8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	51	15.014	6.524	11.237	16.842	25.885
Baten	-213.562	-227.436	-217.296	-216.794	-221.169	-226.959
Saldo	-213.511	-212.422	-210.772	-205.557	-204.327	-201.074
Kader (saldo voor PN 25-28)		-209.434	-203.481	-198.315	-194.465	-196.298
Zomernota 2024		-2.988	-173	-173	-173	-173
Perspectiefnota 2025-2028		0	-6.220	-6.165	-10.248	-5.827
Kader		-212.422	-209.874	-204.653	-204.887	-202.298
Verschil t.o.v. kader			-898	-904	560	1.224
1 Actualisatie salarislaster			-331	-463	-463	-567
2 Actualisatie budgetten n.a.v. stijgende bezetting			-320	-320	-320	-320
3 Ontwikkelfonds Flevoland Leert			-250	-250	-250	-250
4 Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere			-205	-205	-205	-205
5 Herverdeling IPO vereniging			-105	-105	-105	-105
6 Egalisatie meerjarenperspectief 2027/2028 ('Algemene Reserve')			0	0	1.026	2.041
7 Actualisering kapitaallaster			331	457	896	649
Overig			-19	-19	-19	-19

x € 1.000

Toelichting

1. Actualisatie salarislaster

Enerzijds wordt de begroting aangepast door een aantal aanvullingen op de CAO, zoals toelagen, PBDI, stage en wet participatie (€ 0,26 mln.). Deze staan wel beschreven in de Perspectiefnota 2025-2028.

Anderzijds worden de salaris gerelateerde budgetten aangepast aan de nieuwe salarisbegroting (voor 2025 € 0,08 mln., 2026 en 2027 € 0,21 mln. en 2028 € 0,31 mln.).

Vanaf 2025 wordt de salarisbegroting gekoppeld aan de formatie tegen 100% inschaling.

2. Actualisatie budgetten n.a.v. stijgende bezetting

Als gevolg van stijgende bezetting dienen een aantal budgetten aangepast te worden, zoals reiskosten, personeelsvereniging, decentrale bedrijfsvoeringslasten en wet participatie. Dekking wordt gevonden binnen de stelpost loon- en prijsontwikkeling.

3. Ontwikkelfonds Flevoland Leert

De provincie heeft de komende jaren grote behoefte aan goed gekwalificeerd personeel, zoals voor de grote transitieopgaven. Maar net als in andere regio's heeft Flevoland te maken met een flinke krapte op een snel veranderende arbeidsmarkt. Provincie Flevoland heeft in samenwerking met partners een verkenning laten uitvoeren naar een Ontwikkelfonds voor het om- en bijscholen van Flevolandse. Het Ontwikkelfonds Flevoland Leert, zoals aangekondigd in de Perspectiefnota 2025-2028, heeft als doel om het om- en bijscholen van de inwoners van Flevoland te stimuleren. Ook werkgevers die gevestigd zijn in provincie Flevoland kunnen een bijdrage aanvragen. Het plan is om met ingang van 2025 vouchers beschikbaar te stellen voor om- en

bijscholing. Ter financiële dekking van het provinciaal aandeel (inclusief de uitvoeringskosten) in dit fonds, waarin ook verschillende partners (verenigd in de 'coalition of the willing') participeren, is gedurende de periode 2025-2028 een jaarlijks budget van € 0,25 mln. begroot ten laste van het begrotingssaldo.

4. *Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere*

Op 5 juli 2016 hebben GS de bevoegdheden voor het busvervoer in Almere gedelegeerd aan gemeente Almere. PS hebben ingestemd met een aanvullende bekostiging voor de uitbreiding van het busvervoer, dat is de 'uitbreidingsvergoeding'. Uitbreiding was nodig vanwege de stadsuitbreiding, zoals de ontwikkeling van het inwonertal in de betreffende uitbreidingswijken. Voorgesteld wordt om het budget 'Openbaar streekvervoer' met ingang van 2025 (op basis van inwonergroei in 2023) structureel met € 0,21 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingssaldo. Dit in lijn met eerdere besluitvorming bij vaststelling van het delegatiebesluit.

Daarnaast is de begrotingspost met ingang van 2025 structureel met € 0,13 mln. verhoogd, omdat de met gemeente Almere in 2016 afgesproken berekeningssystematiek van het indexpercentage voor 2025 uitkomst op een percentage dat 0,7% hoger is dan het in deze begroting collectief toegepaste indexcijfer voor Subsidies. Dekking hiervoor is gevonden binnen de stelpost 'Loon- en prijscompensatie'.

5. *Herverdeling IPO vereniging*

Vanaf de Programmabegroting 2025 is er in plaats van een separate begrotingen voor IPO-bureau en uitvoeringsorganisatie BIJ12, door het IPO gekozen voor een integrale begroting voor IPO-vereniging waarin de activiteiten van beiden partijen zijn gecombineerd. Dit leidt tot meer duidelijkheid en geeft beter inzicht in de totale activiteiten die IPO voor ons uitvoert. We willen in het kader van consistentie en in het hanteren van een bestendige lijn in de verdeling van de lasten over programma's bij deze nieuwe indeling aansluiten. Deze nieuwe verdeling heeft geleid tot een minimaal financieel effect op de totale bijdrage aan de IPO-vereniging, maar leidt wel tot een verschuiving tussen programma's.

6. *Egalisatie meerjarenperspectief 2027/2028 ('Algemene reserve')*

In de jaren 2027 en 2028 verwachten wij een tekort van respectievelijk € 1,0 mln. en € 2,0 mln. Dit wordt veroorzaakt doordat de meicirculaire een andere uitkomst heeft dan aangenomen in de perspectiefnota. Door de inzet van de vrij ruimte en de eerste twee jaren en het oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief' (vanuit de 'Algemene reserve') is het effect gemitigeerd.

7. *Actualiseren kapitaallasten*

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd aan de hand van de Activastaat 2025-2028, die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen	39	-217.296	-217.257
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	6.485	0	6.485
Totaal	6.524	-217.296	-210.772

x € 1.000

8.2 Bedrijfsvoering

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'

Doel (2023-2027)

8.2.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting.

Resultaten 2025

Voor de activiteiten van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting.

Middelen

8.2 Bedrijfsvoering	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	65.099	31.730	31.277	29.780	31.134	30.733
Baten	-3.950	-266	-472	913	-348	-335
Saldo	61.148	31.464	30.805	30.693	30.785	30.399
Kader (saldo voor PN 25-28)		26.646	25.503	25.553	25.546	24.846
Zomernota 2024		4.819	1.284	1.234	1.234	1.234
Perspectiefnota 2025-2028		0	4.844	4.790	4.790	4.776
Kader		31.464	31.631	31.576	31.570	30.856
Verschil t.o.v. kader			-826	-883	-784	-457
1 Doorbelasting overhead			-1.378	-1.564	-1.286	-1.264
2 Actualisering kapitaallast			-352	-336	-340	-141
3 Actualisatie salarislasten			331	463	463	567
4 Actualisatie budgetten n.a.v. stijgende bezetting			537	517	343	343
Overig			37	37	37	37

x € 1.000

Toelichting

1. Doorbelasting overhead

Dit betreft de doorbelasting van de lasten samenhangend met de overhead naar programmaonderdeel 8.3. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de verschillenanalyse bij dit programmaonderdeel.

2. Actualisatie kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd aan de hand van de Activastaat 2025-2028, die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten.

Vanaf 2025 wordt de salarisbegroting gekoppeld aan de formatie tegen 100% inschaling.

3. Actualisatie salarislasten

Eenzijds wordt de begroting aangepast door een aantal aanvullingen op de CAO, zoals toelagen, PBDI, stage en wet participatie (€ 0,26 mln.). Deze staan wel beschreven in de Perspectiefnota 2025-2028.

Anderzijds worden de salaris gerelateerde budgetten aangepast aan de nieuwe salarisbegroting (voor 2025 € 0,08 mln., 2026 en 2027 € 0,21 mln. en 2028 € 0,31 mln.).

Vanaf 2025 wordt de salarisbegroting gekoppeld aan de formatie tegen 100% inschaling.

4. Actualisatie budgetten n.a.v. stijgende bezetting

Als gevolg van stijgende bezetting dienen een aantal budgetten aangepast te worden, zoals reiskosten, personeelsvereniging, decentrale bedrijfsvoeringslasten en wet participatie. Dekking wordt gevonden binnen de stelpost loon- en prijsontwikkeling.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.2.1 Human Relations	28.731	-422	28.310
8.2.2 Financiën, communicatie juridische zaken	1.036	0	1.036
8.2.3 Facilitaire zaken	314	-50	264
8.2.4 Informatievoorziening	1.195	0	1.195
Totaal	31.277	-472	30.805

x € 1.000

8.3 Overhead

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'

Om op een eenvoudige manier meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead is in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) voorgeschreven dat in de begroting op een centrale plek de totale kosten van overhead worden opgenomen. De overhead wordt dus niet aan de afzonderlijke programma's toegerekend.

In dit onderdeel in de begroting zijn alle kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, zoals:

- Leidinggevendend primair proces (hiërarchisch);
- Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
- Human Resource (HR);
- Inkoop, inclusief aanbestedingen en contractmanagement;
- Interne en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie;
- Subsidiebehandeling en Juridische zaken;
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- Informatievoorziening en automatisering (ICT);
- Facilitaire zaken en huisvesting inclusief beveiliging;
- Documentaire Informatievoorziening (DIV);
- Managementondersteuning primair proces.

In de paragraaf Bedrijfsvoering (III.5) worden de ontwikkelingen beschreven op het gebied van bedrijfsvoering, waar de overhead deel van uitmaakt.

Middelen

8.3 Overhead	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	0	41.058	41.471	41.443	39.915	39.906
Baten	0	-3.884	-3.884	-3.904	-2.657	-2.670
Saldo	0	37.173	37.587	37.539	37.259	37.236
Kader (saldo voor PN 25-28)		37.173	36.210	35.975	35.972	35.972
Zomernota 2024		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	0	0	0	0
Kader		37.173	36.210	35.975	35.972	35.972
Verschil t.o.v. kader			1.378	1.564	1.286	1.264

x € 1.000

Toelichting

In deze begroting zijn de lasten van overhead afzonderlijk weergegeven, om te voldoen aan de voorschriften. Deze weergave leidt niet tot financiële effecten, omdat het om een verschuiving gaat van een deel van de kosten voor 'bedrijfsvoering' naar het onderdeel 'overhead'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.3.1 Overhead	41.421	-3.884	37.537
8.3.2 Vennootschapsbelasting	50	0	50
Totaal	41.471	-3.884	37.587

x € 1.000

8.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Lasten	51	15.014	6.524	11.237	16.842	25.885
	Baten	-213.562	-227.436	-217.296	-216.794	-221.169	-226.959
	Saldo	-213.511	-212.422	-210.772	-205.557	-204.327	-201.074
8.2 Bedrijfsvoering	Lasten	65.099	31.730	31.277	29.780	31.134	30.733
	Baten	-3.950	-266	-472	913	-348	-335
	Saldo	61.148	31.464	30.805	30.693	30.785	30.399
8.3 Overhead en vennootschapsbelasting	Lasten	0	41.058	41.471	41.443	39.915	39.906
	Baten	0	-3.884	-3.884	-3.904	-2.657	-2.670
	Saldo	0	37.173	37.587	37.539	37.259	37.236
8 Algemene dekkingsmidd. en bedrijfsvoer.	Lasten	65.150	87.801	79.272	82.460	87.891	96.525
	Baten	-217.512	-231.586	-221.652	-219.785	-224.174	-229.964
	Saldo	-152.363	-143.785	-142.380	-137.325	-136.282	-133.440

x € 1.000

9. Reserves

Inleiding

In dit programma zijn de mutaties (toevoegingen en onttrekkingen) in de reserves ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

Dit programma leent zich niet voor een nadere uitwerking van het maatschappelijk effect, indicatoren, doelen en verbonden partijen.

9.1 Reserves

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'

Doel (2023-2027)

Zie hiervoor onder programmaonderdeel 8.1.

Resultaten 2025

Bij de jaarstukken geven we een duiding bij de stand van de bestemmingsreserves en de oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Afspraken vanuit het coalitieakkoord:

- We zorgen voor een gezonde positie van de provinciale reserves. Zo voorkomen we dat toekomstige generaties met tekorten worden opgezadeld, maar zorgen we er ook voor dat we onvoorspelbare ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden.
- 'Gezond' vertaalt zich in dit verband in een weerstandratio die tussen de 1,1, en 2.0 ligt, zodat we in staat zijn risico's en calamiteiten financieel op te vangen.
- We gaan terughoudend om met risicodragende investeringen. Per geval wegen we de risico's zorgvuldig af tegen het strategisch belang voor de provincie.
- De komende tijd schenken we bijzondere aandacht aan de zogenaamde stille lasten.

Middelen

9.1 Reserves	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten	64.163	31.552	32.844	14.548	14.055	12.877
Baten	-56.209	-54.412	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
Saldo	7.954	-22.859	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050
Kader (saldo voor PN 25-28)		-22.053	-9.814	270	-2.588	2.637
Zomernota 2024		-806	-100	0	0	0
Perspectiefnota 2025-2028		0	-706	-706	3.952	-356
Kader		-22.859	-10.620	-436	1.364	2.280
Verschil t.o.v. kader			1.922	-2.452	-7.894	-5.331

1	A001 Algemene reserve		0	0	-1.026	-2.041
2	B003 Personeel		-194	-174	0	0
3	B009 Brede Bestemmingsreserve		3.050	-600	-4.200	0
4	B016 Zuiderzeelijngelden		1.328	0	-1.453	0
5	B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling		-175	25	25	25
6	B027 POP		-500	0	0	0
7	B029 Bodem		-400	0	0	0
8	B033 Activering vervangingsinvesteringen		14	-366	106	-298
9	B035 Almere 2.0		-50	-50	-50	0
10	B037 Mobiliteit		326	490	355	-27
11	B038 Beheer en ontwikkeling Natuur		0	0	0	-500
12	B043 Economisch Programma		2	2	2	2
13	B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland		-500	-500	0	162
14	B050 Flevoland Natuurinclusief		-200	0	0	0
15	B052 GLB		-654	-1.154	-1.654	-2.654
16	B055 Uitvoering coalitieakkoord		-125	-125	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Algemene reserve

De prognose van het begrotingssaldo is voor 2027 en 2028 negatief. Dit wordt veroorzaakt doordat de meicirculaire een andere uitkomst heeft dan aangenomen in de perspectiefnota. Door de inzet van de vrij ruimte en de eerste twee jaren en het oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief' (vanuit de 'Algemene reserve') is het effect gemitigeerd.

2. Personeel

Als gevolg van stijgende bezetting dienen een aantal budgetten aangepast te worden, zoals reiskosten, personeelsvereniging, decentrale bedrijfsvoeringslasten en wet participatie. Dekking wordt gevonden binnen de stelpost loon- en prijsontwikkeling en voor een deel binnen deze reserve (in 2025 en 2026).

3. Brede Bestemmingsreserve

Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- De beschikbare gelden van € 0,25 mln. voor 'Aanjaagteams innovatieve woningbouw' uit het coalitieakkoord worden voor de jaren 2025 (€ 0,13 mln.) en 2026 (€ 0,13 mln.) geraamd en onder meer ingezet voor de uitwerking van het 'Innovatiehub Bouwen' en de inzet van het 'Aanjaagteam Toekomstbestendig bouwen'. Deze gelden worden gedekt vanuit het oormerk 'Aanjaagteams innovatieve woningbouw' (zie programmaonderdeel 1.1).
- Vanaf 2025 geven wij uitvoering aan het actieplan 'Naar een duurzame voedselketen' waarbij we een extra impuls geven aan voedseleducatie. Voor het actieplan is voor 2025 € 0,05 mln. procesgeld gereserveerd, gedekt uit de reserve 'Procesgeld gebiedsontwikkeling'. En voor voedseleducatie specifiek is er € 0,2 mln. voor 2025 en € 0,1 mln. voor de jaren 2026 en 2027 opgenomen in de begroting. Dit wordt gedekt uit het oormerk 'Voedselonderwijs' (zie programmaonderdeel 2.1).
- Voor de realisatie van Oostvaardersoever was een bijdrage begroot van € 4 mln. in 2025. De verkenning is afgesloten met een voorkeursalternatief waar nog diverse onderzoeksvragen in staan. Deze vragen moeten beantwoord worden onder andere middels aanvullend onderzoek voordat de volgende fase kan worden aanbesteed. Gevolg is dat deze bijdrage niet in 2025 maar in 2027 wordt geraamd met als dekking het oormerk 'Oostvaardersoever' (zie programmaonderdeel 2.2).
- Het aangebrachte oormerk in de 'Brede Bestemmingsreserve' van € 0,6 mln. uit het coalitieakkoord wordt in de jaren 2025 tot en met 2027 ingezet voor andere wonen welzijn en zorg, subsidiëring van onderzoek, evaluatie en monitoring, voor de programma's 'Wonen en zorg voor ouderen' (WOZO) en 'Een thuis voor iedereen' (Etv) en de provincie investeert in afstemming tussen verschillende onderzoeksprogramma's en netwerken (zie programmaonderdeel 4.3).

4. Zuiderzeelijngelden

Via het luchthavenfonds is - samen met Lelystad Airport en gemeente Lelystad - een subsidieregeling ingesteld voor beperking van overlast van het huidige kleine vliegverkeer. Deze loopt door in 2025 waardoor € 0,13 mln. budget wordt geraamd in 2025 met dekking uit deze reserve met oormerk 'Luchthavenfonds' (zie programmaonderdeel 3.2).

5. Procesgeld gebiedsontwikkeling

Voor het uitvoeren van het te ontwikkelen programma 'Gebiedsgerichte transitie Water' hebben we voor 2025 een bedrag van € 0,15 mln. begroot waarvoor dekking is binnen deze reserve (zie programmaonderdeel 3.2).

6. POP

Het 'Plattelandsontwikkeling Programma' (POP) wordt in 2025 financieel afgewikkeld. De verwachting is dat leidt tot een "eindpiek" in de afrekeningen en dat de provinciale cofinanciering in 2025 daardoor iets hoger wordt dan oorspronkelijk begroot. Deze reserve waar deze kosten uit gedekt worden, is hiervoor toereikend deze bijdrage te kunnen dekken (zie programmaonderdeel 2.2).

7. Bodem

In 2025 hebben we voor onderzoeken in bodemdalingsgebieden inclusief de (lopende) opdrachtverlening aan de procesregisseur een bedrag van € 0,4 mln. nodig. De middelen zijn beschikbaar binnen deze reserve (zie programmaonderdeel 2.3).

8. Activering vervangingsinvesteringen

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met deze reserve (zie programmaonderdeel 6.3).

10. Mobiliteit

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen. Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Dekking van de met de ontwikkelinvesteringen provinciale infrastructuur samenhangende kapitaallasten vindt plaats vanuit de reserve 'Mobiliteit' (zie programmaonderdeel 6.3).

11. Beheer en ontwikkeling natuur

Het openstellingsbesluit voor de ANLB periode 2023-2028 is verruimd en wordt voor 65% gecofinancierd vanuit de EU. In de jaarschijf 2028 is de volledig beschikbare Europese cofinanciering gebruikt, waardoor een dekkingstekort ontstaat. Het Rijk is voornemens de cofinanciering in 2028 te zullen bijdragen, maar heeft dit nog niet concreet maken. De ANLB komt in 2028 daarom voorsnog volledig voor rekening van de provincie. De hogere kosten zijn geraamd in de jaarschijf 2028, met als dekking deze reserve (zie programmaonderdeel 2.2).

13. Regiodeal Noordelijk Flevoland

Het budget voor programma 'Regio Deal Noordelijk Flevoland' met dekking vanuit deze reserve was nog niet volledig op de begroting 2025 en 2026 gezet (zie programmaonderdeel 3.2).

14. Flevoland Natuurinclusief

In 2022 is besloten tot aanplant van bomen langs provinciale wegen, te dekken uit de bossenstrategie. De uitvoering vindt plaats door Infra via opname in het PMIRT. Het PMIRT verloopt via de reserve 'Mobiliteit'. De kosten voor de aanplant van deze bomen wordt daarom vanuit de reserve 'Natuurinclusief' in de reserve 'Mobiliteit' gestort.

15. GLB

Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2023-2027 is in 2023 van start gegaan. Op 13 december 2023 hebben PS hiervoor de Subsidieverordening GLB Flevoland 2023-2027 vastgesteld en de ingestelde bestemmingsreserve 'GLB' gewijzigd naar een uitvoeringsreserve. In 2024 is gestart met de openstelling van interventies GLB en zijn de verwachte uitvoeringskosten en de provinciale cofinanciering daarvoor op de begroting gezet voor de jaarschijven 2024 tot en met 2028. Deze kosten worden gedekt uit de uit deze reserve (zie programmaonderdeel 2.2).

16. Uitvoering coalitieakkoord

Het verschil wordt veroorzaakt door de inzet voor (incidentele) voorstellen vanuit het Coalitieakkoord 2023-2027.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
9.1.1 Mutaties reserves	32.844	-41.543	-8.698
Totaal	32.844	-41.543	-8.698

x € 1.000

9.2 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
9.1 Reserves	Lasten	64.163	31.552	32.844	14.548	14.055	12.877
	Baten	-56.209	-54.412	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
	Saldo	7.954	-22.859	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050
9 Reserves	Lasten	64.163	31.552	32.844	14.548	14.055	12.877
	Baten	-56.209	-54.412	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
	Saldo	7.954	-22.859	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een achttal verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid;
8. Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid (Woo).

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2025 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgheffing

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2025 bedraagt naar verwachting 147,1 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten kan jaarlijks worden aangepast. Met ingang van 1 januari 2025 zal het tarief voor Flevoland 83,9 opcenten bedragen. De raming van de opcenten MRB is gebaseerd op een jaarlijkse rekenkundige indexering van 1%.

De geraamde MRB-inkomsten bedragen in 2025 totaal € 42,3 mln. De zogenoemde onbenutte belasting-capaciteit (het verschil tussen de opbrengst bij het huidige tarief en de opbrengst bij het maximaal toegestane tarief) bedraagt dan ongeveer € 31,9 mln.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de 'Legesverordening provincie Flevoland'). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers;
- bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten;
- de tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen);
- naast de indexering van de tarieven wordt er, indien dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie belast het onttrekken van grondwater aan de bodem op basis van de 'Grondwaterheffingsverordening 2010'. Deze verordening heeft de Waterwet als wettelijke grondslag. De provincie belast onttrekkingen vanaf 20.000 m³, waarvan de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld van heffing. Het tarief is enerzijds gebaseerd op een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op langere termijn en anderzijds op een inschatting van het volume van de jaarlijkse grondwateronttrekkingen. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'. Hiervan is in de Programmabegroting 2025 geen sprake, omdat op begrotingsbasis wordt uitgegaan dat de kosten gelijk zijn aan de opbrengsten van de grondwaterheffing. In bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen' wordt het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft te maken met drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:

- Het Friese Pad (Emmeloord),
- Zeeasterweg (Lelystad), en
- Braambergen (Almere).

De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht.

De stortplaatsexploitanten dragen de lasten via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten (GS) vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar GS mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is inmiddels het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot 'Introductie Duurzaam Stortbeheer' (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

Zeeasterweg is nog in bedrijf, daar wordt nog afval gestort. Op basis van het nazorgplan en de RINAS systematiek is de nazorgheffing voor 2025 vastgesteld op € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van GS tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2024	2025	2026	2027	2028
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	83,0	83,9	84,7	85,5	86,4
Grondwaterheffing	per 100 m ³	1,41	1,41	1,41	1,41	1,41
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De individuele legestarieven zijn terug te vinden in de 'Legesverordening provincie Flevoland'.

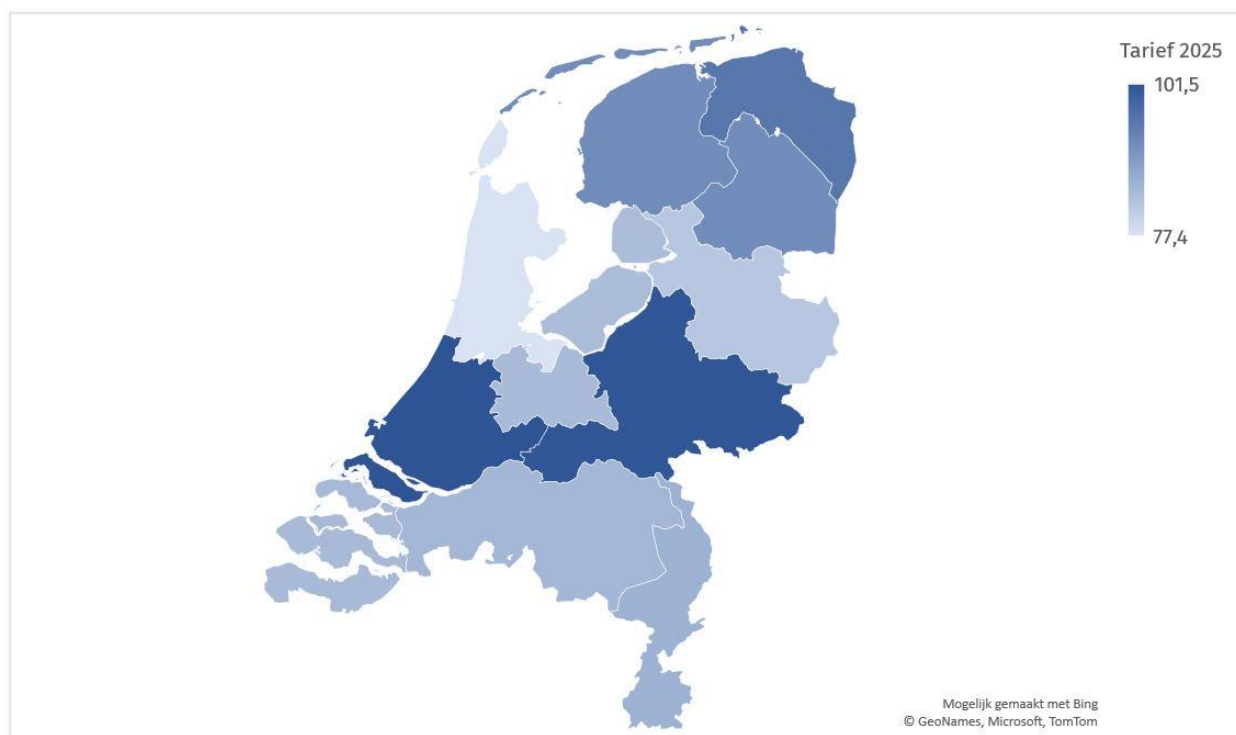
1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2024 en 2025 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2024	2025	Stijging in %
Zuid-Holland	98,7	101,5	2,8
Gelderland	97,9	101,2	3,4
Groningen	95,7	95,7	0
Fryslân	89,6	92,1	2,8
Drenthe	92,0	92,0	0
Limburg	83,1	85,8	3,6
Noord-Brabant	82,2	84,9	3,3
Zeeland	84,4	84,4	0
Utrecht	81,9	84,2	2,8
Flevoland	83,0	83,9	1,0
Overijssel	82,2	82,2	0
Noord-Holland	77,4	77,4	0
Gemiddeld	87,3	88,8	1,7%

Van hoog naar laag gerangschikt neemt Flevoland in 2025 de tiende plaats in voor wat betreft het tarief van de opcenten MRB. Het landelijke gemiddelde tarief is in 2025 naar verwachting 88,8 opcenten, afhankelijk van de besluitvorming over de begrotingen van de afzonderlijke provincies.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,50 per 100 m³ tot € 3,80 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2010 € 1,41 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de zesde plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Opcenten MRB	54.100	41.600	42.300	45.700	46.100	46.500
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	14	14	14	14	14	14
Leges; heffing door provincie	24	24	24	24	24	24
Grondwaterheffing	470	470	470	470	470	470
Nazorgheffing	400	400	400	400	400	400
Totaal	55.008	42.508	43.208	46.608	47.008	47.408

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

De ramingen zijn gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2024. In de raming is vanaf 2025 een indexerings toegepast op het tarief van 1% per jaar, in overeenstemming met het Coalitieakkoord 2023-2027.

Het Rijk heeft aangegeven dat de vrijstelling van de motorrijtuigenbelasting voor elektrische voertuigen tot en met 2030 wordt verlengd. De provincies zijn toegezegd dat daarvoor compensatie via het provinciefonds geleverd zal worden. Daarom gaan wij nog steeds uit van opbrengsten uit opcenten MRB voor die elektrische voertuigen vanaf 2025, rekening houdend met de toegezegde compensatie.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Conform afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2025

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd (met uitzondering van vergunningen voor milieubelastende activiteiten onder de omgevingswet), zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden, die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's hebben wij beschreven in deze Programmabegroting 2025. In deze paragraaf staat in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's, die de provincie loopt, op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten.

Er zijn risico's die wij niet in deze paragraaf hebben opgenomen. Het gaat dan om risico's waarvoor al voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten. Ook zijn er risico's die kunnen voortvloeien uit grote (nu nog onbekende) calamiteiten (zogenaamde Black Swans). Een Black Swan is het risico dat voortkomt uit een buitengewone en niet-verwachte situatie. Omdat het niet mogelijk is om daar een inschatting van te maken, kunnen wij die ook niet meenemen in het risicoprofiel.

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' wordt tweemaal per jaar geactualiseerd, namelijk (voor de begroting en de jaarstukken).

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Het blijft daarentegen altijd een inschatting.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de versie, die was opgenomen in de Jaarstukken 2023 (voor verwerking van de resultaatbestemming). Vergeleken met de Jaarstukken 2023 is het risicoprofiel nagenoeg gelijk gebleven met ca. € 12,8 mln. De weerstandscapaciteit is toegenomen van ca. € 18,8 mln. tot ca. € 23,5 mln. Per saldo neemt de weerstandsratio toe (van 1,5 naar 18,) en blijft binnen de door PS vastgestelde bandbreedte van 1,1 tot 2,0 (bron: 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021').

In de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021' zijn de uitgangspunten voor het risicomanagement voor komende 4 jaar opgenomen. Deze geactualiseerde nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf.

Ontwikkelingen die (onder meer) van invloed zijn op de risico's in het risicoprofiel zijn de prijsstijgingen, een schaarste aan grondstoffen, etc. De loon- en prijsstijgingen worden gemonitord conform de afspraken zoals verwoord in de zomer-/perspectiefnota. Tevens vormt het voorgenomen besluit, om de verdeling van het provinciefonds te herzien, een substantieel risico voor de financiële huishouding van de provincie.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Met als uitgangspunt dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze dus zo vroeg mogelijk in beeld brengen. Hierbij worden ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Voornaamste uitgangspunten van risicomanagement

Begin 2022 hebben PS de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021' vastgesteld. Daarin zijn de voornaamste uitgangspunten en kaders opgenomen:

- Alleen de strategische risico's worden opgenomen. Dit zijn risico's die niet (enkel) binnen de financiële middelen van een beleidsveld kunnen worden afgedekt.
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen. Indien risico's structurele gevolgen (kunnen) hebben voor de exploitatie/financiële positie, dan wordt er vanuit gegaan dat 3 jaar voldoende tijd is om een oplossing binnen de begroting te vinden om het financieel gevolg te kunnen dekken.
- Ook niet financiële risico's kunnen een onderdeel vormen van de paragraaf 'Risico en weerstandsvermogen'.
- De weerstandsratio bevindt zich tussen de 1,1 en 2,0.
- Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) afgeroomd tot factor 2.
- Indien de weerstandsratio kleiner is dan 1,1 wordt de weerstandscapaciteit aangevuld. Er wordt gewerkt conform de watervalsystematiek, waarbij het rekeningresultaat eerst wordt benut om een eventueel tekort in de weerstandscapaciteit aan te vullen.
- Risico's worden primair opgevangen binnen bestaande afdelingsbudgetten en reserves of oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'. Vervolgens wordt beoordeeld of daarnaast bijstelling van ambities of bezuinigingen mogelijk is (integrale afweging). Pas als voorgenoemde mogelijkheden en maatregelen ontoereikend zijn kan een beroep op de weerstandscapaciteit worden gedaan.

Proces

De inventarisatie, actualisatie en uitwerking van risico's vindt plaats in afstemming tussen de risico-eigenaar, controller en risicomanager. Dit vindt (in ieder geval) tweemaal per jaar plaats bij het opstellen van de begroting en jaarrekening. De rolverdeling tussen GS en PS op het vlak van risicomanagement is opgenomen in de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021'.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende strategische risico's die de provincie onderkent. Het is altijd een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd (kunnen) veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de voorgaande jaarrekening of begroting.

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact, of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 – < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces
3 Matig	≥ € 500.000 – < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerder personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Nr.	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel / structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2023	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2025	Opmerking
1.	Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t. (MC)	n.v.t.	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
2.	Persoonsgegevens (AVG)	€ 8,0	40%	incidenteel	€ 3,4	€ 3,4	

Nr.	Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel / structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2023	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2025	Opmerking
3.	Informatieveiligheid	€ 10,0	30%	incidenteel	€ 3,0	€ 3,0	
4.	Innovatiepaviljoen	€ 1,8	n.v.t.	incidenteel	€ 1,3	€ 1,3	
5.	Nazorgfonds	€ 0,8	50%	incidenteel	€ 0,2	€ 0,2	(1)
6.	OMALA	€ 2,6	10%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
7.	Informatie-voorziening	€ 2,5	10%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
8.	APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
9.	Grote Infrastructurele projecten	n.v.t. (MC)	n.v.t.	structureel	€ 0,1	€ 0	
10.	Overige risico's	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	€ 0,1	€ 0,1	
	Totaal				€ 12,9	€ 12,8	

afgerond op € 1 mln.

De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaarde methode. Uitzonderingen zijn 'Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)' en 'Grote Infrastructurele Projecten', die grotendeels zijn gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021'.

Het actuele risicoprofiel blijft nagenoeg gelijk met ca. € 12,8 mln.

Mutaties

Er zijn nagenoeg geen mutaties van de risico's (nieuwe en bestaande) ten opzichte van de Jaarrekening 2023.

De post 'Overige risico's' betreft de som van de overige financiële risico's.

Voor risico's, waarop de provincie voldoende invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen, die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat nu uit de 'Algemene reserve' (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken. Deze bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven. De onbenutte belastingcapaciteit is de potentiële belastingopbrengst die ontstaat als het opcenten-tarief (83,9) zou worden verhoogd tot het landelijk gemiddelde tarief (88,8).

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	JV2020	PB2022	JV2021	PB2023	JV2022	PB2024	JV2023	PB2025
Incidenteel								
Algemene reserve	21,3	22,2	22,5	24,4	26,3	32,8	26,1	37,3
Oormerk 'Autoleasemaatschappijen'	-9,1	-8,6	-8,4	-7,9	-8,3	-8,9	-8,9	-9,0 (*)
Oormerk 'Calamiteitenfonds'	0	0	0	0	0	-5,0	0	-5,0
Oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief'	0	0	0	0	0	-2,2	0	-2,2
Incidentele weerstandscapaciteit	12,2	13,5	14,1	16,5	18,0	16,7	17,2	20,9
Structureel (jaarlijks)								
Belastingcapaciteit	1,5	1,0	1,0	1,0	1,8	3,4	1,5	2,5
Onvoorzien	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Structurele weerstandscapaciteit	1,6	1,1	1,1	1,1	1,9	3,5	1,6	2,6
Totaal	13,8	14,6	15,3	17,6	19,9	20,1	18,8	23,5

(x € 1 mln.)

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van het Jaarrekening 2023 toegenomen van € 18,8 mln. naar € 23,5 mln.

(*) In overeenstemming met de Perspectiefnota 2025-2028 (paragraaf 6.2.4 van die nota) zal het oormerk 'Autoleasemaatschappijen' vanuit de 'Algemene reserve' vrijvallen, ten gunste van de 'Brede Bestemmingsreserve'. Daarom hoeft hiervoor geen correctie meer gemaakt te worden voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak worden gedaan over het weerstandsvermogen. De weerstandsratio bij de Programmabegroting 2025 bedraagt 1,8.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	PB2022	JV2021	PB2023	JV2022	PB2024	JV2023	PB2025
Risicoprofiel (A)	9,5	9,9	8,8	13,9	13,1	12,9	12,8
Weerstandscapaciteit (B)	14,6	15,3	17,6	19,9	20,1	18,8	23,5
Weerstandsvermogen (=B-A)	5,0	5,4	8,9	6,1	7,0	5,9	10,7
Weerstandsratio (=B/A)	1,5	1,5	2,0	1,4	1,5	1,5	1,8

(x € 1 mln.)

2.5 Toelichting op de risico's

1. Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Provinciale Staten (PS) hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen. In december 2018 is het investeringskrediet verhoogd. In het weerstandsvermogen is op basis van een Monte Carlo risicoanalyse een risicobedrag van € 4,0 mln. opgenomen. In juni 2019 hebben PS de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend. In september 2022 is het inpassingsplan voor de MSNF onherroepelijk geworden. De volgende stap in de daadwerkelijke realisatie van de MSNF is het starten van de aanbestedingsprocedure. Hiertoe dient er voldoende investeringskrediet te zijn en een sluitende businesscase met een acceptabele terugverdientermijn. In het vierde kwartaal van 2022 hebben wij een geactualiseerde raming gemaakt. De uitkomst daarvan was dat het investeringskrediet niet toereikend zou zijn. In juli 2023 hebben PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. In juni 2024 is bij het vaststellen van de jaarstukken 2023 door PS besloten om in de 'Brede Bestemmingsreserve' € 2 mln. te oormerken voor MSNF om mogelijke aanloopverliezen voor de realisatie van MSNF te dekken.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF.

De geraamde kosten voor de realisatie van de MSNF zijn de laatste jaren fors zijn gestegen. De geraamde inkomsten (marktconforme canon) zijn weliswaar ook gestegen, maar in absolute zin minder hard dan de kosten. Daarmee is het benodigde investeringskrediet toegenomen en de looptijd van de businesscase langer dan een aantal jaren geleden. Bij de besluitvorming over het investeringskrediet (in juli 2023) is ook ingegaan op de looptijd van de businesscase en de financieringsrisico's. Toen is besloten om de risicoreservering in het weerstandsvermogen onveranderd te laten. Eventuele tegenvallers in de businesscase kunnen opgevangen worden binnen de afspraken van de erfpachtovereenkomst. Om te voorkomen dat de looptijd te lang wordt worden verschillende beheersmaatregelen genomen. In 2024 start de aanbestedingsprocedure. Wanneer die is afgerond zullen wij de risicoberekening actualiseren, omdat het op dit moment nog niet tot betere inzichten leidt.

Vanwege de financiële omvang zullen wij externe financiering nodig hebben. Daardoor krijgen we ook te maken met een renterisico. Wanneer de rente hoger is dan dat wij hebben geraamd zal de terugverdientijd toenemen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
O.b.v. Monte Carlo Analyse	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase: voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Er zijn juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Met de individuele bedrijven en het consortium MSNF zijn juridische bindende overeenkomsten over langjarige afname gesloten. Er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.
- Pas op het moment dat de contracten zijn getekend en de aanbesteding is geslaagd zullen wij de externe financiering daadwerkelijk aantrekken. Daardoor voorkomen wij dat er rentelasten zijn zonder dat die kunnen worden vergoed vanuit de opbrengsten (uit erfpacht).
- Om het renterisico te beperken zijn wij voornemens om de rente zo lang mogelijk vast te zetten, wanneer dat past binnen de businesscase. De tarieven voor langlopende leningen zijn namelijk lager dan voor kortlopende leningen en er is dan ook meer zekerheid over de financieringslast.

Realisatie- en exploitatiefase:

- Begeleiding realisatie door afdeling INFRA en uitvoering binnen de projectbeheerssystemen van deze afdeling.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS.
- Voor de monitoring van de voortgang wordt aangesloten bij de reguliere P&C cyclus.

2. Persoonsgegevens (AVG)

Alle organisaties moeten aan de AVG ('Algemene Verordening Gegevensbescherming') voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De maximale boete, bij het niet naleven van de wet, is substantieel en afhankelijk van de omvang van de overtreding, het omzetsniveau en soort overtreding.

De gegevensverwerkingen, die plaatsvinden binnen de provincie, hebben met name betrekking op eigen medewerkers, aanvragers en verzoekers van provinciale diensten en relaties. De kans op het risico is ongewijzigd gebleven omdat in 2024 is gebleken dat de borging van privacy nog steeds om nog meer aandacht en acties vraagt. De financiële impact is ongewijzigd gebleven op basis van een interne AVG-compliance analyse. De uitkomsten daarvan zijn gekwantificeerd aan de hand van het boetebesluit 2023 van de Autoriteit Persoonsgegevens (wetten.nl - [Regeling - Boetebeleidsregels Autoriteit Persoonsgegevens 2023 - BWR0049034](#) (overheid.nl)). De interne audit op de Wet politie gegevens (WPG) laat ook een verhoogd risico zien. Een verbeterplan voor implementatie van deze wet is per april 2024 opgestart.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
40%	Incidenteel	€ 8,6 mln.	€ 3,4 mln.

Op risicovolle processen worden Data Protection Impact Assessments (risicoanalyse) uitgevoerd. De meeste zijn in een vergevorderd stadium en voor toekomstige DPIA's is externe capaciteit ingeregeld.

- Het verwerkingsregister wordt aangevuld en geactualiseerd.
- De implementatie van de Wet politiegegevens vindt momenteel plaats naar aanleiding van uitgevoerde externe audit.
- Er wordt gewerkt aan implementatie van de EU AI Act (algoritme register).
- Er is een part time privacy officer aangesteld om beter aan de wettelijke taken op het gebied van privacy te voldoen.

De bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens moet onderdeel zijn van onze dagelijkse werkzaamheden en de projecten met een informatiehuishoudingscomponent. Dit valt onder het ambtelijk vakmanschap/digitale weerbaarheid. een meerjarige programmatische aanpak ondersteund door een externe partij wordt aanbesteed. Voor nieuwe medewerkers zal dit een verplicht onderdeel worden in het zogenaamde OnBoarding proces, zoals de wet dat voorschrijft.

3. Informatieveiligheid

Door de toenemende digitalisering – in de bedrijfsvoering, maar vooral ook steeds meer in de primaire processen - worden de risico's op het gebied van informatieveiligheid groter. Als basisnorm hanteert de provincie de (verplichte) Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Deze geldt als integraal kader voor alle overheden. Bovendien wordt op basis van de Europese NIS2 richtlijn vanaf oktober 2024 de nieuwe Nederlandse implementatiewet CBW (= Cyber Beveiliging Wet) van kracht. Daarin wordt een zorgplicht, meldplicht en toezicht op naleving van kracht.

Omdat de provincie ook voor de maatschappij kritische infrastructuur beheert (zoals de procesbesturing van bruggen, sluizen en verkeer regelinstallaties, wordt naar verwachting ook de Europese CER richtlijn, middels de nieuwe Nederlandse implementatiewet WWKE (Wet Weerbaarheid Kritieke Entiteiten) van kracht (via het ministerie van IenW). Ook daarin is een zorgplicht, meldplicht en toezicht op naleving opgenomen.

Het aantal informatiebeveiligingsincidenten blijft toenemen en is in 2024 met 30% toegenomen ten opzichte van 2023. Te noemen oorzaken hebben betrekking op de toename in het aantal wereldwijde cyberdreigingen, in softwarematige kwetsbaarheden en door onbewust/onbekwame medewerkers. Mede door het verloop in medewerkers en verschillende externe inhuur wordt dit effect versterkt.

In het bijzonder vraagt geheime en vertrouwelijk informatie binnen de organisatie (die alleen toegankelijk mag zijn voor de geautoriseerde) de aandacht. Ook onjuiste of onvolledige informatie kan direct invloed hebben op maatschappelijke inrichtingskeuzes.

De ingezette digitale transformatie vergroot het risico, de verrichtte inspanningen om de digitale weerbaarheid te verhogen, verlagen het risico. De kans is per saldo gelijk gebleven verhoogt ten opzichte van jaarrekening 2023 op 30%.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
30%	Incidenteel	€ 10,0 mln.	€ 3,0 mln.

De kans op het voltrekken van het risico handhaven we op 30%, gezien enerzijds de snelle ontwikkelingen, zoals nieuwe Europese wetten op het gebied van cybersecurity en anderzijds de trage voortgang van de implementatie daarvan, alsmede de aanhoudende dreiging van cybercriminaliteit. De financiële impact handhaven we op hetzelfde niveau, er is een nieuw risico op een boete op basis van de (vernieuwde) wet CBW WBNI, de reeds verrichtte inspanningen qua digitale weerbaarheid compenseren dit enigszins. Feit blijft dat een cyberaanval direct kan leiden tot een ernstige verstoring van kerntaken van de provincie. Indirecte kosten kunnen betrekking hebben op extra personele inzet en/of vervanging van IT-apparatuur.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:

- (Verdere) implementatie van 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO).
- Implementatie van het internationale normenkader ISO 27001.
- Uitvoering van risicomanagement op de basis faciliteiten van informatieverwerking.
- Uitvoering en implementatie van het uitvoeringsplan Digitale weerbaarheid.
- Bewustwording binnen de organisatie vergroten, wat een wettelijke verplichting wordt in 2024 is geworden.

4. Paviljoen

PS hebben in 2014 besloten om te investeren in een innovatiepaviljoen op het terrein waar in 2022 de Floriade heeft plaatsgevonden. Het innovatiepaviljoen is functioneel onderdeel van de Flevo Campus. De voorlopige uitgangspunten voor het gebruik van het pand zijn:

- Hoofdzakelijk het faciliteren van vergaderingen (dependance provinciehuis).
- Het innovatiepaviljoen blijft in eigendom van de provincie.
- Het beheer van het innovatiepaviljoen is intern belegd.

De voornaamste (resterende) risico's:

- Afhankelijk van het toekomstige gebruik van het pand bestaat het risico dat een deel van de omzetbelasting over de bouwkosten terugbetaald moet worden (kostenverhoging). Bij behoud van het pand voor honderd procent eigen gebruik door de provincie tot en met minimaal 2030 is de verwachting dat er geen omzetbelasting moet worden terugbetaald. Hierover moet nog afstemming met de Belastingdienst plaatsvinden.
- Een eventueel besluit om het pand toch te verkopen zal leiden tot een afwaardering, vanwege de lager geschatte marktwaarde. Dit wordt ingeschat op € 1,3 mln.
- Er is sprake van een juridisch geschil over de mate van duurzaamheid en toekomstbestendigheid van de gebruikte materialen tijdens de bouw van het innovatiepaviljoen. De gerechtelijke uitspraak hieromtrent wordt in de tweede helft van 2024 verwacht. Provincie Flevoland verwacht dat de uitspraak in haar voordeel wordt besloten en heeft overeenkomstig hiervoor geen risicobedrag of financiële middelen op de balans gereserveerd.

Incidenteel / structureel	Risicobedrag
Incidenteel	€ 1,3 mln.

Beheersmaatregelen

Voor de specifieke risico's zijn beheersmaatregelen getroffen, waaronder het duurzaam gebruik van het pand als dependance, werklocatie en vergaderfaciliteit

5. OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van een deel van het bedrijventerrein

is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- de verkoop van de gronden niet, later of tegen een lagere prijs wordt gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling hoger blijken te zijn dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incourantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Voor het overige deel van het gebied is er sprake van een beperkter risico door het aantal verkopen en de verwachting dat de verkoop van gronden niet tegen lagere prijzen zal worden gerealiseerd. Er zijn 2 leningen verstrekt met een totaalbedrag van € 1,6 mln. en deze lopen beide af op 28 december 2024.

Samen met het verstrekte aandelenkapitaal (€ 1 mln.) bedraagt de omvang van de uitgezette middelen (op peildatum 31 december 2023) € 2,6 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,6 mln.	€ 0,3 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- Er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders en afgesproken is welke investeringsbeslissingen vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders.
- De kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering.
- De grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd.
- Voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen.
- Per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk (per kwartaal) als bestuurlijk geëvalueerd en besproken (per half jaar).
- SRE heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

6. Informatievoorziening

De afgelopen jaren is de informatievoorziening van provincie Flevoland een nieuwe fase ingegaan. In 2024 is de opgave 'Digitalisering' gestart. De Informatiestrategie 2024-2028 is tot stand gekomen.

De digitalisering van de samenleving (en de provincie) gaat de komende jaren in snel tempo voort. Als vervolg op de Informatiestrategie 2019-2024 is als onderdeel van de opgave 'Digitalisering' een digitaliseringsstrategie uitgewerkt. Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle opgaven met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde (bedrijfsvoering) processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,5 mln.	€ 0,3 mln.

Digitale afhankelijkheden en ontwikkelingen (zoals datagedreven werken) vragen de benodigde aandacht. Het risicobedrag wordt geschat op € 2,5 mln.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:

- Actualisatie en invulling geven aan de Informatiestrategie op de thema's 'informatiebeveiliging',
- 'Informatiebeheer' en 'data' middels de nieuw opgestelde Digitaliseringsstrategie.
- Ontwikkeling van digitale kennis en vaardigheden.
- Interprovinciale samenwerking op het gebied van digitalisering (AAC Digitalisering).
- Continue ontwikkeling (kennis, vaardigheden en capaciteit) van de afdeling IV.

7. Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening 'APPA' (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening ten tijde van het opstellen van de jaarrekening van de benodigde middelen in de voorziening 'APPA' ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening 'APPA' om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Jaarrekening 2023.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt dat er in enig jaar te veel of te weinig dekking is voor de betreffende verplichtingen in dit kader.

8. Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dat vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn (meerjarige begrotingshorizon tot 5 jaar).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor de reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragend voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de 'langlopende schulden' (voornamelijk ontvangen bedragen) te dekken. Als het doelrendement niet kan worden gerealiseerd zal de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad moeten aanvullen. Voor het kwantificeren van het risico gaan we uit van het geprognosticeerde resultaat over 2023 (ongeveer 9% positief rendement). Voor de jaren 2024 tot en met 2027 gaan wij uit van een te realiseren rendement van gemiddeld 3% (in plaats van de rekenrente van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van circa € 0,1 mln. per jaar, waarvan de kans van optreden op 50% is geschat. Ultimo 2027 zou dan het eigen vermogen € 0,4 mln. negatief zijn. Het risico is afgenomen ten opzichte van de inschatting voor de

Programmabegroting 2024, vooral door de incidentele storting van € 0,95 mln. in 2023 door de provincie en vanwege het gunstige rendement in 2023.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,4 mln.	€ 0,2 mln.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt, binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

9. Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen circa € 0,2 mln.

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Flevokust Haven

Flevokust Haven is in het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. Eén terreindeel (B) is voor de middellange termijn verpacht aan een containerterminal bedrijf. Het andere terreindeel (A) is de afgelopen jaren verpacht voor korte periodes aan diverse logistieke bedrijven voor project ladingen, zoals windmolen onderdelen en assemblage.

De openbare aanbesteding om terreindeel A ook voor een langere termijn te verpachten is helaas mislukt. Er zijn bedrijven die belangstelling hebben getoond, maar de marktconforme pacht die de provincie op basis van de Wet Markt & Overheid moet vragen nu nog niet willen betalen voornamelijk omdat de ontwikkelingen van het achterliggende bedrijventerrein van Flevokust Haven (voornamelijk door inflatie) achterblijft. Hierdoor zijn de watergebonden activiteiten van bedrijven (zoals Jysk, BOL en Bestsellers) later operationeel dan eerder is verondersteld. Tevens is er een stagnerende wereldeconomie voor het containertransport. Derhalve is de provincie gestart met verkennende gesprekken met bedrijven die belangstelling hebben getoond als eerste aanzet tot onderhandelingen. In de tussentijd is terreindeel A voor kortere periodes verpacht aan verschillende bedrijven. Er is derhalve voor nu geen financieel risico ook omdat de baten conservatief zijn geraamd.

Grote infrastructurele projecten

De project overstijgende risico's van de infrastructurele projecten met een financiële omvang van meer dan € 20 mln. worden meegenomen in het risicoprofiel op concernniveau. Hieronder is per project ingegaan op de ontwikkeling van het risicobedrag.

Toekomstige projecten weerstandsparagraaf

Een aantal andere grote infrastructurele projecten zijn in voorbereiding. De risico's van deze projecten worden in de toekomst mogelijk toegevoegd aan de weerstandsparagraaf. De risicobedragen worden pas duidelijk na aanbesteding of het aangaan van verplichtingen van deze projecten en worden daarom nu nog niet opgenomen in het risicoprofiel. Het gaat hier om de 'Rondweg Lelystad Zuid', 'Spuiweg Urk' en het 'Meerjarenprogramma Oeveronderhoud Flevoland'.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

- Een grondige (integrale) voorbereiding met stakeholders zorgt voor een beheerste voorbereiding en uitvoering van de projecten.
- Daarnaast worden de projecten gestuurd met inachtneming van de risico's en zijn ervaren projectteams geformeerd om de projecten voor te bereiden en te realiseren.

Oeverprogramma

In 2024 is het Oeverprogramma gestart met het aanpakken van een deel van de risicolocaties, dit betreft ca. 13 Km. Het ontwerpproces van deze oevers wordt in de tweede helft van dit jaar afgerond. Naar verwachting start de realisatie in januari 2025.

Parallel aan dit werk zijn onderzoeken uitgevoerd om de precieze opgave verder te inventariseren en prioriteren. In 2025 willen we meer inzicht verschaffen over het vervolg.

Dossier Stikstof

De Raad van State heeft op 29 mei 2019 beslist dat het 'Programma Aanpak Stikstof' (PAS) niet langer gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten die leiden tot een toename van stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen in Natura 2000-gebieden.

Deze beslissing heeft consequenties voor ruimtelijke ontwikkelingen - woningbouw, de aanleg van infrastructuur, de bouw van nieuwe bedrijventerreinen - en agrarische activiteiten die kunnen leiden tot een toename van dergelijke depositie. Waar het onder het PAS mogelijk was om relatief kleine nieuwe emissies met een melding af te doen is nu een vergunning vereist. Eerder gedane meldingen hebben hun rechtskracht verloren.

Het wegvallen van het PAS vereist nu voor veel ontwikkelingen, zelfs op afstand van Natura 2000-gebieden, vooraf bewijs dat er geen significante schadelijke effecten zijn. Toestemming wordt verleend via een Wet natuurbescherming-vergunning na positieve beoordeling door GS of het ministerie van LNV. Bestemmingsplannen moeten mogelijke significante effecten op Natura 2000-gebieden meenemen, en indien nodig moet stikstofuitstoot elders worden verminderd (salderen) met een passende beoordeling.

Rijk en provincies hebben een nieuwe stikstofaanpak ontwikkeld om natuurdoelen te halen en een basis te leggen voor nieuwe vergunningen. De reductieambities zijn vastgelegd in de Wet stikstofreductie en natuurherstel: 40% in 2025, 50% in 2030 en 74% in 2035. Deze doelen zijn opgenomen in het concept-ontwerp 'Nationaal Programma Landelijk Gebied' (NPLG). De aanpak omvat zowel generieke maatregelen door het Rijk als een gebiedsgerichte aanpak door de provincies.

Flevoland heeft een bijzondere positie in deze aanpak, aangezien wij geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden hebben. We moeten echter wel bijdragen aan de vermindering van stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden, zoals De Wieden – Weerribben. Dit heeft vooral impact op de landbouw, maar ook andere sectoren worden beïnvloed.

In de Flevolandse Aanpak Stikstof (FAS) is onze gebiedsgerichte aanpak uitgewerkt. Een vrijwillig gebiedsproces is gestart in de oostrand van de Noordoostpolder, waar we streven naar een reductie van 50%. In de rest van de provincie is het reductiedoel 20%. Het FAS is geïntegreerd in de ambitie van het NPLG. De stikstofdoelen worden gebiedsgericht aangepakt, waarbij een integrale aanpak wordt gehanteerd om meekoppelkansen voor agrariërs te benutten. Daarnaast kunnen andere maatregelen, zoals het aanleggen van brede erfingels en het reduceren van veldemissies, bijdragen aan de vermindering van stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

In de uitspraak van de Raad van State (ECLI:NL:RVS:2024:834) van 28 februari 2024 wordt het principe van additionaliteit bevestigd. Kort gezegd, volgt uit deze uitspraak dat er geen vergunning kan worden verleend waarbij extern gesaldeerd wordt tussen twee projecten zonder dat is aangetoond dat de stikstofruimte noodzakelijk is voor het behalen van instandhoudingsdoelen. Op dit moment wordt er hard gewerkt aan het aantonen van de dalende lijn in stikstof depositie vanuit Flevoland. Een eerste inventarisatie van genomen en toekomstige maatregelen geven al hoopvolle resultaten.

Dit betekent voor projecten in Flevoland dat deze niet kunnen worden uitgevoerd als er een toename van stikstofdepositie is op omliggende, overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Naast de uitdaging om passende stikstofruimte te vinden, kan deze ruimte niet worden ingezet totdat additionaliteit is aangetoond.

Er is speciale aandacht voor de PAS-melders, bedrijven (veelal agrariërs) die in het verleden een kleine emissietoename hebben gemeld waarvoor destijds geen vergunning nodig was. Nu is echter duidelijk dat een vergunning wel nodig is, maar het is moeilijk om voldoende stikstofruimte te vinden en uit te geven.

Ondertussen verkeren deze ondernemers in een moeilijke positie, verergerd door een toename van handhavingsverzoeken.

Om de PAS-melders te helpen, is in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering een legalisatieprogramma opgenomen. Hiermee kunnen PAS-melders alsnog een vergunning krijgen zodra het Rijk de benodigde stikstofruimte heeft verworven. PS en GS hebben aangegeven actief stikstofruimte te willen verwerven om deze legalisatieslag te versnellen. De verzamelde stikstofruimte wordt ondergebracht in een aparte bank voor PAS-melders. Er zijn inmiddels enkele vergunningen afgegeven voor PAS-melders en momenteel wordt stikstofruimte opgekocht om een deel van hen te kunnen legaliseren.

De risico's binnen het dossier stikstof betreffen voor de provincie:

- De juridische complexiteit van de vraagstukken (en daarmee het formuleren van juridisch houdbare besluiten). Dit risico wordt versterkt doordat verschillende regelingen en besluiten van Rijk en provincies worden aangevochten (onder andere het besluit om niet handhavend op te treden bij PAS-melders).
- De hoog oplopende kosten van diverse maatregelen, met name het opkopen van bedrijven die stikstof uitstoten. Het transitiefonds (in totaal € 24 mld.) dat door het Rijk was aangekondigd is niet terug te vinden in het coalitie akkoord. De onzekerheid is nu hoeveel geld beschikbaar komt vanuit het Rijk om emissie-reducerende maatregelen te nemen.
- Het verlopen van aangekochte stikstofruimte, waardoor deze niet meer kan worden ingezet.
- Gestelde stikstofdoelen niet tijdig behaald worden, mede door hierboven genoemde juridische complexiteit, frictie tussen verschillende belangen: PAS-melders legaliseren, Natuur en nieuwe activiteiten.
- Het niet kunnen aantonen van additionaliteit waardoor vergunningverlening tot stilstand komt met gevolgen voor economische ontwikkelingen en het legaliseren van PAS-melders. Tot dat er voldoende maatregelen zijn genomen om depositie op omliggende stikstofgevoelige N2000 naar beneden te brengen.
- Vertraging/ stilstand van economisch grote projecten Flevoland: Rondweg Lelystad, Verbreding A6, Oplossen netcongestie; doordat additionaliteit niet kan worden aangetoond of de benodigde stikstofruimte niet tijdig voorhanden is.
- Het risico dat de PAS-melders (circa 140) worden belemmerd in hun activiteiten, doordat zij niet tijdig worden gelegaliseerd; bijvoorbeeld doordat het Rijk haar planning aangaande herstel legalisering pas-melders niet zou halen (2025).

Beheersmaatregelen

- In maart 2020 hebben PS extra budgetten beschikbaar gesteld. Dit betrof een structureel budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (circa € 0,3 mln.) en een incidenteel budget voor maatregelen en gebiedsprocessen (€ 2,5 mln.) dat zo nodig wordt opgehoogd. Bij de Perspectiefnota 2023-2026 is incidenteel een aanvullend bedrag van € 2,4 mln. beschikbaar gesteld.
- Het is zaak voldoende deskundige capaciteit op het stikstofdossier in te zetten. Daarom is er structurele en incidentele capaciteit beschikbaar voor advisering aan GS, rapportage van de voortgang aan PS en participatie in externe processen. Ten aanzien van dit laatste punt heeft de provincie een actieve rol in (juridisch) afstemmingsoverleg met betrekking tot actuele vraagstukken rondom het stikstofdossier, ook wanneer er een relatie is met andere opgaven. Zo loopt er een apart spoor via het IPO (AC en BC stikstof) en participeert Flevoland in het bestuurlijk overleg (BO) stikstof met het Rijk. Hierdoor kunnen PS snel geïnformeerd worden bij knelpunten.
- Extra inzet op het aantonen van dalende trend van stikstof depositie op omliggende N2000 gebieden. Hiermee zou potentieel additionaliteit kunnen worden aangetoond.

Openbaar vervoer

Inleiding

De bekostiging van de openbaar vervoer concessie IJssel-Vecht 2023-2035 komt uit twee bronnen: de exploitatiebijdrage vanuit de provincie (ruim 50%) en de reizigersopbrengsten die uiteenvallen in twee groepen:

1. opbrengsten uit de OV-studentenkaart (een bijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)) – circa 30% van de omzet;
2. overige reizigersopbrengsten (verkoop abonnementen, reizen op saldo e.d.) – circa 20% van de omzet.

Ad 1. Opbrengsten studentenkaart

Het ministerie van OCW heeft in 2023 haar periodiek onderzoek naar het aantal studenten in het openbaar vervoer, waarop zij haar bijdrage baseert, afgerond. Hieruit blijkt dat ten opzichte van 2019 het aantal studenten in het OV met ruim 20% is gedaald. Dit is een effect van de coronapandemie. Het onderwijs wordt

anders vormgegeven: ook online en het reisgedrag van studenten is veranderd. Het ministerie gaat daarom de jaarlijkse bijdrage aan de vervoerders voor de studentenkaart verlagen. De decentrale overheden ontvangen in 2024 hiervoor eenmalig een compensatie (€ 0,85 mln. voor de concessie IJssel-Vecht) van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), ter uitbetaling aan het vervoerbedrijf.

In de opbrengstenprognose concessie IJssel-Vecht voor 2025 gaat vervoerbedrijf EBS uit van een structureel lagere opbrengst uit de studentenkaart van € 0,84 mln. per jaar (prijsspeil 2024).

Ad 2. Opbrengstgarantie

Sinds de coronapandemie is het reisgedrag in het openbaar vervoer veranderd en zijn de reizigersopbrengsten nog steeds lager dan in 2019. Met ingang van 2024 is het Rijk gestopt met het geven van compensatievergoedingen voor tegenvallende reizigersopbrengsten.

Om de risico's voor EBS te beperken is door de opdrachtgevers van de concessie (provincies Gelderland, Overijssel en Flevoland) tot en met 2025 een opbrengstgarantie gegeven op het niveau van 90% van de reizigersopbrengsten in 2019 (geactualiseerd prijspeil). Op basis van de opbrengstenprognose 2025, zoals door de vervoerder opgesteld, blijkt dat het met de garantstelling samenhangend risico wordt ingeschat op € 1,68 mln., waarvan € 0,84 mln. veroorzaakt door wegvallende opbrengsten uit de studentenkaart (zie ad 1).

Beheersmaatregelen

Met ingang van 10 december 2023 zijn beide provinciale concessies IJsselmond en Lelystad opgegaan in de nieuwe concessie IJssel-Vecht 2023-2035. Het opbrengstenrisico is zoals hierboven ook opgemerkt binnen kaders bij de vervoerder gelegd. De aanbestedende provincies (Gelderland, Flevoland en Overijssel) hebben bij de aanbesteding gesteld dat zij tot en met 2025 garant staan voor 90% van de reizigersopbrengsten ten opzichte van 2019 (geactualiseerd prijspeil). Mocht deze omzet niet worden gehaald, dan verstrekken de provincies een extra bijdrage of stemmen zij in met een kleiner OV-aanbod.

Dekking

Voor het afdekken van de provinciale financiële risico's in het openbaar vervoer is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' bij het vaststellen van de Najaarsnota 2020 een bedrag van € 2,25 mln. geoormerkt. Met het vaststellen van de Zomernota 2023 hebben PS dit bedrag beschikbaar gesteld tot en met 2025. Het verwacht maximaal financieel risico wordt vooralsnog ingeschat op € 1,68 mln. De gereserveerde middelen zijn naar verwachting voldoende om de geïdentificeerde risico's in 2025 mee af te kunnen dekken.

Belemmeringen vanuit het perspectief

In de perspectiefnota is gebruik gemaakt van drie perspectieven als benadering van de werkelijkheid:

- De traagste laag is het natuurlijk fundament, het bodemwatersysteem met fysische, chemische en biologische processen waarop alle leven is gebaseerd. We leven in een delta, een systeem van rivieren en beken, zandgronden en polders. Veranderingen worden soms pas over vele generaties zichtbaar, maar de keuzes in de koers voor onze provincie zijn hierop wel van invloed.
- De tweede, snellere laag is die van de fysiek zichtbare en onzichtbare netwerken, routes, (digitale) verbindingen, stromen en processen. Veranderingen zijn soms honderden jaren lang zichtbaar, in het landschap, in plattegronden van stad en land. In deze netwerklaag worden goederen, voedsel, (circulaire) grondstoffen, energie, water en data verplaatst.
- De snelste, derde laag is de leeflaag. Die verandert het snelst: woongebieden, werkgebieden, natuurgebieden, recreatiegebieden. Het meeste is niet ouder dan 100 jaar.

Als provincie bepalen we voor Flevoland de ontwikkelingsrichting en bepalen we hoe de samenleving zich kan ontwikkelen. PS stellen een Omgevingsvisie op. Basisgedachte is dat we werken aan het bouwen van een samenleving. De Strategische Agenda Flevoland en het ingediende Ruimtelijk voorstel zijn hiervoor koersbepalende documenten. In drie pijlers is ingegaan op welzijn, welvaart en leefomgeving (brede welvaart). Het uitstippelen van die koers en de uitvoering ervan willen we gebiedsgericht en opgavegericht aanpakken.

Onderweg komen we echter ook obstakels tegen, tegenvallers, externe ontwikkelingen en crises, andere winden die onze koers beïnvloeden. Houden we rekening met niet beïnvloedbare gebeurtenissen in de wereld? Zetten we gericht in op dergelijke strategische onzekerheden? Andere overheden en met name het Rijk kunnen hierbij andere afwegingen maken dan wat voor Flevoland noodzakelijk is.

Belemmeringen

Wijzigingen in de hiervoor genoemde lagen en systemen kunnen zo verstorend zijn dat ze de ontwikkeling van Flevoland tegenwerken. Voorbeelden zijn:

- De kwaliteit en kwantiteit van grondwater en zoetwater.
- Grondstoffen; de beschikbaarheid van essentiële grondstoffen staat onder druk. Dit kan onder andere het geval zijn door geopolitieke spanningen en veranderde verhoudingen.
- Drinkwatercongestie; de beschikbare voorraad drinkwater heeft zijn grenzen bereikt, terwijl de vraag als gevolg van stijgende aantallen woningen en bedrijfsprocessen toeneemt.
- Energienetcongestie; de beschikbare capaciteit is ontoereikend voor toekomstige ontwikkelingen met een stijgende vraag.
- Infrastructuur; de stijgende behoefte aan mobiliteit en bereikbaarheid vraagt om de weg, het water, de lucht. De IJmeerverbinding, de Lelylijn, de openstelling van luchthaven Lelystad, de aanleg of uitbreiding van snelwegen en de verbreding van vaarroutes zoals die bij Kornwerderzand van belang zijn voor de koers van Flevoland.

Externe onzekerheden

Voor de zomer van 2024 is een nieuw kabinet aangetreden. Het vorige kabinet heeft benadrukt dat de ontwikkeling en de inrichting van ons land onder druk staan. Schaarste aan ruimte, aan woningen, aan energie, drinkwater, grondstoffen. Vraagstukken als klimaatverandering, vervuiling en verminderde kwaliteit van de infrastructuur, onderwijs, zorg enzovoorts leiden tot de vraag hoe we in Nederland en in Flevoland onze toekomstige leefomgeving zien.

Daarnaast is de onveiligheid in de wereld toegenomen. De oorlog in Oekraïne heeft duidelijk gemaakt dat globalisering een keerzijde heeft. Ons land is afhankelijk van stabiliteit en open verbindingen om onze brede welvaart te kunnen garanderen. Gestegen prijzen voor graan, energie en grondstoffen zijn het gevolg van dergelijke geopolitieke gebeurtenissen waarmee Flevoland te maken heeft.

Adviesraden pleiten voor een fundamentele verandering van koers. Een voortzetting van een traditionele aanpak volstaat niet langer omdat huidige systemen het niet langer volhouden. Begrippen als bestaanszekerheid en leveringszekerheid geven aan dat er sprake is van schaarste en onzekerheden (crisis). Voor een duurzame ontwikkeling van ons land en onze regio zijn dergelijke risico's medebepalend. In de regeringsverklaring van het nieuwe kabinet wordt nagedacht over de ontwikkeling van meer strategische autonomie, een geringere afhankelijkheid van anderen.

De toenemende spanningen in de wereld leiden tot forse investeringen op het gebied van defensie om onze samenleving en democratie te beschermen. Strategische investeringen in de economische, fysieke, ecologische, digitale en sociale infrastructuur zijn nodig voor het behoud van onze brede welvaart. Met dergelijke externe ontwikkelingen zal ook de provincie rekening moeten houden.

Overige ontwikkelingen

- Sinds 2019 onderzoekt het Rijk het verdeelmiddel van het provinciefonds. Het doel van het onderzoek is om een nieuwe kosten georiënteerde verdeling te maken, waarbij recht gedaan wordt aan de eigenheid en autonomie van de provincies. Omdat het gaat om de 'verdeling' zal met dit traject niet de omvang van het provinciefonds aanpast worden. Er zullen wel herverdelingseffecten plaatsvinden. Dus waar sommige provincies meer uit het fonds zullen krijgen moeten andere inleveren. De voorziene herverdeeleffecten kunnen een omvangrijk gevolg hebben voor de financiële positie van onze provincie. Voor Flevoland is de voorlopige uitkomst van het voorgenomen model negatief, de uitkering uit het provinciefonds zal afnemen. BZK heeft het rapport en het model van Cebeon aangeboden bij de Raad voor het Openbaar Bestuur, met het verzoek daar een advies over te geven. Wij kunnen ons niet vinden in het model van Cebeon, omdat het niet herleidbaar en niet uitlegbaar voor ons is.
- De ontwikkeling van de arbeidsmarkt is een landelijk vraagstuk. In veel sectoren is een tekort aan personeel. Om onze samenleving te kunnen dienen is een goed overheidsapparaat nodig. Bovendien is het vertrouwen in de overheid gedaald en zal zij zich moeten inspannen om de brug tussen samenleving en overheden te kunnen slaan. Een tekort aan goed gekwalificeerd en toegewijde medewerkers is dan ook een strategisch risico, ook voor onze provincie. De ambities zijn hoog en de maatschappelijke opgaven groot. Maar wanneer de provincie niet kan realiseren, dan wordt die kloof eerder groter dan kleiner. De praktijk in Flevoland is dat het aantrekken van het juiste personeel lastig is en soms veel

langer duurt dan gepland. Daardoor blijft realisatie uit, mede omdat partners met dezelfde krapte te maken hebben. Hier is sprake van een risico voor de langere termijn.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2025 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreserveaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreserveaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer, waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn – met inachtneming van de regelgeving – verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. Vanaf 2018 zijn – conform het beleidskader – veel stappen gezet en is gewerkt aan de afronding en implementatie van de korte termijn maatregelen (zoals deze in het beleidskader zijn opgenomen en in 2018/2019 in gang zijn gezet): de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset.

Aan het einde van het seizoen 2022-2023 zijn PS geïnformeerd over het behalen van de gewenste doelstand Grote grazers. Er lopen nog wel diverse juridische procedure gericht op de grote grazers en inzake (fysieke) maatregelen in het gebied. Regulier beheer van de aantallen grote grazers blijft wel van toepassing vanwege de jaarlijkse aanwas. Afhankelijk van het beschikbare voedselaanbod in de winter en hoe de winter zich ontwikkelt, kan het onderwerp bijvoeren en de aandacht voor deze procedures mogelijk weer leiden tot maatschappelijke onrust. Dit kan leiden tot imago schade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie. De kans op impact is teruggebracht van 25% naar 20%. Inmiddels is de doelstand van 1100 dieren (500 Edelherten en 600 heckrunderen en konikpaarden) bereikt. De verwachting is dat minder grote grazers zal leiden tot meer evenwicht tussen het aantal dieren en het beschikbare voedsel.

Kans	Impact
20%	matig

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- Provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer.
- Er wordt voortvarend gewerkt aan de verdere implementatie van de nog resterende maatregelen uit het beleidskader.
- Er is door Staatsbosbeheer een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied (op basis van het beleidskader) vastgesteld.

Informatievoorziening

Zowel op het gebied van privacy (AVG) en informatieveiligheid kunnen zich incidenten voordoen met een gevolg voor de reputatie en dataveiligheid (vertrouwelijke/geheime informatie) van de provincie.

Kans	Impact
30%	Groot

Beheersmaatregelen

Hier wordt verwezen naar de beheersmaatregelen genoemd onder financiële risico's.

Achterstand sociale en culturele voorzieningen

Momenteel wordt gekeken naar het inrichten van een 'voorzieningenmonitor'. Dit is een geleidelijk proces waarin keuzes moeten worden gemaakt welke voorzieningen het eerst 'ingeladen' worden in de monitor. De monitor moet helpen inzichtelijk te maken hoe groot de achterstand in Flevoland is ten aanzien van verschillende voorzieningen (sociaal, cultureel of zorg). En in hoeverre dit afwijkt van andere regio's in

Nederland of wellicht vergelijkbaar is met bepaalde regio's. Op basis van een geobjectiveerd beeld kan vervolgens een risicoprofiel worden opgesteld en eventuele beheersmaatregelen geformuleerd.

Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel of afstel van de openstelling van Lelystad Airport leidt tot risico voor Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in de provincie. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 2.5: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	-24%	18%	11%	27%	31%	44%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-35%	9%	1%	17%	22%	35%
Solvabiliteitsratio	77%	81%	80%	78%	69%	64%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	6%	4%	11%	10%	12%	14%
Opcenten	97%	94%	95%	95%	95%	96%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen.

Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 11% positief in 2025. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 1%. Naar verwachting stijgt de ratio doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten. Daarnaast is in de berekening van de netto schuldquote rekening gehouden met toekomstige externe financiering. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiering' in deze begroting.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland ligt het solvabiliteitspercentage met 80% in 2025 in lijn met voorgaande jaren. Een interprovinciale vergelijking op basis van de begrotingen 2024, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2025 59% is (mediaan: 63%).

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. Provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2025 en latere jaren hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten

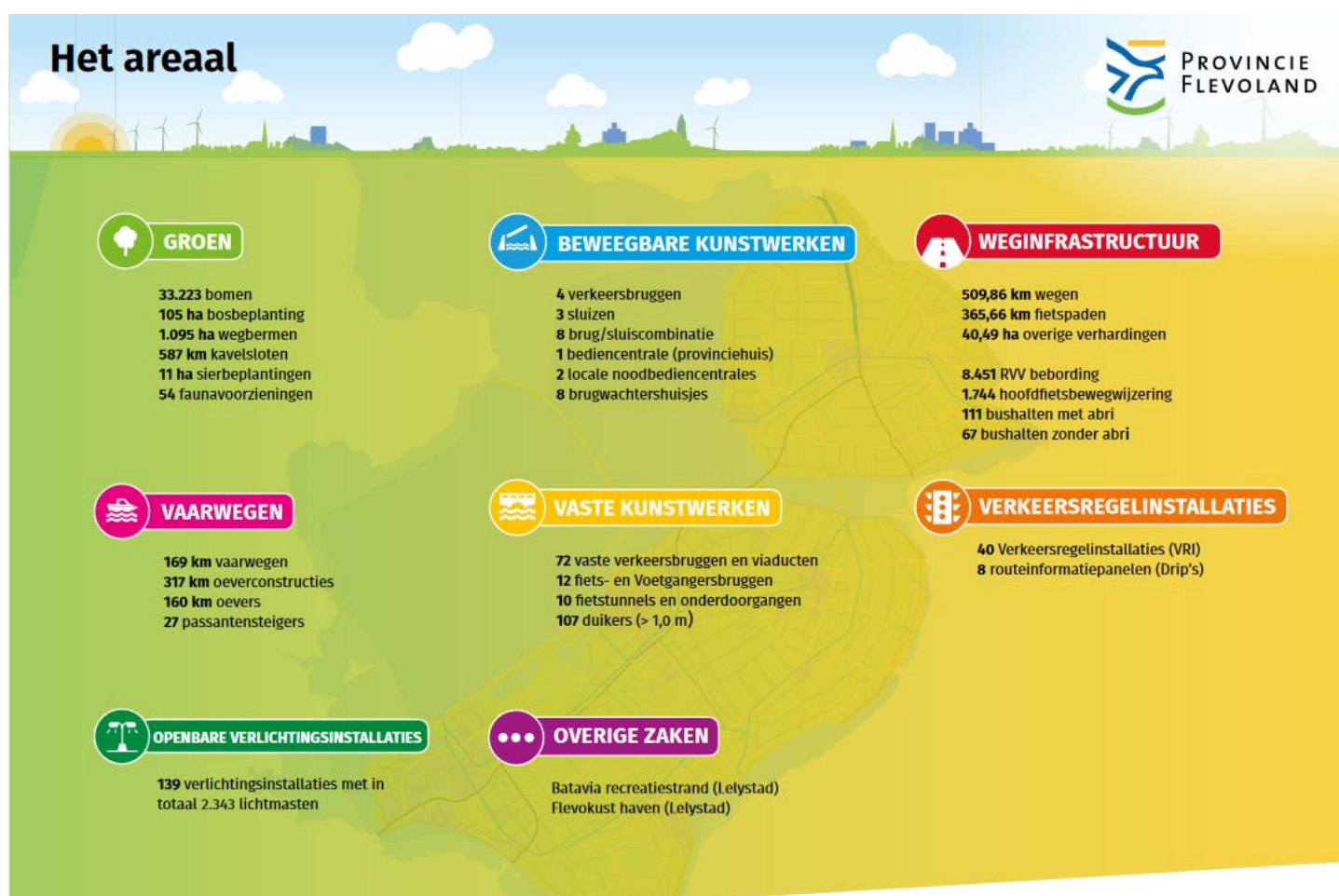
Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. Een goed onderhouden infrastructuur is essentieel voor een goede bereikbaarheid en veilige doorstroming en is daarmee een belangrijke voorwaarde voor onder andere de woningbouwopgave, economische ontwikkeling van Flevoland en draagt bij aan een brede welvaart waar het prettig wonen, werken en recreëren is in Flevoland.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluizen, vaarwegen, groen, verkeersregelininstallaties en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal is weergegeven in onderstaand overzicht.

3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud

Infrastructuur

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027 Flevoland (SUP3.0)

In 2024 hebben PS het 'Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027' (SUP 3.0) vastgesteld. Het SUP 3.0 biedt een overzicht van het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, inclusief bijbehorende budgetten. Deze infrastructuur (het areaal of de kapitaalgoederen) omvat wegen, kunstwerken, vaarwegen, groen, openbare verlichting, verkeersregelininstallaties en andere objecten. Gezamenlijk vertegenwoordigen deze kapitaalgoederen een aanzienlijke maatschappelijke waarde voor provincie Flevoland.

Om invulling te kunnen geven aan de wettelijke zorgplicht stellen PS vierjaarlijks een SUP vast. Het SUP 3.0 heeft als doel de uitgangspunten en kaders vast te stellen, waarbinnen GS het beheer en onderhoud van de bestaande en toekomstige provinciale infrastructuur uitvoeren. Binnen de kaders en uitgangspunten van het SUP 3.0 kan op een effectieve en efficiënte manier onderhoud uitgevoerd worden in relatie tot het vastgestelde onderhoudsniveau. Hiermee wordt achterstallig onderhoud en daarmee kapitaalvernietiging voorkomen.

Beheerstrategie

Een belangrijk onderdeel van het SUP 3.0 is de beheerstrategie die gehanteerd wordt voor de instandhouding van de provinciale infrastructuur. Het SUP 3.0 geeft inzicht op welke wijze invulling wordt gegeven aan het beheer en onderhoud en welke doelstellingen provincie Flevoland daarbij hanteert. Provincie Flevoland heeft de volgende doelstelling ten aanzien van haar beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur.

Het **veilig** en **beschikbaar** houden van de provinciale infrastructuur, op een **(kosten)efficiënte** manier.

Onderhoudsniveau

Om te kunnen voldoen aan de doelstelling van het SUP3.0 is het onderhoudsniveau vastgesteld. De Staten hebben met de vaststelling van het SUP3.0, het onderhoudsniveau B vastgesteld. Dit is een algemeen gangbaar onderhoudsniveau. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imago schade is klein. Het onderhoudsniveau B wordt landelijk gezien als rationeel en verantwoord voor beheer en onderhoud. Met dit onderhoudsniveau kiest de provincie voor een evenwichtige vorm van onderhoud aan haar infrastructuur, waarbij balans is tussen het uitvoeren van degelijk onderhoud in relatie tot de kosten.

Prestatie indicatoren

Jaarlijks worden via het jaarverslag en het 'Meerjarenprogramma beheer, onderhoud en vervangingsinvesteringen' (MBVI) de Staten op de hoogte gehouden van de scores op de indicatoren. Er zijn prestatie-indicatoren vastgesteld ten aanzien van: de kwaliteit van de wegen, vaste kunstwerken en oeverconstructies en beschikbaarheid van de Verkeersregelininstallaties, gladheidsbestrijding en de beschikbaarheid van de bruggen en sluizen.

Kwaliteit

<u>Type</u>	<u>Indicator</u>	<u>Norm</u>
Kwaliteit wegen	Onderhoudstoestand wegen	Minimaal 90% van de wegen heeft niveau B of hoger
Kwaliteit vaste kunstwerken	Onderhoudstoestand vaste kunstwerken met uitzondering van duikers	Minimaal 90% van de vaste kunstwerken heeft niveau B of hoger
Kwaliteit oeverconstructies	Onderhoudstoestand oeverconstructies	Minimaal 85% van de oeverconstructies wegen heeft niveau B of hoger

Beschikbaarheid

Type	Indicator	Norm
Beschikbaarheid verkeersregelininstallaties (VRI)	Uitval VRI als gevolg van storingen	De beschikbaarheidsgraad van de VRI's is minimaal 98%
Gladheidsbestrijding	Uitruk en actietijd gladheidsbestrijding	98% van de gladheidsbestrijdingsacties is uitgevoerd binnen de CROW-norm
Beschikbaarheid bruggen en sluizen	Beperking beschikbaarheid bruggen en sluizen als gevolg van storingen	De beschikbaarheidsgraad van de bruggen en sluizen is minimaal 98%

Toelichting gladheidsbestrijding

Bij preventieve strooiacties, dus bij strooiacties op wegdekken die nog niet glad zijn maar naar verwachting glad worden, wordt de minimale tijd voor uitrukken en strooien bepaald door de zekerheid waarmee voorspeld kan worden wanneer het wegdek glad wordt. Met de huidige stand van de techniek bedraagt de termijn waarop met zeer grote waarschijnlijkheid kan worden gesteld waar en wanneer het wegdek glad wordt twee uur. Afhankelijk van het type gladheid kan deze periode langer zijn. Wanneer een gladheidscoördinator dus met vrij grote zekerheid wil beslissen of hij wel of niet terecht laat strooien, moet ernaar gestreefd worden de uitruk- en actietijden niet langer te laten zijn dan **twee uur**.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een 3-tal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Tevens wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2018 is gestart met de herhuisvesting van een groot deel van het pand. Dit

zal naar verwachting in 2019 worden afgerond. De eventuele gevolgen voor het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook gezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keukens.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, alsmede de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het Provinciehuis vastgesteld. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 745.000). Jaarlijks wordt hier € 85.000 aan toegevoegd.

Voor de vestigingen is er in 2016 een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. Dit wordt momenteel uitgevoerd, het meerjaren onderhoud is op dit moment in volle gang. Hieronder vallen zaken zoals het vervangen van daken en overheaddeuren, alsmede schilderwerkzaamheden.

Voormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening Niet jaarlijks onderhoud NLE). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., welke over is gekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,18 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Momenteel wordt door middel van een conditiemeting (NEN2676) inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden opgevolgd door de aannemers. Het doel is om binnen een aantal jaar hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

Flevokust Haven

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., welke over is gekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,18 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Momenteel wordt door middel van een conditiemeting (NEN2676) inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden opgevolgd door de aannemers. Het doel is om binnen een aantal jaar hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Landwegen	8.742	9.640	9.884	9.884	9.884	9.884
Vaarwegen	2.571	1.736	1.786	1.786	1.786	1.786
Provinciehuis	463	504	516	516	516	516
Vestigingen	139	154	156	156	156	156
NLE	168	142	144	144	144	144
Flevokust Haven	133	272	280	280	280	280
Totaal	12.216	12.448	12.766	12.766	12.766	12.766

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens conform het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1/1	13.617	15.777	108	4.811	2.591	445
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	14.079	11.335	11.664	11.664	11.664	11.664
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-11.919	-27.004	-6.961	-13.884	-13.810	-9.392
Stand per 31/12	15.777	108	4.811	2.591	445	2.717

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening 'NJO Infrastructuur' op basis van de vastgestelde financiële kaders van de SUP 3.0.

Kenmerkend voor projecten infrastructuur is dat ze uitgevoerd worden met tijdsspanne van vaak meerdere jaren. De onderhoudskosten in 2024 zijn hoger dan in de andere jaren. Dit komt omdat bedragen van projecten uit 2023 en daarvoor en die ultimo 2023 nog niet waren afgerond, zijn opgeteld bij de begrote onderhoudskosten 2024. De geprogrammeerde uitgaven voor 2025 en latere jaren hebben tevens een kans op een uitloop naar latere jaren. Uit het verloop is het geprognosticeerde saldo van de voorziening aan het einde van ieder jaar toereikend.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1/1	2.218	1.876	2.190	2.657	2.504	2.268
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	472	551	551	551	551	551
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-814	-237	-84	-704	-787	-1.494
Stand per 31/12	1.876	2.190	2.657	2.504	2.268	1.325

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1/1	511	481	484	422	426	480
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	100	104	104	104	104	104
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-130	-101	-166	-100	-50	-53
Stand per 31/12	481	484	422	426	480	531

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening Niet jaarlijks onderhoud NLE

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1/1	386	420	312	369	441	541
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	100	104	104	104	104	104
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-66	-212	-47	-32	-4	-34
Stand per 31/12	420	312	369	441	541	611

x € 1.000

Tabel 3.8: Ontwikkeling voorziening 'NJO Flevokust Haven'

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1/1	167	334	460	536	669	801
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	167	167	167	167	167	167
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	0	-41	-91	-34	-35	-79
Stand per 31/12	334	460	536	669	801	889

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door PS vastgestelde Treasurystatuut provincie Flevoland 2014.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen volgen wij de actuele ontwikkelingen van financiering. Een voorbeeld daarvan is onze deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies. Op die manier staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen.

De ontwikkeling van onze liquiditeitspositie maakt dat wij slechts beperkt geld uitzetten

De afgelopen jaren zijn de rentestanden gestegen, waar die lange tijd rond de 0% hebben geschommeld. Inmiddels is het tarief waar wij rekening mee moeten houden ongeveer 3,5%. Voor alsnog houden wij de liquide middelen aan op de rekening-courant bij de schatkist, vanwege het attractieve tarief en het gegeven dat er dagelijks over kan worden beschikt.

In het coalitieakkoord zijn grote ambities opgenomen. Indien al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken. Zoals het er nu uit ziet zal dit in het tijdvak 2025-2028 aan de orde zijn.

Wij verwachten dat, in de planningshorizon van onze begroting, externe financiering moet worden aangetrokken in de orde van grootte van € 28 mln. Dit leidt naar verwachting tot extra lasten in onze begroting vanaf 2027 (€ 0,4 mln.) en 2028 (€ 1,5 mln.). Hiervoor is in deze begroting een stelpost voor te verwachten financieringslasten opgenomen (zie onderdeel IV Financiële begroting).

4.3 Treasurybeleid

Door de te betalen investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten verwachten wij dat de beschikbare hoeveelheid middelen de komende jaren daalt. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitsomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2025 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2025 bedraagt € 88,2 mln.;
- gemiddeld is € 1,65 mln. uitgeleend aan gemeenten (lopende contracten) tegen een gemiddeld rendement van 0,41% en gemiddeld € 11,65 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,05% (waarvan het overgrote deel renteloos);
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitenplanning;
- de rentevisie voor 2025 is:
 - 3,50% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
 - 2,50% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 1 jaar;
 - 2,80% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
 - 3,00% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;

- 3,00% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2025 uit van een totaalsaldo aan middelen van € 86,4 mln. en een renteopbrengst van € 6.754 (leningen aan gemeenten) en € 5.825 (leningen vanuit publieke taak), gebaseerd op lopende leenovereenkomsten. Daarnaast verwachten wij een renteopbrengst van € 2,8 mln. vanuit de Schatkist.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen (x € 1 mln.)

	2024	2025	2026	2027	2028
Middelen op 31 december	86,4	71,4	33,4	-8,6	-26,6
Middelen gemiddeld	88,2	78,9	52,4	12,4	-17,5
Opbrengst (prognose)	3,1	2,8	1,0	0,4	0,0
Rendement (%)	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	0,0%

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen de provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft tot op heden geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	Het renterisico is het volume uitstaande schuld, dat in een jaar aan een renteherziening onderhevig is. Dit risico is in 2025 niet aanwezig, omdat wij geen leningen hebben aangetrokken. Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2025 bedraagt € 19,4 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt € 47,5 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet levert een ruimte onder de limiet op van € 66,9 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake.
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	Nagenoeg al onze middelen houden wij aan de schatkist. De enige uitzonderingen daarop zijn het rekening-courant saldo bij de BNG Bank en verstrekkingen in het kader van onderling lenen aan medeoverheden. Het risico van niet terugbetalen schatten wij daarom in als nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.
Liquiditeits-risico	De kans dat er op korte en/ of lan termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Uitgaven en inkomsten worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd (plannen) door een liquiditeitenplanning voor de komende 10 jaren te maken.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een relatief lange looptijd (8-10 jaar). Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte vergoeding in rekening-courant bij de Schatkist, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer

Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2025 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen in 2025 met zo'n € 14 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.2: Cashflowoverzicht

	Bedragen (€)
Liquiditeitenomvang per 31-12-2024	86
Bijdrage aan EMU-saldo	-29
Majeure mutaties <u>niet</u> geraamd in EMU-saldo	-1
Planningsoptimisme	10
Liquiditeitenomvang per 31-12-2025	66

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2025 wordt een tekort verwacht van € 29 mln. Voor de berekening van het EMU saldo verwijzen wij naar onderdeel IV Financiële begroting.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo

Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de investeringsagenda en grote mutaties in leningen. Deze schatten wij voor 2025 in op € 1,0 mln.

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt op basis van globale ervaringscijfers een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 10 mln.

4.5 Renteschema

Conform voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		(2,8)
Saldo rentelasten en rentebaten		(2,8)
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		(2,8)
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2025		(2,8)

x € 1 mln.

De berekende rentebate over 2025 bedraagt, op basis van de huidige rentestand, afgerond € 2,8 mln. De omvang is nog wel afhankelijk van de hoogte van de rentevergoeding (deze kan fluctueren) en de omvang van het saldo bij de Schatkist. Wij verwachten dat de omvang van het saldo Schatkistbankieren in de komende jaren zal teruglopen als gevolg van geplande uitgaven.

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. Daarnaast zijn er de rentebaten vanwege het (verplichte) Schatkistbankieren.

De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

In deze bestuursperiode werken GS en de ambtelijke organisatie aan de ambities en speerpunten zoals deze zijn verwoord in het coalitieakkoord *Toekomst voor het nieuwe land. Van voor en door Flevoland*. De richting die benadrukt wordt is enerzijds *hoe* we ons werk doen, waarbij de Flevolandse inwoners ons voor ogen staan en waarbij we hen zo mogelijk betrekken en anderzijds *concrete resultaten* die uitgevoerd moeten worden. Het verwoordt de behoefte die in Flevoland, net als in de rest van Nederland, breed wordt ervaren dat een verandering van de aanpak van de overheid nodig is. Er is behoefte aan een overheid die haar inwoners en ondernemers meer betreft bij wat ze doet. Een overheid van, voor en door haar inwoners. Dit is mede in de geest van de Omgevingswet. Die filosofie gebruiken we dan ook. Op die wijze kan worden gebouwd aan vertrouwen tussen samenleving en overheid. Deze dienstbaarheid geldt niet alleen voor de grote maatschappelijke opgaven, maar ook voor kleine zaken. Maar wat betekent dat voor de manier van werken? En welke veranderingen zijn voor de korte en de lange termijn nodig? Welke kwaliteiten in de organisatie zijn nodig, wat moet worden bijgesteld en verstevigd? Vanuit de gedachte dat het nodig is de brug te slaan tussen samenleving en overheid nemen we het belang van de inwoners van Flevoland als uitgangspunt. Over participatie hebben PS het afgelopen jaren beleid vastgesteld.

Werken aan maatschappelijke vraagstukken leiden tot andere organisatie

De provinciale organisatie is gestart met het veranderingsproces 'opgavegericht werken'. Hoe zien de inwoners hun huidige en toekomstige leefwereld, woon- en werkomgeving en welke opgaven moeten dan nu worden opgepakt? Opgavegericht werken is een middel om als overheid maximaal van betekenis te kunnen zijn in een snel veranderende omgeving. Deze werkwijze houdt in dat de:

belangrijkste maatschappelijke vraagstukken (de opgaven) het uitgangspunt zijn;

- belangrijkste maatschappelijke vraagstukken (de opgaven) het uitgangspunt zijn;
- provincie samenwerkt met andere belanghebbenden, wanneer deze iets kunnen toevoegen aan de aanpak van concrete opgaven, op basis van gedeelde belangen.
- provincie zoveel mogelijk ruimte geeft voor de uitvoering.
- toegevoegde waarde het uitgangspunt voor de betrokkenheid van de provincie is;

Voor de organisatie is dit een verandering in aanpak en manier van denken en werken. In de eerste plaats is niet langer het uitgangspunt adaptief te zijn op wat in de samenleving als maatschappelijk vraagstuk moet worden opgepakt. Wat de provincie als haar taakopvatting ziet is dan secundair. Dit kan er toe leiden dat gebruikelijke activiteiten die al jarenlang worden gedaan, van minder belang zijn, omdat nieuwe opgaven urgent en belangrijk worden gevonden.

In de tweede plaats is een leidraad voor de organisatie zich te focussen op resultaten. Door te sturen op 'output' (resultaat) en op maatschappelijk effect ('outcome') wordt de toegevoegde waarde van de provinciale inzet duidelijker. Dit is een langjarig traject omdat de gewoonte was te werken op basis van de inzet van mensen en middelen. Door concreter te worden in op te leveren producten wordt de transparantie en toegevoegde waarde van de provincie zichtbaar gemaakt.

Door de vraag van de inwoners van Flevoland voorop te stellen is een verandering van organisatie van het werk nodig. Kwalitatief, om die verbindende rol op een goede manier te kunnen invullen. Om aan de voorkant te zorgen voor draagvlak van beleid en uitvoering. Maar ook kwantitatief, omdat de omvang en complexiteit van het werk verder toenemen. Dat heeft te maken met de groei van onze provincie (aantal inwoners), mondigere inwoners, maar vooral met de extra werkdruk omdat intensieve samenwerking veel tijd en inzet vraagt. Zo is de ervaring van de werkbelasting als gevolg van het aantal WOO-verzoeken is toegenomen. Door te sturen en organiseren op opgaven en resultaten werkt de organisatie niet langer sectoraal, maar wordt het werk organisatiebreed bepaald. Zo is deze programmabegroting concernbreed en daarmee integraler dan voorheen voorbereid. Gezamenlijk is afgewogen welke resultaten de organisatie kan realiseren.

Als derde element van verandering moet worden genoemd dat vraagstukken niet exclusief van de provincie zijn. In toenemende mate wordt vanuit de inwoners maar ook vanuit het Rijk naar de regio's gekeken, met name wat betreft concretisering, uitwerking en realisatie. De uitvoering van de Strategische Agenda Flevoland, de gezamenlijke voorbereiding van het Ruimtelijk voorstel, de Omgevingsvisie en dergelijke worden meer en meer op regionale schaal aangepakt. We zien dat terug in de volle breedte van het 'bouwen aan de

samenleving' in Flevoland. Dit vergt de nodige inspanning met name om op regionale schaal tot uitvoering over te gaan, elkaar op te zoeken en uitvoeringsprogramma's op te stellen, menskracht en middelen toe te kennen. Dergelijke afstemming en samensmelting kost inzet van mensen en middelen ook de komende jaren maar draagt bij aan draagvlak en realisatiekracht. Al met al vraagt dit een sturende rol van de directie, een andere invulling van de managementrol en aan ambtelijk vakmanschap. Het is een meerjarig traject dat uiteindelijk het strategisch vermogen moet versterken, de professionaliteit en innovatiekracht verhoogt en de kwetsbaarheid op sleutelfuncties vermindert.

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering

HRM

Formatie en kwaliteit op niveau brengen

Om een objectief inzicht te krijgen in de achtergronden van de hoge werkdruk, heeft een extern bureau enkele jaren geleden onderzocht hoe de formatieomvang en -lasten (zowel eigen medewerkers als inhuur) van onze provincie zich verhouden tot die van vergelijkbare provincies. De conclusie daarvan is dat de totale formatielasten van onze provincie 11% lager waren dan die van vergelijkbare provincies. Intussen hebben we structureel middelen toegevoegd en fors geïnvesteerd in de organisatie.

Door middel van het jaarprogramma krijgen we geleidelijk inzicht in de daadwerkelijke inzetbare formatie. Het systeem is nog niet 100% volledig maar geeft ons wel een beeld dat de geconstateerde achterstand nog niet is ingelopen. De beschikbare kwaliteiten op de arbeidsmarkt is hier een van de oorzaken van, naast het verloop binnen de organisatie. We streven ernaar medewerkers kwalitatief op te leiden en in te zetten op hun kwaliteiten.

Dit vraagt ook een andere aanpak van vacatures die we uit zetten. We hebben in het afgelopen half jaar goede ervaring opgedaan met zogenaamde brede werving. Vacatures niet meer uitzetten op een specifiek profiel maar meer generiek. Door onder andere interne opleidingen kunnen we deze medewerkers specifiek inzetten.

Om een deel van die achterstand in te halen en de formatielast op een meer vergelijkbaar niveau te brengen als dat van de andere provincies, is in het coalitieakkoord opnieuw een structurele verhoging van de personele budgetten van € 1,35 mln. toegekend, met daarbovenop een ruimte van € 0,5 mln. per jaar gedurende deze coalitieperiode voor de extra inzet die nodig is voor de uitvoering van het coalitieakkoord.

Doorontwikkeling organisatie

Natuurlijk gaat het er vooral om dat de organisatie goed is toegerust voor de taken waarvoor zij zich gesteld ziet. En dat hangt zeker niet alleen af van de omvang van het ambtenarenapparaat. Het gaat ook om de manier van werken, om de kennis en vaardigheden van de mensen die onze organisatie vormen. Dat is 'het gezicht' van de provincie naar buiten en bepaalt hoe succesvol we onze provinciale rol invullen. Die kwaliteiten van de organisatie moeten goed aansluiten op waar de samenleving behoefte aan heeft. En dat verandert mee met de samenleving. Het vraagt voortdurende aandacht om te kunnen blijven voldoen aan de eisen van de tijd. Onder de noemer 'Doorontwikkeling organisatie' worden verschillende trajecten uitgevoerd om de organisatie daarvoor beter toe te rusten. Deze richten zich vooral op gedrag, de cultuur en de manier van (samen)werken.

Diversiteit en inclusie

Als moderne werkgever en regenboogprovincie investeert de provincie in het versterken van de diversiteit en inclusie binnen de organisatie. Want door elkaars verschillen te erkennen, te waarderen, en te benutten, vergroten we de kwaliteit van ons werk en van de organisatie.

In een periode van meerdere jaren blijven we bouwen aan een organisatie waarin iedereen zich veilig en geaccepteerd voelt en mee kan doen op basis van eigen kwaliteiten, competenties en eigenschappen. Onder het motto 'Er is meer dan je ziet' bieden we een uitgebreid programma van activiteiten gericht op bewustwording, dialoog en het versterken van inclusieve vaardigheden. Ook organiseren we jaarlijks de Diversity Week met boeiende sprekers en workshops.

Verduurzaming woon-werkverkeer

De provincie Flevoland is ondertekenaar van het Klimaatakkoord en deelnemer aan de nationale Coalitie Anders Reizen. Als lid van de coalitie heeft de provincie beloofd zich in te spannen voor het reduceren van de CO₂ uitstoot in het woon-werkverkeer en de dienstreizen van haar medewerkers. Als participant in de Vervoerregio Amsterdam heeft Flevoland zich gecommitteerd aan het verminderen van de congestie op de wegen in het regiogebied.

Aanvullend op bestaande voorzieningen voor de verduurzaming van het woon-werkverkeer, overweegt de provincie extra maatregelen die bijdragen aan het behalen van de gewenste doelen. Als basis dienen de uitkomsten dienen van een te houden onderzoek naar de motieven en voorkeuren van medewerkers in hun reisgedrag en keuze van vervoermiddel.

Participatiewet

Als regenboogprovincie heeft Flevoland diversiteit en inclusie hoog in het vaandel staan. Dit vertaalt zich onder meer in het aanstellen van medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet. Als waardevolle collega's die een vast onderdeel van de organisatie zijn, leveren participatiemedewerkers een belangrijke bijdrage aan het werk van de provincie. Gelet op de huidige krapte op de arbeidsmarkt is het daarom nog meer van belang dat we het arbeidspotentieel van deze collega's optimaal benutten en behouden. Deze krapte doet zich helaas ook voor in de beschikbaarheid van participatiemedewerkers zelf. Samen met de toenemende omvang van de organisatie, zorgt dit ervoor dat extra inspanningen nodig zijn om in de toekomst de quatumnorm van de Participatiewet te blijven halen.

Regionale samenwerking

De samenwerking tussen alle Flevolandse overheden in het kader van Samen Maken We Flevoland (SMWF) heeft zijn vruchten afgeworpen. Samen met het Rijk hebben de Flevolandse overheden afspraken vastgelegd in de Strategische Agenda Flevoland (SAF). Provincie Flevoland en alle regionale partners leveren actief inzet voor het Kernteam Regio Flevoland, dat de regionale samenwerking coördineert en faciliteert en de strategische belangen van Flevoland behartigt. Naast actieve inbreng in het Kernteam Regio Flevoland is actieve inbreng vanuit de organisatie nodig om de Strategische Agenda Flevoland uit te voeren en te actualiseren (rollende agenda). Door het integrale karakter van SMWF en SAF is deze inzet grotendeels opgenomen via formatie en budget voor beleidsteams, bestuursondersteuning, opgaveteams, directie, etc. De bestuurlijke coördinatie en inzet in de Bestuurlijke Contactgroep Samen Maken We Flevoland wordt ondersteund. De BCG richt zich op de interne en externe afstemming en bewaking van de voortgang op de realisatie van de SAF, de betrokkenheid van partners en volksvertegenwoordiging, en wordt de realisatie van de SAF gecoördineerd. Ten behoeve van het Kernteam Regio Flevoland wordt inzet van 0,6 fte programmaleider en 0,4 fte projectleider voorzien.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Rechtmatigheidsverantwoording (RMV)

In de Rechtmatigheidsverantwoording (RMV) legt GS in de jaarrekening verantwoording af over het gevoerde beleid met betrekking tot de rechtmatigheid van de financiële beheershandelingen. De ervaring die is opgedaan bij het opstellen van de RMV in 2024, worden betrokken bij de doorontwikkeling van het proces in 2025.

De uitkomsten van de in opdracht van GS uitgevoerde verbijzonderde interne controles, vormen de basis voor de onderbouwing en het uiteindelijke rechtmatigheidsoordeel van GS in de jaarrekening. In het voorgeschreven verantwoordingsmodel worden bij het overschrijden van de verantwoordingsgrens (vastgelegd in de financiële verordening) alle niet rechtmatig tot stand zijn gekomen baten, lasten en balansmutaties die de rapporteringsgrens overschrijden (eveneens vastgelegd in de financiële verordening) opgenomen. De accountant controleert de getrouwheid van de RMV.

In de paragraaf 'Bedrijfsvoering' van het jaarverslag worden alle afwijkingen die in de RMV zijn opgenomen nader toegelicht. Ook als de rechtmatigheidsafwijkingen lager zijn dan de door de PS vastgestelde verantwoordingsgrens, maar wel de rapporteringsgrens overschrijden worden deze opgenomen en nader toegelicht in de paragraaf 'bedrijfsvoering'. De toelichting gaat in op de omvang van de fouten, de oorzaken, eventuele verklaringen en de te nemen of reeds genomen maatregelen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Monitoring uitvoering rekenkamer-aanbevelingen

De recente onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer worden gemonitord. Bij het Jaarverslag 2024 wordt deze monitor opgeleverd. Op deze wijze kunnen PS volgen hoe de overgenomen aanbevelingen zijn uitgevoerd.

Digitalisering en Informatievoorziening

Het inzetten van de digitale transitie voor onze opgaven, onze digitale economie en de digitalisering van de provinciale organisatie maakt van de digitale transitie een meervoudige opgave en raakt alle opgaven, beleidsterreinen en onze wettelijke taken en hiermee de hele provinciale organisatie.

Daarom vraagt dit om een aanpak die de brug slaat het naar het tastbaar en toepasbaar maken van digitalisering voor onze opgaven, onze digitale economie, onze provinciale organisatie en al onze taken. We creëren een weerbaar digitaal fundament langs de resultaatgebieden 'veilige connectiviteit en toegang', 'digitale weerbaarheid' en de 'werkplek van de toekomst' en 'de implementatie van de Wet Digitale Overheid (WDO)'.

De alsmaar groter worden cyberdreiging op zowel onze eigen ICT infrastructuur als de fysieke infrastructuur (bruggen, sluizen en wegen) vraagt in wetgeving om proactieve maatregelen ten behoeve van bewustwording en (her)inrichting van processen en systemen om onze organisatie te beschermen. We dragen vanuit de systemen zorg voor het zo goed mogelijk beschermen van onze overheidsinformatie maar moeten de menselijke factor niet vergeten. Daarom is bewustwording ook een essentieel onderdeel uit het uitvoeringsplan 'Digitale Weerbaarheid' en zorgen we ervoor dat privacy conform de wetgeving geborgd.

In de Perspectiefnota 2025-2028 hebben we aangegeven dat we onze Cloud dienstverlening gaan aanbesteden zodat onze infrastructuur niet alleen veiliger wordt maar tegelijkertijd wendbaarder en meer flexibel. Dat is nodig om veilig gebruik te kunnen maken van nieuwe technologische ontwikkelingen zoals Artificiële Intelligentie en optimaal digitaal samen te kunnen werken. Dit is in het kader van een opgavegerichte vorm van organiseren nodig om adaptief te kunnen zijn en tegelijk te voldoen aan compliance en wettelijke verplichtingen. Tegelijkertijd is dit de transitie en ontwikkeling van een documentgedreven organisatie naar een datagedreven organisatie die bijdraagt aan het integraal werken en de doorgroei naar een netwerkorganisatie. Onze ambitie is dit samen met de Flevolandse gemeenten en het Waterschap te organiseren.

Inkoop en aanbesteding

We voeren op basis van het vastgestelde inkoopbeleid aanbestedingstrajecten. Op basis van dit beleid worden deze aanbestedingen mede beoordeeld op aspecten van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen en waar dat van toepassing is aspecten als Klimaat- en Milieubewust inkopen, Circulair inkopen, Sociaal inkopen en Ethisch inkopen. Het element Sociaal inkopen omvat de inzet vanuit de Participatiewet/ Quotumwet en het toepassen van social return, diversiteit en inclusie.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Privacy geborgd

We geven uitvoering aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de bijbehorende Uitvoeringswet (UAVG). In de organisatie wordt permanent aandacht besteed aan het thema privacy en het verwerken van persoonsgegevens. In 2025 worden trainingen aangeboden op het gebied van de privacy-regelgeving. Daarnaast wordt per casus een advies gegeven. Op deze wijze worden de medewerkers bewust gemaakt van privacyaspecten en zijn ze in staat privacy te waarborgen in de uitvoering van het werk en bij het aangaan van samenwerkingsverbanden.

Wet open overheid

Woo per fase geïmplementeerd in de organisatie

De samenleving vraagt steeds vaker transparantie en openheid van de overheid. Per 1 mei 2022 is de Wet open overheid in werking getreden. De provincie Flevoland wil met een meerjarig programma toegroeien naar een effectief transparante en goed toegankelijke overheid. Dit vraagt van een ieder een ander grondhouding en bewustwording ten aanzien van het creëren en opslaan van informatie. Bijvoorbeeld door informatie, beleidsvoornemens en besluiten te verwoorden in begrijpelijke taal en inachtneming van privacy gegevens. Maar ook door heldere afspraken te maken over de opslag en uitwisseling van data. We richten daarvoor een datalandschap in dat maximaal in dienst staat van samenleving en de integrale opgaven. De elementen in dit landschap proberen we goed op elkaar aan te laten sluiten.

In de organisatie wordt via programmasporen de invoering van de Woo gerealiseerd, de komende tijd bijvoorbeeld:

- ambtelijk vakmanschap: bewustwording, opleiding;
- organisatie en beleid; de implementatie van kaders, richtlijnen en governance;

- processen en (management)informatie optimaliseren, met name aan de voorkant openbaarmaking goed inregelen en daarop sturen;
- systemen en tooling, zoals search engine, anonimiseringstool, sjabloongenerator, maar ook verplicht aansluiten op het landelijke publicatieplatform Woo-index.

Wet open overheid: zie verder separate paragraaf Openbaarheid.

Verbouwing huis van de provincie

PS hebben in 2023 een investeringskrediet beschikbaar gesteld van € 3 mln. voor een verbouwing van het provinciehuis. Vanuit het perspectief van bestuurlijke vernieuwing en een transparante overheid hebben PS bepaald hoe zij het gebruik van het provinciehuis willen ontwikkelen tot het provinciale huis van de democratie. In rondende 2025 voorbereiding op de aanbesteding af en start de aanbestedingsfase. In 2025 wordt verder geïnvesteerd in het duurzaam karakter van het provinciehuis. We worden gasloos. De eigen opwek van energie wordt tevens vergroot middels het plaatsen van de solar carports waarmee ons energieprofiel verbetert.

Het gebouw wordt zo ingericht dat naast de provincie ook andere organisaties, zoals medewerkers van het Rijk, van andere overheden en verbonden partijen gebruik kunnen maken van werkplekken en andere voorzieningen. Tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in faciliteiten die nodig zijn om eigentijds, opgave- en gebiedsgericht samen te werken bijvoorbeeld in ateliervorm, digitaal te overleggen, ontmoetingen te regelen.

Overige provinciale vestigingen

De steunpunten worden eveneens duurzaam verbeterd qua energievraag en -opwek, dit moet resulteren in een prettiger werkklimaat en verbeterd (minimaal) energielabel A. Hiermee geven we invulling aan de voorbeeldrol van ons als overheid. Het voormalig provinciale paviljoen op de Floriade heet inmiddels Proeflokaal Flevoland en wordt ingezet als locatie voor samenkomsten, werkbijeenkomsten, ontmoetings- en vergadercentrum.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de 'Kadernota verbonden partijen 2015' die op 28 oktober 2015 door PS is vastgesteld. De nota schetst een visie en een beeld van de beleidsvoornemens die bij het al dan niet aangaan of aanhouden van een verbonden partij een rol spelen en beschrijft ook de positie van PS in relatie tot de verbonden partijen.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Horizon B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	Stichtingen en verenigingen
OMALA N.V.	Interprovinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	Overige verbonden partij(en)
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Alliander N.V.	Stichting DE-on
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	
Groefonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2023 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	7.520	7.520
Omvang vreemd vermogen	5.688	5.688
	2024	2025
Financieel resultaat	-228	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2023 en het Jaarplan 2024, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. Dit doet Horizon langs drie lijnen, namelijk: 1) innoveren (het ondersteunen van bedrijven die nieuwe verdienmodellen zoeken en het verder uitwerken van innovatieve businesscases), 2) internationaliseren (exportbevordering en acquisitie van nieuwe bedrijven) en 3) investeren (verstrekken van financiering aan Flevolandse bedrijven, daar waar er sprake is van marktfalen). De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in een drietal Flevolandse entiteiten: De Aanjager B.V. (100%), het MKB Fonds Flevoland B.V. (81,5%) en het Technofonds Flevoland B.V. (62,5%). Met deze entiteiten worden Flevolandse bedrijven ondersteund. Het Jaarplan 2025, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2025 nog niet beschikbaar.

Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Deze fondsen zijn ondergebracht in separate besloten vennootschappen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Horizon vervult de rol van fondsbeheerder voor deze fondsen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig geselecteerd om de risico's te beperken. Ook tussentijds is de fondsbeheerder nauw betrokken bij de bedrijven die financiering vanuit de fondsen hebben ontvangen. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de hierboven genoemde fondsen-B.V.'s. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website		
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	459	459
Omvang vreemd vermogen	158	158
	2024	2025
Financieel resultaat	17,4	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2023, begroting 2024,

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie.

3

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website		
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	242	245
Omvang vreemd vermogen	184	184
	2024	2025
Financieel resultaat	2	2,5
Dividend	0	0

Jaarrekening 2023, begroting 2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Visit Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op recreatief toeristisch gebied activiteiten uit voor de provincie.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website		
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. Klopman & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	435	511
Omvang vreemd vermogen	887	64
	2024	2025
Financieel resultaat	101	77
Dividend	0	0

Jaarrekening 2023 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig behorend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Derhalve zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is reeds verkocht, en de verwachting is dat de verkoop van gronden niet tegen lagere prijzen zal worden gerealiseerd. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. Klopman & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	1.600	1.600
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	5.240	5.313
	2024	2025
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2023 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMAALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMAALA N.V.

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	75.027	78.434
Omvang vreemd vermogen	136.384	137.375
	2024	2025
Financieel resultaat	3.407	3.418
Dividend	150	150

Prognose o.b.v. Begroting 2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven. Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

De provincies zijn conform de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Als de

exploitant zijn verplichting niet na kan komen (afdichten van de stortplaats), dan komen deze kosten voor rekening van de provincie. Afvalzorg heeft twee actieve stortplaatsen in Flevoland. Afvalzorg Deponie BV (dochteronderneming Afvalzorg Holding N.V.) dient conform de vergunningvoorschriften financiële zekerheid te stellen aan provincie Flevoland voor de aan te brengen bovenafdicthingen. De omvang van de te stellen zekerheid bedraagt € 2,27 per gestorte ton afval conform artikel 12 Stortbesluit bodembescherming. Afvalzorg heeft twee beleggingsrekeningen in onderpand gegeven aan provincie Flevoland als financiële zekerheid voor de aanleg van bovenafdicthingen op stortlocaties Braambergen in Almere en Zeeasterweg in Lelystad. Daarnaast is er zowel bestuurlijk als financieel voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel (10%) in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn verdere beheersmaatregelen niet aan de orde. De provincie is belast met de nazorg van gesloten stortplaatsen. De kosten hiervan worden door de exploitant (Afvalzorg) van de stortplaats opgebracht door middel van een nazorgheffing en in het provinciale nazorgfonds beheerd. De hoogte van de jaarlijkse nazorgheffing wordt in belangrijke mate bepaald door de gehanteerde rekenrente en de vastgestelde milieuhygiënische maatregelen in het nazorgplan. Op dit moment is er discussie over de te hanteren rekenrente gezien tegenvallende opbrengsten van het vermogen in het nazorgfonds. Door de provincie is besloten om in 2024 en 2025 onderzoek hiernaar te doen en in 2026 de nazorgheffing aan te passen. Een sterke verlaging van de door de Provinciale Nazorgfondsen gehanteerde rekenrente zal afhankelijk van de wijze waarop dit wordt geëffectueerd en de periode waarin eventuele additionele heffingen worden opgelegd, een zeer grote financiële impact hebben op Afvalzorg. De continuïteit van de onderneming zou daarmee mogelijk in gevaar komen.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	678.000	706.000
Omvang vreemd vermogen	1.350.000	1.372.000
	2024	2025
Financieel resultaat	28.000	46.000
Dividend	12	12

Prognose o.b.v. Financieel jaarplan 2024-2028

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's. In de planperiode is de verwachting dat de solvabiliteit rond de 30% zal uitkomen. Jaarlijks zal worden beoordeeld of uitkering van dividend mogelijk is. Vitens wil de solvabiliteit de aankomende jaren laten stijgen naar een minimumniveau van 35% en blijvend voldoen aan de financiële ratio's zoals gesteld door de kredietverstrekkers. Hiervoor zal de aankomende jaren het nettoresultaat moeten worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.615.000*	4.721.000***
Omvang vreemd vermogen	107.459.000*	110.819.000***
	2024	2025
Financieel resultaat	300.000**	254.000****
Dividend	163**	100****

<https://www.bngbank.nl/over-bng-bank/kerncijfers-en-jaarverslagen/jaarverslag-2023>

x € 1.000

Aanvullende informatie

(*) 01-01-2023 (**) 2022 (***) 31-12-2023 (****) 2023 De bank is door de toezichthouder De Nederlandse Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating (Standard&Poors's AAA, Moody's Aaa en Fich AAA) met, in alle gevallen, een "stable outlook". De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,05	0,05
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.749.000	5.628.000
Omvang vreemd vermogen	5.252.000	5.412.000
	2024	2025
Financieel resultaat	879.000	-
Dividend	80	37

Prognose o.b.v. halfjaarcijfers 2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiemaatschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

10

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	9.017	9.017
Omvang vreemd vermogen	59	59
	2024	2025
Financieel resultaat	65	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2023 en het Jaarplan 2024, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Sinds 2018 verstrekt TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen aan Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen om op deze wijze innovatie in een vroeg stadium al te ondersteunen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds minimaal 50% revolverend is. Het fonds heeft tot en met 2023 een toegezegd fondsvermogen van € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (inclusief € 1,3 mln. rijkscofinanciering). De overige € 8 mln. is afkomstig van de provincie. Hieruit worden ook de beheerkosten aan de fondsbeheerder (Horizon B.V.) betaald. De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het reeds overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Het Jaarplan 2025, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2025 nog niet beschikbaar.

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2023. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland. Na 2023 zijn er vooralsnog geen nieuwe middelen beschikbaar om nieuwe financieringen te verstrekken, tenzij bestaande financieringen worden terugbetaald. Dit laatste wordt voor de komende jaren echter nog niet voorzien. De provincie, als aandeelhouder, en de fondsbeheerder verkennen verschillende mogelijkheden om nieuw kapitaal te verwerven om ook na 2023, naast het beheren van de al bestaande portefeuille, meer innovatief Flevolands MKB te kunnen ondersteunen.

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	28,81	29,76
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	2.506	961
Omvang vreemd vermogen	4.769	4.769
	2024	2025
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2025

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgroning en water ondergebracht bij de OFGV.

Het Flevolands Archief

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & J. Klopman	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	549	297
Omvang vreemd vermogen	273	120
	2024	2025
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose op basis van Programmabegroting HFA 2025-2028.

x € 1.000

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	9.393	9.393
Omvang vreemd vermogen	28.690	28.690
	2024	2025
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

x € 1.000

Aanvullende informatie

Saldi 1/1 op basis van (geconsolideerde) jaarrekening vereniging IPO 2023. De conceptbegroting 2024 en 2025 sluiten op 0, dus eigen vermogen per 31/12 gelijk aan 1/1.

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J. de Reus	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	885	908
Omvang vreemd vermogen	4.484	4.484
	2024	2025
Financieel resultaat	59	23
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde Jaarstukken 2023 en de Exploitatiebegrotingen 2024 en 2025.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het 'NDOV-programma' en het 'Samenwerkingsprogramma DOVA' de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening conform de vastgestelde verdeelsleutels.

15

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.758	
Omvang vreemd vermogen	29.063	
	2024	2025
Financieel resultaat	43	
Dividend	n.v.t.	

Jaarrekening 2022 (concept) en prognose 2024.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur alsmede een eigen begroting en jaarrekening. GS zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheeren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijke rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement).

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een

financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

16

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.eef-flevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	8.500	8.500
Omvang eigen vermogen	-2.906	-2.900
Omvang vreemd vermogen	8.733	8.741
	2024	2025
Financieel resultaat	6	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. Jaarplan 2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, echter is met PS afgesproken dat DE-on wordt behandeld als ware het een verbonden partij. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen. In 2023 is de looptijd van de drie uitstaande leningen met 8 jaar verlengd, tot en met 2042. GS hebben bij besluit van 30 augustus 2022 een aanvullende lening van € 6,5 mln. beschikbaar gesteld aan DE-on. Ten tijde van het opstellen van de Programmabegroting 2024 heeft DE-on geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Indien niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' een bedrag van € 7,7 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 2,9 mln.

Groeifonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl/groeifondslevoland	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Versterken van de economische structuur en stimuleren werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2025	31-12-2025
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	50,00	50,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	10.700	10.700
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	19.950	19.950
Omvang vreemd vermogen	8	8
	2024	2025
Financieel resultaat	-346	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2023 en de Exploitatiebegroting 2024. x € 1.000

Aanvullende informatie

Groeifonds Flevoland B.V. heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in provincie Flevoland. Dit doet zij door het participeren in alsook het aangaan en verstrekken van (achtergestelde) geldleningen aan vennootschappen en andere ondernemingen die in de ruimste zin een bijdrage kunnen leveren aan dit doel. De Nederlandse Staat en provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit. De initiële fondsomvang bedroeg € 16 mln., waarbij een eerste kapitaalstorting van € 8 mln. heeft plaatsgevonden bij de oprichting. Op 23 november 2021 is het aandelenkapitaal met € 5,4 mln. uitgebreid en door beide aandeelhouders (naar rato van ieders belang) volgestort. In december 2023 heeft door beide aandeelhouders een tweede kapitaalstorting van € 8 mln. op het initiële fondsvermogen plaatsgevonden. De Exploitatiebegroting 2025 is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2025 nog niet beschikbaar.

Door middel van een aandeelhoudersinstructie is de fondsbeheerder opgedragen om voorafgaand aan het verstrekken van financiering aan een ondernemer een berekening te maken van het mogelijk verlies op deze financiering. Daarnaast dient de fondsbeheerder deze berekening jaarlijks te herzien voor de gehele portefeuille. Hierbij heeft de fondsbeheerder de restrictie dat het gehele risico op de portefeuille niet groter mag zijn dan 25%.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het Omgevingsplan.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het Omgevingsplan (<https://geo.flevoland.nl/omgevingsplan>), de 'Omgevingsvisie FlevolandStraks' welke het visiedeel van het Omgevingsplan vervangt en de 'Kadernota Grondbeleid'. In deze kadernota zijn zowel het bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondverwerving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling tevens een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald. Een voorbeeld hiervan is het programma 'Nieuwe Natuur', waarvoor in het besluit ten behoeve van een werkbudget voor grondverwerving aanvullende voorwaarden zijn opgenomen voor deze grondhandelingen.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Indien het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van PS - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is vooralsnog geen sprake. De provincie participeert in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V., waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden. Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptrijving) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Deze gronden zijn oorspronkelijk aangekocht ten behoeve van het voormalig plangebied Oostvaarderswold en nu opgenomen in het programma 'Nieuwe Natuur'. Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de jaarrekening gepresenteerd als Materieel Vast Actief (MVA). Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden 'Flevolands Programma Landelijk Gebied' (FPLG)

Voor het 'Flevolands Programma Landelijk Gebied' (FPLG) is het nodig om gronden, terreinen en opstallen aan te kunnen kopen. Die aankopen zijn nodig om voorwaarden te scheppen voor de doelen uit programma. Voorbeelden daarvan zijn aankopen van vastgoed en bedrijven om verplaatsingen mogelijk te maken (ruilgronden) of het verkrijgen van stikstofemissieruimte. Dergelijke aankopen worden gezien als (tijdelijk) bezit en moeten als zodanig op de balans van de jaarrekening worden gezet, in plaats van als besteding ten laste van een budget uit de programmabegroting.

Beoogde transacties 2025

Voor het jaar 2025 verwachten wij transacties uit te voeren binnen het programma 'Provinciaal Programma Landelijk Gebied'. De omvang hiervan is nog niet bekend.

Waardering grond

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstallen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen

bijdragen van derden. Indien afwaardering noodzakelijk is, zullen de daaruit volgende kosten ten laste worden gebracht van de rijksmiddelen die voor de uitvoering van het FPLG beschikbaar worden gesteld.

8 Openbaarheidsparagraaf Woo

Algemeen

Deze Openbaarheidsparagraaf Woo is opgenomen in deze programmabegroting op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De omschrijving van wat in deze paragraaf naar voren wordt gebracht is globaal aangeduid: "een bestuursorgaan besteedt in de jaarlijkse begroting dan wel de jaarlijkse begroting van het openbaar lichaam of de rechtspersoon waarvan het bestuursorgaan deel uit maakt, aandacht aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en doet in de jaarlijkse verantwoording verslag van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens". In de paragraaf Bedrijfsvoering is op de organisatieaspecten van de Woo ingegaan.

De 'Wet open overheid' (Woo) is per 1 mei 2022 in werking getreden en vervangt de 'Wet openbaarheid van bestuur' (Wob). GS hebben op basis van een impactanalyse in 2021 vorig jaar vastgesteld in vier jaar toe te willen groeien naar de variant 'Maximaal transparant en maximaal toegankelijk'. Daartoe is een vierjarig gefaseerd programma met vier programmasporen opgezet dat is ondergebracht bij de pijler 'Digitaal fundament' van de 'Digitale Transitie'. PS hebben middelen ter beschikking gesteld voor invoering van de wet. De eerste fase van het programma heeft zich gericht op 'Basaal transparant en basaal toegankelijk'. Daarin zijn flinke vorderingen gemaakt. Zo zijn 12 van de 17 informatie categorieën via onze website ontsloten en is de speciale landingspagina 'Openbare documenten op de website geoptimaliseerd voor wat betreft toegankelijkheid. 2025 zal in het teken staan van aansluiting op de (wettelijk verplichte) landelijke Woo-index, conform de door BZK opgestelde planning.

Via vier plateaus en 22 (deel)projecten wordt de implementatie van de Woo gerealiseerd en wordt daarover gerapporteerd. Vanuit het perspectief van de wet gezien zijn drie thema's dominant. Dat zijn

1. De actieve openbaarmaking (uit eigen beweging);
2. De passieve openbaarmaking (op verzoek);
3. Informatiehuishouding op orde als absolute randvoorwaarde om aan de wet te voldoen.

Deze dominante thema's zijn uitgewerkt langs de vier genoemde sporen. Voor 2025 en verder zijn belangrijke Doelen en activiteiten:

- Implementatie van een nieuwe sjabloongenerator die naast een groter gebruikersgemak noodzakelijk is om 'archiving en openbaarmaking by design' te implementeren;
- De implementatie van Microsoft 365 Copilot (start al in 2024) die vanuit het perspectief van openbaarmaking belangrijk is om informatie snel te kunnen vinden, te analyseren en te ontsluiten;
- Uitvoering van de roadmap 'werkplek van de toekomst in het kader van goed informatie- en archiefbeheer'. De strategische impactanalyse loopt nu. Dit wordt het kompas om in te zitten op duurzaam en modern informatie- en archiefbeheer waarbij zaakstelsel Djuma, DMS/Edocs, het dataplatform en Sharepoint/Teams als belangrijkste applicaties betrokken zijn;
- Verdere implementatie (want al gestart) van 'Ambtelijk Vakmanschap' (bewustwording en vaardigheden) waarin werken vanuit het perspectief van maximale transparantie en toegankelijkheid een belangrijke pijler is;
- Het verder op orde brengen van de informatiehuishouding, waarbij ook zoveel rekening wordt gehouden met de implicaties van de nieuwe Archiefwet.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2025

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2025. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door PS vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	10.122	-122	10.000
2 Landbouw, visserij, water, natuur in balans	27.690	-4.603	23.086
3 Bloeiende economie	12.418	-910	11.508
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	13.411	-910	12.500
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	13.714	-3.648	10.066
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	80.783	-2.751	78.032
7 Eigentijds bestuur	5.935	-50	5.885
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	79.272	-221.652	-142.380
Saldo	243.345	-234.647	8.698
Saldo reservemutaties	32.844	-41.543	-8.698
Geraamd resultaat	276.189	-276.189	0

x € 1.000

Detaillering baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	8.556	11.466	10.000	9.563	9.063	9.013
2 Landbouw, visserij, water, natuur in balans	23.686	23.509	23.086	16.529	20.494	16.378
3 Bloeiende economie	5.646	15.595	11.508	9.772	9.079	7.064
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	10.518	14.388	12.500	11.526	11.126	10.923
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	10.896	11.344	10.066	8.815	8.815	8.715
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	66.248	84.295	78.032	78.358	78.580	79.440
7 Eigentijds bestuur	5.782	6.046	5.885	5.649	5.656	4.956
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-152.362	-143.785	-142.380	-137.325	-136.282	-133.440
Saldo van baten en lasten	-21.030	22.859	8.698	2.888	6.531	3.050
Stortingen in reserves	64.164	31.552	32.844	14.548	14.055	12.877
Onttrekkingen aan reserves	-56.209	-54.412	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
Saldo reservemutaties	7.954	-22.859	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050
Geraamd resultaat (- = overschot)	-13.075	0	0	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	9.934	13.404	10.122	9.686	9.186	9.036
2 Landbouw, visserij, water, natuur in balans	34.075	31.390	27.690	17.905	21.842	17.694
3 Bloeiende economie	9.041	17.415	12.418	10.427	9.733	7.421
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	11.069	15.041	13.411	11.595	11.195	10.992
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	13.771	14.615	13.714	11.827	11.999	11.899
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	78.277	87.978	80.783	81.109	81.331	82.191
7 Eigentijds bestuur	5.994	6.073	5.935	5.699	5.706	5.006
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	65.150	87.801	79.272	82.460	87.891	96.525
Lasten	227.311	273.717	243.345	230.708	238.884	240.764
Stortingen in reserves	64.164	31.552	32.844	14.548	14.055	12.877
Lasten inclusief toevoegingen reserves	291.475	305.270	276.189	245.256	252.939	253.642

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-1.377	-1.938	-122	-122	-122	-22
2 Landbouw, visserij, water, natuur in balans	-10.389	-7.881	-4.603	-1.376	-1.348	-1.316
3 Bloeiende economie	-3.396	-1.819	-910	-655	-655	-357
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	-551	-652	-910	-68	-68	-68
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-2.876	-3.271	-3.648	-3.012	-3.184	-3.184
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-12.028	-3.683	-2.751	-2.751	-2.751	-2.751
7 Eigentijds bestuur	-212	-27	-50	-50	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-217.512	-231.586	-221.652	-219.785	-224.174	-229.964
Baten	-248.341	-250.858	-234.647	-227.820	-232.353	-237.714
Onttrekkingen aan reserves	-56.209	-54.412	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-304.550	-305.270	-276.189	-245.256	-252.939	-253.642

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2023 Rekening	2024 Na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
a. Provinciefonds	-161.915	-183.385	-171.850	-168.948	-174.323	-180.114
b. Opcenten MRB	-49.042	-41.600	-42.300	-45.700	-46.100	-46.500
c. Dividend	-351	-409	-303	-303	-303	-303
d. Rente	-2.253	-2.042	-2.842	-1.842	-442	-42
e. Overig (afwikkelingsverschil)	0	0	0	0	0	0
Totaal	-213.561	-227.436	-217.296	-216.794	-221.169	-226.959

x €1.000

a. Provinciefonds

De uitkering uit het provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het Rijk ontvangen, voornamelijk bedoeld voor de uitvoering van de wettelijke taken. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om zelf inkomsten te genereren (belastingen en vermogensinkomsten). De omvang van het provinciefonds kan in ieder geval drie keer per jaar gewijzigd worden door het Rijk, waarover wij geïnformeerd worden via de circulaire in mei, september en december. Sinds 2024 is het provinciefonds niet meer direct gekoppeld aan de omvang van de Rijksuitgaven, maar groeit of krimpt het fonds in lijn met de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product. De in deze begroting opgenomen uitkeringen voor 2025 en volgende jaren zijn gebaseerd op de 'Meicirculaire provinciefonds 2024'.

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2024. Vanaf 2025 gaan wij uit van een jaarlijkse indexering van 1% op het tarief. Omdat vanaf 2026 elektrische voertuigen belast zullen worden, zal de omvang van het belastbare voertuigenbestand toenemen. Het Rijk is voornemens om de vrijstelling van de MRB op elektrische voertuigen

te verlengen tot en met 2030. Omdat ons een compensatie is toegezegd hebben wij in deze begroting nog wel rekening gehouden met de inkomsten van de voertuigen in 2025 en verder.

Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenduitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2023 zijn bekend. Voor de jaren 2025-2028 wordt verondersteld dat die in lijn zullen liggen met de dividenduitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:

- *rente provincie*: dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten).
- *overige rentebaten*: dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf 'Financiering'.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2023 Rekening	2024 Na wijziging	2025 Ontwerp	2026 Ontwerp	2027 Ontwerp	2028 Ontwerp
Rente provincie	-2.236	-2.034	-2.834	-1.834	-434	-34
Overige rentebaten	-17	-9	-9	-9	-9	-9
Totaal	-2.253	-2.042	-2.842	-1.842	-442	-42

x €1.000

Kosten van overhead

Provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal personeel en organisatie (8.2.1)	51.131	57.711	58.214	56.779	56.184
Af: direct personeel	-24.783	-27.781	-28.023	-27.332	-27.046
Saldo personeel en organisatie indirect	26.348	29.930	30.191	29.447	29.138
Financiën, communicatie en jur. zaken	523	523	523	523	523
Facilitaire zaken en Financiële administratie (product 8.2.5)	5.018	5.018	4.975	4.733	4.737
Informatievoorziening (product 8.2.6)	5.234	5.234	5.195	5.172	5.172
Totale kosten overhead	37.123	40.706	40.885	39.875	39.571

x €1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Personele lasten indirect (ondersteunend) personeel	19.237	20.636	20.816	20.303	20.090
Personele lasten direct personeel	24.783	27.781	28.023	27.332	27.046
Personele overhead in %	44%	43%	43%	43%	43%

x €1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Tabel 1.9: Stelposten

	2024 Na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Loon- en prijsontwikkeling	1.458	920	6.448	11.688	17.981
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Onvoorziene uitgaven	140	140	140	140	140
Stelpost onzekerheden	400	400	800	1.200	1.600
Stelpost financiering	0	0	0	400	1.500
Stelpost nieuw beleid	12.978	5.025	3.811	3.376	4.626
Totaal	15.026	6.535	11.248	16.854	25.896

x €1.000

Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2025 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2025 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2025 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2024 van het Centraal Planbureau alsmede actuele inzichten van de salarisontwikkelingen. Op basis van voorlopige informatie van het CPB, over de indexcijfers, verwachten wij dat het saldo van de stelpost nodig zal zijn voor verdere kostenstijgingen. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2025	2026	2027	2028
Beginsaldo stelpost 'Loon- & prijsontwikkeling' (Programmabegroting 2024):	9.660	16.489	22.753	22.753
Bijstelling prijspeil 2025 in perspectiefnota	-3.149	-4.078	-4.818	2.075
Saldo stelpost 'Loon- & prijsontwikkeling' na bijstelling	6.511	12.411	17.935	24.828
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten	-1.597	-1.597	-1.597	-1.597
- subsidiebudgetten	-3.368	-3.368	-3.368	-3.368
- overige inzet voor begroting 2025	-625	-998	-1.282	-1.882
Stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling' begroting 2025	920	6.448	11.688	17.981

x € 1.000

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, indien en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Binnen provincie Flevoland is op dit moment één activiteit als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aangemerkt, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid omtrent de hoogte van de over 2025 af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 0,05 mln.

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost onzekerheden

Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost 'Onzekerheden' opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB.

Stelpost financiering

Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken. De omvang daarvan zal in de orde van grootte van € 13 mln. in 2027 en € 42 mln. in 2028. Dit leidt naar verwachting tot extra lasten (rente) in onze begroting in 2027 (€ 0,4 mln.) en 2028 (€ 1,5 mln.). Daarom is in deze begroting een stelpost voor de verwachte financieringslasten opgenomen.

Stelpost 'Nieuw Beleid' en vrije ruimte 'Brede Bestemmingsreserve'

De stelpost 'Nieuw Beleid' geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden volgens vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Ook zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor indien nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid' is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken.

Tabel 1.11a: Stelpost Nieuw Beleid

Verloopoverzicht stelpost 'Nieuw Beleid' en 'Brede Bestemmingsreserve' (-/- = verlaging stelpost)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
A. Initiële omvang				
Saldo op basis van begroting 2024	6.242	776	0	-1.848
Slotwijziging 2023	2.821	230	2.683	2.683
Totaal initiële omvang A	9.063	1.007	2.683	835
B. Inzet Perspectiefnota 2025-2028				
Inzet voorstellen Perspectiefnota 2025-2028	-3.126	4.504	924	1.551
Totaal inzet Coalitieakkoord 2023-2027 B	-3.126	4.504	924	1.551
C. Meerjarige effecten Zomernota 2024				
Meerjarige effecten Zomernota 2024	-164	-164	-164	-164
Totaal meerjarige effecten Zomernota 2024 C	-164	-164	-164	-164
D. Wijzigingen in begroting 2025 ten opzichte van kader				
Effecten Meicirculaire 2024	-5.976	-7.983	-8.665	-8.822
Actualisatie opbrengst opcenten MRB	0	400	800	1.200
Actualisatie kapitaallasten	331	457	896	649
Actualisatie stelpost 'Financiering'	1.800	1.300	600	500
Actualisatie stelpost 'Onzekerheden'	400	400	400	400
Actualisatie stelpost L&P	106	376	660	1.170
Actualisatie oormerken wegen/fietspaden	1.038	1.168	168	168
Ontwikkelfonds Flevoland Leert	-250	-250	-250	-250
MSNF - start kapitaallasten vanaf 2029	0	0	1.250	1.050
Uitbreidingsvergoeding delegatiebesluit OV Almere	-205	-205	-205	-205
Egalisatie meerjarenperspectief 2027/2028	0	0	1.026	2.041
Herverdeling IPO vereniging	-105	-105	-105	-105
Stijgende accountantslasten door toename specifieke uitkeringen (SPUK)	-69	-69	-69	-69
Indexatie huurvergoedingen en wisseling van partijen	50	50	50	50
Totaal wijzigingen in begroting 2025 D	-2.879	-4.460	-3.444	-2.222
Eindsaldo stelpost 'Nieuw Beleid' A+B+C+D	2.894	887	0	0

x € 1.000

Tabel 1.11b: Resterende oormerken stelpost 'Nieuw beleid' en vrije ruimte

	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo stelpost 'Nieuw beleid' A	5.025	3.811	3.376	4.626
A. Oormerken n.a.v. Coalitieakkoord 2019-2023				
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)	0	0	452	452
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)	0	791	791	791
B. Overig				
- SWUNG (kap. last investering)	82	82	82	82
- Werelderfgoed Schokland	50	50	50	50
- MSNF	0	0	0	1.250
- Infrastructuur kapitaallasten (coalitieakkoord 23-27)	2.000	2.000	2.000	2.000
Totaal geormerkt B	2.132	2.923	3.376	4.626
Saldo vrije ruimte stelpost 'Nieuw beleid' A - B	2.894	887	0	0

x € 1.000

Tabel 1.11c: Resterende vrije ruimte in de stelpost 'Nieuw beleid' en de 'Brede Bestemmingsreserve'

Specificatie stelposten en vrije ruimte	Stelpost 'Nieuw Beleid'			
	2025	2026	2027	2028
Saldo A	5.025	3.811	3.376	4.626
Totaal geormerkt B	2.132	2.923	3.376	4.626
Saldo vrije ruimte A - B	2.894	887	0	0

x € 1.000

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2025-2028 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2025	2026	2027	2028
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop)	2,9%	2,2%	2,2%	2,2%
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	4,7%	3,6%	3,3%	3,9%
* Salarissen	4,5%	4,4%	3,8%	4,8%
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	2,7%	2,5%	2,5%	2,5%
* Uitzettingen (leningen gemeenten)	0,41%	nihil	nihil	nihil
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,05%	0,05%	0,05%	0,05%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	juli 2024	juli 2024	juli 2024	juli 2024
* Circulaire provinciefonds	mei 2024	mei 2024	mei 2024	mei 2024

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2025 van het Centraal Planbureau (CPB). De ramingen voor de jaren 2025-2028 zijn gebaseerd op het veronderstelde prijspeil van 2025 en voor de salarissen op de CAO 2025-2026. Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost 'Loon- en prijsontwikkelingen' opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2025 opgenomen. Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, alsmede het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D van deze programmabegroting.

Tabel 1.13: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2025	Structureel 2025	Totaal 2025
1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	1.100	9.022	10.122
2 Landbouw, visserij en natuur in balans	13.121	14.569	27.690
3 Bloeiende Economie	5.334	7.083	12.417
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	2.316	11.095	13.411
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	2.351	11.363	13.714
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	5.573	75.211	80.784
7 Eigentijds bestuur	664	5.271	5.935
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	14.221	65.051	79.272
Totaal lasten	44.680	198.665	243.345
1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	-100	-22	-122
2 Landbouw, visserij en natuur in balans	-3.288	-1.316	-4.604
3 Bloeiende Economie	-553	-357	-910
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	-842	-68	-910
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-1.001	-2.646	-3.647
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	0	-2.751	-2.751
7 Eigentijds bestuur	0	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-4.200	-217.452	-221.652
Totaal baten	-9.983	-224.662	-234.646
Totaal saldo van lasten en baten	34.697	-25.997	8.698
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-9.880	1.182	-8.698
Geraamd resultaat	24.817	-24.817	0

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingssaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingssaldo (cf. BBV)

	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	8.698	2.888	6.531	3.050
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (tabel 1.2)	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (bijlage D)	-24.817	-22.031	-26.800	-33.352
Structureel begrotingssaldo (- = tekort)	24.817	22.031	26.800	33.352

x € 1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2025 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C van deze programmabegroting.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2025

De basis voor de Programmabegroting 2025 is het financieel perspectief zoals gepresenteerd in de Perspectiefnota 2025-2028, aangevuld met eventuele effecten van aangenomen moties en amendementen tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2025-2028 door PS op 26 juni jl. Daarbij zijn vier moties aangenomen, zie bijlage A van deze programmabegroting. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (indien > € 100.000). Dit betreft onder andere de actualisatie van de ramingen voor de uitkering provinciefonds en opcenten MRB. Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het Coalitieakkoord 2023-2027 in deze begroting verwerkt. Conform vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Nieuwe inzichten 2025-2028

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen

Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het Provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke lasten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

Verwerking Perspectiefnota 2025-2028

De Perspectiefnota 2025-2028 bestaat uit richtinggevende voorstellen die mede afhankelijk van de uitkomsten van de Algemene Beschouwingen nader zijn uitgewerkt en verwerkt zijn in de Programmabegroting 2025. Dekking van deze voorstellen vindt plaats vanuit de vrije ruimte in de stelpost Nieuw Beleid of het ongeoormerkte deel van de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2025 bedraagt € 3,1 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in tabel 1.11).

Coalitieakkoord 2023-2027

Na de Statenverkiezingen van maart 2023 heeft zich een nieuwe coalitie gevormd. In het Coalitieakkoord 2024-2027 zijn de ambities voor de komende bestuursperiode verwoord. De structurele mutaties uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in deze begroting. Een aantal van deze onderwerpen behoeven nog nadere uitwerking en/of besluitvorming en zijn daarom vooralsnog geoormerkt in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen. De incidentele mutaties waarvoor reeds bestaande dekking aanwezig is, zijn verwerkt door middel van een oormerk in de desbetreffende bestemmingsreserves, danwel in de daartoe ingestelde reserve 'Uitwerking coalitieakkoord'. De overige voorstellen zullen bij de eerstvolgende perspectiefnota worden betrokken, dan wel via een separaat Statenvoorstel worden voorgelegd.

Begrotingseffecten nieuwe inzichten

In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid'. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen en de structurele mutaties uit het coalitieakkoord (zie hiervoor). Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2025. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (indien > € 100.000). De niet resultaat neutrale begrotingsmutaties zijn daarbij conform vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost 'Nieuw Beleid' gebracht. Per saldo is het effect van deze begrotingsmutaties € 2,9 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in hoofdstuk 1.1).

Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2025 kunnen presenteren. Ook 2026 is sluitend. Vanaf het jaar 2027 wordt een tekort verwacht. In de jaren 2027 en 2028 verwachten wij een tekort van respectievelijk € 1,0 mln. en € 2,0 mln. Dit wordt veroorzaakt doordat de meicirculaire een andere uitkomst heeft dan aangenomen in de perspectiefnota. Door de inzet van de vrij ruimte en de eerste twee jaren en het oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief' (vanuit de 'Algemene reserve') is het effect gemitigeerd.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.14: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028
Materiële vaste activa	284.817	304.024	331.762	372.456	418.085	448.443
Financiële vaste activa	25.851	23.551	23.181	22.681	22.681	22.681
Vlottende activa	136.021	71.026	33.342	0	0	0
Balanstotaal activa	446.689	398.601	388.285	395.137	440.766	471.124
Algemene reserve	26.063	37.319	30.350	30.140	29.114	27.073
Bestemmingsreserves	317.999	283.882	282.152	279.480	273.975	272.966
Voorzieningen	27.043	11.667	16.865	14.661	12.521	14.016
Langlopende schulden	0	377	377	377	12.957	42.957
Vlottende passiva	75.584	65.356	58.541	70.479	112.199	114.112
Balanstotaal passiva	446.689	398.601	388.285	395.137	440.766	471.124

x € 1.000

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren toe. De financiële vaste activa nemen af overeenkomstig het aflossingsschema van de desbetreffende leningen. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. In de geprognosticeerde balans is rekening gehouden met toekomstige externe financiering. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiering' in deze begroting. De (vlottende) passiva nemen toe als gevolg van de toegenomen investeringen (zie hiervoor de toelichting in de paragraaf 'Lokale heffingen').

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, medeoverheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen vanaf 2023 jaarlijks (maximaal) - 0,5% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2024 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen - 0,10% (van het BBP). Voor het jaar 2025 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2025 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.15: EMU-saldo

	Rekening 2023	Ontwerp 2024	2025	2026	2027	2028
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	21.029	-6.956	-8.698	-2.888	-6.531	-3.050
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	5.716	9.395	10.314	10.820	11.445	12.502
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	15.997	12.399	12.895	12.895	12.895	12.895
- investeringen vaste activa	-40.870	-27.253	-35.204	-51.514	-57.075	-42.861
+ bijdragen van derden in investeringen	14.609	47	0	0	0	0
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-13.278	-12.599	-7.893	-15.295	-15.230	-11.596
Bijdrage aan EMU saldo (- =tekortverhogend)	3.202	-24.968	-28.586	-45.982	-54.496	-32.110

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'. Hieronder vallen ook de kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de vorig jaar gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze kosten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervaltermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel een voorziening getroffen, ter hoogte van het per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervaltermijn), zie hiervoor ook bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'.

2.5 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 31 december van het betreffende jaar.

Tabel 1.16: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

	2024	2025	2026	2027	2028
Materiële vaste activa					
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw	288.227	314.201	334.324	355.304	360.037
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	288.227	314.201	334.324	355.304	360.037
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen	11.820	12.235	34.124	60.046	83.342
Machines, apparaten en installaties	6.507	5.034	3.743	2.497	4.854
Grond-, weg en waterbouw	3	3	3	3	3
Overige materiële vaste activa	316	289	262	235	207
Totaal vaste activa met economisch nut	18.646	17.561	38.132	62.781	88.406
Totaal materiële vaste activa	306.873	331.762	372.456	418.085	448.443
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen aan:					
a. Deelnemingen	12.127	12.127	12.127	12.127	12.127
b. Overige verbonden partijen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Leningen aan:					
a. openbare lichamen - art. 1a Wet fido	2.800	500	0	0	0
b. deelnemingen	277	277	277	277	277
c. overige verbonden partijen	10.095	10.095	10.095	10.095	10.095
d. voorzieningen oninbare leningen	-845	-845	-845	-845	-845
Overige langlopende leningen	27	27	27	27	27
Totaal financiële vaste activa	25.481	23.181	22.681	22.681	22.681
Totaal vaste activa	332.354	354.943	395.137	440.766	471.125

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investeringen. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen.

Tabel 1.17: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeer- deringen 2025	Vermin- deringen 2025	Vermeer- deringen 2026	Vermin- deringen 2026	Vermeer- deringen 2027	Vermin- deringen 2027	Vermeer- deringen 2028	Vermin- deringen 2028
3.2.3 Noordelijk Flevoland	373		22.560		23.592		24.166	
6.3.1 Investeringsprovinciale infrastructuur	20.619		20.240		17.344		12.594	
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	13.761		8.614		13.039		2.401	
8.2.3 Facilitaire zaken	350		0		3.000		0	
8.2.4 Informatievoorziening	100		100		100		3.700	
Subtotaal mutaties	35.204		51.514		57.075		42.861	
Afschrijvingslasten		-10.314		-10.820		-11.445		-12.502
Totaal	35.204	-10.314	51.514	-10.820	57.075	-11.445	42.861	-12.502

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend conform het vastgestelde treasurybeleid. Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken (zie hiervoor 'Stelposten' in het onderdeel 'Overzicht baten en lasten' van onderdeel IV van de programmabegroting). In de paragraaf 'Financiering' (onderdeel III van de programmabegroting) zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2025 dalen de reserves per saldo met circa € 8,7 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 32,8 mln. staan onttrekkingen van € 41,5 mln. In 2025 neemt de omvang van de voorzieningen toe met circa € 5,0 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hiernavolgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, alsmede de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende 'Nota Reserves en Voorzieningen 2020-2023' en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel 9.1 'Reserves'.

Tabel 1.18: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	37.319	2.204	-9.173	30.350	9.408
Totaal Algemene reserve	37.319	2.204	-9.173	30.350	9.408
Bestemmingsreserve					
B008 Monumentenzorg	1.778	324	-684	1.417	119
B009 Brede Bestemmingsreserve	67.343	10.716	-9.319	68.739	60.843
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.145	1.000	-1.275	870	0
B029 Bodem	927	0	-400	527	525
B032 Nieuwe Natuur	1.878	0	0	1.878	0
B035 Almere 2.0	173	6.700	-6.750	123	0
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	2.222	0	-1.191	1.031	1.031
B046 Fonds Culturele ontwikkeling	360	33	0	393	0
Totaal bestemmingsreserves	75.826	18.773	-19.619	74.979	62.518
Uitvoeringsreserve					
B011 Sport	143	0	0	143	0
B016 Zuiderzeelijngelden	7.189	0	-2.023	5.166	5.166
B027 POP	5.891	0	-2.969	2.922	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	3.148	900	-900	3.148	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	294	0	-100	194	200
B044 Duurzame energie	2.835	0	-1.100	1.735	1.348
B047 Krachtige Samenleving	472	0	0	472	0
B048 Vitaal Platteland	465	0	0	465	0
B050 Flevoland Natuurinclusief	3.312	0	-1.385	1.927	0
B052 GLB	7.363	2.546	-1.363	8.546	0
B054 Uitvoering coalitieakkoord	4.900	0	-475	4.425	4.425
Totaal uitvoeringsreserves	36.012	3.446	-10.315	29.143	11.139
Egalisatiereserve					
B003 Personeel	5.536	921	-539	5.918	0
B017 Technische bijstand Europa	524	0	-65	459	0
B033 Activering vervangingsinvesteringen	18.402	454	-1.653	17.203	0
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	569	0	0	569	0
B037 Mobiliteit	119.259	2.196	0	121.455	8.003
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.538	850	-30	8.358	0
B043 Economisch Programma	13.532	4.000	-149	17.384	16.231
B049 Informatiestrategie	660	0	0	660	0
B051 Afschrijvingslasten Batavialand	2.300	0	0	2.300	0
B053 MSNF	3.000	0	0	3.000	0
B055 Egalisatiereserve Wet open overheid	725	0	0	725	0
Totaal egalisatiereserves	172.045	8.421	-2.436	178.031	24.234
Totaal reserves	321.202	32.844	-41.543	312.503	107.299

x € 1.000

Tabel 1.19: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	503	0	0	503
V011 NJO provinciehuis	2.189	551	-84	2.657
V015 Pensioen (oud) leden GS	6.775	305	-348	6.731
V025 NJO Infrastructuur	109	11.664	-6.961	4.812
V043 NJO Vestigingen	484	104	-166	422
V044 NJO NLE	312	104	-47	369
V047 Spaarverlof	707	0	0	707
V051 NJO Flevokust Haven	460	167	-91	536
V054 Vitaliteitsverlof	128	0	0	128
Subtotaal Voorzieningen Passiva	11.667	12.895	-7.697	16.865
V035 Oninbare vorderingen	190	0	0	190
V037 Oninbare leningen	2.775	0	0	2.775
V048 Duurz. waardeverm. Flevokust Haven	5.072	0	-196	4.876
Subtotaal Voorzieningen Activa	8.037	0	-196	7.841
Totaal Voorzieningen	19.704	12.895	-7.893	24.706

x € 1.000

Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egaliseringsreserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

Bijlagen

A. Aanvaarde moties en amendementen

Tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2025-2028 in de vergadering van PS van 26 juni 2024 zijn vier moties aangenomen. Hieronder is de inhoud van de aangenomen moties toegelicht.

Motie 18 - Extra inzet op gebruik van rode diesel

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Dragen het college op: - Bij het kabinet te benadrukken dat onorthodoxe maatregelen noodzakelijk zijn om de netcongestie op te lossen. In aanvulling hierop bij het kabinet te informeren welke mogelijkheden er zijn om bedrijven en instellingen die voor hun bedrijfsvoering (tijdelijk) afhankelijk zijn van dieselaggregaten deze vanuit kostenoverweging tijdelijk te laten draaien op rode diesel, zodat ze in ieder geval de kosten zoveel mogelijk kunnen drukken totdat ze wel op het stroomnet aangesloten kunnen worden en Provinciale Staten hier op korte termijn over informeren. Constaterende dat: - In Flevoland bedrijven, instellingen en inwoners veel last hebben van netcongestie; - In de praktijk blijkt dat vooral de laatste jaren bedrijven en instellingen als verzorgingstehuizen moeten draaien op grote dieselaggregaten wat leidt tot enorme kosten buiten de schuld van de ondernemers en instellingen om; - Veel bedrijven niet kunnen uitbreiden omdat ze simpelweg niet op het stroomnet aangesloten kunnen worden. Overwegende dat: - Netcongestie een probleem is met aanzienlijke maatschappelijke gevolgen; - Er lidstaten in Europa zijn zoals Duitsland waar gebruik van rode diesel nog wel gebruikelijk is, en dit leidt tot rechtsongelijkheid; - De provincie heeft aangegeven met het kabinet in gesprek te willen over aanvullende en soms ook onorthodoxe maatregelen om de netcongestie tegen te gaan.	Geen.	Het is de verwachting dat medio november een brief aan het kabinet verstuurd zal worden, waarbij ingegaan wordt op de motie. Hier zal ook aandacht gevraagd worden voor de actualiteit en benodigde aanpak rondom netcongestie in Flevoland. PS zal vervolgens hierover geïnformeerd worden.

Motie 19 - Kenniscentrum wooncoöperaties en wooninitiatieven Flevoland

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Verzoeken het College: • Te onderzoeken of een kenniscentrum “woonvormen” behulpzaam kan zijn voor Flevolandse particuliere initiatiefnemers (CPO's); • Waarbij samen met bestaande wooninitiatieven en wooninitiatieven in oprichting wordt gekeken wordt welke mogelijkheden er zijn; • En daarover Provinciale Staten te informeren voor de behandeling van de begroting 2025 in november 2024. Constaterende dat: • Het College van GS 2 maal per jaar rapporteert over de voortgang van het eind maart 2024 ingediende plan van aanpak “besteding middelen aanjagen bouwinnovatie”; • In Flevoland bouwen we geen woningen maar bouwen we een samenleving; • De woningbouw voor diverse doelgroepen een cruciaal onderdeel vormt voor leefbaarheid in kernen en wijken vanuit het oogpunt van nabuurschap en zelfredzaamheid. Overwegende dat: • Particuliere wooninitiatieven kunnen helpen om meer woningen te bouwen evenals bijdragen aan sociale cohesie; • Initiatieven van wooncoöperaties niet optimaal ondersteund worden vanuit gemeenten; • De provincie in het kader van de ontwerp-wet “Regie op de Volkshuisvesting” een grotere rol gaat krijgen.	Geen.	Gedeputeerde Staten hebben de eerste voortgangsrapportage over de eerste helft van 2024 van de integrale opgave ‘Bouwen & Wonen’ vastgesteld en aan Provinciale Staten aangeboden (zie mededeling #3291185 van 16 juli 2024).

Motie 21 - Pilot bodemdalingsgebieden

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Dragen het college op: 1. In samenwerking met het Waterschap op korte termijn een pilot onderbemaling in de Zuidlob en in de NOP (Oud Emmeloorderweg) uit te voeren waarbij de betreffende ondernemers direct betrokken worden. 2. Bij het Waterschap aan te dringen op maatregelen waarmee de problemen worden aangepakt. 3. Om gezamenlijke sessies te organiseren met Statenleden en Waterschapsleden waarin het gesprek wordt gevoerd over oplossingen op de korte en lange termijn. Constaterende dat: - Veel overleg met alle betrokkenen heeft plaatsgevonden; – Dit heeft geleid tot een (deel)oplossing voor Schokland-Noord, maar niet voor de Zuidlob en Schokland-Oud Emmeloorderweg; - Een brug geslagen moet worden tussen korte termijn en lange termijn oplossingen; - Meer ingezet moet worden op pilots, zoals inzet van pompen, verbreden van duikers, een flexibel peilvak etc.; - GS samen met het Waterschap en de ondernemers een korte termijn plan op moet stellen; - Provincie, Waterschap en ondernemers ieder een eigen bijdrage levert. Overwegende dat: - Veel overleg met alle betrokkenen heeft plaatsgevonden; - Dit heeft geleid tot een (deel)oplossing voor Schokland-Noord, maar niet voor de Zuidlob en Schokland-Oud Emmeloorderweg; - Een brug geslagen moet worden tussen korte termijn en lange termijn oplossingen; - Meer ingezet moet worden op pilots, zoals inzet van pompen, verbreden van duikers, een flexibel peilvak etc.; - GS samen met het Waterschap en de ondernemers een korte termijn plan op moet stellen; - Provincie, Waterschap en ondernemers ieder een eigen bijdrage levert.	Geen.	Binnen het gebiedsproces bodemdaling is een werkpakket 'Waterhuishouding korte termijn' opgenomen. In drie bodemdalingsgebieden (Zuidlob, ZW Schokland en Dodaarsweg e.o. in Z Flevoland) worden in samenwerking met betrokken agrariërs maatregelen uitgewerkt die gericht zijn op het oplossen van de wateroverlast die nu en in de komende jaren optreedt. Een onderzoek naar de mogelijkheden van onderbemaling maakt daar onderdeel van uit (naast tal van andere maatregelen als peilgestuurde drainage, verdieping watergangen, etc.). Naar verwachting is in het najaar duidelijk op welke wijze we dit onderzoek gaan uitvoeren en hoe de pilot eruitziet. PS zullen hierover dan nader worden geïnformeerd. Het onderzoek vindt in samenwerking met de partners van het gebiedsproces plaats, waaronder het waterschap. Begin 2025 willen we de PS en het AB van het waterschap nader informeren over de aanpak in een informatiesessie.

Motie 24 - Netcongestie verminderen met thuis- en buurtbatterijen

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
Dragen het college op: • Onderzoek te doen naar de mogelijkheid om vanaf 1 januari 2025 een subsidieregeling voor thuis- en buurtbatterijen te realiseren; • Voor dit doel dekking te zoeken in de 'Brede Bestemmingsreserve'; • Dit voorstel voor of bij de behandeling van de begroting 2025 aan de Staten voor te leggen voor besluitvorming. Constaterende dat: • Netcongestie een (potentieel) probleem vormt voor de ontwikkeling van Flevoland; • Netcongestie toeneemt naarmate de vraag en aanbod op het net toenemen; • Het aanbod van zonnestroom beter gereguleerd kan worden door het op te slaan in een thuis- of buurtbatterij; • Thuis en buurtbatterijen daarnaast kunnen bijdragen aan het verminderen van pieken in het gebruik van het net. Overwegende dat: • Er op dit moment geen subsidie voor thuis- en buurtbatterijen bestaat; • De kosten van de aanschaf en installatie van een thuis en/of buurtbatterij inwoners van Flevoland tegen kan houden.	Geen.	Onderzoek wordt opgestart naar de haalbaarheid van een subsidie voor buurt- en thuisbatterijen.

Reserves		2023				2024			2025			2026			2027			2028		
Code	Omschrijving	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Resultaat 2023	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12
A001	Algemene reserve	356	-10.608	26.063	6.709	7.204	-2.658	37.318	2.204	-9.173	30.349	0	-210	30.139	0	-1.026	29.114	0	-2.041	27.073
B003	Personeel	1.215	-539	4.978	0	921	-363	5.536	921	-539	5.918	921	-519	6.319	921	-345	6.895	921	-345	7.471
B008	Monumentenzorg	359	0	1.682	0	324	-228	1.778	324	-684	1.417	324	0	1.741	324	0	2.065	324	0	2.389
B009	Brede Bestemmingsreserve	18.396	-20.170	77.422	5.640	3.453	-19.171	67.344	10.715	-9.319	68.740	1.753	-1.135	69.357	1.753	-4.200	66.910	1.753	0	68.662
B011	Sportaccommodaties /-	0	0	143	0	0	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143
B016	Zuiderzeelijngelden	0	-549	10.793	0	0	-3.605	7.189	0	-2.023	5.166	0	-1.453	3.714	0	-1.453	2.261	0	0	2.261
B017	Technische bijstand Europa	0	-97	589	0	0	-65	524	0	-65	459	0	0	459	0	0	459	0	0	459
B025	Procesgeld gebiedsontwikkeling	900	-873	1.245	0	1.000	-1.100	1.145	1.000	-1.275	870	1.000	-1.075	795	1.000	-1.075	720	1.000	-1.075	645
B027	p-MJP / POP	500	-1.987	8.061	0	500	-2.670	5.891	0	-2.969	2.922	0	0	2.922	0	0	2.922	0	0	2.922
B029	Bodem	0	-191	1.392	0	0	-465	927	0	-400	527	0	0	527	0	0	527	0	0	527
B030	Egalisatie gladheidsbestrijding	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B031	Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	-354	3.148	0	900	-900	3.148	900	-900	3.148	900	-900	3.148	900	-900	3.148	900	-900	3.148
B032	Nieuwe Natuur	0	-1.379	4.378	0	0	-2.500	1.878	0	0	1.878	0	0	1.878	0	0	1.878	0	0	1.878
B033	Activering vervangingsinvesteringen	902	0	19.147	0	607	-1.353	18.402	454	-1.653	17.203	334	-2.095	15.442	298	-2.095	13.645	-106	-2.095	11.444
B035	Almere 2.0	6.700	-6.750	223	0	6.700	-6.750	173	6.700	-6.750	123	6.700	-6.750	73	6.700	-6.750	23	6.700	-6.700	23
B036	Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	-181	569	0	0	0	569	0	0	569	0	0	569	0	0	569	0	0	569
B037	Mobiliteit	7.492	0	121.116	0	-1.857	0	119.259	2.196	0	121.455	1.187	0	122.643	730	0	123.373	349	0	123.721
B038	Beheer en ontwikkeling natuur	778	-5.557	7.393	0	850	-705	7.538	850	-30	8.358	850	0	9.208	850	0	10.058	350	0	10.408
B039	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B040	Doorgeschoven activiteiten	525	-1.153	1.225	0	294	-1.225	294	0	-100	194	0	-94	100	0	-100	0	0	0	0
B043	Economisch programma	8.159	-2.243	13.991	0	1.528	-1.986	13.533	4.000	-149	17.384	0	-117	17.267	0	-117	17.150	0	-117	17.033
B044	Duurzame energie	447	-661	1.841	0	1.600	-606	2.835	0	-1.100	1.735	0	0	1.735	0	0	1.735	0	0	1.735
B045	Regiodeal Noordelijk Flevoland	0	-329	3.730	0	0	-1.508	2.222	0	-1.191	1.031	0	-844	187	0	-162	25	0	0	25
B046	Artistieke Experimenten	33	-659	2.508	0	33	-2.182	360	33	0	393	33	0	426	33	0	459	33	0	492
B047	Krachtige Samenleving	375	-405	917	0	0	-445	472	0	0	472	0	0	472	0	0	472	0	0	472
B048	Vitaal Platteland	0	-419	1.215	0	0	-750	465	0	0	465	0	0	465	0	0	465	0	0	465
B049	Informatiestrategie	512	0	659	0	0	0	659	0	0	659	0	0	659	0	0	659	0	0	659
B050	Flevoland Natuurinclusief	2.134	-1.105	3.077	0	2.000	-1.765	3.312	0	-1.385	1.927	0	0	1.927	0	0	1.927	0	0	1.927
B051	Afschrijvingslasten Batavialand	2.300	0	2.300	0	0	0	2.300	0	0	2.300	0	0	2.300	0	0	2.300	0	0	2.300
B052	GLB	8.180	0	8.180	0	546	-1.363	7.363	2.546	-1.363	8.546	546	-1.863	7.230	546	-2.363	5.413	654	-2.654	3.412
B053	MSNF	3.000	0	3.000	0	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000
B054	Uitvoering coalitieakkoord	0	0	0	0	4.950	-50	4.900	0	-475	4.425	0	-375	4.050	0	0	4.050	0	0	4.050
B055	Egalisatiereserve Wet open overheid	0	0	0	725	0	0	725	0	0	725	0	0	725	0	0	725	0	0	725
Totaal Reserves		64.163	-56.209	330.985	13.074	31.552	-54.412	321.200	32.844	-41.543	312.501	14.548	-17.430	309.619	14.055	-20.586	303.089	12.877	-15.928	300.038

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de 'Nota Reserves en voorzieningen 2020-2023' die in december 2020 is vastgesteld. Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen reeds geoormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2025. Dit betreft een moment opname, voor veel van deze oormerken is ook na 2025 reeds een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De 'Algemene reserve' is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de 'Algemene reserve' wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de 'Nota Risico en Weerstandsvormogen 2021', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandsvormogen en risicobeheersing' in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de 'Algemene reserve' is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is.

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de 'Algemene reserve' bestaat geen bestedingsplan, waardoor de 'Algemene reserve' in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	37.319	2.204	-9.173	30.350	9.408
Bij					
Storting oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief'		2.204			
Af					
Kapitaallasten GOBS			-210		
Vrijval oormerk 'Autoleasemaatschappijen'			-8.963		
			-9.173		
Resterend oormerk per 31-12-2025					
Calamiteitenfonds					5.000
Egalisatie meerjarenperspectief					4.408
					9.408

Egalisatiereserve Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) Bovenformatieve formatieplaatsen.
- Tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden).
- Personele knelpunten.
- Vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden).

- Complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten.
- Organisatieontwikkeling.
- Lasten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering.
- Lasten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Bij de Zomernota 2017 is de doelstelling van deze reserve verruimd en de naam gewijzigd (voorheen: reserve 'Personele frictiekosten'). Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (inclusief PBDI), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost 'Versterking organisatie' bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	5.536	921	-539	5.918
Bij				
Reguliere storting		921		
Af				
Frictiekosten 2025: stelpost frictiekosten			-300	
Frictiekosten 2025: ambtelijk vakmanschap			-194	
Frictiekosten 2025: deels bovenformatief plaatsing			-8	
Frictiekosten 2025: stelpost frictiekosten			-37	
			-539	

Bestemmingsreserve Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie en onderhoud van rijks- en gemeentelijke monumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B008 Monumentenzorg	1.778	324	684	1.417	119
Bij					
Reguliere storting		28			
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129			
Matching rijksbijdrage (Coalitieakkoord 2019-2023)		129			
Indexering (PN23-26)		38			
		324			
Af					
Restauratie Poldertoren Emmeloord			684		
Resterend oormerk per 31-12-2025					
Toevalsvondsten					119

Brede bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- Het gaat om – veelal grootschalige – projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;

- Op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- Het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- Het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	67.343	10.716	-9.319	68.739	60.843
Ongeoormerkt					
Reguliere jaarlijkse storting		1.753			
Vrijval oormerk 'Autoleasemaatschappijen'		8.963			
Extra middelen GLB			-2.000		
Weerbaarheid gemeenten tegen ondermijnende criminaliteit			-200		
Economisch Programma (lijnen 3 en 4)			-4.000		
Provinciaal klimaatplan			-50		
Voortzetten cultuurbeleid (<i>nieuw oormerk</i>)			-3.725		
Subtotaal ongeoormerkt	7.156	10.716	-9.975	7.897	
Oormerken					
Achtervang lening De-on	7.650			7.650	
Kredietfaciliteit MKB Doorstartfonds	163			163	
Digitalisering Statengriffie	210			210	
Verbreding sluizen Kornwerderzand	2.500			2.500	
Stimuleringsbudget initiatieven verduurzaming OV	500			500	
Nationaal Park Oostvaardersplassen	219			219	
Wereld erfgoed Schokland	500			500	
Nationaal Park Nieuw Land	691		-387	304	
Nota Natuur verrassend Groen	375			375	
Hoogwaardig OV	1.000			1.000	
GLB POP3	297		-142	155	
Digicity	2.000			2.000	
Risicoreservering Groeifonds	1.000			1.000	
Oostvaardersoever	4.000			4.000	
Batavialand	1.821		-40	1.781	
Krachtige Samenleving Zorgtafel	100			100	
Stikstof maatregelen	4.021		-650	3.371	
Landschapsvisie	526			526	
Derving opbrengsten OV (Corona)	2.095			2.095	
Human capital agenda: klimaatopgave	120			120	
Omgevingswet	293			293	
Onderzoek levensbestendig wonen	78			78	
Motie Koerhuis	171			171	
Flevokust Haven	295			295	
Waterprogramma	382		-150	232	
Waterstofeconomie	113			113	
Wind	639			639	
Duurzaam gebruik Flevolandse ondergrond	258			258	
MITC	6.000			6.000	
Bestuurlijke Vernieuwing	146			146	
Oekraïne noodfonds	47			47	
Toezichthouders stikstof	352			352	
Zon op dak / netcongestie	600			600	

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	67.343	10.716	-9.319	68.739	60.843
Energieweerbaarheid	500			500	
Duurzaam / circulair inkopen	650			650	
Aanleg van een vooroever	1.700			1.700	
Stikstof procesgelden	540			540	
N50 Ramspol en Hattemerbroek	5.000			5.000	
Bereikbaarheid dorpen en buitengebieden	500			500	
Agrarisch natuurbeheer	1.000		-250	750	
Bodemdaling	2.000			2.000	
Zon op land	1.000			1.000	
Analyse economisch profiel	250			250	
Beleefbaarheid en toegankelijkheid natuur	1.500			1.500	
Versterking zorglandschap	600		-250	350	
Voedselonderwijs	400		-200	200	
Financiële ruimte initiatieven PS	1.500		-500	1.000	
Cultuurbeleid 25-28	0		3.725	3.725	
MSNF	2.000			2.000	
Initiatieven Vitale Samenleving	750		-500	250	
Loon- en prijsontwikkeling	1.135			1.135	
Totaal geormerkt	60.187	0	656	60.843	60.843

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	143	0	0	143

Uitvoeringsreserve Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het 'Zuiderzeelijngelden (ZZL)-programma'. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	7.189	0	-2.023	5.166	5.166
Af					
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-2.023		
Resterend oormerk per 31-12-2025					
Provinciale bijdrage projecten ZZL					5.166

Egalisatiereserve Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn, onder de noemer technische bijstand, middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten kennen geen gelijkmatig verloop. Met deze egalisatiereserve kunnen de schommelingen in de kosten van technische bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	524	0	-65	459
Af				
Technische bijstand KvW III			-65	

Bestemmingsreserve Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.145	1.000	-1.275	870
Bij				
Reguliere storting		1.000		
Af				
Amsterdam Lelystad Airport			-150	
Oostvaardersoever			-100	
Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-100	
Regiodeal Noordelijk Flevoland			-75	
MITC			-125	
Flevokust Haven			-50	
Markermeer/IJmeer			-50	
Batavialand			-150	
Overige gebiedsprogramma's			-300	
Procesgeld regiodeal			25	
Transport Water			-150	
Programma Voedsel			-50	
			-1.275	

Uitvoeringsreserve POP (NR: B027)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het 'Plattelandontwikkelingsprogramma' (POP3) beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering voor het programma is gelijkmatig beschikbaar. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar. Om die reden is deze uitvoeringsreserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B027 POP	5.891	0	-2.969	2.922
Af				
Provinciale cofinanciering			-2.500	
Uitvoeringskosten programma POP3			-469	
			-2.969	

Bestemmingsreserve Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen voor onder andere gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	927	0	-400	527	525
Af					
Bodemdaling			-400		
Resterend oormerk per 31-12-2025					
Pilots grondgebruik (PN23-26)					525
Totaal oormerken					525

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het 'Europese programma 2014-2020' gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het 'Europese programma 2014-2020'. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	3.148	900	-900	3.148
Bij				
Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-760	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-140	
			-900	

Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het programma 'Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B032 Nieuwe natuur	1.878	0	0	1.878

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de 'Koepelnota integraal infra beheer' is een totaal dekkingssarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen	18.402	454	-1.653	17.203
Bij				
Toevoeging		454		
Af				
Onttrekking			-1.653	

Bestemmingsreserve Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het FVA beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt. Bestedingen ten laste van de reserve 'Almere

2.0' zullen plaatsvinden op basis van door PS vastgestelde jaarprogramma's voor het FVA (inclusief eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B035 Almere 2.0	173	6.700	-6.750	123
Bij				
Reguliere storting		6.700		
Af				
Bijdrage jaarprogramma 'Almere 2.0'			-6.700	
Jaarlijkse bijdrage 'Living Lab'			-50	
			-6.750	

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 0,75 mln. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost 'Jaarlijks Onderhoud' wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Jaarlijks onderhoud Infrastructuur	569	0	0	569

Egalisatiereserve Mobiliteit (NR: B037)

Het doel van de reserve is het egaliseren van de lasten voor openbaar vervoer, bereikbaarheid (verkeers- en mobiliteitsmanagement, alsmede infrastructurele projecten) en verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan een stabiel begrotingsbeeld, maakt het mogelijk om het beleid op lange termijn te waarborgen en te verbeteren en om de hiervoor benodigde middelen beschikbaar te houden. De voeding bestaat voornamelijk uit in het verleden aan het Provinciefonds toegevoegde structurele middelen voor verkeer en vervoer en is bedoeld ter dekking van voornoemde lasten. De storting in de reserve wordt jaarlijks geïndexeerd met de provinciale subsidie-index. De reserve draagt bij aan de ambities uit het programma 'Mobiliteit en Ruimte', dat jaarlijks een budgettaire actualisatie kent.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	119.259	2.196	0	121.455	8.003
Bij					
Storting Mobiliteitsmiddelen uit Provinciefonds (per saldo)		1.839			
Aanplant bomen langs provinciale wegen		200			
Decentralisatie-uitkering 'Verkeersveiligheid'		157			
		2.196			
Resterende oormerken per 31-12-2025					
Bijdrage N50					750
Bijdrage busbanen Almere					4.753
Fietsmaatregelen (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					8.003

Egalisatiereserve Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	7.538	850	-30	8.358
Bij				
Reguliere storting conform begroting		850		
Af				
Project 'Na-isolatie'			-30	

Uitvoeringsreserve Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Indien dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	294	0	-100	194	200
Af:					
Actieplan Geluid			-100		
Resterende oormerken per 31-12-2025					
Actieplan Geluid					200
Totaal oormerken					

**Gedurende 2025 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij PS daartoe anders hebben besloten.*

Egalisatiereserve Economisch Programma (NR: B043)

Doel van de 'Economische visie 2030' en het 'Economisch programma 2023-2028' is kwalitatieve economische groei en ontwikkeling en versterking van de brede welvaart in Flevoland. Dit wordt beoogd langs drie programmalijnen, te weten: 'Verdienvermogen mkb', 'Menselijk en sociaal kapitaal' (beiden vastgesteld), 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' en 'Ruimtelijk-economische ontwikkeling' (nog vast te stellen). De reserve wordt ingezet ter dekking van de ingediende projectvoorstellen. Hierbij dienen de projectvoorstellen te voldoen aan de door PS vastgestelde kaders.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 Economisch Programma	13.532	4.002	-150	17.384	16.231
Bij					
Economisch Programma (lijnen 3 en 4)		4.000			
Lagere IPO-bijdrage		2			
		4.002			
Af					
Verdienvermogen mkb			-100		
Human Capital Agenda			-51		
			-151		
Resterende oormerken per 31-12-2025					
Internationaal Ondernemerschap					447
GroeiHuis					960
Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt					1.171
Internationalisering					135
(Ondernemers)cultuur					40
Monitoring en onderzoek					50
Verdienvermogen mkb (lijn 1)					5.500
Menselijk en sociaal kapitaal (lijn 2)					2.400
Toekomstbestendig bedrijfsleven (lijn 3)					4.028
Ruimtelijk-economische ontwikkeling (lijn 4)					1.500
Subtotaal oormerken					16.231
GroEIFonds (Coalitieakkoord 2019-2023, te dekken uit oormerken)					-1.000
Totaal oormerken					15.231

Uitvoeringsreserve Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals subsidieregeling oplossingen voor netcongestie, 'Regionale Energie Strategie', initiatieven energietransitie en het actieplan 'het Goede Voorbeeld' waarmee PS hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	2.835	0	-1.100	1.735	1.348
Af					
Subsidie Oplossingen voor netcongestie voor bedrijven en de gebouwde omgeving			-1.100		
Resterende oormerken per 31-12-2025					
Subsidie Oplossingen voor netcongestie voor bedrijven en de gebouwde omgeving					200
Regionale Energie Strategie (RES)					799
Actieplan Het Goede Voorbeeld					140
Ontwikkeling warmtenet					155
Aanpak grootste gasverbruikers Flevoland					54
Totaal oormerken					1.348

Uitvoeringsreserve Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het 'Regiodeal programma'. De Rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het

groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	2.222	0	-1.191	1.031	1.031
Af					
Bijdragen Regio Deal Noordelijk Flevoland			-1.191		
Resterende oormerken per 31-12-2025					
Regiodeal Noordelijk Flevoland					1.031

Bestemmingsreserve Fonds Culturele ontwikkeling (NR: B046)

Het doel van deze reserve betreft het financieel ruimte bieden om op het gebied van cultuur te experimenteren.

De te bereiken doelen zijn globaal:

- Met de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, wordt de Flevolandse cultuur aantoonbaar vernieuwd en verrijkt.
- De experimenteerruimte draagt bij aan de aantrekkingskracht van Flevoland op 'creatieven'.
- Cofinanciering voor initiatieven van derden op het gebied van grootschalige kunstwerken/landschapskunst.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Fonds Culturele ontwikkeling	360	33	0	393
Bij				
Reguliere storting		33		
		33		

Bestemmingsreserve Krachtige samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor:

- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- Een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	472	0	0	472

Uitvoeringsreserve Fonds Vitaal Platteland (NR: B048)

De reserve wordt ingezet voor activiteiten gericht op initiatieven die de leefbaarheid van het platteland van Flevoland bevorderen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B048 Fonds Vitaal Platteland	465	0	0	465

Egalisatiereserve Informatievoorziening (NR: B049)

In de samenleving is een 'digitale transformatie' gaande: dit heeft de komende jaren de nodige impact op de digitalisering en informatievoorziening van de provincie'. Om deze de komende jaren op de het juiste niveau te brengen en te houden heeft GS de 'Informatiestrategie 2021-2024' (voor de thema's 'Data', 'Dienstverlening', 'Bedrijfsvoering', 'Innovatie' en 'Medewerker') vastgesteld. Voor elk van deze thema's wordt een groot aantal projecten en activiteiten gerealiseerd die een langere doorlooptijd hebben. De duur en kosten per jaar wisselen naar verwachting sterk, waar de inzet van een egalisatiereserve een oplossing voor kan bieden. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot ontstaat.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B049 Informatiestrategie	660	0	0	660

Uitvoeringsreserve Flevoland Natuurinclusief (NR: B050)

In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd dat er in 2021 een nieuw programma 'Flevoland Natuurinclusief' wordt ontwikkeld, gezien de noodzaak van een transitie naar een meer natuurinclusieve samenleving. Rijk en provincies werken samen aan een 'natuurinclusieve' agenda, waarin voor de langere termijn het perspectief, de ambities en kansen voor de samenleving in beeld worden gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, zowel binnen als buiten onze natuurgebieden. Voor het programma is een meerjarige investering nodig, welke parallel loopt aan de investeringen van het Rijk op het gebied van natuur (en stikstof). De aanpak is gericht op samenwerking met verschillende partners en de koppeling met andere belangrijke opgaven. Een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Dit vraagt om flexibiliteit tussen de verschillende onderdelen en mogelijk ook tussen de jaren. Om deze reden wordt gebruik gemaakt van een reserve.

De reserve wordt onder andere ingezet voor de uitvoering van het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. Dit programma is in 2021 opgesteld en bevat onder andere de volgende onderdelen:

- Actieplan Biodiversiteit;
- Bossenstrategie;
- Vermaatschappelijking natuur;
- Exotenbestrijding;
- Natuurmaatregelen stikstof.

	1/1	Bij	Af	31/12
B050 Flevoland Natuurinclusief	3.312	0	-1.385	1.927
Af				
Actieplan Biodiversiteit			-1.085	
Vermaatschappelijking			-100	
Aanplant bos langs provinciale wegen			-200	
			-1.385	

Egalisatiereserve Afschrijvingslasten Batavialand (NR: B051)

Het doel van deze reserve is het dekken van de afschrijvingslasten die ontstaan door activering van de investeringen in het vastgoed Batavialand als gevolg van de doorontwikkeling.

De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor de investeringen in vastgoed Batavialand. De hoogte van de onttrekking is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze voortvloeien uit de staat van activa.

	1/1	Bij	Af	31/12
B051 Afschrijvingslasten Batavialand	2.300	0	0	2.300

Uitvoeringsreserve GLB (NR: B052)

De reserve is ingesteld bij de begroting 2023 om provinciale cofinanciering beschikbaar te hebben voor de uitvoering het 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid GLB-NSP 2023-2027', alsmede uitvoeringskosten. Het GLB-NSP is het vervolg op de programmaperiode van POP3.

De reserve heeft als doel middelen voor cofinanciering en uitvoeringslasten voor het GLB-NSP 2023-2027 beschikbaar te hebben. De feitelijke inzet van de middelen wisselt van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en de declaraties door derden.

In 2023 is een initiële storting opgenomen in de begroting van € 7,75 mln. Daarnaast is de jaarlijkse storting in de reserve POP3 gekoppeld aan de nieuwe GLB reserve, waardoor de reserve POP3 niet meer met de bedrag wordt gevoed.

Op 13 december 2023 hebben Provinciale Staten (PS) hiervoor de 'Subsidieverordening GLB Flevoland 2023-2027' vastgesteld en de ingestelde bestemmingsreserve 'GLB' gewijzigd naar een uitvoeringsreserve. In 2024 is

gestart met de openstelling van interventies GLB en zijn de verwachte uitvoeringskosten en de provinciale cofinanciering daarvoor op de begroting gezet voor de jaarschijven 2024-2027.

	1/1	Bij	Af	31/12
B052 GLB	7.363	2.546	1.363	8.546
Bij				
Extra middelen GLB		2.000		
Cofinanciering Leaderprojecten GLB		-107		
Reguliere jaarlijkse storting		430		
Jaarlijkse bijdrage POP3/3+		224		
		2.546		
Af				
Samenwerking Innovatie EIP-GLB en uitvoeringskosten 2024			709	
Uitvoeringskosten 2025-2028			654	
			1.363	

Egalisatiereserve MSNF (NR: B053)

De reserve is ingesteld als onderdeel van de besluitvorming over de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland. Voor de besluitvorming over de Jaarstukken 2022 zijn PS gevraagd om € 3 mln. van het positieve resultaat te bestemmen voor het project 'MSNF'. Deze aanvullende middelen zijn nodig als gedeeltelijke dekking van de hogere lasten die het gevolg zijn van de toegenomen investeringsomvang en de rentelasten. Hiermee wordt bijgedragen aan het terugbrengen van de terugverdientijd en wordt het risicoprofiel van de ontwikkeling beter beheersbaar.

Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het niet toegestaan om bijdragen uit het eigen vermogen (reserve) direct in minderen te brengen op het te activeren bedrag van investeringen. De omvang van de kapitaallasten per boekjaar is nu nog niet concreet in te schatten, omdat die afhangt van de voortgang van de investeringen en het aanvangsmoment van afschrijven (na ingebruikname).

	1/1	Bij	Af	31/12
B053 MSNF	3.000	0	0	3.000

Uitvoeringsreserve Coalitieakkoord 2023-2027 (NR: B054)

De reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2024 om de incidentele middelen vanuit het Coalitieakkoord 2023-2027 "Toekomst voor het nieuwe land" beschikbaar te hebben voor de uitvoering van het coalitieakkoord.

	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B054 Uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027	4.900	0	-475	4.425	4.425
Af:					
Aanjaagteams innovatieve woningbouw			-125		
Energiemix en alternatieve energiebronnen			-100		
Innovatieve woningbouw			-250		
			-475		
Aanjaagteams innovatieve woningbouw	250		-125	125	
Energiemix en alternatieve energiebronnen	450		-100	350	
Innovatieve woningbouw	500		-250	250	
Actiever maatschappelijk grondbeleid	250			250	
Beleefbaarheid en toegankelijkheid natuur	500			500	
Evaluatie beleid Oostvaardersplassen	100			100	
Flevolandse landbouwvisie	250			250	
Jubileumjaar	500			500	
Legalisering PAS-melders (emissieruimte)	1.000			1.000	

	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B054 Uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027	4.900	0	-475	4.425	4.425
Onderzoek capaciteit waterberging	150			150	
Ontwikkeldruimte ondernemers	100			100	
Pilot oppervlaktewater IJsselmeer	250			250	
Provinciaal klimaatplan	100			100	
Voorzieningen voor elektrificatie	500			500	
Totaal oormerken	4.900		-475	4.425	

Egalisatiereserve Wet open overheid (NR: B055)

In de Perspectiefnota 2023-2026 zijn er door PS financiële middelen beschikbaar gesteld om te voldoen aan de Wet open overheid (Woo). De toewijzing van de middelen aan de boekjaren is niet altijd in overeenstemming met de uitvoering/implementatie. Middels de egalisatiereserve wordt gewaarborgd dat de toegewezen middelen aan hun doel worden besteed. Het Rijk verwacht dat de implementatie van de Wet open overheid ongeveer 8 jaar duurt (startjaar 2022).

	1/1	Bij	Af	31/12
B055 Egalisatiereserve Wet open overheid	725	0	0	725

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn: maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	503	0	0	503

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	2.190	551	-84	2.657
Bij				
Reguliere storting		551		
Af				
Uitvoering onderhoud 2025 volgens onderhoudsplan			-84	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan PS. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	109	11.664	-6.961	4.812
Bij				
Reguliere storting		11.664		
Af				
Uitvoering onderhoud 2025 volgens onderhoudsprogramma's			-6.961	

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	484	104	-166	422
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		104		
Af				
Uitvoering onderhoud 2025 volgens onderhoudsplan			-166	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	312	104	-47	369
Bij				
Reguliere storting		104		
Af				
Uitvoering onderhoud 2025 volgens onderhoudsplan			-47	

Niet-jaarlijks onderhoud Flevokust Haven (NR: V051)

De voorziening is bedoeld ter dekking van de meerjarige onderhoudslasten van Flevokust Haven. Dit gebeurt op basis van een geactualiseerd onderhoudsplan. Het huidige plan betreft de periode 2022-2026.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V051 NJO Flevokust Haven	460	167	-91	536

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag;
- Rekenrente van DNB;
- Overlevingskansen: prognosetafels ABP met CBS;
- Pensioenrichtleeftijd (thans 67 jaar);
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	6.775	305	-348	6.731
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-348	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat vorderingen oninbaar zijn op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	190	0	0	190

Oninbare leningen (NR: V037)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat uitgezette leningen oninbaar zijn. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	2.775	0	0	2.775

Spaarverlof (NR: V047)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalltermijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 uur verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	707	0	0	707

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals reeds werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, conform de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) zowel eind 2018 als eind 2020 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd.

De voorziening wordt in de balans gepresenteerd onder de materiële vaste activa, namelijk als onderdeel van de boekwaarde van Flevokust Haven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	5.072	0	-196	4.876
Af				
Vrijval door actualisatie marktwaarde			-196	

Voorziening Vitaliteitsverlof (NR: V052)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van vitaliteitsverlof.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V052 Vitaliteitsverlof	128	0	0	128

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	475	478	478	478
3.9 Water, overige baten en lasten	152	152	152	2
6.9 Regionale economie, ov. baten en lasten	8.871	8.871	8.796	8.796
8.1 Ruimtelijke ordening	3.210	2.771	2.596	2.596
8.2 Volkshuisvesting	396	396	146	146
Totaal 1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	13.104	12.667	12.167	12.017
Landbouw, visserij, water, natuur in balans				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	140	140	140	140
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.912	1.912	1.912	1.912
3.3 Kwantiteit grondwater	336	336	336	336
3.9 Water, overige baten en lasten	1.398	1.498	1.498	798
4.1 Bodembescherming	518	118	118	118
4.6 Duurzaamheid	1.620	2.020	2.470	2.654
5.1 Natuurontwikkeling	3.203	770	770	770
5.2 Beheer natuurgebieden	12.150	10.870	10.870	11.370
5.3 Beheer flora en fauna	1.528	1.528	1.278	1.278
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.009	907	4.622	622
6.1 Agrarische aangelegenheden	6.321	463	463	363
6.9 Regionale economie, ov. baten en lasten	141	71	93	60
7.9 Cult. & maatschappij, ov. baten en lasten	146	4	4	4
Totaal 2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	30.423	20.639	24.576	20.427
Bloeiende economie				
0.4 Deelnemingen	94	94	94	94
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	69	69	69	69
4.3 Geluidhinder	188	63	63	63
4.6 Duurzaamheid	74	74	74	74
6.1 Agrarische aangelegenheden	128	128	128	128
6.2 Logistiek	-10	69	58	58
6.3 Kennis en innovatie	469	394	394	394
6.9 Regionale economie, ov. baten en lasten	15.577	13.706	13.025	10.712
Totaal 3 Bloeiende economie	16.589	14.598	13.905	11.593
Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	24	24	24	24
6.4 Recreatie en toerisme	1.860	1.860	1.860	1.860
7.1 Cultuur	8.123	6.557	6.557	6.557
7.2 Maatschappij	2.915	2.915	2.915	2.812
7.9 Cult. & maatschappij, ov. baten en lasten	2.037	1.787	1.387	1.287
Totaal 4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	14.958	13.142	12.742	12.539
Toekomstbestendige energie en klimaat				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	222	222	222	222
4.1 Bodembescherming	726	726	726	726
4.4 Vergunningverlening en handhaving	6.467	6.467	6.467	6.467
4.6 Duurzaamheid	7.506	5.670	5.842	5.842
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.029	977	977	877
5.9 Natuur, overige baten en lasten	463	463	463	463
Totaal 5 Toekomstbestendige energie en klimaat	16.412	14.525	14.697	14.597

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Goede bereikbaarheid en infrastructuur				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	87	87	87	87
2.1 Landwegen	35.457	35.736	36.172	36.629
2.2 Waterwegen	6.328	6.881	6.917	7.321
2.3 Openbaar vervoer	39.159	39.159	39.159	39.159
2.9 Verkeer en vervoer, ov. baten en lasten	10.012	9.506	9.256	9.256
Totaal 6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	91.044	91.370	91.592	92.452
Eigentijds bestuur				
1.1 Provinciale Staten	3.698	3.772	3.958	3.670
1.2 Gedeputeerde Staten	2.939	2.804	2.625	2.625
1.3 Kabinetszaken	72	72	72	72
1.4 Bestuurlijke organisatie	334	334	334	77
1.5 Interbestuurlijk toezicht op regio	92	92	92	92
1.6 Openbare orde en veiligheid	684	484	484	484
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.473	1.498	1.498	1.343
3.9 Water, overige baten en lasten	31	31	31	31
4.4 Vergunningverlening en handhaving	1	1	1	1
Totaal 7 Eigentijds bestuur	9.324	9.087	9.094	8.395
Algemene dekkingsmidd. en bedrijfsvoer.				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	39	39	39	39
0.5 Alg. dekk.middelen, ov. baten en lasten	6.485	11.198	16.804	25.846
0.6 Overhead	43.125	41.580	41.406	40.996
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	1.793	1.813	1.813	1.813
Totaal 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	51.491	54.679	60.110	68.744
Reserves				
0.8 Mutaties reserves	32.844	14.548	14.055	12.877
Totaal 9. Reserves	32.844	14.548	14.055	12.877
Totaal Lasten	276.189	245.256	252.939	253.642

x€ 1.000

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling				
3.9 Water, overige baten en lasten	-100	-100	-100	0
6.9 Regionale economie, ov. baten en lasten	-22	-22	-22	-22
Totaal 1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-122	-122	-122	-22
Landbouw, visserij, water, natuur in balans				
3.3 Kwantiteit grondwater	-470	-470	-470	-470
4.6 Duurzaamheid	-150	-50	0	0
5.1 Natuurontwikkeling	-1.348	0	0	0
5.2 Beheer natuurgebieden	-846	-846	-846	-846
6.1 Agrarische aangelegenheden	-1.710	0	0	0
6.9 Regionale economie, ov. baten en lasten	-80	-10	-32	0
Totaal 2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-4.603	-1.376	-1.348	-1.316
Bloeiende economie				
4.3 Geluidhinder	-125	0	0	0
6.2 Logistiek	-357	-357	-357	-357
6.3 Kennis en innovatie	-75	0	0	0
6.9 Regionale economie, ov. baten en lasten	-353	-298	-298	0
Totaal 3 Bloeiende economie	-910	-655	-655	-357
Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
6.4 Recreatie en toerisme	-28	-28	-28	-28
7.1 Cultuur	-872	-30	-30	-30
Totaal 4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	-910	-68	-68	-68
Toekomstbestendige energie en klimaat				
4.1 Bodembescherming	-400	-400	-400	-400
4.4 Vergunningverlening en handhaving	-40	-40	-40	-40
4.6 Duurzaamheid	-3.135	-2.500	-2.672	-2.672
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73
Totaal 5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-3.648	-3.012	-3.184	-3.184
Goede bereikbaarheid en infrastructuur				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83
2.3 Openbaar vervoer	-2.277	-2.277	-2.277	-2.277
Totaal 6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-2.751	-2.751	-2.751	-2.751
Eigentijds bestuur				
1.2 Gedeputeerde Staten	-50	-50	-50	-50
Totaal 7 Eigentijds bestuur	-50	-50	-50	-50
Algemene dekkingsmidd. en bedrijfsvoer.				
0.1 Uitkering provinciefonds	-171.850	-168.948	-174.323	-180.114
0.2 Opbrengst Provinciale belastingen	-42.300	-45.700	-46.100	-46.500
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-2.842	-1.842	-442	-42
0.4 Deelnemingen	-303	-303	-303	-303
0.6 Overhead	-4.356	-2.991	-3.005	-3.005
Totaal 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-221.652	-219.785	-224.174	-229.964
Reserves				
0.8 Mutaties reserves	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
Totaal 9. Reserves	-41.543	-17.436	-20.586	-15.928
Totaal Baten	-276.189	-245.256	-252.939	-253.642

x€ 1.000

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	Incidenteel	Structureel	Totaal 2025	Incidenteel	Structureel	Totaal 2026
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	1.100	9.022	10.122	650	9.036	9.686
2. Landbouw, visserij, water, natuur in balans	13.121	14.568	27.689	3.366	14.540	17.906
3. Bloeiende economie	5.334	7.084	12.418	3.244	7.183	10.427
4. Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	2.316	11.095	13.411	500	11.095	11.595
5. Toekomstbestendige energie en klimaat	2.351	11.363	13.715	100	11.727	11.827
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	5.573	75.211	80.784	460	80.649	81.109
7. Eigentijds bestuur	664	5.271	5.935	403	5.296	5.699
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	14.221	65.051	79.272	17.540	64.920	82.460
Totaal lasten	44.680	198.665	243.345	26.263	204.445	230.709
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-100	-22	-122	-100	-22	-122
2. Landbouw, visserij, water, natuur in balans	-3.288	-1.316	-4.603	-60	-1.316	-1.376
3. Bloeiende economie	-553	-357	-910	-298	-357	-655
4. Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	-842	-68	-910	0	-68	-68
5. Toekomstbestendige energie en klimaat	-1.001	-2.646	-3.648	0	-3.012	-3.012
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	0	-2.751	-2.751	0	-2.751	-2.751
7. Eigentijds bestuur	-0	-50	-50	0	-50	-50
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-4.200	-217.452	-221.652	-1.835	-217.950	-219.785
Totaal baten	-9.983	-224.664	-234.646	-2.293	-225.527	-227.819
Totaal saldo van lasten en baten	34.697	-25.999	8.699	23.971	-21.083	2.890
Stortingen in reserves	-34.424	-7.118	-41.542	-8.204	-9.233	-17.437
Onttrekkingen uit reserves	24.544	8.300	32.844	6.264	8.284	14.548
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	- 9.880	1.182	-8.699	-1.940	-949	-2.890
Geraamd resultaat	24.817	-24.817	0	22.031	-22.031	0

	Incidenteel	Structureel	Totaal 2027	Incidenteel	Structureel	Totaal 2028
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	150	9.036	9.186	0	9.036	9.036
2. Landbouw, visserij, water, natuur in balans	7.304	14.540	21.844	3.154	14.540	17.694
3. Bloeiende economie	2.562	7.171	9.733	250	7.171	7.421
4. Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	100	11.095	11.195	0	10.992	10.992
5. Toekomstbestendige energie en klimaat	100	11.899	12.000	0	11.900	11.900
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	0	81.331	81.331	0	82.191	82.191
7. Eigentijds bestuur	410	5.296	5.706	0	5.006	5.006
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	22.972	64.919	87.891	31.650	64.875	96.525
Totaal lasten	33.597	205.287	238.884	35.054	205.710	240.765
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-100	-22	-122	0	-22	-22
2. Landbouw, visserij, water, natuur in balans	-32	-1.316	-1.348	0	-1.316	-1.316
3. Bloeiende economie	-298	-357	-655	0	-357	-357
4. Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	0	-68	-68	0	-68	-68
5. Toekomstbestendige energie en klimaat	0	-3.184	-3.184	0	-3.184	-3.184
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	0	-2.751	-2.751	0	-2.751	-2.751
7. Eigentijds bestuur	0	-50	-50	0	-50	-50
8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-449	-223.725	-224.174	-49	-229.916	-229.965
Totaal baten	-878	-231.475	-232.352	-49	-237.665	-237.713
Totaal saldo van lasten en baten	32.718	-26.188	6.530	35.006	-31.955	3.050
Stortingen in reserves	-11.353	-9.233	-20.586	-6.695	-9.233	-15.928
Onttrekkingen uit reserves	5.434	8.621	14.055	5.042	7.836	12.878
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-5.919	-612	-6.530	-1.653	-1.397	-3.050
Geraamd resultaat	26.800	-26.800	0	33.353	-33.353	0

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de productenraming.

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	112 Living Lab waterzuivering	-100	-100	-100	0
Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap		-100	-100	-100	0
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	211 IJsselmeervisserij	-80	-10	-32	0
Totaal 2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied		-80	-10	-32	0
2.2 Natuur	221 Flevoland Natuurinclusief ontwikkeling	-1.348	0	0	0
	221 Transitie Landelijk Gebied	-1.710	0	0	0
	225 Cofinanciering GLB	-150	-50	0	0
Totaal 2.2 Natuur		-3.208	-50	0	0
3.2 Gebiedsopgaven	323 Noordelijk Flevoland	-353	-298	-298	0
	321 Luchthavenfonds	-75	0	0	0
	321 Luchthaven Lelystad geluidshinder	-125	0	0	0
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven		-553	-298	-298	0
4.2 Cultuur en erfgoed	422 Restauratie Poldertoren	-842	0	0	0
Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed		-842	0	0	0
5.1 Regionale energiestrategie	511 Duurzaamheid en energie	-1.001	0	0	0
Totaal 5.1 Regionale energiestrategie		-1.001	0	0	0
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	811 Batig rentesaldo < 1 jaar	-2.800	-1.800	-400	0
Totaal 8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		-2.800	-1.800	-400	0
8.2 Bedrijfsvoering	821 Capaciteitsbeheer	-1.400	-35	-49	-49
Totaal 8.2 Bedrijfsvoering		-1.400	-35	-49	-49
9.1 Reserves*	911 B003 Personeel	-194	-174	0	0
	911 B008 Monumentenzorg	-684	0	0	0
	911 B009 Brede Bestemmingsreserve	-9.794	-1.510	-4.200	0
	911 B025 Procesgeld en gebiedsontwikkeling	-1.300	-1.100	-1.100	-1.100
	911 B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	-900	-900	-900	-900
	911 B027 POP	-2.969	0	0	0
	911 B033 Activering vervangingsinvesteringen	-1.653	0	0	0
	911 B050 Flevoland Natuurinclusief	-1.385	0	0	0

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	911 B035 Almere 2.0	-50	-50	-50	0
	911 B038 Beheer en ontwikkeling Natuur	-30	0	0	0
	911 B052 GLB	-1.363	-1.863	-2.363	-2.654
	911 B017 Technische bijstand Europa	-65	0	0	0
	911 B029 Bodem	-400	0	0	0
	911 B016 Zuiderzeelijngelden	-2.023	-1.453	-1.453	0
	911 B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	-1.191	-844	-162	0
	911 B040 Doorgeschoven activiteiten	-100	-100	-100	0
	911 B043 Economisch Programma	-51	0	0	0
	911 B044 Duurzame energie	-1.100	0	0	0
	911 A001 Algemene reserve	-9.173	-210	-1.026	-2.041
Totaal 9.1 Reserves		-34.424	-8.204	-11.353	-6.695
Totaal baten		-44.407	-10.496	-12.232	-6.744

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	111 Beleidsontwikkeling en - beïnvloeding	0	50	0	0
	111 Samenwerking MRA / Regio Zwolle	75	75	0	0
	112 Living Lab waterzuivering	150	150	150	0
	114 Flevoland bouwt aan Nederland	750	250	0	0
	114 Aanjaagteams innovatieve Woningbouw	125	125	0	0
Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap		1.100	650	150	0
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	211 Landbouw Meerdere Smaken	1.000	0	0	0
	211 IJsselmeervisserij	80	10	32	0
	213 Voedselonderwijs	250	100	100	0
Totaal 2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied		1.330	110	132	0
2.2 Natuur	221 Beheer agrarisch natuurbeheer	0	0	0	500
	222 Nationaal Park Nieuw Land	387	285	0	0
	221 Beleidsontwikkeling Natuur	30	0	0	0
	221 Gebiedsgerichte aanpak stikstof	650	0	0	0
	221 Flevoland Natuurinclusief ontwikkeling	2.433	0	0	0
	224 Provinciale cofinanciering POP3	2.500	0	0	0
	224 Top-up Waterprogramma	142	0	0	0
	221 Flevoland Natuurinclusief beheer	600	0	0	0
	221 Transitie Landelijk Gebied	1.710	0	0	0
	224 Uitvoeringskosten POP3	469	0	0	0
	222 Oostvaardersoever	0	0	4.000	0
	225 Cofinanciering GLB	966	1.366	1.816	2.000
	225 Uitvoeringskosten GLB	654	654	654	654
	221 ANLB / Akkervogels	250	250	0	0

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal 2.2 Natuur		10.791	2.555	6.470	3.154
2.3 Water	231 Waterkwaliteit	600	700	700	0
	233 Bodem	400	0	0	0
Totaal 2.3 Water		1.000	700	700	0
3.1 Economische ontwikkeling	311 Verdienvermogen mkb regionaal	800	0	0	0
	311 Menselijk en sociaal kapitaal	650	650	650	250
	312 Technisch Bijstand OP West Flevoland	118	0	0	0
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		1.568	650	650	250
3.2 Gebiedsopgaven	323 Noordelijk Flevoland	2.250	1.750	1.750	0
	321 Luchthavenfonds	200	0	0	0
	323 Programma Regio Deal NF	1.191	844	162	0
	321 Luchthaven Lelystad geluidshinder	125	0	0	0
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven		3.766	2.594	1.912	0
4.2 Cultuur en erfgoed	422 Batavialand	40	0	0	0
	422 Restauratie Poldertoren	1.526	0	0	0
Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed		1.566	0	0	0
4.3 Vitale samenleving	431 Versterking zorglandschap	250	250	100	0
	431 Initiatieven Vitale Samenleving	500	250	0	0
Totaal 4.3 Vitale samenleving		750	500	100	0
5.1 Regionale energiestrategie	511 Duurzaamheid en energie	1.101	0	0	0
	511 Opgave duurzame energie	1.100	0	0	0
Totaal 5.1 Regionale energiestrategie		2.201	0	0	0
5.2 Milieu	521 Klassieke milieutaken	100	100	100	0
Totaal 5.2 Milieu		100	100	100	0
5.3 Klimaatakkoord	531 Uitwerking klimaatakkoord	50	0	0	0
Totaal 5.3 Klimaatakkoord		50	0	0	0
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	621 Instrumentatie beleid	250	250	0	0
	621 Smart Mobility	5.113	0	0	0
Totaal 6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit		5.363	250	0	0
6.3 Infrastructuur	632 Kapitaallasten roerende goederen wegen	210	210	0	0
Totaal 6.3 Infrastructuur		210	210	0	0
7.1 Bestuur	713 Uitkering oud leden GS	314	179	0	0
	711 Ondermijning	200	0	0	0
	711 Monitor van Flevoland	150	150	150	
Totaal 7.1 Bestuur		664	329	150	0
7.2 Provinciale Staten	721 Verkiezingen	0	74	260	0
Totaal 7.2 Provinciale Staten		0	74	260	0
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	812 Stelpost onzekerheden	400	800	1.200	1.600
	812 Stelpost nieuw beleid	5.285	4.070	3.635	5.085
	812 Stelpost financiering	0	0	400	1.500
	812 Onvoorzien uitgaven	140	140	140	140
	812 Loon- en prijsontwikkeling	5.755	11.252	16.493	22.771

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Totaal 8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		11.580	16.262	21.868	31.096
8.2 Bedrijfsvoering	821 Capaciteitsbeheer	1.893	550	550	0
	821 Leren en ontwikkelen	194	174	0	0
	821 Stelposten	504	504	504	504
Totaal 8.2 Bedrijfsvoering		2.591	1.228	1.054	504
8.3 Overhead en vennootschapsbelasting	832 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
Totaal 8.3 Overhead en vennootschapsbelasting		50	50	50	50
9.1 Reserves*	911 B008 Monumentenzorg	324	324	324	324
	911 B009 Brede Bestemmingsreserve	10.715	1.753	1.753	1.753
	911 B025 Procesgeld en gebiedsontwikkeling	1.000	1.000	1.000	1.000
	911 B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	900	900
	911 B033 Activering vervangingsinvesteringen	440	701	192	192
	911 B038 Beheer en ontwikkeling Natuur	0	0	0	-500
	911 B046 Fonds Culturele ontwikkeling	33	33	33	33
	911 B052 GLB	2.546	546	546	654
	911 B037 Mobiliteit	2.382	1.007	686	686
	911 B043 Economisch Programma	4.000	0	0	0
	911 A001 Algemene reserve	2.204	0	0	0
Totaal 9.1 Reserves		24.544	6.264	5.434	5.042
Totaal lasten		69.224	32.527	39.031	40.096
Totaal		24.817	22.031	26.800	33.352

* Mutaties in de reserve zijn over het algemeen als incidenteel te bestempelen, tenzij het een egalisatiereserve betreft

E. Afkortingenlijst

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
ANLB:	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en Provincies
BV:	Besloten Vennootschap
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BRP:	Bruto Regionaal Product
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
CPB:	Centraal Planbureau
CPMR:	Conference of Peripheral Maritieme Regions
DGO:	Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond
DPIA:	Data Protection Impact Assessment
DOVA:	Decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DROW:	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer
EEF:	Energie Expertisecentrum Flevoland
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EU:	Europese Unie
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
Ha:	Hectare
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOV:	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HOF:	Wet Hof
IBT:	Interbestuurlijk toezicht
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IMCF:	Integraal Mobiliteitscentrum Flevoland
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
IT:	Information Technology
IUS:	Invasieve Uitheemse Soorten
KO's:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
KPvV:	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KvW:	Kansen voor West
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LG:	Landelijk gemiddelde

LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MC:	Monte Carlo
MGA:	Mutual Gains Approach
MIPOV:	Model Informatieprofiel Openbaar Vervoer
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MTR:	Midterm review
MW:	Megawatt
NBA:	Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuw Land Erfgoedcentrum
n.n.b.:	Nog niet bekend
n.b.:	Niet bepaald
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NS:	Nederlandse Spoorwegen
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PJ:	Petajoule
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
PN:	Perspectiefnota
POB:	Persoonlijk Ontwikkelbudget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PS:	Provinciale Staten
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP:	Regionaal Mobiliteitsprogramma
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
SAF:	Strategische Agenda Flevoland
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer

SKBN:	Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland
SMWF:	Samen Maken We Flevoland
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
SUP's:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
TWh:	Terawattuur
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
UvW:	Unie van Waterschappen
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
ZZL:	Zuiderzeelijngelden